

**Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Kmetijski inštitut Slovenije**

Poročilo o stanju kmetijstva, živilstva in gozdarstva v letu 2009

Ljubljana, november 2010

Poročilo je pripravil KMETIJSKI INŠTITUT SLOVENIJE v okviru analitične naloge Spremljanje razvoja kmetijstva v Sloveniji v letu 2010 (ref. št. 430-46/2010/3), katere naročnik in financer je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Uredila:
Tina VOLK

PRI PRIPRAVI POROČILA SO SODELOVALI:

Kmetijski inštitut Slovenije - Oddelek za ekonomiko kmetijstva

Tina VOLK (povzetek, makroekonomsko okolje, cene, proračunski izdatki, ukrepi kmetijske politike)
Miroslav REDNAK (ekonomski rezultati kmetijstva)
Barbara ZAGORC (obseg rastlinske proizvodnje, ekonomski rezultati po proizvodih)
Marjeta PINTAR (zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi)
Ben MOLJK (obseg živinoreje, ekonomski rezultati po proizvodih)
Matej BEDRAČ (ukrepi kmetijske politike - Program razvoja podeželja 2007-2013)

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Matevž ADAMIČ, Aleksander GOLOB, Marjetka JOŠT, Alenka KORENJAK, Tomaž REMIC, Bojan VOMER,
Janez ZAFRAN (gozdarstvo in lovstvo)
Miroslava BENEČ, Zvonka LOŠTREK (Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano)
Mojca CELAR (fitosanitarno področje)
Tomaž COR, Vida HOČEVAR (Program razvoja podeželja 2007-2013)
Roman ČIČMIRKO (ribištvo)
Jana ERJAVEC (raziskovalna dejavnost)
Jože KREGAR (kmetijsko šolstvo)
Simona PEČEK (resorno ministrstvo in organi v sestavi)
Branko PREMRL (Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja)
Simona ROGL (mednarodne aktivnosti)
Jana TAVČAR (strokovne naloge v živinoreji)
Anita ŽALIK, Marjeta JERIČ (varstvo kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namenske rabe, zemljiške operacije)

Drugi

Anka STOPINŠEK - Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS
Aleš KUCHAR - Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Katedra za agrarno politiko
(živilskopredelovalna industrija)
Jože OČKO - Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Sektor za kmetijsko svetovanje (Kmetijska svetovalna služba)
Mitja PIŠKUR, Nike KRAJNC – Gozdarski inštitut Slovenije (gozdarstvo)
Andrej ZEMLJIČ - Kmetijski inštitut Slovenije (strokovne naloge s področja varstva in registracije sort rastlin in semenarstva)

Kazalo vsebine

POVZETEK POMEMBNEJŠIH UGOTOVITEV	9
1 STANJE V KMETIJSTVU.....	15
1.1 Makroekonomsko okolje in mesto kmetijstva v gospodarstvu.....	15
1.2 Obseg kmetijske proizvodnje.....	16
1.3 Cene v kmetijstvu	19
1.4 Ekonomski rezultati kmetijstva.....	22
2 PRORAČUNSKI IZDATKI, POVEZANI S KMETIJSTVOM	25
2.1 Proračunska izplačila za tržne ukrepe in neposredne podpore proizvajalcem	27
2.2 Proračunska izplačila za razvoj podeželja in kmetijsko strukturno politiko	30
2.3 Proračunska izplačila za splošne storitve v podporo razvoju kmetijstva	33
3 ZUNANJA TRGOVINA Z AGROŽIVILSKIMI PROIZVODI	36
4 ŽIVILSKOPREDELOVALNA INDUSTRIJA	41
4.1 Pomen živilskopredelovalne panoge v makroekonomskih agregatih.....	41
4.2 Trendi v obsegu proizvodnje.....	41
4.3 Gibanje cen.....	42
4.4 Poslovni rezultati živilskopredelovalne industrije	44
4.4.1 Poslovanje živilskopredelovalne panoge	44
4.4.2 Industrijska struktura ter gospodarska gibanja po živilskopredelovalnih dejavnostih	47
5 UKREPI KMETIJSKE POLITIKE	58
5.1 Ukrepi skupne kmetijske politike EU	58
5.1.1 Ukrepi v okviru tržnih ureditev	58
5.1.2 Neposredna plačila proizvajalcem	59
5.1.3 Program razvoja podeželja 2007-2013	60
5.1.4 Drugi programi, sofinancirani z EU sredstvi	69
5.2 Nacionalni ukrepi kmetijske politike	69
5.3 Zemljiška politika	72
5.3.1 Varstvo kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namenske rabe.....	72
5.3.2 Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije	75
6 JAVNE SLUŽBE IN DRUGE STORITVE ZA KMETIJSTVO	80
6.1 Javna kmetijska svetovalna služba	80
6.2 Strokovne naloge s fitosanitarnega področja	82
6.2.1 Strokovne naloge s področja zdravstvenega varstva rastlin in fitofarmacevtskih sredstev ..	82
6.2.2 Strokovne naloge s področja sort rastlin in semenarstva	83
6.3 Strokovne naloge v živinoreji	89
6.3.1 Govedoreja	89
6.3.2 Prašičereja	91
6.3.3 Reja drobnice	91
6.3.4 Konjereja	93
6.3.5 Čebelarstvo	93
6.3.6 Kunčjereja	94
6.3.7 Perutninarstvo	94
6.4 Raziskovalna dejavnost in kmetijsko šolstvo	95
6.4.1 Raziskovalna dejavnost	95
6.4.2 Šolstvo.....	97

7	UPRAVNA INFRASTRUKTURA.....	99
7.1	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter organi v sestavi	99
7.2	Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja	99
7.3	Fitosanitarna uprava Republike Slovenije	102
7.4	Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano.....	108
7.4.1	Kmetijska inšpekcija	108
7.4.2	Fitosanitarna inšpekcija.....	111
8	GOZDARSTVO IN LOVSTVO	115
8.1	Gozdarstvo.....	115
8.1.1	Površina gozdov, lesna zaloga in posek lesa	115
8.1.2	Varstvo, obnova in nega gozdov	116
8.1.3	Dela na gozdnih prometnicah	118
8.1.4	Gozdni lesni sortimenti in druge gozdne dobrine.....	119
8.1.5	Proračunski izdatki za naloge na področju gozdarstva	121
8.1.6	Izobraževanje	123
8.1.7	Gozdarska inšpekcija	124
8.1.8	Mednarodno sodelovanje	125
8.2	Lovstvo.....	125
9	RIBIŠTVO	130
9.1	Morsko ribištvo in ribogojstvo	130
9.2	Sladkovodno ribištvo.....	132
9.3	Finančni ukrepi v ribištvu	133
10	MEDNARODNE AKTIVNOSTI.....	135
10.1	Aktivnosti v okviru EU	135
10.2	Multilateralne aktivnosti	137
10.3	Druge aktivnosti.....	140

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Pregled gospodarskih gibanj; 2004-2009.....	15
Preglednica 2: Kmetijska zemlja v rabi na kmetijskih gospodarstvih (v 000 ha); 2004-2009	16
Preglednica 3: Indeksi cen kmetijskih proizvodov in inputov za kmetijstvo; 2004-2009	22
Preglednica 4: Proračunski izdatki, povezani s kmetijstvom (v 000 EUR); 2005-2009	25
Preglednica 5: Struktura proračunskih izdatkov, povezanih s kmetijstvom po osnovnih skupinah ukrepov in viru financiranja (v 000 EUR); 2005-2009	27
Preglednica 6: Proračunska izplačila za tržne ukrepe in neposredne podpore proizvajalcem (v 000 EUR); 2005-2009	28
Preglednica 7: Izplačane odškodnine in druga izredna plačila (v 000 EUR); 2005-2009	29
Preglednica 8: Proračunska izplačila za razvoj podeželja in kmetijsko strukturno politiko (v 000 EUR); 2005-2009	31
Preglednica 9: Proračunska izplačila za prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev (v 000 EUR); 2005-2009	31
Preglednica 10: Proračunska izplačila za splošne podpore prestrukturiranju kmetijstva in živilstva ter za gozdarstvo (v 000 EUR); 2005-2009.....	32
Preglednica 11: Proračunska izplačila za ukrepe spodbujanja razvoja podeželskih območij (v 000 EUR); 2005-2009	32
Preglednica 12: Proračunska izplačila za splošne storitve v podporo razvoju kmetijstva (v 000 EUR); 2005-2009	33
Preglednica 13: Proračunska izplačila za raziskovalne, razvojne, svetovalne in strokovne storitve za kmetijstvo (v 000 EUR); 2005-2009	34
Preglednica 14: Proračunska izplačila za ukrepe, povezane z varnostjo in kakovostjo (v 000 EUR); 2005-2009	34
Preglednica 15: Proračunska izplačila za druge splošne storitve (v 000 EUR); 2005-2009.....	35
Preglednica 16: Blagovna menjava agroživilskih proizvodov; 2004-2009	36
Preglednica 17: Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah blaga; 2008 in 2009	38
Preglednica 18: Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah držav (v mio EUR); 2004-2009	40
Preglednica 19: Indeks obsega industrijske proizvodnje (predhodno leto=100); 2000-2009	42
Preglednica 20: Indeksi cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih (nominalno; predhodno leto=100); 2000-2009	43
Preglednica 21: Gibanje pomembnejših kazalnikov poslovanja živilskopredelovalne industrije; 2000-2009	45
Preglednica 22: Deleži proizvodnje hrane, pijač in tobačnih izdelkov (10+11+12) v predelovalni dejavnosti (C); 2000-2009	47
Preglednica 23: Osnovni kazalniki strukture živilskopredelovalne panoge v letu 2009	48
Preglednica 24: Kazalniki uspešnosti poslovanja živilskopredelovalnih dejavnosti v letih 2008 in 2009.....	52
Preglednica 25: Uspešnost poslovanja živilskopredelovalnih dejavnosti – indeks 2009/2004	55
Preglednica 26: Vrste in višina neposrednih plačil v okviru SKP; 2007-2010.....	60
Preglednica 27: Okvirna razdelitev finančnih sredstev po oseh PRP 2007-2013 (v 000 EUR).....	61
Preglednica 28: Število vlog ter odobrena in izplačana sredstva za ukrepe prve osi PRP 2007-2013 (skupaj do 31.12.2009).....	61
Preglednica 29: Število vlog ter odobrena in izplačana sredstva za ukrep 'posodabljanje kmetijskih gospodarstev' v okviru prve osi PRP 2007-2013 (skupaj do 31.12.2009)	62
Preglednica 30: Vrste in višina plačil za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost; 2007-2010	64
Preglednica 31: Vrste in višina plačil za ukrepe SKOP/KOP; 2007-2010	66
Preglednica 32: Število vlog ter odobrena in izplačana sredstva za ukrepe tretje osi PRP 2007-2013 (skupaj do 31.12.2009)	67

Preglednica 33: Dodeljena finančna sredstva za izvajanje četrte osi PRP 2007-2013 (skupaj do 31.12.2009)	68
Preglednica 34: Predlogi občin za spremembo namenske rabe najboljših kmetijskih zemljišč; 1995-2003 in 2007-2009	72
Preglednica 35: Stanje registra osnovnih sredstev Sklada, glede na vrsto rabe po podatkih zemljiškega katastra (v ha); 2005-2009	75
Preglednica 36: Promet in vlaganja v kmetijska zemljišča in gozdove; 2008 in 2009	76
Preglednica 37: Pregled števila pogodb Sklada po vrsti pogodb in po površinah; 2005-2009 (konec leta).....	77
Preglednica 38: Cenik zakupnin za kmetijsko rabo zemljišč; 2005-2009	78
Preglednica 39: Prikaz časa porabljenega za posamezne projektne naloge v letu 2009	81
Preglednica 40: Obseg uradnega potrjevanja poljščin in zelenjadnic; 2007-2009.....	85
Preglednica 41: Število organizacij v živinoreji v letu 2009	89
Preglednica 42: Mlečnosti kontroliranih krav (standardna laktacija); 2008 in 2009	90
Preglednica 43: Število rejcev in število ovc in koz v kontroli; 2008 in 2009	92
Preglednica 44: Število kobil vpisanih v rodovniške knjige po pasmah; 2008 in 2009	93
Preglednica 45: Število matic v rodovniški knjigi kranjske čebele, 2005-2009	94
Preglednica 46: Sofinanciranje raziskovalnega dela v kmetijstvu s strani MKGP; 2008 in 2009	96
Preglednica 47: Število zbirnih vlog in zahtevkov za subvencijsko leto 2009.....	101
Preglednica 48: Število opravljenih pregledov, ugotovljenih nepravilnosti, izdanih odločb in opozoril po posameznih zakonih v letu 2009.....	109
Preglednica 49: Število prekrškov in izrečene globe po zakonih v letu 2009	109
Preglednica 50: Bilanca skupnega števila inšpekcijskih pregledov po enotah; 2008 in 2009	112
Preglednica 51: Krčitve gozdov po vzrokih (v ha); 2001-2009.....	115
Preglednica 52: Sanitarni posek (v tisoč m ³); 2001-2009	117
Preglednica 53: Obseg opravljenih varstvenih del v gozdovih (v dnevih); 2001-2009	117
Preglednica 54: Število gozdnih požarov in površina pogorišč; 2001-2009.....	117
Preglednica 55: Opravljena gojitvena dela (v ha); 2001-2009	117
Preglednica 56: Struktura obnove in nege gozdov; 2006-2009	118
Preglednica 57: Gradnja in rekonstrukcija gozdnih vlak (v km); 2001-2009	118
Preglednica 58: Struktura virov financiranja za vzdrževanje gozdnih cest; 2001-2009.....	118
Preglednica 59: Gozdni lesni sortimenti, pridobljeni v Sloveniji (v 000 m ³); 2007-2009	119
Preglednica 60: Zunanja trgovina z gozdnimi lesnimi sortimenti; 2008 in 2009	119
Preglednica 61: Zunanja trgovina s posameznimi kategorijami okroglega lesa; 2006-2009	120
Preglednica 62: Izvozno-uvozne cene ter odkupne cene gozdnih lesnih sortimentov na domačem trgu v letu 2009 (v EUR/m ³ brez DDV).....	120
Preglednica 63: Odkup svežih gob po vrstah (v tonah); 2000-2009	120
Preglednica 64: Poraba sadik in semena za obnovo gozdov v letu 2009.....	121
Preglednica 65: Poraba proračunskih sredstev za naloge na področju gozdarstva v letih 2008 in 2009 ter primerjava s programom (v 000 EUR)	123
Preglednica 66: Delo gozdarskih inšpektorjev; 2001-2009	124
Preglednica 67: Delo gozdarske inšpekcije kot prekrškovnega organa v letu 2009	124
Preglednica 68: Pregled odstrela in ugotovljenih izgub divjadi; 2001-2009.....	126
Preglednica 69: Odstrel in ugotovljene izgube na 100 ha površine	127
Preglednica 70: Škode v okolju, ki jih povzročata rastlinojeda divjad in divji prašič; 2001-2009.....	127
Preglednica 71: Ocena deležev škod na kmetijskih kulturah, pridelkih in domačih živalih, ki jih je povzročila divjad (v %); 2001-2009	127
Preglednica 72: Prikaz opravljenih biotehniških del; 2001-2009.....	128
Preglednica 73: Ulov, iztovor in vzreja morskih rib, glavonožcev, rakov in školjk (v t); 2005-2009	130

Preglednica 74: Delovno aktivno prebivalstvo v morskem ribištvi in morskem ribogojstvu (marikultura); 2005-2009	131
Preglednica 75: Vsa plovila v Registru ribiških plovil ter aktivna plovila po dolžini in opreми; 2007-2009	131
Preglednica 76: Ulov in vzreja sladkovodnih rib (v t); 2005–2009	132
Preglednica 77: Število delovno aktivnih oseb v sladkovodnem ribogojstvu; 2005-2009	133
Preglednica 78: Proračunska sredstva za ribištvo; 2005-2009	133
Preglednica 79: Statistika zasedanj v okviru EU institucij v letih 2008 in 2009	135

Kazalo slik

Slika 1:	Indeksi kmetijske proizvodnje; 1997-2009	16
Slika 2:	Setvena struktura njiv; 2009	17
Slika 3:	Pospravljenе površine in rastlinski pridelki v letu 2009 v primerjavi z letom 2008	17
Slika 4:	Število živali konec leta; 1997-2009	18
Slika 5:	Število živali in živinorejska proizvodnja v letu 2009 v primerjavi z letom 2008	19
Slika 6:	Indeksi cen kmetijskih proizvodov pri proizvajalcih; 1997-2009	19
Slika 7:	Spremembe cen rastlinskih pridelkov v letu 2009 v primerjavi z letom 2008	20
Slika 8:	Spremembe cen živali in živalskih proizvodov v letu 2009 v primerjavi z letom 2008	21
Slika 9:	Spremembe cen inputov za kmetijstvo v letu 2009 v primerjavi z letom 2008	21
Slika 10:	Osnovni kazalci ekonomskega računa za kmetijstvo; 1997-2009	24
Slika 11:	Proračunska izplačila za podporo kmetijstvu; 1997-2009	25
Slika 12:	Proračunska izplačila za tržne ukrepe in neposredne podpore proizvajalcem (v mio EUR); 1997-2009	28
Slika 13:	Proračunska izplačila za razvoj podeželja in kmetijsko strukturno politiko (v mio EUR); 1997-2009	30
Slika 14:	Proračunska sredstva za splošne storitve za kmetijstvo; 1997-2009	33
Slika 15:	Izvoz in uvoz ter zunanjetrgovinska bilanca agroživilskih proizvodov; 1997-2009	36
Slika 16:	Zunanjetrgovinska bilanca agroživilstva po tarifnih skupinah (v mio EUR); 2008 in 2009	39
Slika 17:	Struktura izvoza in uvoza agroživilstva po skupinah držav; 2004-2009	40
Slika 18:	Delež živilskopredelovalne industrije v BDP in zaposlenosti; 1997-2009	41
Slika 19:	Indeks obsega industrijske proizvodnje; 1997-2009 (2000=100)	42
Slika 20:	Indeksi cen živilskih proizvodov (10+11+12), proizvodov predelovalnih dejavnosti (C) in kmetijskih pridelkov; 1997-2009 (realno; 2000=100)	43
Slika 21:	Paritete cenovnih indeksov živilskih proizvodov ter kmetijskih pridelkov, energentov in dela; 2000-2009 (2000=100)	44
Slika 22:	Primerjava produktivnosti in dodane vrednosti na zaposlenega v proizvodnji hrane, pijač in tobačnih izdelkov ter predelovalni dejavnosti; 2000–2009 (C=100)	47
Slika 23:	Sprememba števila zaposlenih po dejavnostih živilskopredelovalne industrije v letih 2008 in 2009 v primerjavi s predhodnim letom	49
Slika 24:	Neto dobiček/izguba živilskopredelovalne industrije po dejavnostih (v mio EUR); 2008 in 2009	50
Slika 25:	Organizacijska struktura MKGP	100
Slika 26:	Organizacijska shema ARSKTRP	101
Slika 27:	Struktura lesne zaloge po drevesnih vrstah v letu 2009	116
Slika 28:	Gibanje poseka v gozdovih (v tisoč m ³); 2001-2009	116

Kazalo okvirjev

Okvir 1:	Cene v kmetijstvu	20
Okvir 2:	Ekonomski računi za kmetijstvo	22
Okvir 3:	Klasifikacija proračunskih izdatkov, povezanih s kmetijstvom	26
Okvir 4:	Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi	37
Okvir 5:	Kazalniki uspešnosti poslovanja živilskopredelovalne industrije	46

POVZETEK POMEMBNEJŠIH UGOTOVITEV

Poročilo obravnava osnovne rezultate slovenskega kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva v letu 2009. Pripravljeno je na osnovi podatkov Statističnega urada RS, podatkov Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter drugih uradnih virov, ki so bili na voljo do 24.11.2010. Preračuni in nekatere ocene so pripravljene na Kmetijskem inštitutu Slovenije. Vsi vrednostni kazalci so prikazani v evrih. Serije podatkov, ki so izvirno izražene v tolarjih, so preračune v evro po povprečnem tečaju Banke Slovenije za posamezno leto.

Leto 2009 je močno zaznamovala gospodarska kriza, ki se je med drugim odrazila v negativni realni rasti bruto domačega proizvoda (-8,1%), povečanju brezposelnosti ter velikem javnofinančnem primanjkljaju.

Stanje v kmetijstvu

Leto je bilo neugodno tudi za kmetijstvo. Nadaljeval se je trend zmanjševanja obsega proizvodnje (-1,3%), ki je opazen že od leta 2004. Rastlinska pridelava je bila sicer nekaj večja kot v letu 2008 (+3,5%), močno pa se je zmanjšal obseg živinoreje (-6,3%). Zmanjšanje je predvsem posledica ponovnega padca obsega prašičereje, manjši pa je bil tudi obseg govedoreje (prirast govedi in prireja mleka). V rastlinski pridelavi so neugodne vremenske razmere precej zmanjšale količino in kakovost pridelka ozimnega žita, oljne ogrščice in stročnic, dobra pa je bila letina koruze, krompirja, hmelja in krme ter sadja in grozdja.

Ob manjšem skupnem obsegu proizvodnje v kmetijstvu so v letu 2009 močno padle tudi cene. Cene kmetijskih proizvodov so bile na povprečni letni ravni 15% nižje kot v letu 2008. Cene rastlinskih pridelkov so v povprečju padle za 20%, cene žita za več kot tretjino. Cena mleka se je znižala za več kot 20% in zdrsnila na najnižjo raven v zadnjem desetletju. Precej nižje kot v letu prej so bile tudi cene prašičev. Čeprav so v letu 2009 padle tudi cene proizvodnih vložkov za kmetijstvo, med njimi najbolj cene mineralnih gnojil, energije in krmil, je bilo to zmanjšanje na agregatni ravni (v povprečju za 6%) bistveno manj izrazito kot pri cenah kmetijskih proizvodov. Že tako neugodna cenovno-stroškovna razmerja so se zato v letu 2009 še poslabšala.

Zaradi manjšega obsega proizvodnje in izrazitega padca odkupnih cen so se v letu 2009 že drugo leto zapored močno poslabšali tudi ekonomski rezultati kmetijstva. Po podatkih ekonomskih računov je bila bruto dodana vrednost realno za 9,3% nižja kot v letu prej, faktorski dohodek kmetijstva pa se je zmanjšal za 13,8% in bil med najnižjimi v zadnjem desetletju. Ocene na osnovi modelnih kalkulacij kažejo, da so se ekonomski rezultati poslabšali pri proizvodnji večine rastlinskih pridelkov (z izjemo vinogradništva) ter pri prireji mleka. Pri večini ostalih živinorejskih usmeritev so bili rezultati podobni ali nekaj boljši kot v letu prej, k čemur je prispeval padec cen krmil ob manjših spremembah odkupnih cen.

Proračunski odhodki za kmetijstvo

Proračunska izplačila, povezana s kmetijstvom (404,3 milijona EUR) se v letu 2009 niso pomembneje povečala (+1,7%), kar kaže na postopno umirjanje hitre rasti, ki je bila značilna za leta po vstopu v EU. Ob tem so bila zaradi večjega deleža sofinanciranja ukrepov s strani EU (57%) izplačila iz nacionalnih sredstev manjša kot v letu prej (-6%). Največ proračunskih sredstev je bilo tudi v letu 2009 namenjeno tržnim ukrepom in neposrednim podporam (44%) ter razvoju podeželja (45%), delež namenjen financiranju splošnih storitev za kmetijstvo pa je ostal razmeroma nizek (11%). V okviru prvega stebra kmetijske politike je bilo več sredstev kot v letu prej izplačanih za neposredna plačila proizvajalcem ter ukrepe za zniževanje stroškov (zavarovanje, vračilo trošarine), obseg izplačil odškodnin in drugih specifičnih podpor kmetijskim gospodarstvom pa se je močno zmanjšal. V okviru ukrepov politike razvoja podeželja je bilo zaradi spremenjene dinamike izplačil manj sredstev kot v letu prej.

porabljenih za izravnalna plačila za območja z omejenimi dejavniki za kmetijstvo, močno pa so porasla izplačila za ukrepe za prestrukturiranje kmetijstva in spodbujanje razvoja podeželskih območij. Višina in struktura izplačil za splošne storitve za kmetijstvo je ostala na ravni zadnjih let.

Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi

Spremembe v obsegu proizvodnje in upad gospodarske aktivnosti v letu 2009 so močno vplivali tudi na zunanjo trgovino z agroživilskimi proizvodi. Trend hitre rasti obsega blagovne menjave, ki se je začel po vstopu v EU, se je v letu 2009 zaustavil. Skupna blagovna menjava agroživilskih proizvodov se je v primerjavi z letom prej zmanjšala za 7%, pri čemer je bil izvoz manjši za 9%, uvoz pa za 5%. Pokritost uvoza z izvozom je padla nazaj na raven leta 2007 (44%). Zaradi manjšega uvoza se je primanjkljaj prvič po letu 2002 nekoliko zmanjšal in znašal 892 milijonov EUR (2008: 910 milijonov EUR).

Slovenija ostaja vrednostno neto uvoznik pri večini carinskih tarif agroživilskih proizvodov, v letu 2009 pa je vrednost uvoza prvič preseгла vrednost izvoza tudi v skupini mleko in mlečni izdelki, kjer je bila do sedaj zunanjetrgovinska bilanca vseskozi pozitivna. Vrednostni presežek v blagovni menjavi je bil tako v letu 2009 zabeležen le pri živih živalih, izdelkih iz mesa in, podobno kot v letu prej tudi pri oljnih semenih in plodovih, vendar se je tudi v teh skupinah bilanca poslabšala. V regionalni strukturi izvoza in uvoza v letu 2009 ni prišlo do večjih sprememb. Večina blagovne menjave agroživilskih proizvodov je, podobno kot v letu prej, potekala z državami EU (60% izvoza in 80% uvoza), pomemben zunanjetrgovinski partner pa so ostale tudi države nekdanje Jugoslavije (32% izvoza, 9% uvoza), s katerimi je ostala bilanca blagovne menjave agroživilskih proizvodov pozitivna tudi v letu 2009.

Živilska industrija

Leto 2009 je bilo pomembno zaznamovano z dejavniki finančno-gospodarske recesije, ki pa je slovensko živilskopredelovalno industrijo prizadela nekoliko manj kot druge predelovalne dejavnosti. Po podatkih nacionalnih računov je proizvodnja hrane, pijač in krmil k bruto domačemu proizvodu v letu 2009 prispevala 1,4%, kar je desetinko odstotne točke več kot v letu prej (1,3%), njen delež v zaposlenosti pa je znašal 1,7% (enako kot v letu 2008).

Med zmernimi pozitivnimi učinki recesije kaže omeniti pocenitev virov financiranja, ki je zaradi visoke stopnje zadolženosti živilskopredelovalnih podjetij pripomogla k blažitvi posledic zmanjšane realizacije. Prav tako je bil v nekaterih sektorjih poslovni rezultat pomembno zaznamovan s pocenitvijo kmetijskih surovin, ki se ni v celoti prenesla v pocenitve predelanih proizvodov, podobno kot se niso v celoti prenesle podražitve v letih 2007 in 2008.

Ob manjšem obsegu proizvodnje (-5,5%) in realnem padcu cen (-4,1%) so se poslovni rezultati slovenske živilskopredelovalne industrije v letu 2009 na agregatni ravni poslabšali, posebej izrazito kazalniki dobičkovnosti in donosnosti. Prihodki od prodaje so se v letu 2009 realno skrčili za dobro desetino, prihodki od prodaje na tujih trgih pa za 12%. Delež prihodkov od prodaje, ki ga živilska panoga ustvari na tujih trgih je padel na 18,3% (v letu 2008 18,6%). Dejavnost je poslovno leto zaključila s 150 milijoni EUR izkazane izgube in 41 milijoni EUR izkazanega dobička. Neto izguba je tako znašala 109 milijonov EUR, medtem ko je bil še v letu 2008 izkazan neto dobiček v višini 12 milijonov EUR. Ob tem je bilo več kot 80% čiste izgube ustvarjene v pivovarstvu in proizvodnji brezalkoholnih pijač, ki sta bili v preteklih letih med najbolj dobičkovnimi dejavnostmi, kar je v neposredni povezavi s procesi lastniške konsolidacije po modelu, ki je obremenjeval tekoče poslovanje podjetij. Podobni procesi so potekali tudi v gospodarskih družbah, registriranih v dejavnosti proizvodnje čaja in kave, vendar se posledice niso tako obsežno in neposredno odrazile v njihovem poslovanju.

Leto 2009 sta z negativno bilanco poleg pivovarstva in proizvodnje brezalkoholnih pijač, zaključili še dejavnosti predelava sadja in vrtnin ter proizvodnja vina, ki sta še v letu 2008

poslovali z neto dobičkom. V vseh drugih dejavnostih so bili rezultati pozitivni in boljši kot v letu prej, kar velja tudi za mesnopredelovalno industrijo in predelavo mleka.

V mesnopredelovalni dejavnosti, ki je izkazala nekaj več kot 4 milijone EUR neto dobička (v letu 2008 še neto izguba), so bili prihodki realno nižji za 11%, vendar se je dodana vrednost povečala za okoli 3%. Pozitivne spremembe so posledica zaključka procesov povezanih s stečajem dveh večjih gospodarskih družb v panogi, zaskrbljujoč pa je upad izvozne aktivnosti, ki bi morala biti ključen element razvojne strategije mesnopredelovalnega sektorja in tudi ostalih podjetij v živilskopredelovalni industriji. Realizacija v mlečnopredelovalni industriji se je v letu 2009 skrčila za dobrih 13% odstotkov, dodana vrednost pa za 4%, kljub temu pa je mlečnopredelovalna dejavnost izkazala neto dobiček (dvakrat večji kot v letu 2008) in zadovoljivo raven donosnosti prodaje in sredstev. Ugodnejše rezultate je možno pripisati aktivnejšemu prestrukturiranju in racionalizaciji ter oblikovanju jedra perspektivnih podjetij, ki so uspela nevtralizirati posledice tržnih izkrivljenj ter nezadostne konkurenčne usposobitve v predpristopnem obdobju. V letu 2009 je k ugodnejšemu poslovnemu rezultatu prispevala tudi pocenitev vhodnih surovin, ki se ni prenesla navzgor po verigi. Zaradi gospodarske recesije se je umiril proces dezintegracije oskrbne verige in odliv surovega mleka, kar je bil eden od pomembnejših dejavnikov nestabilnosti v panogi v preteklih letih. Poslovanje v pekarski industriji se je realno skrčilo za 10%, dodana vrednost pa za 11%. Kljub temu pa je pekarska industrija izkazala nekoliko boljše rezultate donosnosti in dobičkovnosti kot v letu prej. Dejavnost je zaznamovana z izrazito konkurenco tako na ravni največjih podjetij, kot tudi v segmentu majhnih in mikro podjetij. Zagotovo je tu zaznati pozitivne učinke izrazitega prestrukturiranja v predhodnih letih s povečevanjem učinkovitosti ter stroškovno racionalizacijo v največjih družbah. Najboljši poslovni rezultati znotraj živilskopredelovalne dejavnosti so bili v letu 2009 doseženi pri proizvodnji olj in maščob, proizvodnji čaja in kave ter pri predelavi rib.

Če izoliramo izpostavljene izredne poslovne dogodke, ki so povzročili netipične spremembe kazalnikov poslovanja na agregatni ravni, lahko kljub gospodarski recesiji v večini dejavnosti živilskopredelovalne industrije ugotovimo razmeroma stabilno in nadpovprečno izboljšanje produktivnosti, dodane vrednosti na zaposlenega in izvozne aktivnosti. Doseženi rezultati so bili pri večini kazalnikov nad povprečjem predelovalnih dejavnosti. Pri kazalniku produktivnosti so živilskopredelovalne dejavnosti presegle povprečje predelovalnih dejavnosti za 25%, pri dodani vrednosti na zaposlenega pa za 8%.

Ukrepi kmetijske politike

Leto 2009 ni prineslo pomembnejših vsebinskih sprememb v kmetijski politiki. Iz naslova reforme skupnih tržnih ureditev sta se z letom 2009 začela izvajati dva nova ukrepa (podpore zeleni trgatvi grozdja, shema šolskega sadja), drugih večjih sprememb pa ni bilo. Neposredna plačila so se še zadnje leto izvajala po shemi, veljavni od leta 2007. Novost je bila le formalna ukinitve obveznosti praha, možnost uveljavljanja plačilnih pravic za vsa kmetijska zemljišča v uporabi (vključno z vinogradi) ter dvig plačil za stročnice in lupinasto sadje na 90% polne višine. Več sprememb na področju neposrednih plačil prinaša leto 2010. Z uveljavitvijo pregleda reforme SKP (health-check) se z letom 2010 ukinja plačilo za energetske rastline, proizvodno vezane premije za ovce in koze ter plačila za hmelj pa se prenesejo v shemo enotnih plačil kot individualni dodatek k plačilnim pravicam. Poleg tega se uvajata dva nova ukrepa in sicer dodatno plačilo za mleko za gorsko višinske in strme kmetije (vezano na kvote za mleko) in podpora za ohranitev živinoreje na kmetijskih gospodarstvih s travinjem (kot dodatek k plačilnim pravicam).

V okviru politike razvoja podeželja se je v letu 2009 v skladu s Programom razvoja podeželja 2007-2013 nadaljevalo izvajanje ukrepov v okviru vseh štirih prednostnih osi (izboljšanje konkurenčnosti, ohranjanje okolja in naravnih virov, izboljšanje kakovosti življenja na podeželju, krepitev lokalnih razvojnih pobud Leader). Do konca leta 2009 je bilo z javnimi razpisi za ukrepe prve, tretje in četrte osi razpisano okoli 75% okvirno razpoložljivih sredstev za celotno programsko obdobje, dodeljeno pa okoli 35%. Ukrepi druge osi so se izvajali na

podlagi zbirnih vlog v podobnem obsegu kot v letu prej. Z uveljavitvijo tretje spremembe Programa razvoja podeželja 2007-2013 konec leta 2009 se je skupni obseg javnih sredstev za ukrepe prve, druge in tretje osi povečal še za dodatnih 18 milijonov EUR (iz EU in nacionalnega proračuna). Na prvi osi bodo dodatna sredstva namenjena predvsem za naložbe, povezane s podnebnimi spremembami, proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, gospodarjenjem z vodami in prestrukturiranjem sektorja mleka, na drugi osi za dva nova kmetijsko okoljska podukrepa (strmi vinogradi, ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov), na tretji osi pa za podporo naložbam v širokopasovno omrežje elektronskih komunikacij na podeželju. Poleg tega je bila ponekod izvedena tudi prerazporeditev finančnih sredstev znotraj osi, pri nekaterih ukrepih pa se spreminja tudi stopnje sofinanciranja. Z letom 2010 se spreminja tudi sistem izračuna višine izravnalnih plačil za območja z omejenimi dejavniki.

Med ukrepi, ki niso predmet skupne kmetijske politike in se financirajo v celoti iz nacionalnih sredstev, je v letu 2009 prišlo do pomembnejših sprememb pri sofinanciranju zavarovalnih premij v kmetijstvu (dvig deleža sofinanciranja pri rastlinskih pridelkih od 40% na 50%) ter pri vračilu trošarin za gorivo, porabljeno v kmetijstvu in gozdarstvu (dvig deleža vračila od 50% na 70%). V letu 2009 so bili uporabljeni tudi posebni ukrepi podpore kmetijskim gospodarstvom za blažitev poslabšanja ekonomskega položaja zaradi specifičnih razmer. V tem okviru je bilo največ podpor namenjeno pridelovalcem pšenice in rejcem krav molznic.

Gozdarstvo in lovstvo

Posek v vseh gozdovih je bil v letu 2009 za 1,6% manjši kot v predhodnem letu. Dosegel je 3,374 milijona m³, kar je 66% možnega poseka po gozdnogospodarskih načrtih. Trajne zmogljivosti zasebnih gozdov še vedno niso dovolj izkoriščene predvsem zaradi neekonomičnosti pridobivanja tanjših sortimentov in razdrobljenosti zasebne gozdne posesti. Nadaljuje se tudi velik delež sanitarnega poseka (28%), ki je predvsem posledica obsežnih vetrolomov iz leta 2008, pa tudi snegolomov in prenamnoženih podlubnikov.

Obseg izvedenih negovalnih del v gozdovih se je v primerjavi z letom 2008 zmanjšal za 22%. Dosegel je le 38% v gozdnogospodarskih načrtih načrtovanega obsega. Izvajanje teh del, ki zagotavljajo tudi trajnost gozdov, je zlasti zaskrbljujoče v zasebnih gozdovih, kjer je bila dosežena le 23% realizacija glede na letni program vlaganj v gozdove. Tudi zaradi tega je poudarjena potreba po združevanju lastnikov zasebnih gozdov, kar bi omogočalo zmanjševanje stroškov gospodarjenja in povečanje njegove učinkovitosti. Dela na obnovi gozda so bila izvedena na površini 1.953 ha, kar je 13% več kot v letu 2008.

Za uresničevanje programa vzdrževanja gozdnih cest, ki so pomemben dejavnik za zagotavljanje ustreznih pogojev za gospodarjenje z gozdovi, je bilo v letu 2009 iz vseh razpoložljivih virov zbranih 5,8 milijona EUR, kar je za 8% manj kot v predhodnem letu. Vzdrževalna dela so bila opravljena na 6.900 km gozdnih cest. Letno vzdrževanje je tako doseglo 93% potrebnega za učinkovito gospodarjenje z gozdovi. Zgrajenih je bilo 27 km in rekonstruiranih 26 km gozdnih cest, kar je na ravni leta 2008 in dvakrat več kot leta 2007. Stanje se je tako izboljšalo predvsem zaradi uresničevanja Programa razvoja podeželja 2007-2013, ki daje sofinanciranju izgradnje gozdnih prometnic ustrezen poudarek.

Obseg pridobljenih gozdnih lesnih sortimentov se je v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 zmanjšal za 2%. Proizvodnja sortimentov iglavcev je bila manjša za 9%, proizvodnja sortimentov listavcev pa je bila za 8% večja kot v letu 2008, in sicer predvsem na račun povečane proizvodnje lesa za kurjavo. Zmanjšanje proizvodnje pri iglavcih gre na račun umirjanja gradacije podlubnikov ter manjšega povpraševanja na trgu. Po strmi rasti izvoza po vstopu v EU, strukturnih spremembah v lesni industriji (prenehanje proizvodnje kemične celuloze) in v veliki meri tudi gradacije podlubnikov v gozdovih, ki so privedli do rekordnih količin izvoza v letu 2007, se izvoz v letu 2008 ni bistveno povečal. V letu 2009 je izvoz spet beležil rast, saj je bil za 6% višji kot v letu 2008 in 1% manjši kot leta 2007. Na nekoliko večji izvoz je vplivala recesija v Sloveniji, ki je še posebej prizadela lesno predelovalno panogo, zaradi česar se je posledično zmanjšala tudi predelava okroglega lesa, kar je vplivalo tudi na značilnosti zunanje trgovine z okroglim lesom v Sloveniji. Proizvodnja žaganega lesa v

industriji je bila tako v letu 2009 nižja kot v letu 2008 kar za 12,5%. Glede na spremembe v obsegu zunanje trgovine z okroglim lesom v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 je bila tudi poraba okroglega lesa na 3% nižji ravni kot leto prej. Celoten izvoz gozdnih lesnih sortimentov je v letu 2009 predstavljal 26%, za pokrivanje potreb v Sloveniji pa je bilo na razpolago 74% pridobljenega okroglega lesa iglavcev in listavcev. Uvoz v letu 2009 je bil za 8% višji v primerjavi z letom 2008.

Odkup gob, ki so med pomembnejšimi nelesnimi gozdnimi proizvodi, je v letu 2009 obsegal le okoli četrtno odkupa doseženega v predhodnem letu. To pa gotovo ni samo posledica slabše gobarske letine, pač pa je v dobršni meri tudi posledica pomanjkljive evidence prometa s temi gozdnimi proizvodi.

Realizacija načrtovanega pri upravljanju s populacijami divjadi je bila podobna kot v predhodnem letu. To zagotavlja večjo usklajenost populacij divjadi z okoljem in stabilno spolno in starostno strukturo. Kljub temu pa so še vedno območja, kjer je naravna obnova gozda z določenimi drevesnimi vrstami onemogočena. To dokazuje, da je potrebno celovito načrtovanje razvoja gozda, v katerem morajo sodelovati vse zainteresirane javnosti. Stanje male poljske divjadi se še naprej izboljšuje. K temu gotovo prispevata svoj delež bolj ozaveščena uporaba zaščitnih sredstev na kmetijskih površinah in doslednejše izvajanje načrtovanih ukrepov glede upravljanja teh populacij.

V letu 2009 je bilo za financiranje in sofinanciranje nalog, ki jih določa zakon o gozdovih, zagotovljeno 8,7% več javnih sredstev kot v predhodnem letu. Povečanje je bilo namenjeno predvsem odpravi plačnih nesorazmerij v javnem sektorju in varstvu gozdov. V naprej bi morala sredstva za vlaganja v gozdove ostati na podobni ravni kot so bila v letu 2007, da bi bilo mogoče zagotoviti sofinanciranje okoli 70% potrebnih ukrepov za stabilnost in načrtovan razvoj gozdov oziroma njihov ustrežnejši prispevek k razvoju družbe. Zagotovljena sredstva, namenjena za financiranje in sofinanciranje aktivnosti v gozdarstvu, so v letu 2009 predstavljala 6,1% proračunske porabe MKGP.

1 STANJE V KMETIJSTVU

1.1 Makroekonomsko okolje in mesto kmetijstva v gospodarstvu

V letu 2009 so bila gospodarska gibanja v Sloveniji izjemno neugodna, predvsem kot posledica gospodarske in finančne krize v celotnem mednarodnem okolju, ki je vplivala na zmanjšanje domačega in tujega povpraševanja. Bruto domači proizvod se je realno zmanjšal za 8,1%, kar je prvo zmanjšanje po letu 1992. K upadu gospodarske aktivnosti so prispevale nižje investicije, manjši izvoz ter padec zasebne potrošnje, zmanjšale pa so se tudi zaloge (UMAR, 2010).

Preglednica 1: Pregled gospodarskih gibanj; 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Prebivalstvo (v 000; 30.6.)	1.997	2.001	2.008	2.019	2.039	2.042
Realne stopnje rasti BDP (v %)	4,3	4,5	5,9	6,9	3,7	-8,1
Dodana vrednost po dejavnostih (v mio EUR, tekoči tečaj):	23.762	25.205	27.235	30.342	32.741	30.868
Struktura DV :						
- Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo (A+B) (v %)	2,7	2,7	2,4	2,5	2,5	2,4
- Industrija (C, D, E) (v %)	28,3	27,4	27,2	26,7	25,5	23,2
- Gradbeništvo (F) (v %)	6,3	6,7	7,2	7,9	8,3	7,9
- Storitve (G do P) (v %)	62,8	63,2	63,2	62,9	63,7	66,5
Zaposlenost (v 000):	922,1	920,3	934,2	962,3	988,9	970,2
Struktura zaposlenosti:						
- Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo (A+B) (v %)	10,2	10,0	9,5	9,1	8,6	8,6
- Industrija (C, D, E) (v %)	28,3	27,8	26,9	26,3	25,5	23,7
- Gradbeništvo (F) (v %)	7,0	7,4	7,8	8,4	9,1	9,1
- Storitve (G do P) (v %)	54,5	54,8	55,8	56,3	56,8	58,6
BDP na prebivalca (v EUR, tekoči tečaj)	13.599	14.369	15.467	17.123	18.450	17.331
BDP na prebivalca po kupni moči (PPS; v EUR)	18.700	19.600	20.700	22.100	22.900	20.600
BDP na prebivalca po kupni moči (PPS EU-27=100)	86	87	88	88	91	87
Delež izdatkov za hrano, pijačo in tobak v končni porabi gospodinjstev (v %)	20,4	19,8	19,5	19,3	19,4	20,4
Brezposelnost po ILO (v %)	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9
Registrirana brezposelnost (v %)	10,3	10,2	9,4	7,7	6,7	9,1
Izvoz proizvodov (v mio EUR)	12.783	14.397	16.757	19.406	19.808	16.018
Uvoz proizvodov (v mio EUR)	14.143	15.805	18.341	21.508	23.046	17.115
Saldo menjave proizvodov s tujino (v mio EUR)	-1.360	-1.408	-1.584	-2.102	-3.238	-1.098
Saldo tekočega računa plačilne bilance (v % BDP)	-2,7	-1,7	-2,5	-4,8	-6,7	-1,5
Javnofinančni saldo (v % BDP)	-1,3	-1,0	-0,8	0,3	-0,3	-5,5
Inflacija v povprečju leta (v %)	3,6	2,5	2,5	3,6	5,7	0,9

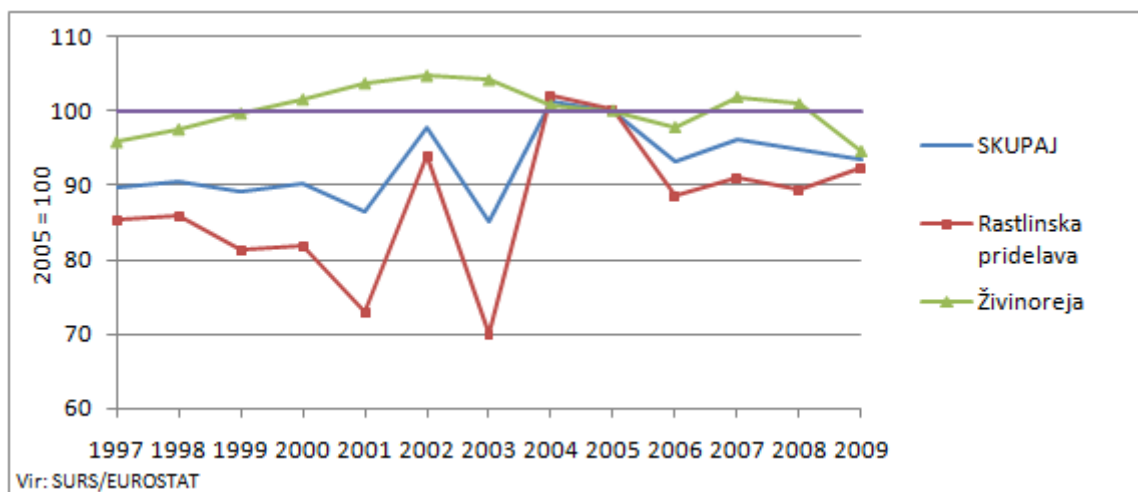
Vir: SURS, EUROSTAT

Slabe gospodarske razmere so se odrazile tudi v zaostrovanju razmer na trgu dela. Zaposlenost se je zmanjšala za 1,9%, število brezposelnih pa je, kljub ukrepom države za ohranjanje delovnih mest, močno poraslo. Stopnja registrirane brezposelnosti se je povečala od 6,7% (2008) na 9,1% (2009), stopnja anketne brezposelnosti pa je porasla na 5,9% (v letu 2008 4,4%). Primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance, ki se je v preteklih letih povečeval, je v letu 2009 padel na 1,5% BDP, k čemur je največ prispevalo zmanjšanje primanjkljaja v blagovni menjavi. Zaradi manjše gospodarske aktivnosti se je inflacija umirila in v povprečju leta znašala 0,9% (leta 2008 5,7%).

Po podatkih nacionalnih računov kmetijstvo skupaj z lovstvom, gozdarstvom in ribištvom v zadnjih letih k skupni ustvarjeni dodani vrednosti prispeva okoli 2,5%, k skupni zaposlenosti pa nekaj manj kot 9%. Oba deleža se zmanjšujeta, velik razkorak med njima pa kaže na še vedno prisoten problem nizke produktivnosti dela v kmetijstvu.

1.2 Obseg kmetijske proizvodnje

Obseg kmetijske proizvodnje po letu 2000 močno niha, v glavnem kot posledica naravnih razmer, ki so bile v zadnjih letih zelo spremenljive. V letu 2009 je bil fizični obseg kmetijske proizvodnje po podatkih ekonomskih računov manjši kot predhodno leto (-1,3%) na račun zmanjšanja obsega živinoreje (-6,3%), medtem ko je bila rastlinska pridelava nekaj večja kot v letu 2008 (+3,5%).

Slika 1: Indeksi kmetijske proizvodnje; 1997-2009

Obseg kmetijske zemlje v uporabi kmetijskih gospodarstev, ki je v zadnjem desetletju nihal med 490 in 510 tisoč hektarov, je v letu 2009 prvič padel pod 470 tisoč ha. V uporabi je bilo skoraj 5% manj kmetijske zemlje kot v letu prej, najbolj pa se je zmanjšala površina travinja (za 6,5%). Od leta 2004 površina travinja precej niha, pri čemer je v letih, ko podatki temeljijo na vzorčnem popisu kmetijskih gospodarstev (2005, 2007), ta površina večja kot v letih, ko teh popisov ni.

Preglednica 2: Kmetijska zemlja v rabi na kmetijskih gospodarstvih (v 000 ha); 2004-2009

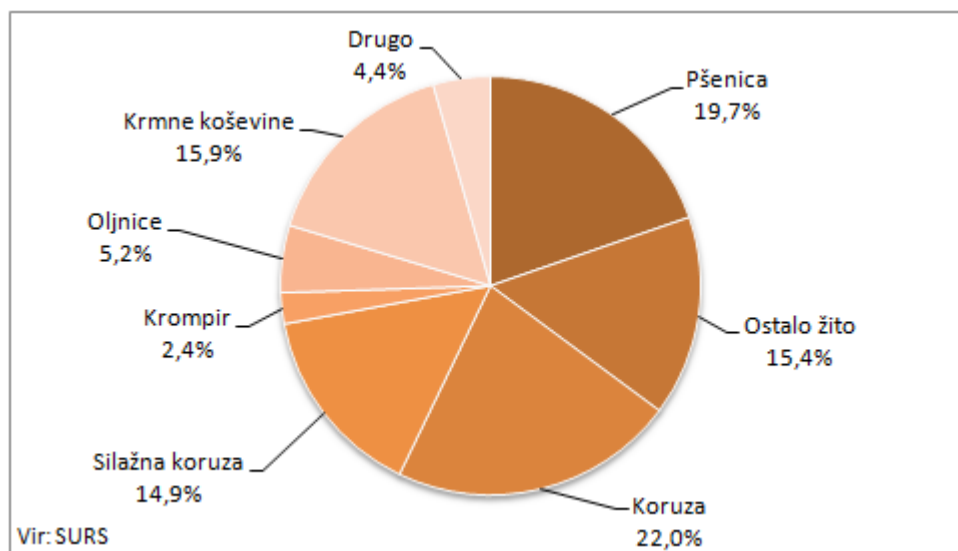
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Njive in vrtovi	175,1	176,3	177,8	175,0	180,3	175,2	97,2
Trajni nasadi	28,6	27,5	27,5	26,1	26,1	26,0	99,4
Travniki in pašniki	286,8	304,9	285,0	297,3	286,0	267,3	93,5
Kmetijska zemlja v rabi, skupaj	490,5	508,8	490,3	498,5	492,4	468,5	95,1

Vir: SURS

Več kot polovica njiv je namenjena pridelavi žita, zlasti koruze za zrnje in pšenice, skoraj tretjina pa pridelavi zelene krme, kjer prevladujeta silažna koruza ter trave in travno-deteljne mešanice.

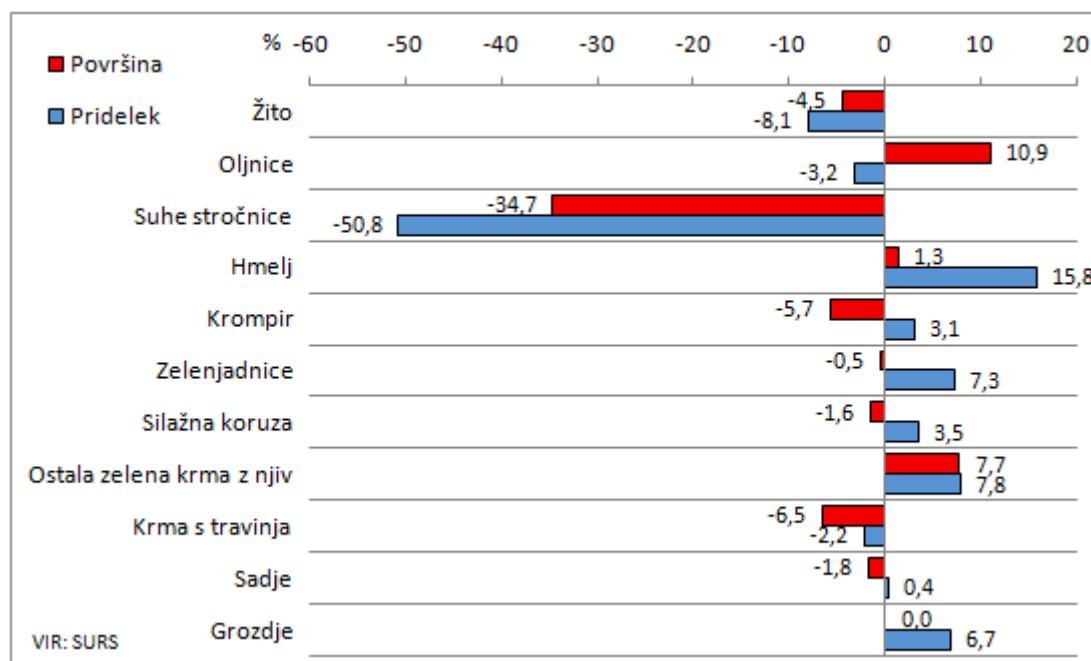
V letu 2009 se setvena struktura njiv ni pomembneje spremenila. Nekoliko se je povečal delež krmnih strnih žit, oljnic, krmnih košenin in koruzne silaže, medtem ko je bil delež koruze za zrnje manjši.

Rastlinska pridelava je v letu 2009 k bruto vrednosti kmetijstva prispevala 52%, kar je eno odstotno točko več kot v letu prej (51%).

Slika 2: Setvena struktura njiv; 2009

V letu 2009 je bilo žito pospravljeno z okoli 101 tisoč hektarov njiv, kar je 4% manj kot leto prej, ko je bilo žito pospravljeno z največ njiv v zadnjem desetletju. Površine s pšenico in piro so bile manjše za 2%, mnogo pomembneje pa so se zmanjšale površine s koruzo za zrnje (za 12%). Več njiv kot v letu prej je bilo ponovno, podobno kot v zadnjih nekaj letih, namenjenih pridelavi ječmena in tritikale. Pomembno večja kot leta 2008 je bila površina z zeleno krmom z njiv in oljnicami, medtem ko precejšnje zmanjšanje obsega pridelovanja statistika beleži pri suhih stročnicah ter ponovno pri krompirju.

Slika 3: Pospravljene površine in rastlinski pridelki v letu 2009 v primerjavi z letom 2008

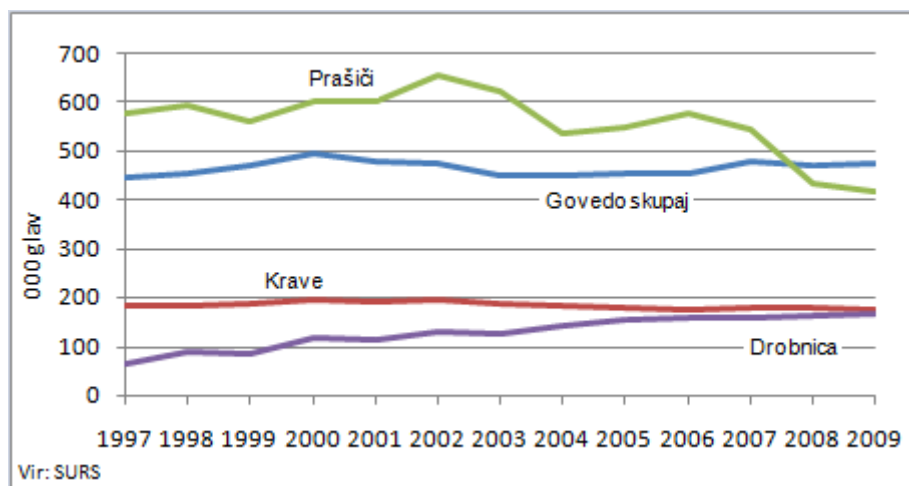
Za letino 2009 so značilne velike razlike med posameznimi poljščinami. Zelo dobra je bila letina koruze, krompirja in hmelja, saj so bili doseženi hektarski pridelki med največjimi v zadnjih letih. V primerjavi z letom prej so dobro obrodile tudi oljne buče, vendar je ostal hektarski pridelek med najnižjimi v zadnjem desetletju. Pri strnem žitu so bili zaradi neugodnih vremenskih razmer v času žetve, po izredno dobri letini 2008, doseženi za okoli desetino manjši hektarski pridelki. To pomeni tudi najmanjše oziroma ene izmed najmanjših hektarskih pridelkov v zadnjih desetih letih, zelo slaba pa je bila tudi kakovost zrnja. Podobno

slabi kot pri strnem žitu so bili pridelki tudi pri oljni ogrščici. Izrazito slabo letino so imeli tudi pridelovalci suhih stročnic, saj je bil hektarski pridelek krmnega graha, glede na leto prej, manjši za skoraj tretjino. Hektarski pridelek zelene krme z njiv je bil na ravni leta prej, pridelek krme s travinja pa med največjimi v zadnjem desetletju.

Statistični podatki kažejo na velik porast skupnega pridelka hmelja (večje površine, dobra letina), povečali pa so se tudi skupni pridelki krompirja (dobra letina), zelenjadnic (dobra letina) ter krme z njiv in travinja. Po drugi strani je bil skupni pridelek žita v letu 2009 zaradi manjših površin in slabe letine strnega žita pomembno manjši kot v letu prej (za 8%). Pridelek pšenice je bil manjši za 15%, ječmena za 8% ter koruze za 5%. Nekoliko manjši kot v letu prej je bil tudi skupni pridelek oljnic (za 3%), kar gre v veliki meri na račun slabe letine pri oljni ogrščici, saj sta se površina zasejana z oljnimi bučami in hektarski pridelek povečala.

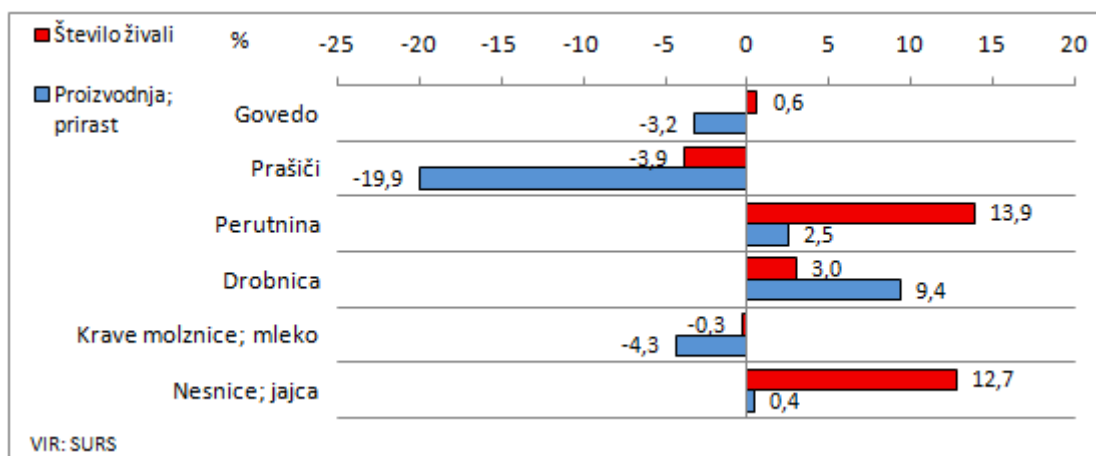
Leto 2009 je bilo za sadjarstvo in vinogradništvo, po razmeroma neugodnem letu 2008, ugodno. Večina sadnih vrst je v letu 2009 obilno obrodila, vendar je alternativna rodnost jabolk v ekstenzivnih sadovnjakih vplivala na relativno majhno povečanje skupnega pridelka sadja v primerjavi z letom prej. V letu 2009 je bil skupni pridelek jabolk manjši za 7% (v ekstenzivnih sadovnjakih manjši za četrtno, v intenzivnih sadovnjakih večji za dober odstotek), medtem ko se je pridelek hrušk povečal skoraj za četrtno ter breskev za nekaj manj kot polovico. Skupni pridelek jabolk je bil eden najmanjših v zadnjem desetletju, po drugi strani pa so bili pridelki pri večini drugih sadnih vrst med večjimi v zadnjih letih. Pridelavi grozdja so bile vremenske razmere v letu 2009 naklonjene, kar je vplivalo na dobro kakovost pridelanega grozdja in na 7% večji skupni pridelek v primerjavi z letom prej.

V živinoreji so spremembe v proizvodnji praviloma manjše kot v rastlinski pridelavi. Stalež govedi v zadnjih letih ostaja razmeroma stabilen. Po podatkih statistike je bilo skupno število govedi konec leta 2009 podobno kot v letu prej (473 tisoč glav; +0,6%). Ob tem se je število krav nekoliko zmanjšalo (na 174 tisoč glav; -1,1%), predvsem na račun manjšega števila krav dojlj (61 tisoč glav; -2,5%). Število prašičev, ki je močno padlo že v letu 2008 (-20%), se je v letu 2009 ponovno zmanjšalo (na 415 tisoč glav; -3,9%). Rast števila drobnice se je v zadnjih letih umirila. Konec leta 2009 je bilo njeno število nekaj večje kot v letu prej (168 tisoč glav; +3%), pri čemer pa se je povečalo le število koz.

Slika 4: Število živali konec leta; 1997-2009

Živinorejska proizvodnja je bila v letu 2009 manjša kot v letu prej predvsem zaradi ponovnega padca obsega proizvodnje v prašičereji. Padec prirasta beleži statistika tudi pri govedu, manjša kot v letu 2008 pa je bila tudi proizvodnja mleka. Prirast drobnice ter perutnine se je povečal, malenkostno pa je porasla tudi proizvodnja jajc. V letu 2009 je živinoreja k skupni vrednosti kmetijstva prispevala 46%, kar je manj kot v letu 2008 (48%).

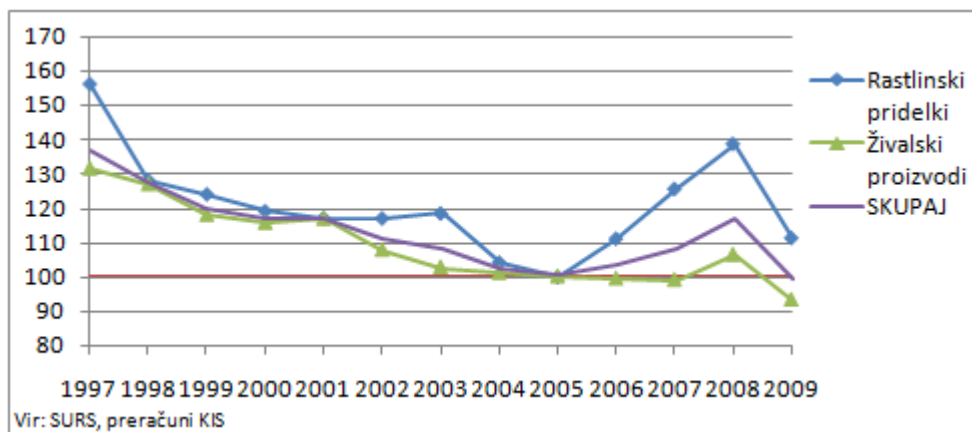

Slika 5: Število živali in živinorejska proizvodnja v letu 2009 v primerjavi z letom 2008

Pri govedu število ostaja znotraj razpona običajnih cikličnih nihanj in ne kaže izrazitih trendov. V letu 2009 je število govedi ostalo na ravni leta prej na račun večjega uvoza žive govedi, kar se je izrazilo v zmanjšanju domače prireje mesa in manjšem prirastu. Izrazito zmanjševanje obsega reje je v zadnjih letih opaziti v prašičereji, kjer se kriza nadaljuje. Proizvodnja mleka je od leta 2003 dalje razmeroma stabilna in je tudi v letu 2009 ostala na primerljivi ravni. Ob tem pa se je že drugo leto zapored zmanjšala količina mleka, oddanega v mlekarne, kar kaže na zaostrovanje razmer v mlečni verigi.

1.3 Cene v kmetijstvu

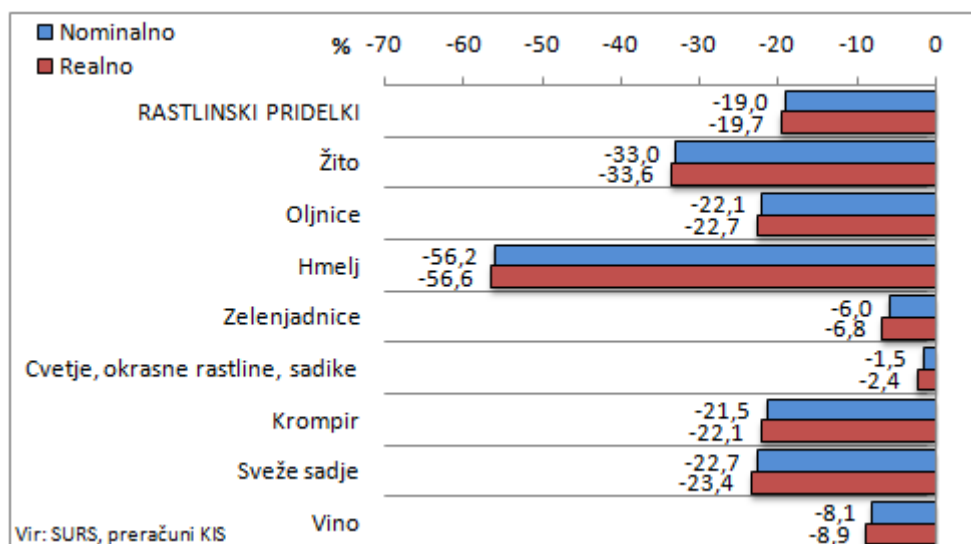
Po treh letih izrazite rasti so v letu 2009 cene kmetijskih proizvodov močno padle in se realno vrnile nazaj na raven leta 2005.

Slika 6: Indeksi cen kmetijskih proizvodov pri proizvajalcih; 1997-2009

Na letni ravni so se cene kmetijskih pridelkov pri proizvajalcih po podatkih statistike v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 nominalno zmanjšale za 14,6%, zaradi nizke inflacije (0,9%) pa je bilo podoben tudi njihov realni padec (nižje za 15,3%). Cene rastlinskih pridelkov so bile v povprečju skoraj 20% nižje kot v letu prej, cene živali in živalskih proizvodov pa so se znižale za okoli 12%.

Veliko agregatno znižanje cen rastlinskih pridelkov v letu 2009 je rezultat padca cen pri večini pridelkov. Cena žit je bila nižja za tretjino, predvsem zaradi občutnega padca cen pšenice (slaba kakovost) in ječmena, nižja kot v letu prej pa je bila tudi cena koruze. Cene žit so bile v letu 2009 med najnižjimi v zadnjem obdobju. Podobno velja tudi za krompir, medtem ko so pri drugih pridelkih kljub precejšnjemu padcu cene ostale razmeroma visoke oziroma niso močnejše odstopale od povprečja zadnjih let.

Slika 7: Spremembe cen rastlinskih pridelkov v letu 2009 v primerjavi z letom 2008

Okvir 1: Cene v kmetijstvu

Z letom 2009 je Statistični urad RS premaknil bazo za izračun indeksov cen v kmetijstvu iz leta 2000 na leto 2005. Na osnovi uteži novega baznega leta so bili na novo preračunani tako indeksi cen kmetijskih pridelkov, kot indeksi cen inputov za kmetijstvo za celotno obdobje od leta 2000 dalje. Pri indeksih cen inputov za kmetijstvo sprememba uteži ni prinesla velikih razlik, indeksi cen kmetijskih pridelkov pa se precej razlikujejo od do sedaj objavljenih. Pri kmetijskih pridelkih je bila namreč s prehodom na novo bazno leto spremenjena tudi metodologija izračuna letnih indeksov cen. Ti indeksi se po novem računajo na osnovi mesečnih indeksov cen in baznih mesečnih uteži, ki so za rastlinske pridelke prilagojene sezonskemu značaju pridelave in prodaje. Do sedaj so bili letni indeksi cen kmetijskih pridelkov izračunani na osnovi letnih sprememb absolutnih cen posameznih pridelkov in letnih baznih uteži, pri čemer so bile absolutne cene izračunane kot dejansko (ponderirano) povprečje mesečnih cen (letna vrednost odkupa deljena s skupno količino). Glede na to, da se dejanske mesečne uteži med leti nekoliko spreminjajo, medtem ko so mesečne uteži za izračun letnih indeksov stalne to pomeni, da indeksi izračunani na osnovi mesečnih indeksov lahko pomembno odstopajo od indeksov, izračunanih iz absolutnih cen posameznih kmetijskih pridelkov.

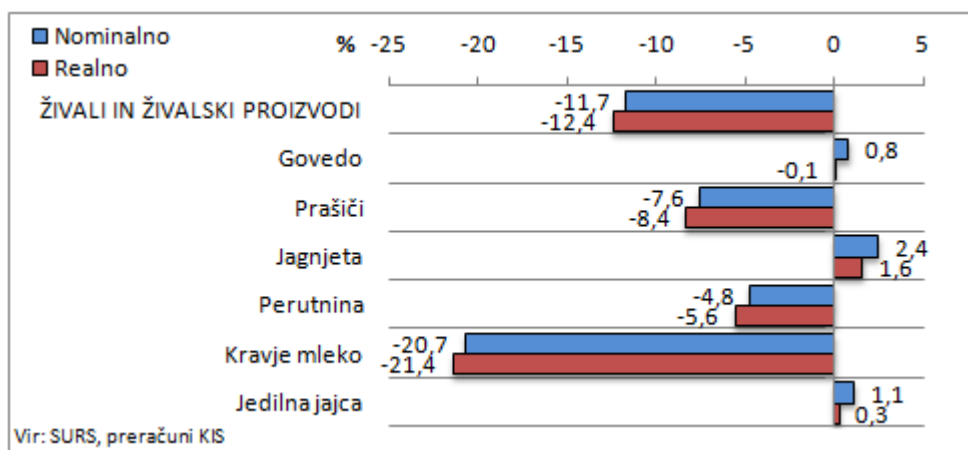
Indeksi cen za obdobje do leta 2000 zaradi razlik v metodologiji (drugačne uteži) niso povsem neposredno primerljivi z indeksi po tem letu. To še posebej velja za indekse cen inputov za kmetijstvo, ki so bili za obdobje 1992-1999 ocenjeni na Kmetijskem inštitutu Slovenije na osnovi podatkov ekonomskih računov za kmetijstvo.

Izvedeni kazalec za analizo cen v kmetijstvu je cenovno-stroškovno razmerje (*terms of trade*), ki je izračunano kot razmerje med indeksom cen kmetijskih proizvodov pri proizvajalcih in indeksom cen inputov.

$$\text{Cenovno-stroškovno razmerje} = \text{Indeks cen kmetijskih proizvodov} / \text{Indeks cen inputov} * 100$$

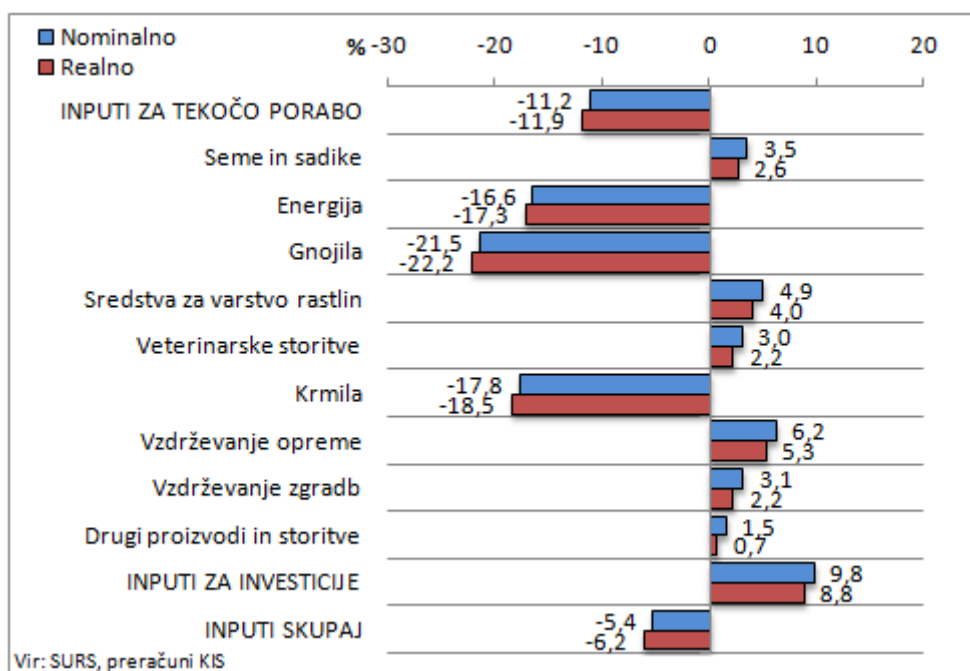
Če je ta indeks večji od 100 to pomeni ugodnejše cenovno razmerje kot v baznem letu (večji porast oziroma manjši padec cen kmetijskih proizvodov od cen inputov), indeks pod 100 pa kaže na poslabšanje tega razmerja.

Na znižanje cen v živinoreji je najmočnejše vplival padec cen pri mleku, ki so bile na povprečni letni ravni nižje kot v letu prej za več kot 20% in najnižje v zadnjem desetletju. Občuten je bil tudi padec cen pri prašičih in perutnini, kar pa lahko v precejšnji meri pripišemo padcu cen žita in s tem stroškov krme. Pri govedu, jagnjetih ter jajcih so cene malenkostno porasle in ostale med višjimi v zadnjih letih.

Slika 8: Spremembe cen živali in živalskih proizvodov v letu 2009 v primerjavi z letom 2008

Vzporedno s padcem cen kmetijskih proizvodov so v letu 2009 padle tudi cene inputov za kmetijstvo, vendar je bilo znižanje teh cen precej manjše. Cene proizvodov in storitev za tekočo porabo v kmetijstvu (inputi 1) so se v primerjavi z letom 2008 na agregatni ravni realno znižale za slabih 12%, cene vseh inputov (skupaj z inputi za investicije) pa le za okoli 6%.

Slika 9: Spremembe cen inputov za kmetijstvo v letu 2009 v primerjavi z letom 2008

Znižanje cen inputov za kmetijstvo v letu 2009 je predvsem rezultat precejšnjega padca cen mineralnih gnojil, krmil in energije, ki so bile v letu prej izjemno visoke. Ob tem je le cena energije padla pod raven povprečja zadnjega petletnega obdobja, cene mineralnih gnojil in krmil pa so kljub znižanju ostale razmeroma visoke.

Manjši padec cen inputov za kmetijstvo kot cen kmetijskih proizvodov je povzročil ponovno poslabšanje cenovno-stroškovnih razmerij v kmetijstvu. Zaostrovanje cenovno-stroškovnih razmerij spremlja kmetijstvo kot dolgoročni trend, ki pa je po letu 2007 ponovno izrazitejši.

Preglednica 3: Indeksi cen kmetijskih proizvodov in inputov za kmetijstvo; 2004-2009

	Predhodno leto = 100						2005=100					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kmetijski proizvodi pri proizvajalcih	98,0	100,4	105,8	108,3	114,5	85,4	99,6	100,0	105,8	114,6	131,2	112,1
Inputi za kmetijstvo (1+2)	108,8	101,4	103,4	108,5	118,0	94,6	98,6	100,0	103,4	112,2	132,4	125,3
Razmerje kmetijski pridelki / inputi	90,1	99,0	102,3	99,8	97,0	90,3	101,0	100,0	102,3	102,1	99,1	89,5

Vir: SURS, preračuni KIS

1.4 Ekonomski rezultati kmetijstva

Podobno kot v predhodnih dveh letih so tudi v letu 2009 ekonomske razmere za kmetijstvo zaznamovale predvsem velike spremembe v cenah. V obdobju 2005-2008 so cene finalne proizvodnje in porabe na agregatni ravni rasle¹. V letih 2007 in 2008 smo bili priča dramatičnim spremembam cen tako na strani kmetijskih pridelkov, kot (ali pa še bolj), na strani reprodukcijskega materiala za kmetijstvo. Slabši ekonomski rezultati v letu 2008 v primerjavi z letom prej so bili predvsem posledica močne rasti cen kupljene vmesne porabe. Smer gibanja cen se je v letu 2009 spremenila. Prišlo je do občutnega padca cen tako na strani finalne pridelave, kot tudi porabe inputov.

Ekonomski računi za kmetijstvo (SURS; podatkovna baza EUROSTAT) za leto 2009 kažejo, da so osnovne cene kmetijske pridelave realno nižje od ravni v letu 2008 za 12,8%. Padle so tudi cene vmesne porabe, vendar nekoliko manj, realno za 10,4%. Močno so realno padle cene večine rastlinskih pridelkov in mleka. V okviru vmesne porabe so na letni ravni močno padle cene mineralnih gnojil (po izredno visokem porastu v letu 2008) in močne krme. Fizični obseg proizvodnje je manjši od predhodnega leta za 1,3%, za okoli 8% pa so bile manjše tudi obračunane subvencije (na proizvod in na proizvodnjo). Spremembe fizičnega obsega in subvencij, predvsem pa spremembe cen kažejo, da se je dohodek kmetijstva že drugo leto zapored pomembno zmanjšal. Vsi kazalci dohodka kažejo na nominalno in realno zmanjšanje v primerjavi z letom 2008. Bruto dodana vrednost je bila realno manjša za 9,3%, faktorski dohodek pa je bil realni nižji za 13,8%.

Okvir 2: Ekonomski računi za kmetijstvo

Ekonomski računi za kmetijstvo (ERK) v bistvu predstavljajo satelitski račun nacionalnih računov, ki upošteva specifičnosti kmetijstva. Za članice EU je izdelava ERK po enotni metodologiji obvezni del rednih statističnih raziskovanj. ERK vključuje proizvodne enote po načelu aktivnosti in praviloma zajema samo kmetijsko proizvodnjo na kmetijskih gospodarstvih in strojne storitve za kmetijstvo (brez drugih dejavnosti, razen neločljivih in brez kmetijske proizvodnje izven kmetijskih gospodarstev). To pomeni, da so praviloma iz računov izključene vse enote (gospodarstva oziroma gospodinjstva), ki proizvajajo samo za lastne potrebe.

ERK sestavlja niz medsebojno povezanih računov in tabel. Račun proizvodnje beleži transakcije povezane s proizvodnim procesom. Izdelan je po načelu bruto proizvodnje. Zajema tudi del proizvodnje, ki hkrati predstavlja vmesno potrošnjo znotraj kmetijstva (npr. voluminozna krma). Vsebuje podatke o proizvodnji (količini, cenah in vrednosti), vmesni potrošnji po vrstah, potrošnji fiksnega kapitala in izračun osnovnih kategorij dohodka.

Račun proizvodnje je izdelan po t.i. osnovnih cenah. Osnovne cene so proizvajalčeve cene oziroma nabavne cene inputov, povečane za subvencije na proizvode in zmanjšane za morebitne davke na proizvode. Med subvencije na proizvode se uvrščajo proizvodno specifične subvencije, ki so praviloma v funkciji cenovne politike (npr. splošni dodatki k cenam, nekatera plačila na površino ali glavo živali, regresii ipd.).

¹ V ekonomskih računih kmetijstva (ERK) je vrednost doma pridelane krme vključena v enaki vrednosti tako na strani proizvodnje, kot tudi na strani vmesne porabe. Zaradi tega vrednotenje doma pridelane krme nima vpliva na izračun bruto dodane vrednosti in drugih kazalcev dohodka, vpliva pa na izračun agregatnega indeksa cen. V letu 2008 je nizka cena doma pridelane krme pomembno vplivala na raven agregatnih indeksov cen tako na strani proizvodnje, kot tudi na strani porabe. Agregatni indeksi cen po metodologiji ERK izkazujejo za leto 2008 padec, podatki statistike cen (kjer imajo pri izračunu agregatov cene voluminozne krme zanemarljiv vpliv) pa izkazujejo kar občuten porast. V takih razmerah presoja cenovno stroškovnega razmerja na podlagi ERK indeksov cen ni primerna. Primernejša je primerjava indeksov cen, ki jih objavlja statistika cen ali pa primerjava indeksov, izračunanih na podlagi finalne ERK proizvodnje (brez doma pridelane krme na strani proizvodnje in porabe).

Osnovne kategorije dohodka so bruto dodana vrednost, kot razlika med vrednostjo proizvodnje in vmesno potrošnjo in neto dodana vrednost kot razlika med bruto dodano vrednostjo in potrošnjo fiksnega kapitala. Če od neto dodane vrednosti, ki je prvi element računa dohodka, odštejemo davke na proizvodnjo in prištejemo subvencije na proizvodnjo, dobimo faktorski dohodek. Med subvencije na proizvodnjo se uvrščajo proizvodno nespecifična plačila (npr. izravnalna plačila za težje pridelovalne razmere, okoljska plačila, državne pomoči ob naravnih nesrečah ipd., po reformi neposrednih plačil pa tudi regionalna enotna plačila na površino), ki neposredno povečujejo dohodek iz kmetijstva. Faktorski dohodek je dohodek, ki kmetijskim gospodarstvom ostane za nadomeščanje vseh proizvodnih faktorjev (zemlja, kapital, delo).

Osnovni elementi računa proizvodnje in računa faktorskega dohodka v okviru ERK

Vrednost roizvodnje po osnovnih cenah			
Vrednost proizvodnje po proizvajalčevih cenah			Subvencije na proizvod minus Davki na proizvod
Vmesna potrošnja	Bruto dodana vrednost		
	Poraba fiksnega k pita a	Neto dodana vrednost	Subvencije na proizvodnjo minus Davki na roizvodnjo
Faktorski dohodek			

Zadnja postavka delitve dohodka znotraj ERK je podjetniški dohodek. Dobimo ga, če k faktorskemu dohodku prištejemo prejete obresti in odštejemo sredstva za zaposlene (plače), najemnine za zemljo in plačane obresti. Račun kapitala v ERK ni popoln in vsebuje samo podatke o bruto in neto investicijah in transferjih kapitala. Med transferje kapitala se uvrščajo proračunska plačila, ki se nanašajo na osnovna sredstva v kmetijstvu (npr. podpore za investicije) in drugi transferji kapitala, namenjeni neposredno kmetijskim gospodarstvom (npr. podpore za sanacijo gospodarstev).

Vsi izračuni v okviru ERK so izdelani po tekočih cenah. Za izračun realnih sprememb (po stalnih cenah) se uporablja implicitni deflator bruto domačega proizvoda. Seznam proizvodov na strani kmetijske proizvodnje in vmesne potrošnje je precej podroben, spremembe vseh vrednostnih kazalcev pa so dezagregirane v indekse obsega in indekse cen. ERK zato daje podatke za analizo sprememb v strukturi, kakor tudi v obsegu in cenah po vseh elementih računov.

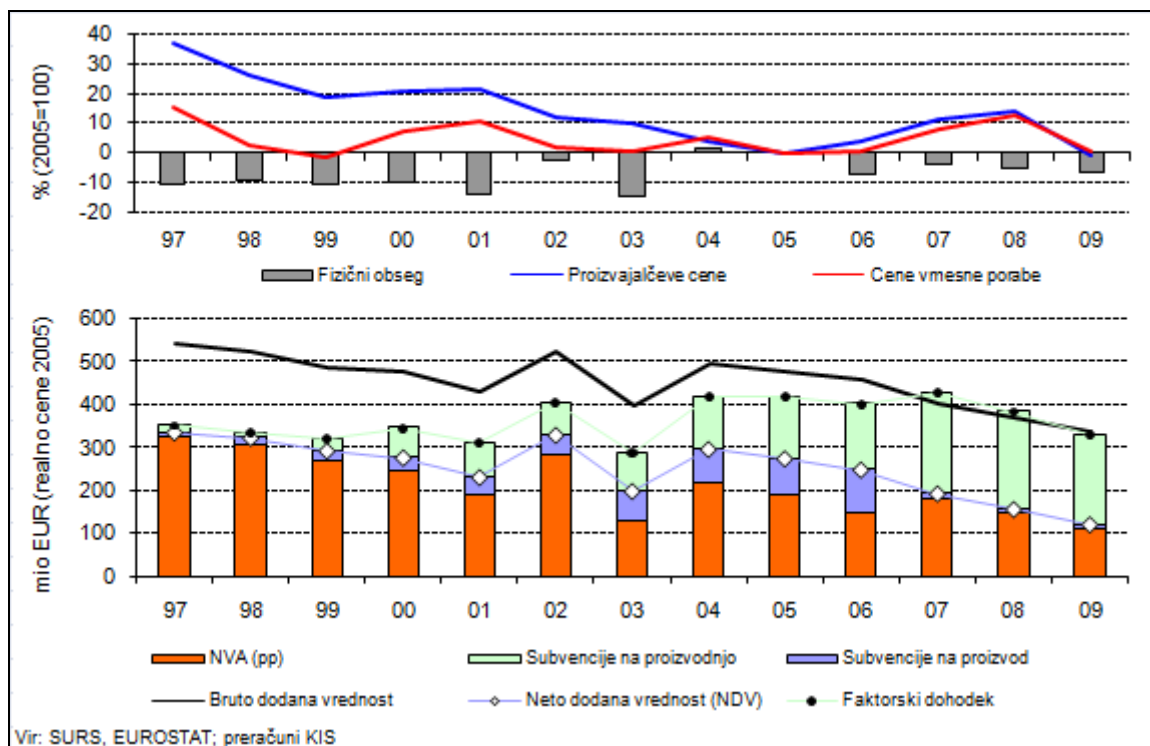
Indeksi cen v okviru ekonomskih računov za kmetijstvo večinoma niso neposredno primerljivi z indeksi cen, izračunanimi v okviru statističnega raziskovanja cen v kmetijstvu, čeprav sta seznama skupin proizvodov podobna. Razlog je v različnih metodoloških izhodiščih obeh statističnih raziskovanj.

Najpomembnejše razlike v metodologiji izračuna indeksov cen v okviru statistike cen in ERK

	Ekonomski računi za kmetijs vo	Statistika cen
Osnova za izračun uteži	Vrednost v tekočem letu: celotna proizvodnja dejavnosti kmetijstva (tudi del proizvodov in storitev za vmesno porabo) celotna vmesna potrošnja celotna investicijska po aba	Vrednost v baznem letu: odkup in prodaja kmetijskih proizvodov (tržna proizvodnja) kupljeni inputi za tekočo porabo kupljeni inputi za investicijsko porabo
Vrsta cen	Proizvajalčeve oziroma nabavne cene (subvencije niso vključene) Osnovne cene oziroma cene kupcev (skupaj s subvencijami na proizvode)	Proizvajalčeve oziroma nabavne cene (subvencije n so vključ ne)
Vrsta indeksa	Paaschev indeks	Laspeyresov indeks
Bazno leto	Predhodno leto	Leto, ki se konča na 0 ali 5 (menjava baznega leta)
Deflator	Implicitni deflator bruto domačega proizvoda	Inflacija (indeks cen življenjskih potrebščin)

Državni statistični urad je osnovne podatke ERK za Slovenijo po metodologiji Eurostat prvič objavil v letu 2004, izdelani pa so za obdobje od leta 1995 dalje. Za obdobje 1992-1994 so bili ekonomski računi kmetijstva po enaki metodologiji izdelani na Kmetijskem inštitutu Slovenije (KIS).

Do leta 2003 so vse subvencije (na proizvode in na proizvodnjo) v ekonomske račune za kmetijstvo vključene v višini dejansko izplačanih proračunskih sredstev za te namene v posameznem koledarskem letu, z letom 2004 pa se je ta metodologija spremenila. Od leta 2004 SURS pri oceni višine subvencij upošteva odobrena plačila v posameznem subvencijskem letu, ne glede na to, kdaj so bila dejansko izplačana. Praviloma je velik del subvencij za tekoče leto izplačan v naslednjem koledarskem letu, zato so razlike med odobrenimi in izplačanimi zneski v določenem letu lahko velike.

Slika 10: Osnovni kazalci ekonomskega računa za kmetijstvo; 1997-2009

Tudi tekoče analize ekonomskega položaja po posameznih proizvodih (modelne kalkulacije) kažejo na poslabšanje ekonomskega položaja predvsem kot posledice močnega padca odkupnih cen. Najbolj se je ekonomski položaj poslabšal pridelovalcem strnega žita, ki so ob jesenski setvi kupovali še draga gnojila, prodajne cene letine 2009 pa so močno padle. Že v letu 2008 slab ekonomski položaj pri pridelavi koruze se je v letu 2009 še poslabšal, slabo je bilo tudi v sadjarstvu, v vinogradništvu pa se je v letu 2009 ekonomski položaj nekoliko izboljšal (po izrazitem poslabšanju v letu 2008). V živinoreji modelne kalkulacije kažejo na različno smerne spremembe dohodkovnega položaja. V primerjavi z letom 2008 se je ekonomski položaj izboljšal pri usmeritvah, ki so močno občutljive na ceno krme (perutninarstvo) in pri usmeritvah, kjer je bil padec cen razmeroma majhen (drobnica, pitanje govedi). Izboljšanje pri teh usmeritvah je predvsem posledica nižjih stroškov kupljene krme. Ekonomski položaj prašičereje ostaja še naprej slab. Zaradi močnega padca cen se je močno poslabšal ekonomski položaj pri mleku.

Z vidika ekonomskih rezultatov je bilo leto 2009 za kmetijstvo izrazito neugodno. Kot kažejo podatki je bil faktorski dohodek kmetijstva v letu 2009 pomembno nižji kot v obdobju 2004-2008 in med najnižjimi v zadnjih desetih letih.

2 PRORAČUNSKI IZDATKI, POVEZANI S KMETIJSTVOM

Večino podpor, namenjenih kmetijstvu in razvoju podeželja, pri nas zagotavlja proračun Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. V letu 2009 je realizacija proračuna MKGP znašala 479 milijonov EUR (2,8% več kot leta 2008). Od tega je bilo za ukrepe kmetijske politike porabljenih 396 milijonov EUR oziroma 83% celotnega proračuna MKGP (enako kot leto prej). Preostala sredstva so bila namenjena gozdarstvu in ribištvu (6%) ter pokrivanju administrativnih in drugih stroškov ministrstva in organov v sestavi (11%).

Preglednica 4: Proračunski izdatki, povezani s kmetijstvom (v 000 EUR); 2005-2009

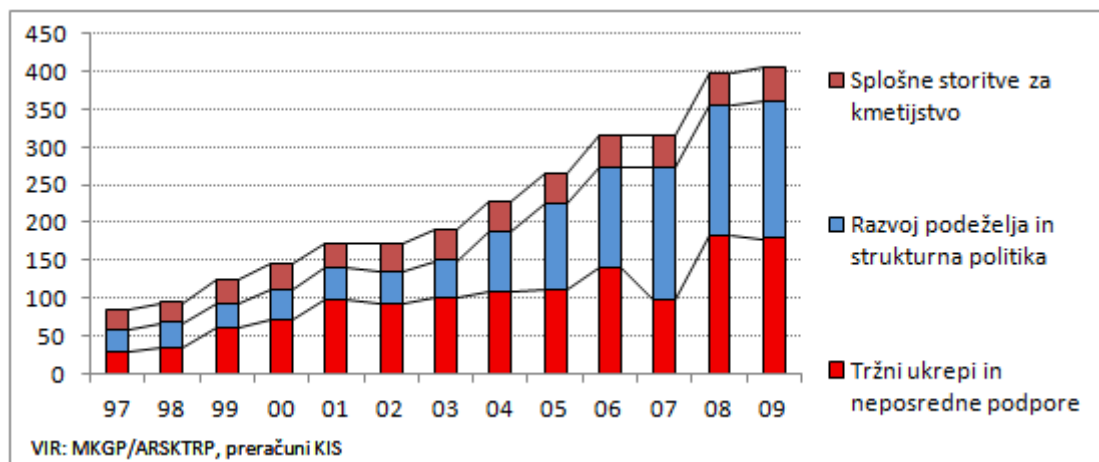
	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
PRORAČUN MKGP	320.358	372.801	379.908	466.321	479.220	102,8
ADMINISTRATIVNI STROŠKI IN TRANSFERI DRUGIM SEKTORJEM	67.460	72.928	80.235	80.791	83.007	102,7
Stroški MKGP in organov v sestavi	44.510	49.078	52.878	53.942	54.737	101,5
Gozdarstvo*	22.078	22.777	24.594	25.084	27.314	108,9
Ribištvo	872	1.073	2.763	1.765	957	54,2
PRORAČUNSKI IZDATKI MKGP, POVEZANI S KMETIJSTVOM	252.898	299.873	299.673	385.530	396.212	102,8
TRANSFERI V KMETIJSTVO IZ DRUGIH VIROV	12.109	15.757	14.225	12.036	8.070	67,1
Vračilo trošarine (Ministrstvo za finance)	5.010	5.701	5.082	6.381	7.731	121,1
Državna pomoč za sanacijo posledic naravnih nesreč (rezerve)	7.099	10.056	9.143	5.654	339	6,0
PRORAČUNSKI IZDATKI, POVEZANI S KMETIJSTVOM	265.007	315.630	313.898	397.566	404.282	101,7

* Brez odškodnin za škodo od divjadi

Vir: MKGP, MF, preračuni KIS

Podobno kot v predhodnih letih, so bila tudi v letu 2009 sredstva iz proračuna MKGP dopolnjena s sredstvi iz drugih proračunskih virov. Med njimi so bila v letu 2009 najpomembnejša sredstva, namenjena vračilu trošarin za pogonsko gorivo, porabljeno v kmetijstvu in gozdarstvu (7,7 milijona EUR), ki jih gospodarstva uveljavljajo pri Ministrstvu za finance. Iz naslova proračunske rezerve za sanacijo posledic neurja in drugih ujm so bila izplačila bistveno manjša (0,3 milijona EUR), nanašala pa so se na proračun obveznosti, nastalih v preteklih letih (2003-2007). Skupaj s temi sredstvi so proračunska izplačila za kmetijstvo v letu 2009 znašala 404,3 milijona EUR oziroma 1,7% več kot v letu prej.

Proračunski izdatki, povezani s kmetijstvom, še vedno kažejo trend rasti, ki je bil izrazit zlasti v obdobju po vstopu v EU, ko se je pomembno povečal obseg sofinanciranja ukrepov iz evropskih skladov. V zadnjih letih so močno porasla tako sredstva za tržne ukrepe in neposredno podporo proizvajalcem, kot tudi sredstva za podporo strukturnim spremembam in razvoju podeželja, pri čemer sta obe skupini ukrepov po deležu sredstev približno enakovredni.

Slika 11: Proračunska izplačila za podporo kmetijstvu; 1997-2009

Okvir 3: Klasifikacija proračunskih izdatkov, povezanih s kmetijstvom

Proračunski izdatki za kmetijstvo zajemajo samo tiste postavke državnega proračuna, ki predstavljajo neposredno ali posredno podporo kmetijstvu. Večino teh izdatkov pokriva proračun Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, v posameznih letih pa se določena sredstva zagotavljajo tudi v okviru proračuna drugih ministrstev. Pri izračunu proračunskih izdatkov za kmetijstvo je proračun MKGP očiščen za vse postavke, ki se nanašajo na druge dejavnosti (gozdarstvo, ribištvo, del veterine) ter na financiranje upravne infrastrukture (npr. plače zaposlenih, materialni stroški ipd.), dodana pa so izplačila drugih ministrstev, ki so namenjena kmetijstvu.

Klasifikacija kmetijske politike in njenih ukrepov temelji na delitvi v tri osnovne stebre, ki se nato delijo po načelu osnovnega namena in upravičenca.

Klasifikacija proračunskih izdatkov, povezanih s kmetijstvom po skupinah ukrepov

KMETIJSKA POLITIKA		
Tržni ukrepi in neposredne podpore proizvajalcem	Razvoj podeželja in kmetijska strukturna politika	Splošne storitve v podporo razvoju kmetijstva
Ukrepi za podporo trgu - izvozne podpore - intervencijski ukrepi - splošni stroški javnega skladiščenja - podpore porabnikom Neposredne podpore proizvajalcem Neposredna plačila in ukrepi za zniževanje stroškov - neposredna plačila proizvajalcem - ukrepi za zniževanje stroškov Odškodnine in druga izredna plačila - kompenzacijska plačila za zmanjšane proizvodnje - kompenzacijska plačila na površino/žival - druge odškodnine in nadomestila	Ukrepi za izboljšanje okolja in krajine - plačila za območja z omejenimi dejavniki - plačila za kmetijsko-okoljske ukrepe Ukrepi za prestrukturiranje - podpore prestrukturiranju kmetijskih gospodarstev - splošne podpore prestrukturiranju kmetijstva in živilstva - podpore gozdarstvu Ukrepi za spodbujanje razvoja podeželskih območij - podpore ekonomski diverzifikaciji kmetij - podpore podeželskemu gospodarstvu in prebivalstvu - krepitev lokalnih razvojnih pobud (Leader)	Raziskovalne, razvojne, svetovalne in strokovne storitve - raziskave in razvoj - svetovalna služba - kmetijsko šolstvo in infrastruktura - strokovne naloge Nadzor nad varnostjo in kakovostjo - ukrepi na področju veterine - fitosanitarne naloge in ukrepi ter varstvo sort - ukrepi na področju varnosti in kakovosti hrane in krme Druge splošne storitve - podpore nevladnim organizacijam - identifikacija in registracija živali - tehnična pomoč - drugo

Tržni ukrepi in neposredne podpore proizvajalcem zajemajo ukrepe, ki se praviloma nanašajo na kmetijsko proizvodnjo in posredno ali neposredno vplivajo na prihodek ali stroške večine proizvajalcev. V to skupino so uvrščeni vsi ukrepi za stabilizacijo trga, s katerimi politika vpliva na raven cen kmetijskih proizvodov, kakor tudi različne oblike neposrednih plačil in drugih neposrednih podpor proizvajalcem.

Razvoj podeželja in kmetijska strukturna politika zajema ukrepe, ki se praviloma nanašajo na posamezne proizvajalce, skupine proizvajalcev ali območja in so opredeljeni po programih. Njihov namen je vplivati na izboljšanje okolja in krajine, povečati konkurenčnost in učinkovitost kmetijskih proizvajalcev, podpreti razvoj predelovalne industrije, tržne organiziranosti, kakor tudi splošni razvoj podeželskih območij.

Splošne storitve v podporo razvoju kmetijstva praviloma zajemajo ukrepe, s pomočjo katerih država omogoča delo javnih služb in druge infrastrukture, kot tudi realizacijo različnih projektov, ki so pomembni za razvoj kmetijstva, ne morejo pa biti prepuščeni samo tržni iniciativi. Ta skupina ukrepov v glavnem nima neposrednega vpliva na prihodek kmetijskih gospodarstev, čeprav lahko nekatere od njih razumemo tudi kot regresiranje storitev za proizvajalce (npr. del storitev svetovalne službe, del kontrole proizvodnosti v živinoreji).

Vsakoletno razporeditev in analizo proračunskih izdatkov po skupinah ukrepov pripravlja Kmetijski inštitut Slovenije v sodelovanju z MKGP. Izračun proračunskih izdatkov temelji na podatkih o realizaciji proračuna za posamezno leto po proračunskih porabnikih in proračunskih postavkah, ki jih zagotavlja Ministrstvo za finance in podrobni interni bazi podatkov o realizaciji proračuna po namenih, ki jih zagotavlja MKGP (ARSKTRP). Posamezni ukrepi so razporejeni po vrstah politike in skupinah ukrepov glede na njihove osnovne značilnosti. V primeru, ko celotna proračunska postavka vsebinsko (po namenu) odgovarja določeni skupini ukrepov, je v to skupino razvrščena v celoti, sicer pa samo tisti njen del, ki odgovarja tej skupini. Pri takšnem pristopu posamezne skupine ukrepov niso vedno neposredno primerljive s proračunskimi postavkami, skupna masa izplačanih sredstev pa se v celoti ujema z realizacijo proračuna.

Realizacija proračuna zajema dejanska izplačila v določenem koledarskem letu. Glede na to, da pogosto prihaja do zamika med prevzetimi obveznostmi in izplačili, se realizacija lahko nanaša tudi na ukrepe (obveznosti) iz predhodnega leta (ali let). To pomeni, da se v posameznem letu zaradi poravnave že prevzetih obvez lahko pojavijo proračunski izdatki tudi za ukrepe, ki v tekočem letu niso bili uporabljeni ali pa novi ukrepi še nimajo pripadajočih proračunskih izdatkov.

Povečanje sredstev za splošne storitve za kmetijstvo je bilo skromnejše, posledično pa se je zmanjšal tudi njihov delež v skupnih proračunskih izdatkih za kmetijstvo (od 15% v letu 2005 na 11% v letu 2009).

Z vstopom v EU je skupni evropski proračun prevzel tudi sofinanciranje ukrepov, ki so del skupne kmetijske politike. Delež sofinanciranja ukrepov kmetijske politike s strani evropskih skladov narašča in je v letu 2009 v skupnih proračunskih izdatkih za kmetijstvo predstavljal že 57% (3 odstotne točke več kot v letu 2008). Največji delež so proračunska sredstva EU zavzemala pri ukrepih strukturne politike in politike razvoja podeželja (80%), nekaj manjšega pa pri tržnih ukrepih in neposrednih podporah (47%). Najmanjši delež sofinanciranja s strani EU je pri splošnih storitvah za kmetijstvo (6%), ki v glavnem niso predmet skupne kmetijske politike in se zato financirajo pretežno le z nacionalnimi viri.

Preglednica 5: Struktura proračunskih izdatkov, povezanih s kmetijstvom po osnovnih skupinah ukrepov in viru financiranja (v 000 EUR); 2005-2009

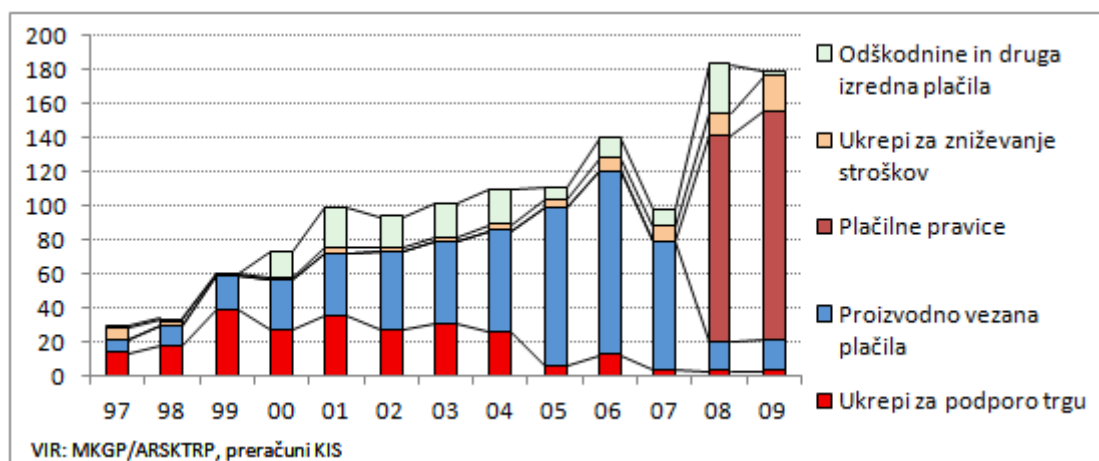
	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Skupaj						
PRORAČUNSKI IZDATKI POVEZANI S KMETIJSTVOM	265.007	315.630	313.898	397.566	404.282	101,7
Tržni ukrepi in neposredne podpore proizvajalcem	111.024	139.601	97.324	183.054	178.941	97,8
Razvoj podeželja in kmetijska strukturna politika	114.307	133.030	175.361	170.887	181.512	106,2
Splošne storitve v podporo razvoju kmetijstva	39.675	42.998	41.213	43.625	43.830	100,5
Struktura po skupinah ukrepov						
PRORAČUNSKI IZDATKI POVEZANI S KMETIJSTVOM	100%	100%	100%	100%	100%	
Tržni ukrepi in neposredne podpore proizvajalcem	42%	44%	31%	46%	44%	
Razvoj podeželja in kmetijska strukturna politika	43%	42%	56%	43%	45%	
Splošne storitve v podporo razvoju kmetijstva	15%	14%	13%	11%	11%	
Slovenija						
PRORAČUNSKI IZDATKI POVEZANI S KMETIJSTVOM	135.280	158.825	171.120	183.182	172.188	94,0
Tržni ukrepi in neposredne podpore proizvajalcem	62.801	79.878	65.201	102.782	95.540	93,0
Razvoj podeželja in kmetijska strukturna politika	35.620	38.948	66.752	39.212	35.447	90,4
Splošne storitve v podporo razvoju kmetijstva	36.858	40.000	39.167	41.188	41.201	100,0
EU						
PRORAČUNSKI IZDATKI POVEZANI S KMETIJSTVOM	129.727	156.804	142.778	214.384	232.094	108,3
Tržni ukrepi in neposredne podpore proizvajalcem	48.223	59.724	32.123	80.272	83.400	103,9
Razvoj podeželja in kmetijska strukturna politika	78.687	94.082	108.609	131.675	146.065	110,9
Splošne storitve v podporo razvoju kmetijstva	2.817	2.998	2.046	2.437	2.628	107,9
Delež EU						
PRORAČUNSKI IZDATKI POVEZANI S KMETIJSTVOM	49%	50%	45%	54%	57%	
Tržni ukrepi in neposredne podpore proizvajalcem	43%	43%	33%	44%	47%	
Razvoj podeželja in kmetijska strukturna politika	69%	71%	62%	77%	80%	
Splošne storitve v podporo razvoju kmetijstva	7%	7%	5%	6%	6%	

Vir: MKGP/ARSKTRP, preračuni KIS

V letu 2009 so se izplačane proračunske podpore, povezane s kmetijstvom povečale zaradi večjih sredstev iz skupnega proračuna EU (+8,3%). Izplačila, ki jih zagotavlja nacionalni proračun so bila manjša kot v letu prej (-6,0%).

2.1 Proračunska izplačila za tržne ukrepe in neposredne podpore proizvajalcem

Proračunska izplačila za tržne ukrepe in neposredne podpore proizvajalcem se po vstopu v EU povečujejo predvsem na račun večjih neposrednih plačil in rasti izplačil za ukrepe za zniževanje stroškov, medtem ko se izplačila za intervencijske in specifične ukrepe podpore trgu ter odškodnine in druga kompenzacijska plačila zmanjšujejo.

Slika 12: Proračunska izplačila za tržne ukrepe in neposredne podpore proizvajalcem (v mio EUR); 1997-2009

Vzporedno s temi trendi se spreminja tudi struktura izplačil po skupinah ukrepov. Delež neposrednih plačil je tako porasel od 54% v letu 2004 na 85% v letu 2009, delež podpor za zniževanje stroškov pa od 3% na 12%. Na drugi strani je delež tržnih ukrepov, ki so še v letu 2004 predstavljali 24% vseh izplačil v tej skupini, padel na 2%, delež drugih izplačil pa se je v enakem obdobju zmanjšal od 19% na 2%.

V letu 2009 je bilo za tržne ukrepe in neposredne podpore proizvajalcem skupaj izplačano 178,9 milijona EUR oziroma 2,2% manj kot v letu prej, predvsem zaradi manjših izplačanih odškodnin in drugih kompenzacijskih plačil (večinoma na račun izplačil, povezanih z reformo trga za sladkor).

Preglednica 6: Proračunska izplačila za tržne ukrepe in neposredne podpore proizvajalcem (v 000 EUR); 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Ukrepi za podporo trgu	6.337	12.751	4.104	3.012	3.120	103,6
Izvozne podpore (EU)	5.772	4.095	2.505	835	813	97,4
Intervencijski ukrepi (EU)	81	6.992	22	73	31	42,4
Intervencijski odkup - sladkor	0	6.854	0	0	0	-
Pomoč skladiščenju - vino	81	132	19	69	31	45,1
Pomoč skladiščenju - sir	0	7	4	4	0	0,0
Splošni stroški javnega skladiščenja	85	221	193	104	98	94,9
Podpore porabnikom (EU)	399	1.443	1.383	2.000	2.178	108,9
Nadomestila za sladkor za kemično industrijo	67	218	5	0	0	-
Podpora porabi koncentriranega mošta	332	230	92	209	90	43,2
Šolsko mleko	0	3	2	3	2	69,7
Programi za ogrožene osebe	0	992	1.284	1.788	2.085	116,6
Neposredne podpore proizvajalcem	104.687	126.850	93.220	180.042	175.821	97,7
Neposredna plačila (EU+SLO)	92.385	107.699	74.607	138.703	152.364	109,8
Ukrepi za zniževanje stroškov	5.010	7.440	9.054	12.733	20.621	162,0
Vračilo trošarine (SLO)	5.010	5.701	5.082	6.381	7.731	121,1
Regres za zavarovanje (SLO)	0	1.739	3.972	6.351	12.890	203,0
Odškodnine in druga izredna plačila	7.292	11.712	9.560	28.607	2.835	9,9
TRŽNI UKREPI IN NEPOSREDNE PODPORE KMETIJSTVU	111.024	139.601	97.324	183.054	178.941	97,8

Vir: MKGP/ARSKTRP, preračuni KIS

Za ukrepe za podporo trgu je bilo izplačano 3,1 milijona EUR (3,6% več kot leta 2008), pri čemer so se povečale le podpore porabi v obliki razdelitve hrane iz intervencijskih zalog socialno najbolj ogroženim osebam, za katere je bilo v letu 2009 namenjeno dve tretjini vseh izplačil te skupine ukrepov (2,1 milijona EUR). Izvozna nadomestila, ki so se v letu 2008 močno zmanjšala zaradi začasne ukinitve podpor za izvoz mleka, so tudi v letu 2009 ostala

na podobno nizki ravni (0,8 milijona EUR). Manj sredstev kot v letu prej je bilo namenjeno tudi za ostale ukrepe podpore trgu.

Za vse oblike neposrednih plačil je bilo v letu 2009 izplačano 152,4 milijona EUR oziroma skoraj 10% več kot v letu prej, od tega 133,8 milijona EUR (88%) v obliki regionalnega enotnega plačila oziroma plačilnih pravic. Izplačila predstavljajo poravnavo preostalih obveznosti po uredbah za leto 2008 ter iz predhodnih let (pozitivno rešene pritožbe), izplačan pa je bil tudi del neposrednih plačil za odobrene vloge za tekoče leto 2009.

Za ukrepe za zniževanje stroškov je bilo porabljeno 20,6 milijona EUR ali 62% več kot leta 2008. Povečala so se tako izplačila za sofinanciranja zavarovalnih premij, kot tudi vračila trošarin za gorivo, porabljeno v kmetijstvu.

Odškodnine in druga izredna plačila (2,8 milijona EUR) so v letu 2009 dosegla le okoli 10% ravni iz leta 2008. Ker gre v tej skupini praviloma za izredna plačila, povezana s specifičnimi naravnimi ali tržnimi razmerami, so spremembe tovrstnih izplačil med leti največje. V letu 2008 so bila izplačila visoka predvsem zaradi izplačil prehodnih nadomestil pridelovalcem sladkorne pese za lažjo prilagoditev na nove razmere, predvidenih v okviru reforme trga za sladkor, ki jih v letu 2009 v tej obliki ni bilo več. Poleg tega je bila v letu 2008 poravnana tudi večina obveznosti iz naslova pomoči za odpravo posledic suše in neurij iz preteklih let, tako da so bila izplačila iz tega naslova v letu 2009 minimalna.

V letu 2009 je večino izplačil v tej skupini ukrepov predstavljala izredna pomoč pridelovalcem pšenice (1,8 milijona EUR) za ublažitev posledic obilnega deževja v času spravila. V manjšem obsegu je bila specifična pomoč izplačana tudi čebelarjem (pogini čebel) ter živinorejcem, ki jih je prizadel pojav živalskih bolezni (vranični prisad, aviarna influenza).

Med ukrepi, vezanimi na posamezne trge, kaže omeniti še nadomestila za zeleno trgatve grozdja, ki so bila v letu 2009 izplačana prvič, ukrep pa je bil uveden z reformo tržne ureditve za vino.

Preglednica 7: Izplačane odškodnine in druga izredna plačila (v 000 EUR); 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Kompenzacijska plačila za zmanjšanje proizvodnje	17	15	18	21.667	329	1,5
Nadomestila zaradi opustitve pridelave sladkorne pese (EU)	0	0	0	21.656	0	
Zelena trgatve grozdja (EU)	0	0	0	0	131	
Začasna premena, krčitev hmeljišč (EU+SLO)	17	14	0	0	0	
Trajna opustitev vinogradov (EU)	0	1	18	10	198	
Druga kompenzacijska plačila (SLO)	7.276	11.698	9.541	6.940	2.507	36,1
Sanacija posledic naravnih nesreč (rezerve)	7.099	10.056	9.143	5.654	339	
Specifična pomoč pridelavi pšenice (obilno deževje)	0	0	0	0	1.832	
Specifična pomoč prašičereji (zmanjševanje staleža)	0	0	0	1.014	1	
Specifična pomoč čebelarstvu (pogini čebel)	0	0	0	42	14	
Specifična nadomestila zaradi živalskih bolezni (vranični prisad)	0	0	0	0	15	
Specifična nadomestila zaradi živalskih bolezni (aviarna influenza)	0	1.221	46	0	23	
Odškodnine - fitosanitarni ukrepi	38	66	156	39	29	
Zatiranje majskega hrošča - fitosanitarni ukrepi	0	199	126	97	51	
Odškodnine - veterinarski ukrepi	76	39	38	47	46	
Odškodnine za škodo od divjadi	62	117	32	47	157	
Odškodnine in druga izredna plačila	7.292	11.712	9.560	28.607	2.835	9,9

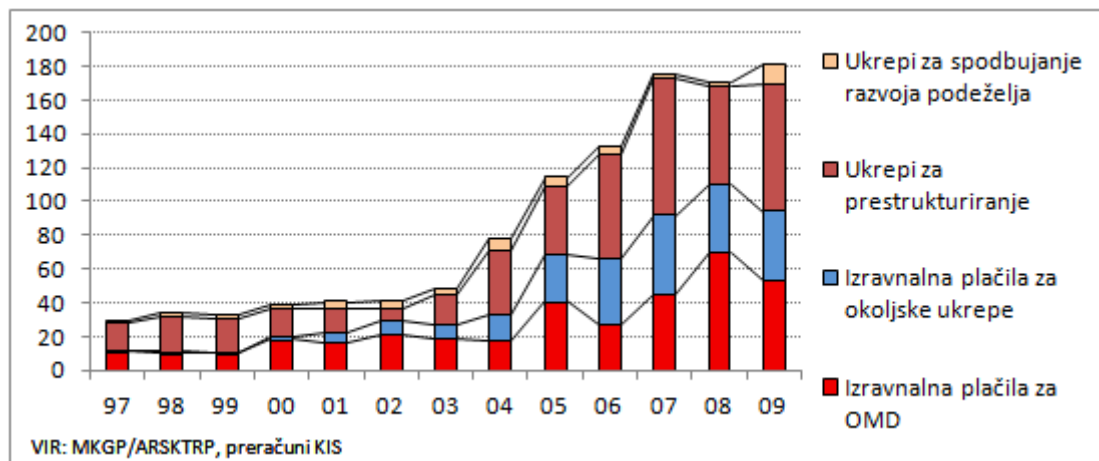
Vir: MKGP/ARSKTRP, preračuni KIS

Delež sofinanciranja tržnih ukrepov in neposrednih podpor proizvajalcem je v letu 2009 v povprečju znašal 47%. V celoti iz EU skladov je bila financirana večina ukrepov podpore trgu (izvozna nadomestila, intervencijski ukrepi, podpore porabnikom) ter kompenzacijska plačila, povezana z zmanjšanjem proizvodnje (ukrepi v okviru trga vina in sladkorja). Neposredna plačila bodo v celoti prešla v breme skupnih skladov v letu 2013, v prehodnem obdobju pa se delež sofinanciranja postopoma povečuje. V letu 2009 je delež sofinanciranja s strani EU v

izplačanih neposrednih plačil prvih presegel 50% (53%). Samo nacionalni proračun so tudi v letu 2009 bremenila izplačila v okviru ukrepov za zniževanje stroškov v kmetijstvu (subvencioniranje zavarovanja, vračilo trošarin) ter odškodnine in druga izredna plačila, ki so skupaj predstavljala okoli 13% vseh izplačil v tem stebru kmetijske politike.

2.2 Proračunska izplačila za razvoj podeželja in kmetijsko struktarno politiko

Hitra rast proračunskih podpor v okviru politike razvoja podeželja, ki je bila značilna za prva leta po vstopu v EU, ko je sofinanciranje večine ukrepov v visokem deležu prevzel evropski kmetijski sklad, se je po letu 2007 začela umirjati. To velja predvsem za izravnalna plačila za območja z omejenimi dejavniki in za kmetijsko okoljske ukrepe, ki v novem programskem obdobju sodijo v drugo os Programa razvoja podeželja (PRP) 2007-2013 (ukrepi za izboljšanje okolja in krajine), kateri je namenjeno nekaj manj sredstev kot v predhodnem programskem obdobju. Poraba proračunskih sredstev za posamezno skupino ukrepov med leti precej niha, kar je v veliki meri posledica zamikov pri izplačilih (prenos odobrenih podpor v naslednje proračunsko leto) oziroma različne dinamike izplačil.

Slika 13: Proračunska izplačila za razvoj podeželja in kmetijsko struktarno politiko (v mio EUR); 1997-2009

Za ukrepe kmetijske strukturne politike in politike razvoja podeželja je bilo v letu 2009 iz proračuna skupaj izplačanih 181,5 milijona EUR ali 6,2% več kot v letu prej. Od tega je bilo 52% sredstev (94,2 milijona EUR) porabljenih za izravnalna plačila druge osi PRP 2007-2013. Glede na leto 2008 so se izplačila za te namene zmanjšala za 14,6%, pri čemer so bila izplačila podpor za območja z omejenimi možnostmi manjša skoraj za četrtino. S temi izplačili so bile poravnane preostale obveznosti iz leta 2008 in nekaj zaostalih obveznosti iz predhodnih let (pozitivno rešene pritožbe), poleg tega pa tudi precejšen del prevzetih obveznosti iz subvencijskega leta 2009. Izplačila podpor za okolju prijazno kmetijstvo so ostala na ravni leta prej, z njimi pa so bile izplačane odobrena vloge iz leta 2008, ki so bile v celoti prenesene v izplačilo iz proračuna za leto 2009. Izplačila po uredbah za leto 2009 bodo izplačana v letu 2010.

Za ostale ukrepe strukturne politike in politike razvoja podeželja je bilo v letu 2009 izplačano precej več sredstev kot v letu prej. Za ukrepe, ki so namenjeni prestrukturiranju kmetijstva, je bilo v letu 2009 porabljen 41% vseh sredstev za razvoj podeželja in struktarno politiko. Za ta namen je bilo izplačano 75,2 milijona EUR oziroma 30,5% več kot v letu prej. V tem so 45% predstavljali ukrepi za prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev, 48% druge oblike podpor prestrukturiranju kmetijstva in živilstva in okoli 7% podpore gozdarstvu.

Preglednica 8: Proračunska izplačila za razvoj podeželja in kmetijsko strukturno politiko (v 000 EUR); 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Ukrepi za izboljšanje okolja in krajine	69.015	66.854	91.721	110.342	94.236	85,4
Izravnalna plačila za območja z omejenimi dejavniki - PRP	40.594	27.289	44.566	69.694	53.337	76,5
Izravnalna plačila za kmetijsko-okoljske ukrepe - PRP	28.421	39.566	47.155	40.648	40.899	100,6
Ukrepi za prestrukturiranje	39.677	61.288	81.323	57.655	75.216	130,5
Podpore prestrukturiranju kmetijskih gospodarstev	27.807	48.384	71.020	26.072	33.762	129,5
Splošne podpore prestrukturiranju kmetijstva in živilstva	11.212	11.543	9.885	26.674	36.063	135,2
Podpore gozdarstvu	659	1.361	419	4.909	5.391	109,8
Ukrepi za spodbujanje razvoja podeželskih območij	5.615	4.887	2.316	2.890	12.060	417,3
Podpore ekonomski diverzifikaciji kmetij	3.961	4.458	2.124	1.925	4.412	229,3
Podpore podeželskemu gospodarstvu in prebivalstvu	1.654	429	192	966	6.685	692,3
Krepitev lokalnih razvojnih pobud (Leader)	0	0	0	0	963	-
RAZVOJ PODEŽELJA IN STRUKTURNA POLITIKA	114.307	133.030	175.361	170.887	181.512	106,2

Vir: MKGP/ARSKTRP, preračuni KIS

Med podporami za prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev so v letu 2009 največji delež zavzemale podpore naložbam v okviru PRP 2007-2013, k povečanju izplačil v tej skupini ukrepov pa so pomembno prispevale tudi podpore prestrukturiranju kmetijskih gospodarstev iz naslova reforme trga za sladkor. Več kot v letu prej je bilo izplačil za prestrukturiranje vinogradov, za zemljiško infrastrukturo (prva večja izplačila za komasacije znotraj PRP 2007-2013), kakor tudi za podporo mladim kmetom.

Preglednica 9: Proračunska izplačila za prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev (v 000 EUR); 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Podpore naložbam na gospodarstvih	11.484	7.770	10.589	17.762	22.326	125,7
Naložbe v posodobitev gospodarstev	5.744	3.646	7.781	15.234	17.888	117,4
Naložbe na kmetijskih gospodarstvih – SAPARD	3.375	309	0	0	0	
Naložbe na kmetijskih gospodarstvih - EPD	2.369	3.337	7.781	3.338	0	
Naložbe na kmetijskih gospodarstvih - PRP	0	0	0	11.897	13.783	
Prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev - Reforma trga sladkorja (EU)	0	0	0	0	4.105	
Naložbe v trajne nasade	4.360	2.401	2.153	2.409	2.789	115,8
Prestrukturiranje vinogradov (EU)	2.912	2.337	2.130	2.402	2.789	
Obnova vinogradov (SLO)	1.445	63	23	3	0	
Obnova sadovnjakov (SLO)	2	0	0	3	0	
Naložbe v izboljšanje zemljišč in infrastrukturo	1.380	1.724	655	119	1.649	1380,9
Namakanje (SLO)	340	300	0	0	0	
Komasacije (SLO)	1.040	1.424	655	104	63	
Infrastruktura, povezana z razvojem kmetijstva (komasacije) - PRP	0	0	0	15	1.586	
Druge podpore prestrukturiranju gospodarstev	16.323	40.614	60.430	8.310	11.436	137,6
Mladi kmetje – PRP*	2.067	3.337	277	6.769	11.060	163,4
Prilagajanje in izvajanje EU standardov – PRP	12.900	35.945	59.518	1.507	186	12,3
Sodelovanje v shemah kakovosti	253	478	487	34	65	190,7
Delno kritje stroškov kontrole ekološke in integrirane pridelave - PRP	253	478	487	34	39	
Sodelovanje kmetov v shemah kakovosti - PRP	0	0	0	0	26	
Druge podpore gospodarstvom	1.103	853	149	0	125	-
Podpora čebelarstvu (SLO)	788	703	134	0	0	
Pomoč kmetijskim gospodarstvom ob nepredvidenih dogodkih (SLO)	315	150	14	0	125	
Podpore prestrukturiranju kmetijskih gospodarstev	27.807	48.384	71.020	26.072	33.762	129,5

* do leta 2007 nacionalni ukrep, po letu 2007 vključen v PRP 2007-2013

Vir: MKGP/ARSKTRP, preračuni KIS

V okviru splošnih podpor za prestrukturiranje kmetijstva in živilstva je bila v letu 2009 skoraj dve tretjini sredstev (64%) porabljenih za izplačilo nadomestil za prestrukturiranje tovarne sladkorja v okviru reforme trga za sladkor (23,2 milijona EUR). Med ostalimi ukrepi v tej

skupini je bilo največ sredstev izplačanih za naložbe v posodobitev predelave, zgodnje upokojevanje kmetov ter tržne dejavnosti in promocijo vina.

Za investicije v gozdarstvu je bilo v letu 2009 izplačano 5,4 milijona EUR oziroma skoraj 10% več kot v letu prej.

Preglednica 10: Proračunska izplačila za splošne podpore prestrukturiranju kmetijstva in živilstva ter za gozdarstvo (v 000 EUR); 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Splošne podpore prestrukturiranju kmetijstva	1.602	3.243	3.846	4.149	4.427	106,7
Izboljšanje kmetijske infrastrukture	240	400	807	1.466	884	60,3
Vzdrževanje akumulacije Vogršček (SLO)	105	183	305	614	351	
Hidromelioracije (SLO)	135	217	502	852	533	
Zgodnje upokojevanje - PRP	950	2.337	2.568	2.468	2.641	107,0
Program podpor čebelarstvu (EU+SLO)	412	506	471	215	902	418,7
Podpore predelavi, trženju in promociji	9.609	8.299	6.039	22.525	31.636	140,4
Naložbe v posodobitev predelave	7.155	5.859	3.179	7.998	4.798	60,0
Program podpor za prestrukturiranje živilstva in zadrug (SLO)	17	0	0	0	0	
Naložbe v predelavo in trženje - SAPARD	3.465	82	0	0	0	
Izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov - EPD	3.674	5.778	3.179	4.497	0	
Dodajanje vrednosti kmetijskim proizvodom - PRP	0	0	0	3.500	4.798	
Marketing in promocija	2.454	2.440	2.861	1.977	2.748	139,0
Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov - EPD	154	199	136	218	0	
Pospeševanje prodaje (SLO)	524	404	960	434	283	
Programi informiranja in promocije (EU+SLO)	0	0	0	352	780	
Tržne dejavnosti vinogradniško-vinarskega sektorja(SLO)	1.776	1.837	1.765	973	1.174	
Promocija vina na tretjih trgih (EU)	0	0	0	0	511	
Skupine proizvajalcev	0	0	0	49	886	1.826,3
Informativne in promocijske aktivnosti skupin proizvajalcev - PRP	0	0	0	35	814	
Ustanavljanje skupin proizvajalcev - PRP	0	0	0	14	72	
Prestrukturiranje TSO – Reforma trga sladkorja (EU)	0	0	0	12.502	23.204	185,6
Splošne podpore prestrukturiranju kmetijstva in živilstva	11.212	11.543	9.885	26.674	36.063	135,2
Sofinanciranje investicij v gozdove - EPD	659	1.361	419	417	0	
Povečanje gospodarske vrednosti gozdov - PRP	0	0	0	4.492	5.391	
Podpore gozdarstvu	659	1.361	419	4.909	5.391	109,8

Vir: MKGP/ARSKTRP, preračuni KIS

V letu 2009 so se močno povečala izplačila za ukrepe za spodbujanje razvoja podeželskih območij (4 krat večja kot v letu 2008), pri čemer je bila večina sredstev (84%) namenjena ekonomski diverzifikaciji na kmetijah in ustanavljanju in razvoju mikro podjetij na podeželju.

Preglednica 11: Proračunska izplačila za ukrepe spodbujanja razvoja podeželskih območij (v 000 EUR); 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Podpore ekonomski diverzifikaciji kmetij	3.961	4.458	2.124	1.925	4.412	229,3
Alternativni dohodkovni viri na kmetijah (SLO)	28	345	9	0	0	
Ekonomska diverzifikacija na kmetijah - SAPARD	1.761	436	0	0	0	
Ekonomska diverzifikacija na kmetijah - EPD	2.172	3.678	2.115	977	0	
Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti - PRP	0	0	0	948	4.412	
Podpore podeželskemu gospodarstvu in prebivalstvu	1.654	429	192	966	6.685	692,3
Ustanavljanje in razvoj mikropodjetij - PRP	0	0	0	956	5.722	
Infrastruktura na podeželju - SAPARD	1.454	167	0	0	0	
Obnova vasi - PRP	0	0	0	0	708	
Ohranjanje dediščine podeželja - PRP	0	0	0	0	254	
Alternativni dohodkovni viri (SLO)	200	263	192	10	0	
Krepitev lokalnih razvojnih pobud (Leader) - PRP	0	0	0	0	963	-
Ukrepi za spodbujanje razvoja podeželskih območij	5.615	4.887	2.316	2.890	12.060	417,3

Vir: MKGP/ARSKTRP, preračuni KIS

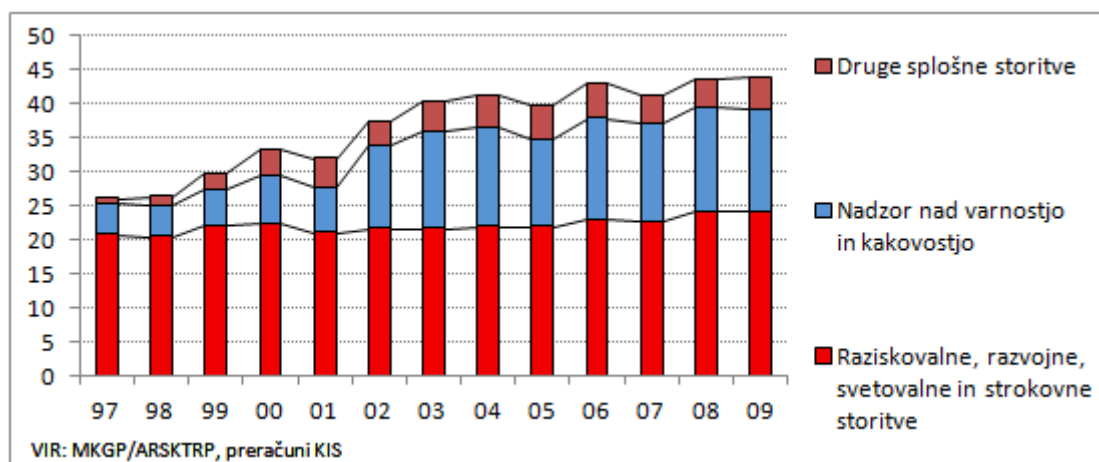
Delež sofinanciranja ukrepov iz okvira razvoja podeželja in kmetijske strukturne politike s strani evropskih skladov je v letu 2009 presegel 80%. Ukrepe prestrukturiranja v okviru trga vina (obnova vinogradov, promocija vina na tretjih trgih) in trga sladkorja (prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev, prestrukturiranje TSO) EU financira v celoti. Pri programih informiranja in promocije je sofinanciranje EU 62,5-odstotno, pri programu ukrepov v čebelarstvu pa 50-odstotno. Ukrepe iz naslova prve, tretje in četrte osi PRP 2007-2013 EU sofinancira s 75%, ukrepe druge osi tega programa pa z 80%.

Obseg ukrepov, ki so predmet državnih pomoči, se je v zadnjih dveh letih močno zmanjšal. V letu 2009 je bilo tako v celoti samo iz nacionalnih sredstev za 7 ukrepov (sanacija nedokončanih komasacij, vzdrževanje akumulacije Vogršček, hidromelioracije, pomoč kmetijskim gospodarstvom ob nepredvidenih dogodkih, pospeševanje prodaje, tržne dejavnosti vinogradniško-vinarskega sektorja) izplačano okoli 2,5 milijona EUR, kar predstavlja le 1,4% vseh izplačil tega stebla kmetijske politike.

2.3 Proračunska izplačila za splošne storitve v podporo razvoju kmetijstva

Obseg sofinanciranja splošnih storitev za kmetijstvo, ki predstavlja posredno obliko podpore sektorju, v zadnjih letih narašča mnogo počasneje, kot pred vstopom v EU, ko so bile potrebne prilagoditve javnih služb in storitev zahtevam skupnega trga. V tem obdobju so močno porasla zlasti sredstva za naloge na veterinarskem in fitosanitarnem področju ter druge naloge, povezane z varnostjo in kakovostjo hrane.

Po letu 2004 sta višina in struktura izdatkov za splošne storitve razmeroma stabilni. Ukrepi, povezani z varnostjo in kakovostjo hrane predstavljajo okoli 35% vseh izplačil v tej skupini ukrepov, raziskovalne, razvojne, svetovalne in strokovne storitve okoli 55%, preostalih 10% pa je namenjeno financiranju in sofinanciranju drugih splošnih nalog in storitev.

Slika 14: Proračunska sredstva za splošne storitve za kmetijstvo; 1997-2009

Za financiranje in sofinanciranje splošnih storitev za kmetijstvo je bilo v letu 2009 porabljenih 43,8 milijona EUR, kar je podobno kot v letu prej.

Preglednica 12: Proračunska izplačila za splošne storitve v podporo razvoju kmetijstva (v 000 EUR); 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Raziskovalne, razvojne, svetovalne in strokovne storitve	22.014	23.030	22.659	24.145	24.208	100,3
Nadzor nad varnostjo in kakovostjo	12.814	14.832	14.363	15.383	14.946	97,2
Druge splošne storitve	4.847	5.136	4.191	4.097	4.676	114,1
SPLOŠNE STORITVE V PODORO RAZVOJU KMETIJSTVA	39.675	42.998	41.213	43.625	43.830	100,5

Vir: MKGP/ARSKTRP, preračuni KIS

Za raziskovalne, razvojne, svetovalne in strokovne storitve je bilo izplačano 24,2 milijona EUR. Več sredstev je bilo namenjenih za kmetijsko znanstveno raziskovalno delo in druge pomembne nacionalne projekte ter strokovne naloge v rastlinski pridelavi in poskusne centre, sicer pa so izplačila ostala na podobni ravni kot v letu prej ali pa so se nekoliko zmanjšala.

Preglednica 13: Proračunska izplačila za raziskovalne, razvojne, svetovalne in strokovne storitve za kmetijstvo (v 000 EUR); 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Raziskave in razvoj	1.518	1.799	1.847	1.958	2.066	105,5
Kmetijsko znanstveno raziskovalno delo (SLO)	805	918	951	918	989	
ERA-NET EUPHRESKO (EU)	0	0	0	0	4	
Naloge genske banke (SLO)	325	369	386	413	400	
Projekt SEEDNet (EU)	0	0	0	0	13	
FADN (EU)	64	65	74	172	98	
Pomembni nacionalni projekti (SLO)	311	431	436	455	563	
Drugi projekti (SLO)	12	15	0	0	0	
Svetovalna služba	10.091	10.358	10.760	11.603	11.624	100,2
Kmetijska svetovalna služba (SLO)	9.259	9.510	9.905	9.943	9.999	
Sektor za kmetijsko svetovanje pri KGZS (SLO)	832	848	855	841	853	
Svetovalna služba za čebelarstvo (SLO)	0	0	0	819	772	
Kmetijsko šolstvo in infrastruktura	785	522	444	410	413	100,6
Usposobitev javnih zavodov in ustanov (SLO)	604	336	250	214	206	
Sofinanciranje kmetijskega izobraževanja (praktični pouk) (SLO)	181	186	194	196	193	
Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu - PRP	0	0	0	0	14	
Strokovne naloge	9.620	10.351	9.609	10.174	10.105	99,3
Strokovne naloge v živinoreji (SLO)	8.354	8.203	8.191	8.537	8.488	
Strokovne naloge v rastlinski proizvodnji (SLO)	482	631	758	488	520	
Strokovne naloge v hmeljarstvu (SLO)	125	0	0	334	307	
Poskusni centri za sadjarstvo in vinogradništvo (SLO)	659	660	659	675	791	
Center za razvoj kmetijstva Jable (SLO)	0	858	0	140	0	
Raziskovalne, razvojne, svetovalne in strokovne storitve	22.014	23.030	22.659	24.145	24.208	100,3

Vir: MKGP/ARSKTRP, preračuni KIS

Za naloge na veterinarskem in fitosanitarnem področju ter druge naloge, povezane z varnostjo in kakovostjo hrane in krme je bilo v letu 2009 izplačano skoraj 15 milijona EUR, od tega 85% za ukrepe na področju veterine.

Preglednica 14: Proračunska izplačila za ukrepe, povezane z varnostjo in kakovostjo (v 000 EUR); 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Ukrepi na področju veterine	11.031	12.798	12.152	13.094	12.662	96,7
Ukrepi v veterini (EU+SLO)	960	1.251	1.391	1.785	2.045	
Predpisano in preventivno varstvo živali in ukrepi (SLO)	8.954	9.495	8.273	8.989	8.302	
Odstranjevanje klavničnih odpadkov (SLO)	1.116	2.052	2.488	2.320	2.314	
Fitosanitarne naloge in ukrepi ter varstvo sort	1.584	1.665	1.810	1.999	1.997	99,9
Ukrepi za varstvo rastlin (EU+SLO)	0	25	34	25	29	
Zdravstveno varstvo rastlin (SLO)	685	729	819	967	881	
Prognoza rastlinskih škodljivih organizmov-oprema (SLO)	52	97	83	83	78	
Fitofarmacevtska sredstva (SLO)	300	246	297	340	427	
Varstvo in registracija sort rastlin (SLO)	546	568	577	584	582	
Ukrepi na področju varnosti in kakovosti hrane in krme (SLO)	200	370	400	289	287	99,1
Nadzor nad varnostjo in kakovostjo	12.814	14.832	14.363	15.383	14.946	97,2

Vir: MKGP/ARSKTRP, preračuni KIS

Med drugimi splošnimi storitvami, za katere je bilo skupaj v letu 2009 izplačano 4,7 milijona EUR (14% več kot leta 2008), je bilo največ sredstev namenjenih tehnični pomoči v okviru

PRP 2007-2013, sofinanciranju Kobilarne Lipica ter programu identifikacije in registracije živali.

Preglednica 15: Proračunska izplačila za druge splošne storitve (v 000 EUR); 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Podpora nevladnim organizacijam	188	256	330	321	468	145,7
Stanovsko in interesno povezovanje (SLO)	188	256	285	275	168	
Državno in svetovno tekmovanje v oranju (SLO)	0	0	46	46	300	
Identifikacija in registracija živali (SLO)	794	1.074	1.006	940	961	102,3
Tehnična pomoč	74	1.114	1.004	1.434	1.737	121,1
Tehnična pomoč - EPD	67	627	308	19	0	
Tehnična pomoč - PRP 2004-2006	7	487	697	157	0	
Tehnična pomoč - PRP 2007-2013	0	0	0	1.258	1.737	
Drugo	3.792	2.692	1.850	1.402	1.511	107,7
Phare in sorodni (TF CFCU) projekti (EU+SLO)	2.835	1.728	906	444	393	
Obramba pred točo (SLO)	80	73	88	90	88	
Kobilarna Lipica (SLO)	876	891	857	869	1.029	
Druge splošne storitve	4.847	5.136	4.191	4.097	4.676	114,1

Vir: MKGP/ARSKTRP, preračuni KIS

Podpore izvajanju splošnih storitev za kmetijstvo so praviloma predmet nacionalne kmetijske politike, ki se tudi po vstopu v EU v celoti financira iz nacionalnega proračuna. Delež EU sredstev v tej skupini ukrepov je bil v letu 2009 le okoli 6%. EU sredstva so bila namenjena pokrivanju stroškov obdelave FADN podatkov (100%), sofinanciranju projektov krepitve institucionalne usposobljenosti za izvajanje skupne kmetijske politike (do 100%), sofinanciranju tehnične pomoči in programov usposabljanja za delo v kmetijstvu v okviru PRP 2007-2013 (75% delež) ter sofinanciranju določenih ukrepov pri varstvu rastlin (50% delež) in v veterini (okoli 40% delež).

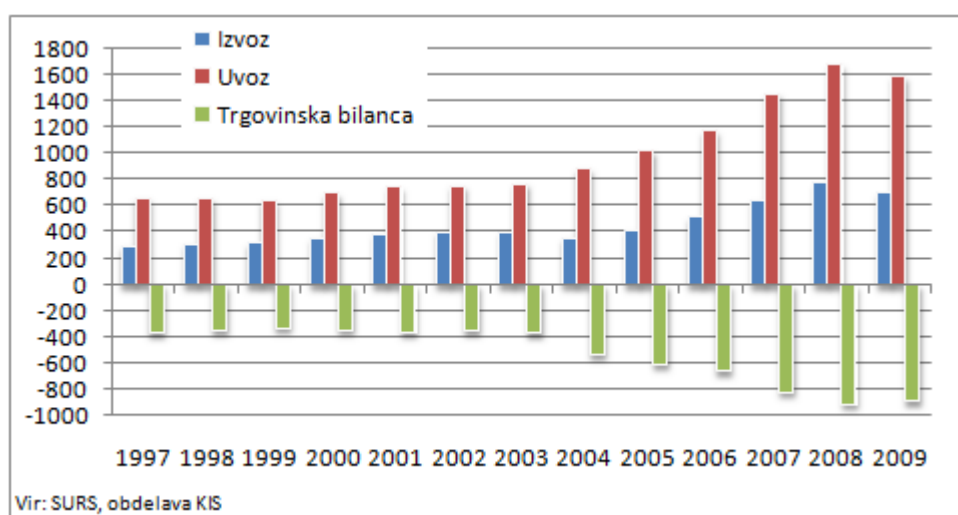
3 ZUNANJA TRGOVINA Z AGROŽIVILSKIMI PROIZVODI

Trend povečevanja blagovne menjave agroživilskih proizvodov, ki je bil opazen vse od leta 1999, se je v letu 2009 zaustavil. Posledice gospodarske in finančne krize, ki je konec leta 2008, predvsem pa v letu 2009 zajela svet, se odražajo tako na zunanji trgovini z agroživilskimi proizvodi, kot tudi na celotni zunanjetrgovinski menjavi. Tako je bila v letu 2009 dosežena manjša blagovna menjava agroživilstva, pri čemer se je bolj zmanjšal izvoz. Zaradi tega se je glede na preteklo leto zmanjšala pokritost uvoza z izvozom, zmanjšal pa se je tudi primanjkljaj. Kljub manjši blagovni menjavi agroživilskih proizvodov pa se je delež, ki ga agroživilstvo zavzema v skupni slovenski blagovni menjavi povečal in dosegel največjo vrednost doslej (6,9%). V letu 2009 je zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi predstavljala 4,4% slovenskega blagovnega izvoza ter 9,3% uvoza.

Preglednica 16: Blagovna menjava agroživilskih proizvodov; 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Blagovna menjava agroživilstva (v mil. EUR)	1.245,8	1.438,8	1.698,3	2.104,5	2.459,8	2.297,3	93,4
- izvoz (v mil. EUR)	357,4	416,0	518,3	643,6	775,0	702,7	90,7
- uvoz (v mil. EUR)	888,5	1.022,8	1.180,0	1.460,9	1.684,8	1.594,6	94,6
- bilanca (v mil. EUR)	-531,1	-606,8	-661,6	-817,3	-909,8	-891,9	98,0
Pokritost uvoza z izvozom (v %)	40,2	40,7	43,9	44,1	46,0	44,1	95,8
Delež agroživilskih proizvodov v skupnem izvozu blaga (v %)	2,8	2,9	3,1	3,3	3,9	4,4	
Delež agroživilskih proizvodov v skupnem uvozu blaga (v %)	6,3	6,5	6,4	6,8	7,3	9,3	

Vir: SURS, obdelava KIS

Slika 15: Izvoz in uvoz ter zunanjetrgovinska bilanca agroživilskih proizvodov; 1997-2009

Blagovna menjava agroživilskih proizvodov se je v primerjavi z letom 2008 zmanjšala za 7%, pri čemer je bil izvoz manjši za 9%, uvoz pa za 5%. Kljub temu sta bili doseženi vrednosti še vedno višji kot leta 2007. Primanjkljaj se je zmanjšal za 2% in je znašal 892 milijonov EUR.

Blagovna menjava agroživilstva po skupinah blaga

Med pomembnejšimi skupinami je bil izvoz v letu 2009 vrednostno večji v skupinah ostanki in odpadki živil, krma (+32%), razna živila (+11%) ter pijače (+1%), manjši izvoz pa je bil dosežen pri skupinah mleko in mlečni izdelki (-21%), meso (-13%), mesni izdelki (-2%) ter sadje (-1%). Izvoz v skupini ostanki in odpadki živil, krma se je v letu 2009 zopet povečal glede na leto 2008 ter dosegel najvišjo vrednost doslej. Opazno se v zadnjih letih povečuje tudi izvoz v skupini razna živila. Tako je v letu 2009 izvoz te skupine vrednostno že presegel izvoz v skupini pijač. Medtem ko je bil v letu 2008 močno povečan izvoz oljnih semen in

plodov, se je le ta v letu 2009 zopet precej zmanjšal (-74%). Izvoz živih živali, ki je bil v letu 2008 dokaj visok, se je v letu 2009 zmanjšal za slabo četrtno.

V strukturi izvoza so v letu 2009 največji delež zavzemali ostanki in odpadki živil, krma (19%), sledijo pa mleko in mlečni izdelki (14%), razna živila (11%) ter pijače (10%). Vse te skupine, z izjemo mleka, kjer se je delež zmanjšal za dve odstotni točki, so glede na predhodno leto povečale svoje deleže v strukturi izvoza.

Okvir 4: Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi

Podatki o zunanji trgovini z agroživilskimi proizvodi temeljijo na klasifikaciji proizvodov po kombinirani nomenklaturi (KN) carinske tarife. Pojem »kombinirana nomenklatura« carinske tarife pomeni poimenovanje posameznih oddelkov, poglavij in podpoglavij, tarifnih številk ter opomb, temeljna pravila razvrščanja blaga po kombinirani nomenklaturi in številčne oznake nomenklature. KN temelji na mednarodnem Harmoniziranem sistemu nazivov in šifriranja blaga. Blago uvršča v oddelke (21 oddelkov - rimske številke), poglavja (2-mestni nivo) in podpoglavja (4-mestni nivo) na osnovi 8-mestnih tarifnih številk, ki so v celoti usklajene z EU (Kombinirana nomenklatura EU ne predvideva nacionalne členitve tarifnih postavk na devetem mestu, zato tudi v statistiki zunanje trgovine od leta 2004 dalje prikazuje SURS podatke na 8-mestni ravni tarifne postavke). Sočasno zadovoljuje zahteve carinske tarife, zunanjetrgovinske statistike ter trgovinske, kmetijske in drugih politik, ki se nanašajo na izvoz ali uvoz blaga. Skrbnik KN je Evropska Komisija, v Sloveniji pa Ministrstvo za gospodarstvo. Ažurira se enkrat letno.

Od 01.05.2004 SURS podatke o blagovni menjavi Slovenije s tujino pridobiva iz dveh ločenih virov: Intrastat in Extrastat. Intrastat je statistika blagovne menjave med državami članicami EU (mesečno statistično raziskovanje). Podatki se zbirajo neposredno od podjetij, ki trgujejo s podjetji iz držav članic, poročajo pa jih na statističnem obrazcu. Poročevalske enote za Intrastat v danem poročevalskem obdobju so tako podjetja, ki so v predhodnem letu vsaj pri enem toku blaga (skupni izvoz ali uvoz) presegla t.i. vključitveni prag. V danem poročevalskem obdobju se v zajetje vključujejo tudi gospodarski subjekti, ki so prag presegli med letom. Poročevalske enote poročajo samo za tisti tok blaga (odpreme oz. prejeme blaga), pri katerem so prag presegle. Podatki za države EU za obdobje od maja 2004 naprej vključujejo tudi ocene za vrednost menjave podjetij pod vključitvenim pragom.

Extrastat je statistika blagovne menjave držav članic EU z državami nečlanicami. Vir podatkov so carinske deklaracije oz. enotna carinska listina (ECL), ki spremlja blago pri prehodu državne meje. Extrastat je vsebinsko odvisen tudi od nacionalne carinske zakonodaje, ki je bila s 01.05.2004 dokončno usklajena z evropsko (Taric). V Extrastat so zajete vse transakcije blaga, ki se glede na metodologijo vključujejo v zajetje, ne glede na višino statistične vrednosti in neto mase (statistični prag ni določen).

Vrednost uvoženega/izvoženega blaga SURS prikazuje kot statistično vrednost. To je carinska vrednost oz. transakcijska vrednost blaga, ki se ji deloma ali v celoti prištejejo ali odštejejo stroški prevoza, natovarjanja, raztovarjanja, zavarovanja idr., glede na v pogodbi prikazane dobavne pogoje. Pri izvozu je vrednost prikazana po pariteti tipa FOB (vključena transakcijska vrednost blaga in vrednost storitev za dostavo blaga do meje države izvoznice), pri uvozu pa po pariteti tipa CIF (poleg transakcijske vrednosti je vključena še vrednost storitev za dostavo blaga do meje države uvoznice). Količino uvoženega/izvoženega blaga SURS prikazuje v neto masi, če jo je glede na naravo proizvoda mogoče določiti, in v posebni merski enoti pri tistih proizvodih, kjer je ta predpisana v KN. Povprečna vrednost blaga je skupna vrednost vsega blaga, razvrščenega v isto osemestno šifro KN carinske tarife, izračunana na količinsko mersko enoto.

Kot kmetijski in živilski proizvodi so šteti vsi proizvodi iz poglavij 01 do 24 kombinirane nomenklature carinske tarife. Seznam carinskih tarif oz. proizvodov, ki se uvrščajo med agroživilske ni v celoti usklajen z EU. Po definiciji EU se med agroživilske proizvode v okviru statistike zunanje trgovine uvrščajo proizvodi iz poglavij od 01 do 24 carinske tarife, brez rib in ribjih proizvodov (brez carinske tarife 03; 051191; 1604; 1605; 19022010 in 23012000). Poleg tega se v skladu s sporazumom med EU in Svetovno trgovinsko organizacijo med agroživilske proizvode uvrščajo tudi posamezni proizvodi iz drugih poglavij (carinske tarife 290543, 290544, 290545 3301, 3501-3505, 380910, 382311, 382312, 382313, 382319, 382370, 382460, 4101-4103, 4301, 5001-5003, 5101-5103, 5201-5203, 5301, 5302). Zaradi zagotavljanja primerljivosti podatkov v časovni seriji vsi podatki o zunanji trgovini z agroživilskimi proizvodi zajemajo poglavja 01 do 24 kombinirane nomenklature.

Regionalna struktura blagovne menjave agroživilskih proizvodov je prikazana po naslednjih skupinah držav: stare članice EU (EU-15), nove članice EU (EU-10 in EU-2), države na ozemlju nekdanje Jugoslavije (Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Srbija, Črna gora, Makedonija) in ostale države (vse druge države, razen naštetih).

Za razliko od leta 2008, ko se je uvoz vrednostno povečal skoraj v vseh tarifnih skupinah, se je v letu 2009 uvoz povečal v skupinah razna živila ter izdelki iz žit, moke, škroba (vsak po 9%), izdelki iz mesa (+7%), sladkor in sladkorni proizvodi (+5%), meso (+2%). Največ (+21%) se je povečal uvoz živih živali, ki pa v strukturi uvoza zajema le majhen delež (1%). Malenkostno se je povečal še uvoz pijač (+0,5%), pri ostalih skupinah pa je bil doseženi uvoz

manjši glede na leto 2008. Med pomembnejšimi skupinami se je tako zmanjšal uvoz sadja za 8%, mleka in mlečnih izdelkov za 6% ter ostankov in odpadkov živil, krma za 4%. Izjemnemu povečanju uvoza v skupini oljna semena in plodovi v letu 2008 je v letu 2009 sledilo zmanjšanje na raven preteklih let. Za dobro tretjino pa se je zmanjšal tudi uvoz žita. Kljub oboje smernim spremembam uvoza ostaja struktura uvoza podobna kot pretekla leta. Opazneje se je zmanjšal le delež v skupini oljna semena in plodovi (za 2 odstotni točki) ter v skupini žita (za nekaj več kot 1 odstotno točko).

Preglednica 17: Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah blaga; 2008 in 2009

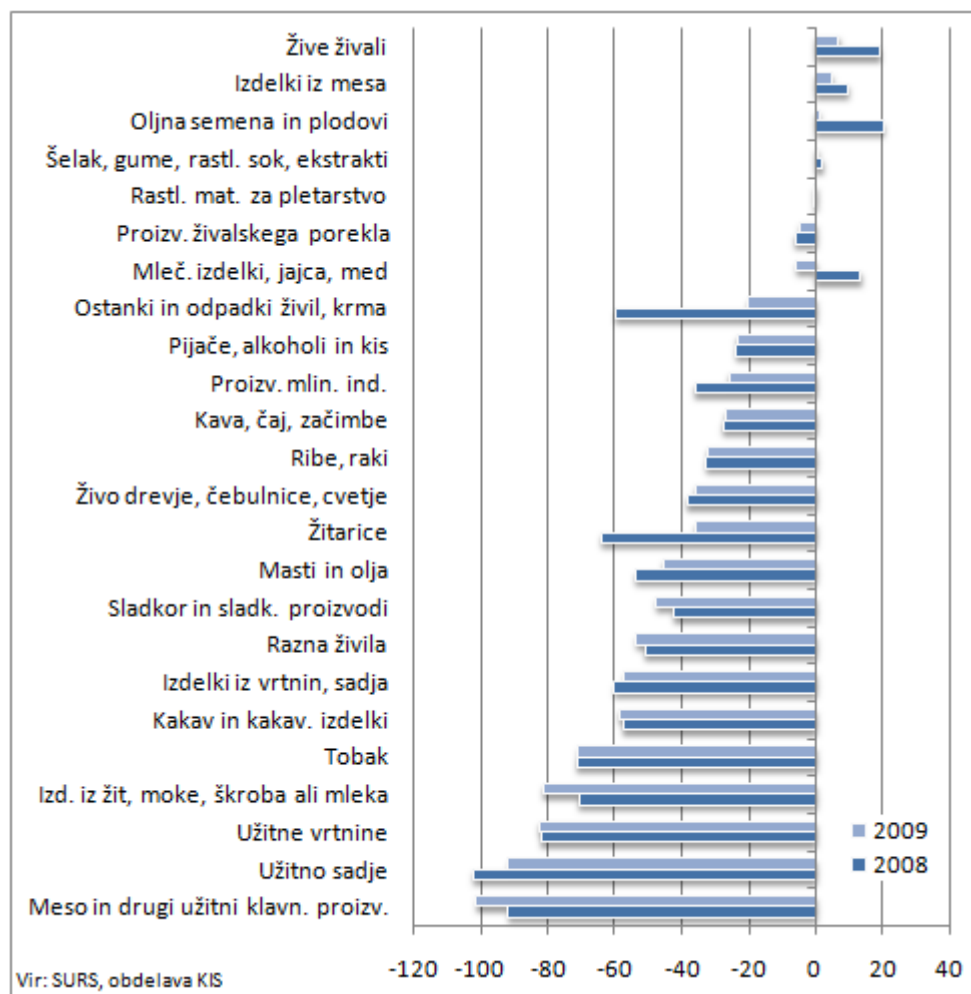
CT	Ime	Izvoz					Uvoz				
		Mil. EUR		2009 2008	%		Mil. EUR		2009 2008	%	
		2008	2009		2008	2009	2008	2009		2008	2009
1	Žive živali	35,9	27,4	76,2	4,6	3,9	16,9	20,4	121,1	1,0	1,3
2	Meso in drugi klavnični proizvodi	55,0	47,9	87,2	7,1	6,8	146,9	149,7	101,9	8,7	9,4
3	Ribe, raki	4,4	4,0	90,9	0,6	0,6	37,2	36,2	97,4	2,2	2,3
4	Mlečni izdelki, jajca, med	122,0	96,1	78,8	15,7	13,7	108,6	102,1	93,9	6,4	6,4
5	Proizvodi živalskega porekla	0,7	1,3	195,3	0,1	0,2	6,9	6,0	87,4	0,4	0,4
6	Živo drevje, čebulnice, cvetje	4,9	5,0	102,3	0,6	0,7	43,3	40,9	94,5	2,6	2,6
7	Užitne vrtnine	9,2	7,2	78,0	1,2	1,0	91,3	90,0	98,5	5,4	5,6
8	Užitno sadje	51,2	50,8	99,3	6,6	7,2	153,6	142,1	92,5	9,1	8,9
9	Kava, čaj, začimbe	3,2	3,2	101,3	0,4	0,5	31,0	30,3	97,7	1,8	1,9
10	Žita	11,3	12,6	111,2	1,5	1,8	75,4	48,9	64,8	4,5	3,1
11	Proizvodi mlinске industrije	1,3	3,7	285,5	0,2	0,5	37,5	29,3	78,1	2,2	1,8
12	Oljna semena in plodovi	78,0	20,6	26,4	10,1	2,9	57,9	20,0	34,6	3,4	1,3
13	Šelak, gume, ekstrakti	12,5	8,4	67,7	1,6	1,2	10,6	8,3	78,8	0,6	0,5
14	Rastlinski material za pletarstvo	0,1	0,1	114,8	0,0	0,0	0,5	0,5	92,9	0,0	0,0
15	Masti in olja	14,8	9,9	67,0	1,9	1,4	68,7	55,6	80,9	4,1	3,5
16	Izdelki iz mesa	60,2	59,0	98,1	7,8	8,4	50,6	54,3	107,2	3,0	3,4
17	Sladkor in sladkorni proizvodi	16,9	14,3	84,4	2,2	2,0	59,3	62,0	104,6	3,5	3,9
18	Kakav in kakavovi izdelki	10,1	8,7	86,4	1,3	1,2	67,7	67,4	99,6	4,0	4,2
19	Izdelki iz žit, moke, škroba, mleka	28,2	26,4	93,6	3,6	3,8	99,0	108,0	109,1	5,9	6,8
20	Izdelki iz vrtnin, sadja	13,0	12,7	97,8	1,7	1,8	73,2	70,0	95,6	4,3	4,4
21	Razna živila	67,6	75,4	111,5	8,7	10,7	118,7	129,3	108,9	7,0	8,1
22	Pijače, alkoholi in kis	72,4	72,9	100,7	9,3	10,4	96,1	96,7	100,5	5,7	6,1
23	Ostanki in odpadki živil, krma	102,4	135,2	132,1	13,2	19,2	162,2	155,5	95,8	9,6	9,8
24	Tobak	0,1	0,1	119,6	0,0	0,0	71,5	71,2	99,6	4,2	4,5
	SKUPAJ	775,0	702,7	90,7	100,0	100,0	1.684,8	1.594,6	94,6	100,0	100,0

Vir: SURS, obdelava KIS

V letu 2009 največjo spremembo v zunanjetrgovinski bilanci predstavlja skupina mleko in mlečni izdelki. Zaradi mlečne krize se je izvoz mleka in smetane (tarifna skupina 0401) količinsko le malenkostno zmanjšal, vrednostno pa je bil izvoz bistveno manjši. To je tudi glavni razlog, zaradi katerega je bila bilanca mleka in mlečnih izdelkov, kjer je sicer Slovenija tradicionalni neto izvoznik, prvič negativna.

Slovenija je v letu 2009 ohranila pozitivni zunanjetrgovinski saldo v skupinah žive živali, izdelki iz mesa, oljna semena in plodovi ter v skupini šelak, gume in ekstrakti, vendar se je le ta pomembno zmanjšal. Zunanjetrgovinski presežek izdelkov iz mesa, ki se je v zadnjih letih opazno zmanjševal, je tako v letu 2009 dosegel le 50% tistega iz leta 2008. Pri ostalih skupinah se je presežek zmanjšal še bolj, saj je v skupini oljna semena in plodovi ter šelak, gume in ekstrakti dosegel le 3 oziroma 5% tistega iz leta 2008. Ob zmanjšanem izvozu ter povečanem uvozu se je za slabi dve tretjini zmanjšal tudi presežek v skupini živih živali.

Pri drugih skupinah proizvodov je bil uvoz v letu 2009 vrednostno večji od izvoza. V večini tarifnih skupin proizvodov se je sicer primanjkljaj v primerjavi z letom 2008 zmanjšal. Izjema so le tarifne skupine meso, vrtnine, sladkor in proizvodi, kakav in izdelki, razna živila ter skupina izdelkov iz žit, moke, škroba. Največji primanjkljaj je, podobno kot v preteklih letih, zabeležen pri mesu, sadju in vrtninah.

Slika 16: Zunanjetrgovinska bilanca agroživilstva po tarifnih skupinah (v mio EUR); 2008 in 2009

Regionalna struktura blagovne menjave agroživilstva

Spremembe regionalne strukture blagovne menjave agroživilstva v smeri povečevanja deleža trgovine z državami EU, ki so bile opazne v letih po pristopu, se v letu 2009 niso nadaljevale. V letu 2009 se je namreč blagovna menjava z EU-27 zmanjšala za 5%, pri čemer je bilo zmanjšanje izvoza (-10%) za 6 odstotnih točk večje kot zmanjšanje uvoza (-4%). Blagovna menjava z državami na ozemlju nekdanje Jugoslavije se je zmanjšala za dober odstotek, z ostalimi državami pa je bila dosežena kar petino manjša blagovna menjava, pri čemer se je uvoz iz te skupine držav zmanjšal nekoliko bolj kot izvoz.

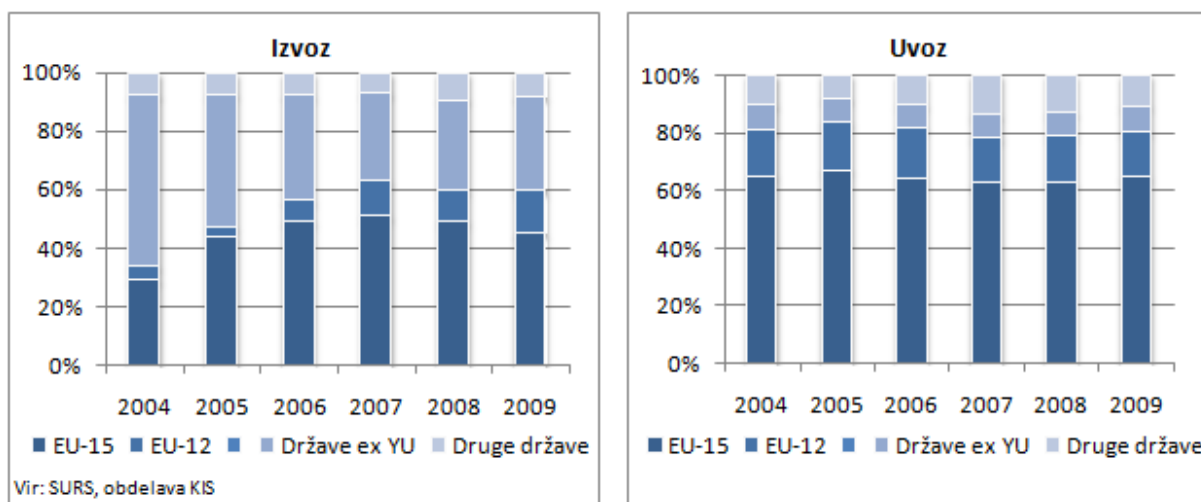
Regionalna struktura izvoza in uvoza v letu 2009 ostaja podobna kot v zadnjih dveh letih. Delež izvoza v države EU-27 je tako v letu 2009 kot tudi 2008 znašal 60%, delež držav nekdanje Jugoslavije 32% (leta 2008 31%), delež drugih držav pa 8% (leta 2007 9%).

V strukturi uvoza, kjer vseskozi prevladujejo države EU, so bile spremembe v letu 2009 malenkostne. Delež EU-27 je presegel 80% (leta 2009 79%), delež držav na območju nekdanje Jugoslavije pa je dosegel 9% (leta 2008 8%). V strukturi držav se je tako zmanjšal delež ostalih držav in sicer za 2 odstotni točki (od 13% na 11%).

Preglednica 18: Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah držav (v mio EUR); 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
IZVOZ	357,4	416,0	518,3	643,6	775,0	702,7	90,7
EU-27	121,3	196,9	291,8	404,6	464,1	419,5	90,4
EU-15	105,2	182,1	254,7	327,4	380,5	317,5	83,4
EU-10	14,2	13,0	34,7	70,0	62,0	82,7	133,3
EU-2	2,0	1,9	2,4	7,3	21,5	19,3	89,4
Nekdanja YU	208,0	187,8	185,4	193,4	238,5	224,1	94,0
Ostale države	28,0	31,3	41,1	45,6	72,5	59,1	81,6
UVOZ	888,5	1.022,8	1.180,0	1.460,9	1.684,8	1.594,6	94,6
EU-27	717,1	853,0	960,0	1.139,3	1.330,0	1.278,0	96,1
EU-15	576,2	684,2	750,5	911,6	1.054,7	1.027,9	97,5
EU-10	135,5	161,6	203,5	220,9	267,5	241,4	90,2
EU-2	5,4	7,2	5,9	6,8	7,8	8,7	110,8
Nekdanja YU	78,3	84,5	95,6	115,2	131,4	141,4	107,6
Ostale države	93,0	85,3	124,4	206,4	223,4	175,2	78,4
BILANCA	-531,1	-606,8	-661,6	-817,3	-909,8	-891,9	98,0
EU-27	-595,8	-656,1	-668,2	-734,7	-865,9	-858,5	99,1
EU-15	-471,0	-502,2	-495,8	-584,2	-674,1	-710,4	105,4
EU-10	-121,4	-148,6	-168,9	-151,0	-205,5	-158,7	77,2
EU-2	-3,4	-5,3	-3,5	0,5	13,7	10,6	77,2
Nekdanja YU	129,6	103,3	89,8	78,3	107,0	82,6	77,2
Ostale države	-65,0	-54,0	-83,3	-160,9	-150,9	-116,0	76,9

Vir: SURS, obdelava KIS

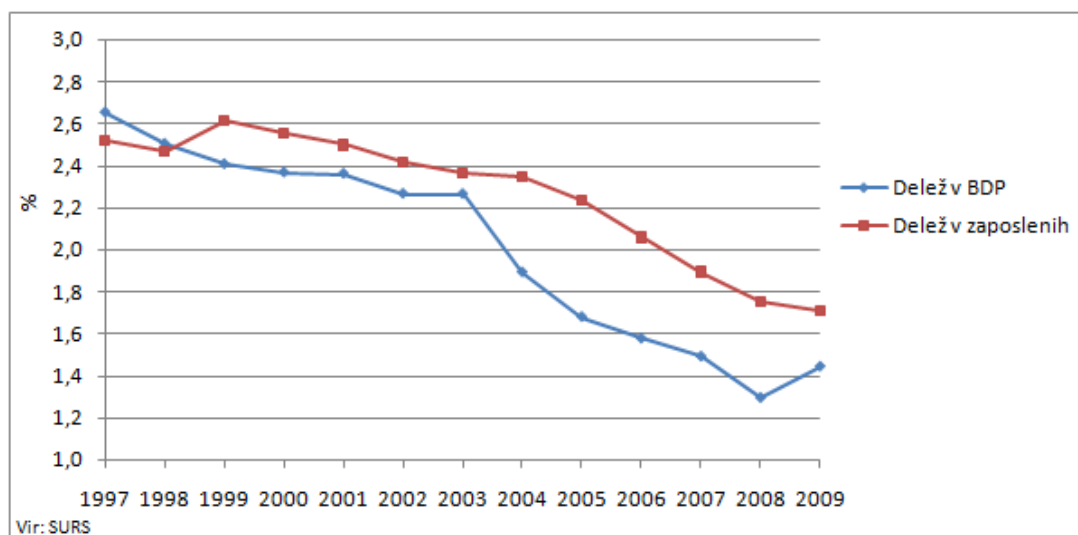
Slika 17: Struktura izvoza in uvoza agroživilstva po skupinah držav; 2004-2009

Osnovne značilnosti zunanjetrgovinske bilance po skupinah držav ostajajo v letu 2009 nespremenjene. Negativni saldo z državami EU-27 je znašal 858 milijonov EUR in se je v primerjavi z letom 2008 zmanjšal za odstotek. Medtem ko se je z EU-12 primanjkljaj zmanjšal še bistveno bolj (-22%), pa se je z EU-15 zaradi zmanjšane izvoza bilanca poslabšala (5%). Saldo blagovne menjave z državami na ozemlju nekdanje Jugoslavije je bil tudi v letu 2009 pozitiven, ob tem pa se je zaradi rasti uvoza ter zmanjšanja izvoza presežek zmanjšal za 23% in dosegel 83 milijonov EUR. V trgovini z ostalimi državami se je primanjkljaj že drugo leto zapored zmanjšal (za 23%), kljub temu pa je presegal 116 milijonov EUR.

4 ŽIVILSKOPREDELOVALNA INDUSTRIJA

4.1 Pomen živilskopredelovalne panoge v makroekonomskih agregatih

V letu 2009 je dejavnost proizvodnja hrane, pijač in tobaknih izdelkov v bruto domači proizvod Slovenije (BDP) prispevala 1,4% dodane vrednosti, kar je za okoli desetino odstotne točke več, kot v predhodnem letu. Delež te dejavnosti v zaposlenih se je v letu 2009 ponovno minimalno znižal in je znašal 1,7%. Leto 2009 je prvo po več kot desetletju, ko se je delež živilskopredelovalne industrije v BDP povečal, pri čemer ne gre le za t.i. pasivno rast, ki bi bila posledica padca dodane v gospodarstvu (BDP Slovenije se je znižal za 8,1%). Živilskopredelovalna industrija je v letu 2009 izkazala realno rast ustvarjene dodane vrednosti. Do leta 2009 se je delež živilskopredelovalne industrije v BDP občutno zmanjševal. Zmanjševanje se je intenziviralo v letu 2003 z zaprtjem zelo donosne tobakne industrije, negativni trend pa se je nadaljeval tudi v letih po pristopu. V prvih treh letih po pristopu k EU se je delež živilske industrije v BDP letno zmanjševal v povprečju za desetinko odstotne točke, v letu 2008 pa se je delež zmanjšal za dve desetinki odstotne točke. K temu je najverjetneje prispevala ukinitve proizvodnje sladkorja in zaostrene finančno-gospodarske razmere.

Slika 18: Delež živilskopredelovalne industrije v BDP in zaposlenosti; 1997-2009

V prvih dveh letih po pristopu k EU se je delež živilskopredelovalne dejavnosti v zaposlenih zmanjševal počasneje, kot je padal delež panoge v bruto dodani vrednosti, z letom 2006 pa je zmanjševanje obeh deležev zopet bolj usklajeno. V letu 2009 je negativni trend nekoliko oslabil.

4.2 Trendi v obsegu proizvodnje

V letu 2009 ugotavljamo ponovno krčenje obsega industrijske proizvodnje v živilskopredelovalni panogi za 5,5%, kar je enako upadu obsega v predhodnem letu. Obseg proizvodnje je v tej panogi v zadnjem desetletju večinoma stagniral z izjemo leta 2004, ko se je obseg na letni ravni zmanjšal za več kot desetino. Okoli polovico tega padca lahko pojasnimo z ukinitvijo tobakne predelave, preostali učinek pa je posledica pristopa Slovenije k EU in posledičnih konkurenčnih pritiskov. Če trende obsega proizvodnje v živilskopredelovalni panogi primerjamo z agregatom predelovalnih dejavnosti (oddelek C), ugotovimo stalno zaostajanje, z izjemo v zadnjem opazovanem letu, ko je obseg predelovalnih dejavnosti upadel za slabih 9%. Do kriznega leta 2008 je povprečna letna rast obsega za predelovalno dejavnost znašala 4,6%, medtem ko se je obseg industrijske

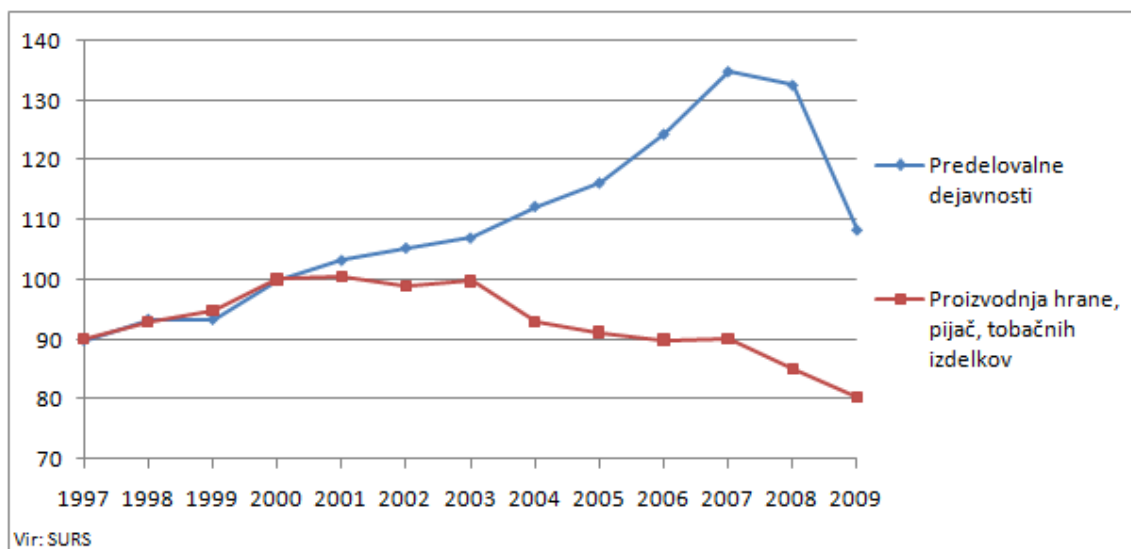
proizvodnje živilskopredelovalne panoge v povprečju skrčil za slab odstotek letno. V letu 2008 se je obseg predelovalnih dejavnosti skrčil prvič v opazovanem obdobju, vendar je bil padec živilskopredelovalne industrije večji. V letu 2009 so učinki gospodarske krize občutno bolj izraženi v predelovalnih dejavnostih, kot v živilskopredelovalni industriji.

Preglednica 19: Indeks obsega industrijske proizvodnje (predhodno leto=100); 2000-2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Industrija	106,2	102,9	102,4	101,4	105,5	103,3	106,2	107,0	98,5	82,9
Predelovalne dejavnosti (C)	107,0	102,8	102,0	101,6	104,7	103,7	106,5	108,4	98,3	81,1
Proizvodnja hrane, pijač, tobačnih izdelkov (10+11+12)	105,4	100,2	98,4	100,9	89,8	98,5	99,9	100,1	94,5	94,5
Indeks (C =100)	98,5	97,5	96,5	99,3	85,8	95,0	93,8	92,3	96,2	116,5

Vir: SURS

Podobni zaključki izhajajo tudi iz primerjave obsega proizvodnje preko daljšega časovnega obdobja. Podjetja v živilskopredelovalni dejavnosti so v letu 2009 dosegla okoli 20% nižji obseg proizvodnje kot v letu 2000, medtem ko se je v enakem obdobju proizvodnja agregata predelovalnih dejavnosti do leta 2008 povečala za tretjino, v letu 2009 pa je bila za slabo desetino višja kot v letu 2000.

Vir: SURS

Slika 19: Indeks obsega industrijske proizvodnje; 1997-2009 (2000=100)

4.3 Gibanje cen

Leto 2009 je bilo ponovno izrazito zaznamovano s spremembami cen v agroživilski verigi, pri čemer so trendi nasprotni kot v letu 2008. Nominalno so se cene pri proizvajalcih za proizvode živilskopredelovalne industrije v letu 2009 znižale za 3,2%, kar je sploh prvo nominalno znižanje cen v opazovanem obdobju. V prvih dveh letih po pristopu Slovenije k EU so proizvajalčeve cene sicer realno padale, v letih 2007 in 2008 pa je njihova rast presegla stopnjo inflacije. Le-ta je bila izrazita v letu 2008, ko so cene realno porasle za 4,2%.

Tudi cene pri proizvajalcih za povprečje predelovalnih dejavnosti (oddelek C) so v letu 2009 zaostajale za stopnjo inflacije. Realni indeks je v tem agregatu znašal 97 kar je za 1 indeksno točko manj, kot v letu 2008 (98). Nekoliko manjši realni padec ugotavljamo pri agregatu cen vseh industrijskih proizvodov pri proizvajalcih, ki so se v letu 2009 znižale za 2,2%, kar je podobno znižanje kot v predhodnem letu (2,0%).

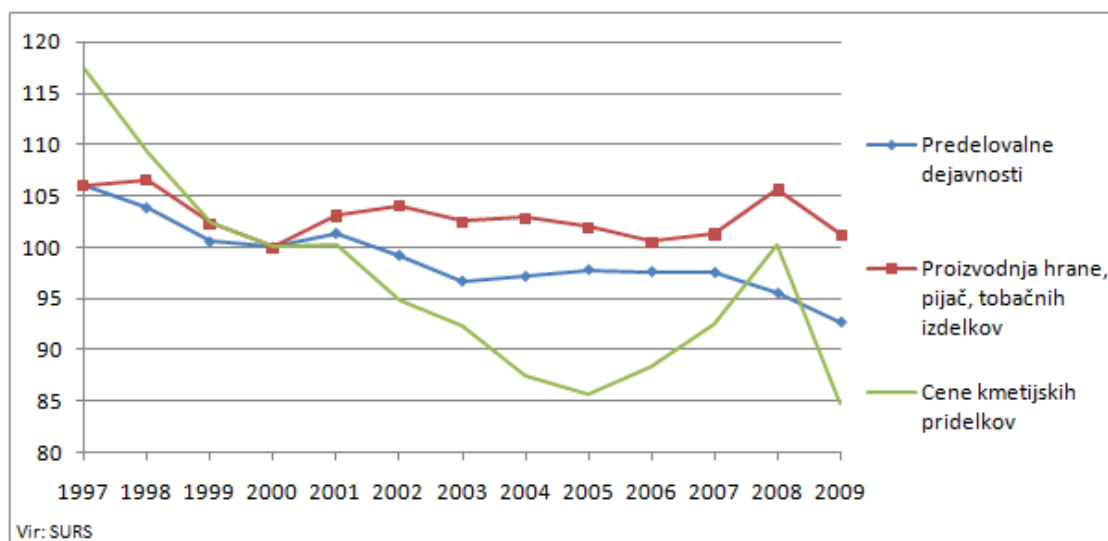
Preglednica 20: Indeksi cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih (nominalno; predhodno leto=100); 2000-2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Industrijski proizvodi pri proizvajalcih	107,7	108,9	105,1	102,5	104,3	102,7	102,3	104,2	103,8	98,7
Predelovalne dejavnosti (C)	108,3	109,9	105,2	102,9	104,1	103,2	102,3	103,5	103,5	97,9
Proizvodnja hrane, pijač, tobačnih izdelkov (10+11+12)	106,5	111,7	108,5	104,0	104,0	101,6	102,3	104,4	110,1	96,8
Cene kmetijskih pridelkov	106,3	108,6	101,8	102,8	98,0	100,4	105,8	108,3	114,5	85,4
Inflacija	108,9	108,4	107,5	105,6	103,6	102,5	102,5	103,6	105,7	100,9

Vir: SURS

Realni padec proizvajalčevih cen v dejavnosti proizvodnja hrane, pijač in tobačnih izdelkov v zadnjem letu je obrat trenda iz let 2007 in 2008. Cene so v letu 2009 realno ponovno padle na raven iz leta 2006, pri čemer so v letu 2008 skorajda dosegle raven iz leta 1998 (slika 20). Gibanja proizvajalčevih cen v živilski industriji so bila že pred letom 2008 v primerjavi s povprečjem predelovalne dejavnosti (C) ugodnejša, prav tako pa se ugodnejše razmerje ohranja tudi po padcu v letu 2009. Raven realnih cen za agregat predelovalnih dejavnosti je namreč v letu 2009 za okoli 17% zaostajala za ravniyo v letu 2000. Predelovalne dejavnosti so izrazito bolj izpostavljene cenovnim pritiskom, ki v pretežni meri izhajajo iz prodaje podjetij na izvoznih trgih, prav tako pa so konkurenčni pritiski izraziti tudi na domačem trgu.

Cene kmetijskih pridelkov so po rasti, ki se je začela po letu 2005 in dosegla vrh v letu 2008, ko so le-te realno dosegle raven iz leta 2000, v letu 2009 ponovno izrazito padle. Znižanje je bilo tolikšno, da je realno preseženo dno iz leta 2005, in so cene za okoli 15% nižje, kot v letu 2000.

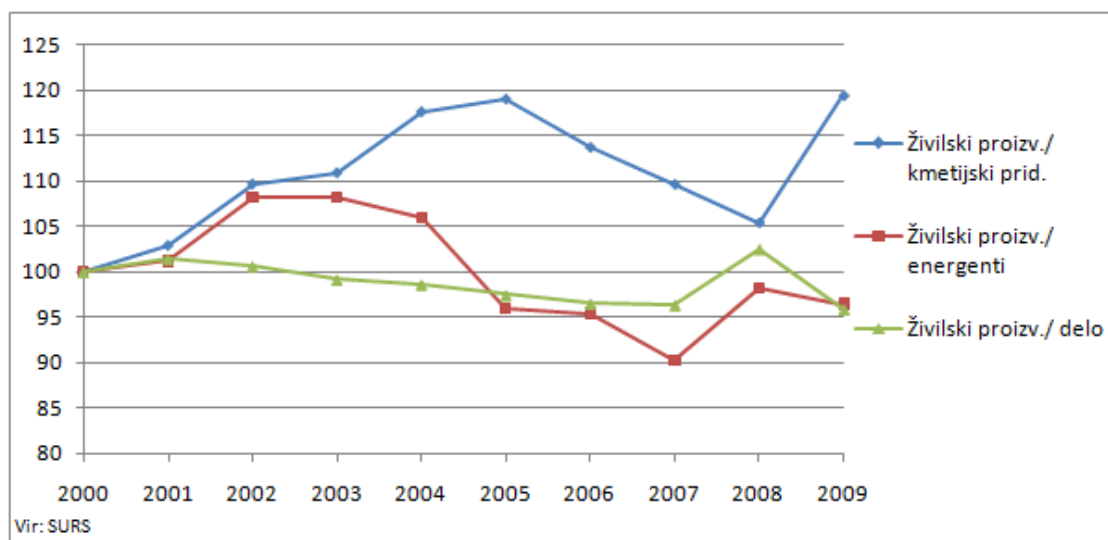

Slika 20: Indeksi cen živilskih proizvodov (10+11+12), proizvodov predelovalnih dejavnosti (C) in kmetijskih pridelkov; 1997-2009 (realno; 2000=100)

S primerjavo trendov gibanja cen pri proizvajalcih ter cen ključnih kategorij proizvodnih vložkov so ocenjena cenovno-stroškovna razmerja v živilski panogi (t.i. cenovna pariteta ali »terms of trade«), ki so prikazana v sliki 21. V letu 2009 se je po štiriletnem stalnem preseganju realne rasti cen kmetijskih surovin v primerjavi s spremembo cen živilskih proizvodov trend izrazito obrnil, kar je raven paritete dvignilo na raven iz leta 2005. Sprememba je sicer v korist živilskopredelovalne panoge, vendar je potrebno izpostaviti, da so se cene znižale v obeh primerjanih agregatih, vendar je bil padec cene kmetijskih surovin izrazitejši, kot v živilskopredelovalni industriji.

Cenovna gibanja, ki niso v korist proizvajalcev živil, pa ugotavljamo pri razmerjih med proizvajalčevo ceno predelanih živil in energentov. V letu 2009 se je razmerje v primerjavi s predhodnim letom poslabšalo za slabi dve odstotni točki. Živilski proizvodi so se pri proizvajalcih v letu 2009 pocenili bolj, kot so se znižale cene energentov, zato je cenovno-

stroškovna pariteta padla. Še večji padec v primerjavi z letom 2008 pa ugotavljamo pri cenovni pariteti s stroški dela. V letu 2009 so se le-ti celo nekoliko povečali, kar je ob precejšnjem realnem padcu proizvajalčevih cen predelanih živilskih proizvodov privedlo do 6,6 odstotnih točk slabše paritete.

Slika 21: Paritete cenovnih indeksov živilskih proizvodov ter kmetijskih pridelkov, energentov in dela; 2000-2009 (2000=100)

Analiza paritet cenovnih indeksov daje sicer koristne informacije, vendar je pri tem potrebna posebna pozornost, saj gre za obsežne agregate izrazito heterogenih proizvodnih skupin. Prav tako pa je pri tem potrebno izpostaviti značilnosti statističnega zajema proizvajalčevih cen, ki praviloma ne odražajo v celoti dobaviteljeve realizacije. Statistika proizvajalčeve cene namreč prikazuje z dobaviteljeve fakture, medtem ko zaradi izrazite stopnje koncentracije v slovenski trgovini na drobno dobavitelji praviloma trgovcu priznavajo različne popuste in plačujejo dodatne povezane in nepovezane storitve. Te izkrivljajoče poslovne prakse tako ne omogočajo natančnega zajema proizvajalčevih cen, kljub temu pa so ugotovljeni trendi zadovoljivo sporočilni.

4.4 Poslovni rezultati živilskopredelovalne industrije

4.4.1 Poslovanje živilskopredelovalne panoge

V letu 2009 je bilo v 560 podjetjih živilskopredelovalne industrije zaposlenih 13.329 delavcev, kar je 7,2% manj, kot v letu 2008 in 22,5% manj, kot v letu 2004. Število zaposlenih v panogi se zmanjšuje že od leta 2002, pri čemer ugotavljamo pospešek trenda, saj se intenzivnost stalno povečuje. Če število zaposlenih primerjamo z letom 2000 je le-to manjše za skoraj 32%. Kljub temu pa ponovno ugotavljamo povečanje števila registriranih podjetij v panogi, in to kljub razmeroma neugodnim ekonomskim razmeram v zadnjem obdobju. V letu 2009 je bilo registriranih 5,3% podjetij več, kot v letu 2008. Kaže, da gre za mikro in majhna podjetja, ki zaposlujejo zelo malo delavcev. Zaradi stalnosti trenda povečevanja števila registriranih podjetij v dejavnosti v zadnjih petih letih lahko zaključimo, da ne gre za običajno naravno nihanje. Kaže, da v dejavnosti proizvodnje hrane podjetniki še zaznavajo poslovne možnosti. V primerjavi z letom 2004 je bilo registriranih skoraj tretjino več podjetij, če pa primerjamo z letom 2000, je število večje za skoraj 45%.

Bilančna sredstva v lasti živilskopredelovalnih podjetij so se v letu 2009 znižala na 2,57 milijarde EUR. To je realno za 15,6% manj, kot v predhodnem letu in 6% manj, kot v letu 2004. Pri tem je potrebno izpostaviti, da se je obseg sredstev v živilskopredelovalni industriji v letu 2006 realno povečal več kot za desetino, kar je daleč nad povprečjem realne rasti v

analiziranem obdobju. Tako je zmanjševanje v letu 2009 v precejšnjem delu možno pripisati odprodaji naložb, deloma pa tudi posledicam negativnih poslovnih trendov v nekaterih dejavnostih.

Prihodki živilske panoge so v letu 2009 znašali 1,88 milijarde EUR, kar je realno za desetino manj kot v letu 2008. Če obseg prihodkov od prodaje primerjamo z letom 2004, je vrednost prav tako realno nižja za 10,5%. Glede na trende fizičnega obsega proizvodnje živilskopredelovalne dejavnosti in obsega prihodkov je moč sklepati na precejšnje cenovne korekcije v letu 2009, saj se je obseg zmanjšal za okoli pet odstotnih točk manj kot realizirani prihodki.

Tudi prihodki od izvoza ter kazalnik izvozne usmerjenosti živilske panoge kažeta precejšnje negativne spremembe, ob tem pa sta se oba poslabšala z nekoliko večjo stopnjo kot prihodki od prodaje. V letu 2009 so prihodki od prodaje na tujih trgih znašali 343 milijonov EUR, kar je realno okoli 12,1% manj kot v predhodnem letu ter odstotek manj, kot v letu 2004. Pri tem je potrebno izpostaviti obdobje pozitivnih trendov na področju zunanje trgovine v letih 2006 in 2007, ko je letna rast dosegala skoraj 10%. Takrat je obseg realnih vrednosti prihodkov na tujih trgih že dosegal vrednosti iz leta 2000, in to kljub ukinitvi nekaterih izrazito izvozno usmerjenih dejavnosti (predelava tobaka) in zmanjšanju izvoza v tradicionalnih izvoznih panogah (proizvodnja pijač). Izvozna usmerjenost se je v letu 2009 znižala za 1,7% in je znašala 18,3%, medtem ko primerjava z letom 2004 kaže na 10,6 odstotno povečanje.

Produktivnost, merjena s prihodki od prodaje na zaposlenega, se je v letu 2009 po obdobju stalne realne rasti znižala za 3,6%, kar je možno pripisati izrazitim negativnim trendom pri prihodkih in izvozu. Povprečno je zaposlenec v živilski dejavnosti ustvaril 140,7 tisoč EUR prihodkov, kar je sicer realno za 21,8% več kot v letu 2004. S padcem produktivnosti v letu 2009 se prekinja obdobje izrazite rasti, ki je bila dosežena po t.i. pasivni poti z zmanjševanjem zaposlenih. Presenetljiva je ugotovitev, da se je dodana vrednost na zaposlenega v letu 2009 realno povečala za 3,1%, kar gre v veliki meri pripisati pocenitvi finančnih virov. V povprečju je zaposleni ustvaril 34,1 tisoč EUR dodane vrednosti, kar je realno za okoli 14% več kot v letu 2004.

Preglednica 21: Gibanje pomembnejših kazalnikov poslovanja živilskopredelovalne industrije, 2000–2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08	Indeks 2009/04
Število podjetij	388	377	394	404	424	426	441	499	532	560	105,3	132,1
Število zaposlenih	19.473	19.281	19.841	18.938	18.141	18.315	16.669	15.217	14.358	13.329	92,8	73,5
Sredstva (mrd EUR)	2,10	2,12	2,26	2,29	2,38	2,50	2,55	2,93	3,00	2,57	84,4	94,0
Prihodki od prodaje (mrd EUR)	1,73	1,80	1,85	1,85	1,82	1,76	1,88	1,98	2,06	1,88	89,5	89,5
Prihodki od izvoza (mrd EUR)	0,30	0,34	0,34	0,32	0,30	0,30	0,33	0,38	0,38	0,34	87,9	99,0
Izvozna usmerjenost (%)	17,5	18,9	18,3	17,4	16,6	16,8	17,7	19,0	18,6	18,3	98,3	110,6
Produktivnost (000 EUR)	89,0	93,4	93,2	97,6	100,4	96,1	112,9	130,3	143,4	140,7	96,4	121,8
Dodana vrednost na zap. (000 EUR)	24,9	25,1	26,1	27,4	26,0	25,0	27,8	32,8	32,4	34,1	103,1	114,0
Dobiček / izguba na zap. (000 EUR)	1,2	0,3	2,2	2,3	-0,5	0,1	1,8	5,5	0,8	-8,2	-9,0 *	-7,7 *
Donosnost sredstev (ROA) (%)	1,09	0,30	1,95	1,91	-0,38	0,07	1,20	2,84	0,40	-4,25	-4,64 °	-3,86 °
Donosnost prodaje (ROS) (%)	1,32	0,35	2,39	2,37	-0,50	0,11	1,62	4,20	0,58	-5,83	-6,41 °	-5,91 °

Opomba: Indeksi kazalnikov v EUR so deflacirani. * Absolutna razlika v tisoč EUR, ° Absolutna razlika v odstotnih točkah.

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPEŠ

Kljub realni rasti dodane vrednosti na zaposlenega ugotavljamo poslabšanje kazalnikov dobičkovnosti, saj je panoga poslovno leto zaključila z neto izgubo. V letu 2009 je

zaposlenec v povprečju ustvaril 8,2 tisoč EUR neto izgube. V predhodnem letu je panoga izkazala minimalni neto dobiček (okoli 800 EUR/zaposlenega), v letu 2007 pa je bil dobiček izrazito visok (5,5 tisoč EUR/zaposlenega). Leto 2009 je drugo v analizirani časovni seriji, v katerem je panoga izkazala neto izgubo, vendar je bila ta v letu 2004 občutno manjša. Posledično sta izrazito padla tudi kazalnika donosnosti sredstev in donosnost prodaje. Izkazana neto izguba je v letu 2009 predstavljal 4,3% vrednosti sredstev (ROA) ter skoraj 6% prihodkov od prodaje (ROS).

Okvir 5: Kazalniki uspešnosti poslovanja živilskopredelovalne industrije

Kazalniki, ki temeljijo na podatkih iz računovodskih bilanc, so pogosto vključeni v analizo konkurenčnosti in uspešnosti poslovanja industrijskih panog. Pri analizi uspešnosti poslovanja slovenske živilskopredelovalne industrije so uporabljeni podatki, ki jih pripravlja Agencija za javnopravne evidence in storitve (AJPEŠ). Metodologija za izračun kazalnikov računovodske analize je bila povzeta po slovenskih računovodskih standardih ter nemških in francoskih standardih računovodske analize.

Prihodki na tujih trgih = Čisti prihodki iz prodaje proizvodov in storitev na tujem trgu (aop 094) + Čisti prihodki iz prodaje blaga in materiala na tujem trgu (aop 095)

Izvozna usmerjenost = Prihodki na tujih trgih / Čisti prihodki iz prodaje (aop 090)

Dodana vrednost = Kosmati donos od poslovanja (aop 102) - Stroški blaga, materiala in storitev (aop 104) - Drugi poslovni odhodki (aop 124)

Neto čisti dobiček oz. izguba = Čisti dobiček obračunskega obdobja (aop 167) - Čista izguba obračunskega obdobja (aop 168)

Produktivnost = Čisti prihodki iz prodaje (aop 090) / Povprečno število zaposlencev (aop 169)

Dodana vrednost na zaposlenega = Dodana vrednost / Povprečno število zaposlencev (aop 169)

Neto čisti dobiček oz. izguba na zaposlenega = Neto čisti dobiček oz. izguba / Povprečno število zaposlencev (aop 169)

Donosnost sredstev (ROA) = Neto čisti dobiček oz. izguba / Sredstva (aop 001)

Donosnost prodaje (ROS) = Neto čisti dobiček oz. izguba / Čisti prihodki iz prodaje (aop 090)

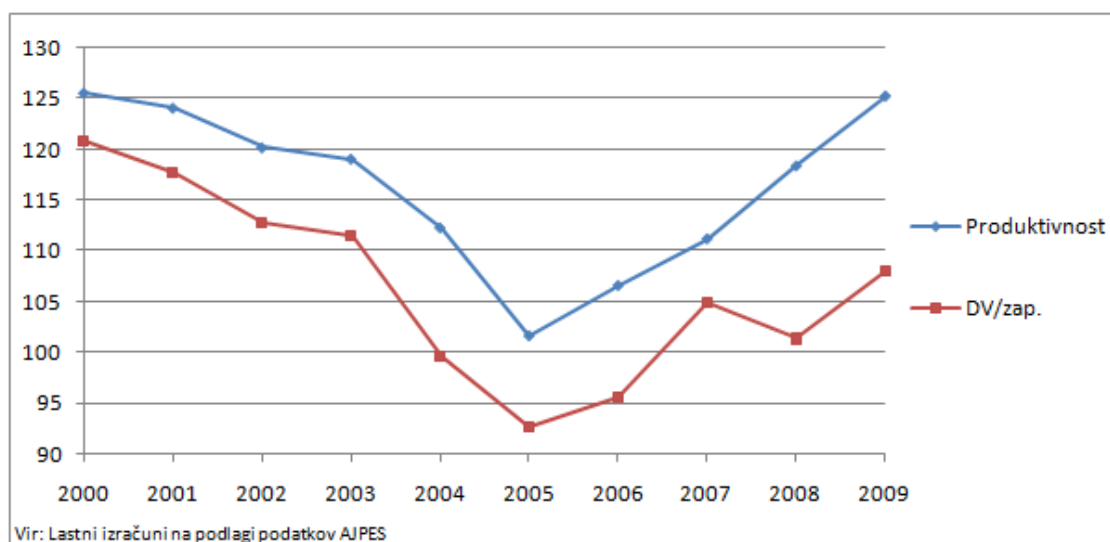
Preglednica 22 prikazuje deleže živilskopredelovalne panoge v ključnih agregatih predelovalne industrije. Ugotovljeni trendi so za leto 2009 po kazalnikih rezno smerni, prav tako pa ugotavljamo obrat v primerjavi s predhodnim obdobjem. Ključen dejavnik za takšna gibanja je gospodarska recesija, ki je občutneje prizadela preostale predelovalne dejavnosti, zato je pri ključnih kazalnikih delež živilskopredelovalne industrije porasel. Povečala sta se deleža pri številu podjetij in zaposlenih, kar je obrat trenda, kljub temu pa je v primerjavi z letom 2004 delež zaposlenih manjši za dobro petino, delež podjetij pa se je povečal za več kot tretjino. Izstopa drastično zmanjšanje deleža bilančnih sredstev, ki ga živilska industrija predstavlja v predelovalni dejavnosti, saj je ta v zadnjem letu padel skoraj za desetino in znaša 11,6%. Vsekakor gre za posledico izoliranih pojavov v nekaterih velikih družbah v sektorju pivovarstva in brezalkoholnih pijač. Ključna kazalnika, ki izstopata in potrjujeta dejstvo, da je živilskopredelovalna industrija nekoliko manj prizadeta zaradi gospodarske recesije, sta deleža v prihodkih in v dodani vrednosti. Oba sta v letu 2009 porasla za okoli 12%, tako da je delež živilskopredelovalne industrije v prihodkih znašal 9,7%, delež v dodani vrednosti pa 8,3%. Če vrednosti obeh kazalnikov primerjamo s tistima v letu 2004 pa ugotovimo znižanje, kljub rasti v letu 2009. Zaradi bilančnih odpisov se je v letu 2009 izrazito povečala izkazana izguba, tako da je v letu 2009 dosegla 27,8 odstotni delež v predelovalni dejavnosti. Delež v predhodnem letu je bil 8%. Nekoliko se je zmanjšal tudi delež v dobičku, ki je v zadnjem letu dosegel 5,4%, kar je za desetinko odstotne točke manj, kot v letu 2007, v primerjavi z letom 2004 pa je vrednost za dobrih 15% višja. Pri deležu živilskopredelovalne industrije v celotnem izvozu predelovalne panoge ugotavljamo rast, kar je pričakovano, saj je med pomembnejšimi dejavniki upada gospodarske aktivnosti v Sloveniji znižanje izvoznega povpraševanja za predelovalno dejavnost. Tako se je delež živilskopredelovalne industrije iz 2,6% v letu 2008 v zadnjem opazovanem letu povečal na 2,8%.

Preglednica 22: Deleži proizvodnje hrane, pijač in tobačnih izdelkov (10+11+12) v predelovalni dejavnosti (C); 2000–2009

	Delež 10+11+12 v C (v %; C= 100)										Indeks 2009/08	Indeks 2009/04
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
Število podjetij	6,2	6,1	6,2	6,1	6,2	6,2	6,4	6,9	8,0	8,3	104,1	134,3
Število zaposlenih	9,2	9,1	9,1	9,0	8,7	8,8	8,1	7,3	7,3	7,7	105,7	88,7
Sredstva	13,8	13,4	13,7	13,3	13,0	12,7	12,2	12,8	12,8	11,6	90,7	89,3
Prihodki od prodaje	11,6	11,3	11,0	10,7	9,7	8,9	8,6	8,1	8,6	9,7	112,3	99,6
Dodana vrednost	11,1	10,7	10,3	10,0	8,6	8,2	7,7	7,6	7,4	8,3	112,7	97,0
Dobiček	11,3	10,9	11,7	9,6	4,7	4,3	5,9	8,6	5,5	5,4	98,6	115,4
Izguba	17,9	19,7	16,4	11,5	20,6	15,4	16,1	8,7	8,0	27,8	347,6	135,0
Prihodki od izvoza	3,6	3,5	3,6	3,2	2,8	2,5	2,5	2,5	2,6	2,8	109,4	101,6

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJ PES

Živilskopredelovalna industrija že tradicionalno dosega boljšo produktivnost in višjo dodano vrednost na zaposlenega, kot je povprečje predelovalnih dejavnosti. Kot je razvidno iz slike 22, sta vrednosti teh dveh kazalnikov v letu 2009 ponovno porasli, tako da je produktivnost povprečje predelovalne dejavnosti presegla za 25%, dodana vrednost na zaposlenega pa za 8%. V obdobju po letu 2000 se je relativna prednost živilske panoge pri vrednostih teh dveh kazalnikov stalno zmanjševala in v letu 2005 dosegla najnižjo stopnjo v analiziranem obdobju. Od leta 2006 pa ugotavljamo izboljšanje pri obeh kazalnikih, z izjemo leta 2008, ko je dodana vrednost na zaposlenega padla skoraj na povprečje predelovalnih dejavnosti, v zadnjem letu pa je prednost ponovno porasla.

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJ PES

Slika 22: Primerjava produktivnosti in dodane vrednosti na zaposlenega v proizvodnji hrane, pijač in tobačnih izdelkov ter predelovalni dejavnosti; 2000–2009 (C=100)

Tako je pri produktivnosti slovenska živilska dejavnost že dosegla prednost, ki jo je izkazovala v letu 2000, ugotavljamo pa zaostajanje pri razmerju v primerjavi do dodane vrednosti na zaposlenega, ki je manj ugodno, kot v preteklosti.

4.4.2 Industrijska struktura ter gospodarska gibanja po živilskopredelovalnih dejavnostih

V panožni strukturi živilskopredelovalne industrije je v letu 2009 prišlo do nekaterih manjših razlik v primerjavi s predhodnimi leti. Mesnopredelovalna panoga je sicer ponovno prispevala največji delež pri prihodkih od prodaje (27,3%), delež pri dodani vrednosti (20,1%) pa se je ponovno povečal nad raven pekarstva (19,4%), ki je v predhodnem letu preseglo delež mesne industrije. V enaki smeri sta se spremenila tudi deleža, ki ju dejavnosti prispevata pri številu zaposlenih. Do leta 2007 je največji delež stalno dosegalo pekarstvo, medtem ko se

je v letu 2008 na vrh po deležu uvrstila mesnopredelovalna industrija. Njen delež se je v letu 2009 ob stečaju pomembnih podjetij ponovno znižal na 25,1%, kar je občutno manj od deleža pekarstva (27,7%). Pekarstvo tudi v letu 2009 prispeva največji delež pri številu registriranih podjetij v panogi, saj je delež znašal 45,7%, na drugem mestu po deležu pa je mesnopredelovalna industrija (13,2%). Pekarska dejavnost je v letu 2009 nekoliko zvišala strukturni prispevek tudi pri prihodkih od prodaje in je umeščena na tretje mesto (13,7%), drugo mesto pa je s 13,9% dosegla mlečnopredelovalna industrija. Prispevek te dejavnosti pri prihodkih je v letu 2009 nekoliko padel (na 13,9%), saj je v predhodnem letu dosegal 14,3%, ohranil pa se je prispevek pri dodani vrednosti (10,4%). Mlečnopredelovalna industrija je v letu 2009 postala nekoliko pomembnejši zaposlovalec v živilskopredelovalni industriji, saj se je njen delež povečal na 8,9%, kar je šest odstotnih točk več kot v letu 2008.

Preglednica 23: Osnovni kazalniki strukture živilskopredelovalne panoge v letu 2009

DEJAVNOST	Število podjetij	Število zaposlenih	Prihodki od prodaje	Prihodki na tujih trgih	Dodana vrednost	Čisti dobiček	Čista izguba
C Predelovalne dejavnosti (mrd EUR)	6.726	172.775	19,4	12,1	5,5	0,75	0,45
Proizvodnja hrane, pijač, tobačnih izd. (mrd EUR)	560	13.329	1,9	0,3	0,5	0,04	0,11
Struktura 10+11+12 (%)							
Proizvodnja hrane, pijač in krmil (10+11)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
10.1 Pro. mesa in mesnih izdelkov	13,2	25,1	27,3	24,0	20,1	16,4	1,7
10.2 Pred. in konzerviranje rib, rakov	0,5	0,9	0,6	1,6	1,0	2,0	0,0
10.3 Pred. in konzerviranje sadja in zelenjave	6,4	5,9	5,5	7,0	6,2	5,4	7,8
10.4 Pro. rastlinskih in živalskih olj in maščob	1,3	1,0	1,7	0,7	1,4	5,1	0,0
10.5 Predelava mleka	4,5	8,9	13,9	14,4	10,4	18,1	0,1
10.6 Mlinarstvo, pro. škroba in škrobnih izd.	2,0	4,2	3,0	2,1	3,2	3,0	0,0
10.7 Proizvodnja pekarskih izdelkov in testenin	45,7	27,7	13,7	3,9	19,4	12,7	1,0
10.8 Proizvodnja drugih prehranskih izdelkov	12,0	11,4	13,4	33,8	12,5	23,2	2,6
10.81 Proizvodnja sladkorja	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10.82 Pro. kakava, čokolade in sladkornih izd.	1,3	2,5	1,8	5,1	1,9	1,3	0,8
10.83 Predelava čaja in kave	4,8	5,1	9,0	27,2	7,1	15,0	0,2
10.9 Proizvodnja krmil in hrane za hišne živali	2,0	2,8	4,0	3,0	2,7	2,9	0,3
11 Proizvodnja pijač	12,5	12,2	16,8	9,7	23,1	11,2	86,5
11.02 Proizvodnja vina iz grozdja	5,5	3,1	1,8	0,7	1,9	1,3	3,1
11.05 Proizvodnja piva	1,6	5,0	10,6	6,4	15,6	0,1	56,3
11.07 Pro. brezalk. pijač in vod	3,0	3,9	4,4	2,5	5,5	9,5	27,1
12. Proizvodnja tobačnih izdelkov	-	-	-	-	-	-	-

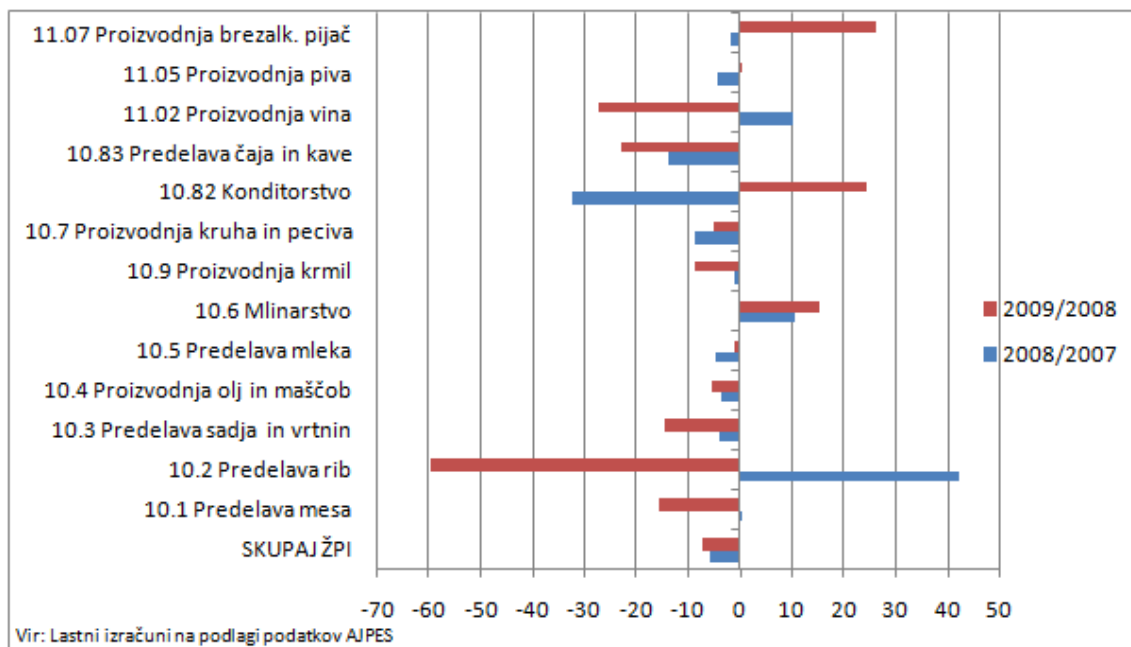
Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPEŠ

Po deležu pri prihodkih od prodaje je pomembnejša še proizvodnja piva, ki je v letu 2009 prispevala 10,6% ter predelava čaja in kave z 9,0%. Ta dejavnost še vedno prispeva največji delež pri prihodkih od izvoza, ki je v letu 2009 znašal 27,2%, kar je eno desetinko odstotne točke več kot v predhodnem letu. Na drugem mestu po izvoznih prihodkih je mesnopredelovalna industrija s 24,2%, kar pa je dve desetinki odstotne točke manj, kot v predhodnem letu. Glavnino izvoza še vedno realizirajo podjetja v podsektorju predelave belega mesa. Na tretjem mestu po prispevku v izvoznih prihodkih je mlečnopredelovalna industrija (14,4%), katere delež prav tako stagnira. Pri tem je potrebno izpostaviti, da je v letih pred pristopom Slovenije k EU ta dejavnost ustvarila največji delež prodaje na tujih trgih, prav tako pa se je delež mlekarstva v letu 2008 okrepil za več kot eno odstotno točko.

Pri strukturi ustvarjene dodane vrednosti izstopa že omenjena rast deleža mesnopredelovalne industrije za 1,2 odstotne točke, delež pekarstva pa se je za ravno toliko zmanjšal. Ti dve dejavnosti sta bili do leta 2007 pri strukturi dodane vrednosti precej izenačeni. Delež pivovarstva v panožni dodani vrednosti se je v letu 2009 ponovno povečal na 15,6%, kar je dve odstotni točki več kot v letu 2008, pri čemer je vrednost ponovno okoli večletnega povprečja za to panogo. Ponovno pa ugotavljamo zmanjšanje prispevka dodane vrednosti v dejavnosti predelava čaja in kave (7,1%), vendar po občutno manjši stopnji kot v predhodnem letu, ko je delež padel skoraj za dve odstotni točki. Po kazalnikih dobička je bilo

leto 2009 za živilskopredelovalno industrijo agregatno najmanj ugodno v zadnjem desetletju. Nerevidirani izkazani dobiček je znašal okoli 40 milijonov EUR (v letu 2008 43 milijonov EUR), izkazana izguba pa okoli 150 milijonov EUR (v predhodnem letu 20 milijonov EUR). Ugotavljamo izrazito koncentracijo izgube v dejavnostih pivovarstvo in proizvodnja brezalkoholnih pijač, ki sta bili v preteklosti tisti, v katerih je bil koncentriran dobiček. V letu 2009 sta prispevali skupaj več kot štiri petine celotne izkazane izgube v živilskopredelovalni dejavnosti, v predhodnem letu pa sta ustvarili okoli tretjino celotnega izkazane dobička. Največji delež dobička je v zadnjem letu prispevala mlečnopredelovalna industrija (18,1%), sledi pa mesnopredelovalna dejavnost (16,4%).

V sliki 23 so prikazane spremembe števila zaposlenih po dejavnostih živilskopredelovalne industrije v letih 2008 in 2009 v primerjavi s predhodnim letom. Kot je bilo že povedano, se je število zaposlenih v letu 2009 zmanjšalo za 7,3% (1.029 zaposlenih manj). Najbolj se je število zmanjšalo v predelavi rib, ki je sicer po absolutnem številu razmeroma majhen sektor, vendar se je v letu 2009 le-to zmanjšalo za skoraj 60%. Pri tem je potrebno izpostaviti, da pa je v letu 2008 ravno ta sektor najbolj povečal število zaposlenih. Kaže, da ne gre za trende v dejavnosti, temveč za izredne poslovne dogodke. Po zmanjšanju zaposlenih sledita proizvodnja vina (-27%) in predelava čaja in kave (-23%).

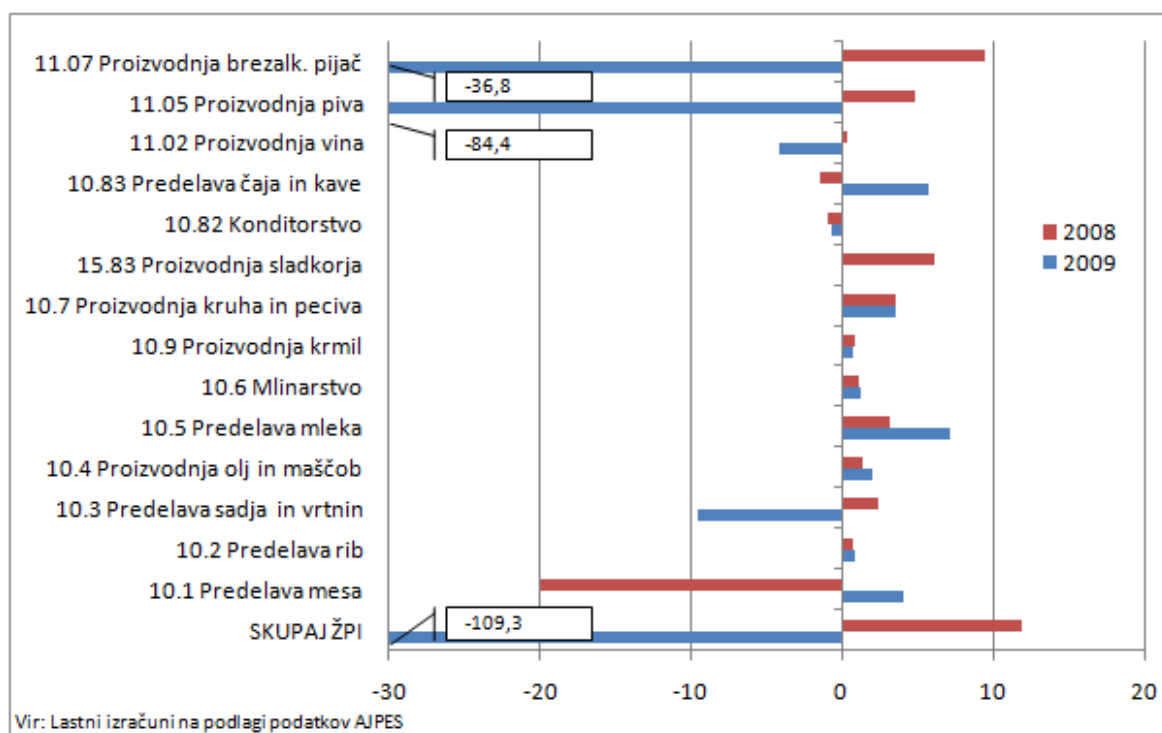

Slika 23: Sprememba števila zaposlenih po dejavnostih živilskopredelovalne industrije v letih 2008 in 2009 v primerjavi s predhodnim letom

V absolutnem prikazu je največje zmanjšanje števila zaposlenih v letu 2009 ugotovljeno v mesnopredelovalni industriji, kjer se je število zmanjšalo za 621 (-15,6%), sledi predelava čaja in kave (-201) ter nato pekarstvo, kjer je v zadnjem letu število zaposlenih manjše za 194 (-5%). Negativni trend se je v tej dejavnosti nekoliko omilil, saj je bilo zmanjšanje v letu 2008 kar 8,6% (-367 zaposlenih). Povečanje števila zaposlenih v letu 2009 ugotavljamo za tri dejavnosti živilskopredelovalne industrije. Za dobro četrtino (26,2%) se je povečalo število zaposlenih v proizvodnji brezalkoholnih pijač, v konditorstvu je povečanje 25 odstotno, v mlinarstvu pa 15 odstotno. V vseh primerih gre tudi za precejšnje spremembe v absolutnem smislu, pri čemer lahko pri mlinarstvu govorimo o zaznanem trendu, saj se število povečuje že nekaj let. Pri konditorstvu pa število med leti precej niha, kar je lahko posledica izrednih dogodkov pri večjih gospodarskih subjektih.

Spremembe neto dobička/izgube v letih 2008 in 2009 (tekoče cene) prikazuje slika 24. Živilskopredelovalna panoga je leto 2009 zaključila s 109,3 milijona EUR neto izgube, ki je bila izrazito koncentrirana v dejavnostih pivovarstvo (-84 milijonov EUR), proizvodnja

brezalkoholnih pijač (37 milijonov EUR) ter predelava sadja in vrtnin (-9 milijonov EUR). V teh dejavnostih so registrirani gospodarski subjekti, ki tvorijo poslovno skupino, v kateri je potekal proces lastniške konsolidacije po modelu menedžerskega prevzema (MBO). Pri tem so bili uporabljeni vzvodi trgovanja s finančnimi naložbami, kar je po upadu vrednosti naložb zahtevalo izrazito visoke slabitve v bilancah v letu 2009. Pivovarstvo in proizvodnja brezalkoholnih pijač sta sicer v predhodnih letih izstopali po izkazanem dobičku, vendar sta vrednosti drastično upadli že v letu 2008. Izgubo v letu 2009 ponovno izkazuje proizvodnja vina (-4 milijone EUR). Potrebno je izpostaviti, da je ta dejavnost dolgo obdobje stalno izkazovala neto izgubo, leti 2007 in 2008 pa je zaključila z minimalnim dobičkom. Preostale dejavnosti so v letu 2009 izkazale neto dobiček, pri čemer je najboljši rezultat dosegla mlečnopredelovalna industrija s 7,1 milijona EUR. Gre za nadaljevanje ugodnega trenda za dejavnost, ki je sicer v poslovnem letu 2008 prvič po letu 2003 izkazala neto dobiček (3,2 milijona EUR). V letu 2007 je neto izguba v mlečnopredelovalni industriji še znašala nekaj več kot 2 milijona EUR, v letu 2006 pa še 13 milijonov EUR. Dejavnost predelava čaja in kave je izkazala 5,7 milijona EUR dobička, v predhodnem letu pa 1,7 milijona EUR izgube. Tudi podjetja v mesnopredelovalni industriji so leto 2009 zaključila z neto dobičkom v višini 4,1 milijona EUR, predhodno leto pa so izkazala kar 20 milijonov EUR neto izgube. Pekarstvo je izkazalo 3,6 milijona EUR dobička, kar je nominalno nekoliko več kot v predhodnem letu, pri tem pa je potrebno izpostaviti, da je bil izkazani neto dobiček v letu 2007 nekaj več kot 15 milijonov EUR. Prav tako se v zadnjem letu nadaljujejo ugodni trendi poslovnega izida v dejavnosti proizvodnja olja in maščob, ki je poslovno leto 2009 zaključila z 2 milijoni neto dobička, še v letu 2007 pa je prav toliko znašala izkazana neto izguba.

Slika 24: Neto dobiček/izguba živilskopredelovalne industrije po dejavnostih (v mio EUR); 2008 in 2009

V preglednici 24 so prikazani kazalniki izvozne usmerjenosti, učinkovitosti in uspešnosti poslovanja. Izvozna usmerjenost slovenske živilskopredelovalne industrije, ki jo merimo z deležem prihodkov od prodaje na tujih trgih v celotnih prihodkih, je v letu 2009 znašala 18,3%, kar je tri desetinke odstotne točke manj kot v predhodnem letu. Živilska panoga je sicer po pristopu k EU stalno zmerno povečevala vrednost tega kazalnika, vendar je leto 2009 že drugo zaporedno leto, ko se je izvozna usmerjenost zmanjšala. Kljub rasti v preteklih letih pa živilskopredelovalna industrija še vedno občutno zaostaja za povprečno izvozno usmerjenostjo slovenskih predelovalnih dejavnosti, ki je v letu 2009 znašala 62,2%,

oziroma štiri desetinke odstotne točke manj, kot v predhodnem letu. Največjo izvozno usmerjenost med živilskimi panogami je v letu 2009 dosegla dejavnost predelava čaja in kave s 55,5%, kar je pet odstotnih točk več kot v predhodnem letu. Sledi konditorstvo s 51,3%, ki pa je izvozno usmerjenost v zadnjem letu nekoliko zmanjšalo. Ti dve dejavnosti zadnja štiri leta dosegata najvišjo izvozno usmerjenost, pri čemer je potrebno dodati izredno visoke vrednosti v predelavi sladkorja, ki v letu 2009 ni več realizirala izvoznih prihodkov, v letu 2008 pa je bila izvozna usmerjenost izrazito visoka (82,5%). Pri tem je šlo za izvozne aktivnosti, ki so bile povezane z zapiranjem največjega podjetja v tej panogi. Izpostaviti je potrebno precejšnje zmanjšanje izvozne usmerjenosti v vinarstvu, ki je padlo za 4,6 odstotne točke na 7,5%. Kaže, da tudi slovenska podjetja v tej dejavnosti občutijo izrazito zasičenost svetovnih trgov z vini, zato ne uspejo realizirati tolikšnega izvoza, kot v preteklosti. V dveh nosilnih dejavnostih slovenske živilske panoge ugotavljamo različne trende pri izvozni aktivnosti. Delež prihodkov od izvoza v mesnopredelovalni industriji se je v zadnjem letu znižal za tri desetinke odstotne točke in padel na 16,1%. Mlečnopredelovalna dejavnost pa beleži rahlo povečanje izvozne usmerjenosti, tako da je v letu 2009 delež izvoza v skupnih prihodkih znašal 19,0%. Znotraj skupine dejavnosti proizvodnja pijač ugotavljamo, da je po večletnem obdobju zmanjševanja izvozne usmerjenosti v dejavnosti proizvodnja piva in precejšnji rasti v letu 2008, vrednost za leto 2009 stagnirala (11,0%), medtem ko je pri proizvodnji brezalkoholnih pijač porasla. Ta dejavnost je v letu 2009 na tujih trgih realizirala 10,6% prihodkov, kar je 3,6 odstotnih točk več kot v predhodnem letu. Korekcija v zadnjem letu sicer ni nadomestila drastičnega zmanjšanja v letu 2008, ko je delež prihodkov na tujih trgih padel za skoraj eno tretjino.

Produktivnost v živilskih dejavnostih se je v letu 2009 realno zmanjšala za 3,6% in dosegla 141 tisoč EUR na zaposlenega. To je prvo leto v analiziranem obdobju, ko je produktivnost realno upadla, pri čemer pa je upad občutno nižji, kot v povprečju celotne predelovalne industrije v Sloveniji. Povprečna produktivnost je v tem agregatu za leto 2009 znašala 112 tisoč EUR, pri čemer se je vrednost realno znižala tudi v letu 2008 (-2,2%). Znotraj živilske panoge je največjo produktivnost dosegla pivovarska dejavnost z okoli 300 tisoč EUR, kar pa je realno za 6,4% nižja vrednost kot v predhodnem letu. Pivovarstvo je sicer dejavnost, kjer že tradicionalno dosegajo najvišjo produktivnost. Sledi produktivnost v dejavnosti predelave čaja in kave, kjer je zaposlenec v povprečju ustvaril okoli 249 tisoč EUR, kar je realno 4,1% več kot v predhodnem letu. V primerljivem rangi produktivnosti sta še oljarstvo (236 tisoč EUR) in predelava mleka (221 tisoč EUR), vendar je pri obeh dejavnostih v letu 2009 kazalnik realno padel; v oljarstvu za 25% v mlečnopredelovalni industriji pa za 12%. Padec v oljarstvu je tudi največji med dejavnostmi v letu 2009, medtem ko je v večini ostalih dejavnosti produktivnost padla po manjši stopnji. Med tiste dejavnosti, kjer je v letu 2009 produktivnost narasla, sodi mesnopredelovalna industrija, kjer so podjetja v letu 2009 ustvarila 153 tisoč EUR prihodkov na zaposlenega, kar je realno za okoli 5% več kot v predhodnem letu. Le nekoliko višja je bila produktivnost v proizvodnji brezalkoholnih pijač (159 tisoč EUR), vendar, če vrednost primerjamo s tisto v predhodnem letu, je realno nižja za 2,8%. Padec cen kmetijskih proizvodov je vplival na produktivnost v tistih dejavnostih, ki so neposredno vezane na osnovne surovine z nizko dodano vrednostjo. To se potrjuje v dejavnosti proizvodnje krmil, kjer je produktivnost v letu 2009 realno nižja za 16% (207 tisoč EUR), pri čemer je v predhodnem letu porasla za skoraj 20%. Podjetja v mesnopredelovalni industriji so v povprečju ustvarila 153 tisoč EUR prihodkov na zaposlenega, kar je skoraj pet odstotkov realno več, kot v predhodnem letu, kar je vsekakor pozitiven trend v obdobju gospodarske recesije. Nekoliko se je produktivnost povečala tudi v dejavnosti predelava sadja in zelenjave in dosegla 131 tisoč EUR, izstopa pa skoraj petodstotno realno znižanje v pekarstvu. Ta dejavnost, ki zaradi strukturnih značilnosti dosega najnižjo produktivnost, je v letu 2009 izkazala okoli 70 tisoč EUR prihodkov na zaposlenega, tako da ugotavljamo okrepljen trend realnega zniževanja produktivnosti v primerjavi s predhodnim letom. V najnižji rang produktivnosti se stalno uvršča tudi proizvodnja vina, ki je v letu 2009 izkazala nekaj manj kot 80 tisoč EUR prihodkov na zaposlenega, kar je realno 2,5% manj, kot v predhodnem letu.

Preglednica 24: Kazalniki uspešnosti poslovanja živilskopredelovalnih dejavnosti v letih 2008 in 2009

DEJAVNOST	Izvozna usmerjenost (v %)		Produktivnost (v tisoč EUR)		Dodana vrednost na zaposlenega (v tisoč EUR)		Dobiček /izguba na zaposlenega (v tisoč EUR)		Donosnost prodaje (ROS v %)		Donosnost sredstev (ROA v %)	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
C PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	62,6	62,2	121,1	112,4	32,0	31,5	3,0	1,2	2,45	1,08	2,51	0,94
Proizvodnja hrane, pijač in krmil (10+11)	18,6	18,3	143,4	140,7	32,5	34,1	0,8	-8,2	0,58	-5,83	0,40	-4,25
10.1 Pro. mesa in mesnih izdelkov	16,4	16,1	143,2	152,8	22,0	27,2	-5,0	1,2	-3,52	0,81	-3,23	0,86
10.2 Pred. in konzerviranje rib, rakov	34,4	45,7	52,5	100,8	18,9	37,7	2,3	7,1	4,42	7,00	1,53	9,10
10.3 Pred. in konzerviranje sadja in zelenjave	23,8	23,2	127,7	131,1	33,9	35,6	2,6	-12,1	2,04	-9,21	1,93	-10,12
10.4 Pro. rastlinskih in živalskih olj in maščob	14,7	7,8	309,1	236,3	45,3	48,8	10,0	15,6	3,24	6,59	5,42	8,78
10.5 Pred. mleka	18,9	19,0	246,9	220,6	40,5	40,1	2,7	6,0	1,09	2,74	1,63	3,78
10.6 Mlinarstvo, pro. škroba in škrobnih izd.	12,4	12,5	101,0	100,7	25,3	25,7	2,1	2,2	2,13	2,15	2,25	2,50
10.7 Pro. pekarskih izd. in testenin	4,3	5,1	72,0	69,7	25,0	23,8	0,9	1,0	1,26	1,40	1,15	1,34
10.81 Proizvodnja sladkorja	82,5	/	1.569,1	/	2.136,0	/	1.267,6	/	80,78	-2,28	10,76	-0,68
10.82 Pro. kakava, čokolade in sladkornih izd.	51,3	51,0	117,7	103,2	23,5	25,7	-3,4	-2,2	-2,91	-2,15	-3,18	-1,95
10.83 Pred. čaja in kave	50,5	55,5	234,6	248,7	41,5	47,8	-1,7	8,5	-0,71	3,40	-0,36	1,55
10.9 Pro. krmil in hrane za hišne živali	13,1	13,7	242,1	206,8	33,7	33,8	2,1	2,0	0,86	0,96	1,11	0,99
11 Proizvodnja pijač	10,3	10,5	192,7	194,8	62,5	64,6	8,8	-77,2	4,55	-39,63	1,43	-13,61
11.02 Pro. vina iz grozdja	12,1	7,5	80,5	79,9	27,1	20,4	0,5	-9,8	0,67	-12,32	0,32	-4,78
11.05 Pro. piva	11,0	11,0	312,8	297,5	94,7	105,9	7,3	-126,0	2,33	-42,35	0,66	-12,64
11.07 Pro. brezalk. pijač in vod	7,0	10,6	160,2	158,6	61,4	48,1	23,1	-71,3	14,41	-44,93	5,08	-22,48
12 Proizvodnja tobačnih izdelkov	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJ PES

Rezultati pri dodani vrednosti na zaposlenega so v letu 2009 boljši kot v predhodnem letu, saj ugotavljamo 3,1 odstotno realno rast na ravni živilskopredelovalne panoge. V povprečju je zaposlenec ustvaril 34,1 tisoč EUR dodane vrednosti, kar je 8% več od povprečja vseh predelovalnih dejavnosti. Prav tako pa je potrebno izpostaviti, da je v agregatu predelovalnih dejavnosti na letni ravni ponovno prišlo do realnega zmanjšanja, saj je dodana vrednost na zaposlenega realno padla za 3,2%, v predhodnem letu pa je bilo zmanjšanje 3,1 odstotno. Ključni dejavnik rasti sektorske dodane vrednosti na zaposlenega izhaja iz izrazite rasti v mesnopredelovalni dejavnosti, ki je z 20 odstotnim deležem najpomembnejša v panogi. V letu 2009 je namreč dodana vrednost na zaposlenega porasla za 21,6% in dosegla 27,2 tisoč EUR. Pretežni del rasti je sicer posledica zmanjšanja števila zaposlenih, je pa na letni ravni realno za 2,6% porasla tudi dodana vrednost v absolutnem prikazu. Primerjalno se sicer mesnopredelovalna panoga uvršča v spodnji razred, kjer so vinarstvo (20,4 tisoč EUR), pekarstvo (23,8 tisoč EUR) in konditorstvo (25,7 tisoč EUR). Spremembe v letu 2009 so za vinarstvo izrazito negativne, saj je dodana vrednost na zaposlenega realno nižja za skoraj 26%, padec v pekarnstvu je manjši (-6,3%), medtem ko je konditorstvo doseglo za 7,2% višjo realno vrednost kazalnika. Primerljiv obseg realnega padca dodane vrednosti na zaposlenega kot pri vinarstvu ugotavljamo tudi za dejavnost proizvodnje brezalkoholnih pijač, ki sicer spada v nekoliko višji velikostni razred. Kazalnik je realno nižji za okoli 23% in znaša 48,1 tisoč EUR na zaposlenega. Pri tem je potrebno opozoriti na precejšnje nihanje vrednosti v letu 2008, ko je vrednost na letni ravni realno porasla za več kot tretjino. Trinajst odstotno realno rast ugotavljamo pri dodani vrednosti na zaposlenega, ki jo je ustvarila dejavnost predelave kave in čaja in znaša okoli 48 tisoč EUR na zaposlenega. V tej dejavnosti smo v predhodnih letih ugotavljali stalno nazadovanje. Skoraj za desetino je realno dodana vrednost na zaposlenega ponovno porasla tudi v pivovarstvu in dosegla 106 tisoč EUR na zaposlenega. Ta vrednost je okoli trikrat višja od panožnega povprečja. V mlečnopredelovalni industriji so izkazali okoli 41 tisoč EUR dodane vrednosti na zaposlenega, kar je realno za 2,6% manj kot v predhodnem letu. To je občuten zasuk trenda, saj se je ta kazalnik v letu 2008 realno povečal za 31%, v letu 2007 pa za izjemnih 61% na letni ravni.

Spremembe dodane vrednosti v letu 2009 le delno nakazujejo tudi dogajanje na področju kazalnikov dobičkovnosti poslovanja živilskopredelovalnih panog, saj so se ključni procesi dogajali na kapitalskih bilancah. Tako panoga agregatno izkazuje visoko neto izgubo na zaposlenega, ki je po nerevidiranih izkazih znašala 8.205 EUR, pri čemer je dejavnost v letu 2008 izkazovala neto dobiček v višini 829 EUR na zaposlenega. Predelovalne dejavnosti so v tem letu izkazale 1.210 EUR neto dobička na zaposlenega, kar je realno 60% manj kot v predhodnem letu. Trend zmanjševanja neto dobička se krepi, saj je rezultat v letu 2007 upadel realno za okoli 40% na letni ravni. Kot smo že omenili, je izguba izrazito koncentrirana v dejavnostih pivovarstvo, proizvodnja brezalkoholnih pijač in predelava sadja in zelenjave, kjer so registrirani gospodarski subjekti, ki tvorijo poslovno skupino, v kateri je potekala neuspešna lastniška konsolidacija po principu menedžerskega prevzema. Tako je neto izguba v proizvodnji piva znašala 126 tisoč EUR, v proizvodnji brezalkoholnih pijač 71 tisoč EUR in v predelavi sadja in zelenjave 12 tisoč EUR na zaposlenega. Vse omenjene dejavnosti, predvsem pa pivovarstvo, so v predhodnih letih izkazovale visoke neto dobičke na zaposlenega. Od dejavnosti živilskopredelovalne industrije sta v letu 2009 neto izgubo izkazali še proizvodnja vina (-10 tisoč EUR na zaposlenega) in konditorstvo (-2,2 tisoč EUR na zaposlenega). Vinarstvo je sicer v predhodnem letu izkazalo okoli 500 EUR neto dobička, vendar je v predhodnem obdobju stalno poslovalo z neto izgubo. Tudi v konditorstvu je poslovni izid že nekaj let negativen, vendar se rezultat postopoma izboljšuje. V primerjavi z letom 2008 je neto izguba realno manjša za dobro tretjino. Najvišji neto dobiček na zaposlenega v letu 2009 izkazuje oljarstvo in sicer 15.567 EUR oziroma dobro polovico več kot v predhodnem letu. Sledi proizvodnja čaja in kave z 8.459 EUR neto dobička na zaposlenega, kar je v primerjavi s predhodnim letom precejšnje izboljšanje, saj je dejavnost takrat izkazala neto izgubo v višini skoraj 1.600 EUR. Trikratno realno rast na letni ravni ugotavljamo za predelavo rib, kar je posledica zmanjšanja števila zaposlenih za skoraj dve

tretjini. Tako je dejavnost v letu 2009 izkazala 7.056 EUR neto dobička na zaposlenega. Izjemno rast neto dobička na zaposlenega je realizirala tudi mlečnopredelovalna dejavnost, ki je dosegla 6.045 EUR, kar je 220% realno več, kot v letu 2008. Mlekarstvo po obdobju prestrukturiranja in slabših rezultatov kaže stalno rast pri večini kazalnikov. Del tega kaže pripisati znižanju cen vhodnih surovin v letu 2009, pri čemer za cene končnih izdelkov ne beležimo primerljivih sprememb. Poslovno leto 2009 je pekarstvo sicer zaključilo z neto dobičkom 979 EUR na zaposlenega, kar je realno 6,2% več kot v predhodnem letu, vendar je vrednost v dveh predhodnih letih 2008 in 2007 padla realno za tretjino na letni ravni.

Kazalniki donosnosti prodaje (ROS) in donosnosti sredstev (ROA) so sledili ključne trende, ugotovljene pri neto dobičku/izgubi v letu 2009. Kazalnik ROS je za povprečje panoge v letu 2009 znašal -5,83%, medtem ko je ROA v tem letu padel na -4,25%. Tudi za povprečje predelovalnih dejavnosti smo v letu 2009 zaznali izraziti padec vrednosti kazalnikov donosnosti, vendar je zmanjšanje manj izrazito kot v živilski industriji. Kazalnik ROS je v letu 2009 padel na vsega okoli 44% vrednosti iz predhodnega leta, kazalnik ROA pa na dobro tretjino, kar je ob upoštevanju precejšnjih znižanj tudi v letu 2008 zelo jasen pokazatelj razsežnosti gospodarske recesije.

Zaradi že omenjenih aktivnosti, v negativni smeri ponovno izstopajo tri panoge, tako da je izkazana izguba v letu 2009 predstavljala 45% prihodkov v proizvodnji brezalkoholnih pijač, v pivovarstvu 42%, v predelavi sadja in zelenjave pa 9%. Če izkazano izgubo primerjamo s sredstvi (ROA) je le ta v proizvodnji brezalkoholnih pijač predstavljala 23%, v pivovarstvu 13% v predelavi sadja in zelenjave pa 10%. Relativna primerjava v kazalnikih ROS in ROA jasno pokaže, kolikšen je obseg posledic neuspešnih operacij v procesih lastniške konsolidacije. Pri tem je potrebno še dodati, da sta pivovarstvo in proizvodnja brezalkoholnih pijač stalno pozitivno izstopali po kazalnikih donosnosti. Izrazito slabo razmerje med prihodki in poslovnim izidom ugotavljamo tudi pri proizvodnji vina, saj je kazalnik za leto 2009 -12,3%, razmerje do vrednosti sredstev je nekoliko boljše, a vseeno slabo (ROA=-4,8%). V dveh od nosilnih dejavnosti živilskopredelovalne industrije ugotavljamo precejšnje pozitivne premike, pri čemer je donosnost v mesnopredelovalni industriji razmeroma nizka, saj je vrednost obeh kazalnikov okoli 0,8%. Kljub temu pa je sprememba na letni ravni spodbujajoča, saj je bila vrednost ROS v letu 2008 -3,5%, kazalnik ROA pa je bil -3,25%. Pozitivne spremembe so posledica zaključka procesov povezanih s stečajem dveh večjih gospodarskih družb v panogi, za zaključke glede dolgoročnih trendov pa je potrebno še počakati. Najvišjo vrednost kazalnikov donosnosti v letu 2009 ugotavljamo pri dejavnosti proizvodnja olj in maščob (ROS=6,6%, ROA=8,8%), kar je podvojitev vrednosti v primerjavi s predhodnim letom pri donosnosti prodaje in 50 odstotna rast pri donosnosti sredstev. Sledi predelava čaja in kave, kjer je ROS znašal 3,4%, nesorazmerno nizka pa je vrednost kazalnika ROA (1,6%). To je še posebej opazno, ker je ta dejavnost v predhodnem letu izkazovala negativno donosnost. Visoko vrednost kazalnikov donosnosti je dosegla tudi dejavnost predelave mleka, saj je ustvarjeni dobiček v letu 2009 predstavljal 2,7% prihodkov od prodaje in 3,8% sredstev. Pri obeh kazalnikih gre na letni ravni za več kot podvojitev dosežene donosnosti v predhodnem letu. Donosnost v pekarski dejavnosti se je v letu 2009 povečala, vendar so dosežene vrednosti še vedno razmeroma nizke. Kazalnik ROS je znašal 1,4%, kar je dobro desetino več kot v predhodnem letu, donosnost sredstev (ROA) pa je bila 1,3%, oziroma 17% več kot v predhodnem letu. Razmerje med dobičkom in prihodki se je v letu 2009 ponovno izrazito izboljšalo v dejavnosti predelave rib, kjer kazalnik ROS znaša 7%, oziroma 58% več kot v letu 2008. Porast kazalnika ROA pa je skoraj šestkraten in je dosegel 9,1%, kar je možno pripisati bilančni konsolidaciji v največjih družbah v dejavnosti po zaključku pripojitve.

V preglednici 25 je prikazan dolgoročnejši pregled gibanja kazalnikov uspešnosti poslovanja slovenske živilskopredelovalne industrije. Z izjemo kazalnikov donosnosti lahko praviloma ugotovimo pozitivne dolgoročne trende. Pri agregatnih kazalnikih dobičkovnosti in donosnosti je zaradi izrazito slabih rezultatov v nekaterih pomembnejših dejavnostih v letu 2009 posledično prizadeta celotna panoga.

Preglednica 25: Uspešnost poslovanja živilskopredelovalnih dejavnosti – indeks 2009/2004

DEJAVNOST	Izvozna usmerjenost	Produktivnost	Dodana vrednost na zaposlenega	Dobiček / izguba na zaposlenega	ROS	ROA
C PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	106,3	109,3	105,1	35,4	32,4	27,7
Proizvodnja hrane, pijač, tobačnih izdelkov	110,6	121,8	114,0	1.422*	1.166,8	1.111,0
Proizvodnja hrane, pijač in krmil (10+11)	112,3	124,9	117,8	-7.126*	-4,7 °	471,7
10.1 Pro. mesa in mesnih izdelkov	134,5	145,8	125,0	2.258*	1,9 °	1,9 °
10.2 Pred. in konzerviranje rib, rakov	126,5	115,8	162,8	334,1	288,5	329,6
10.3 Pred. in konzerviranje sadja in zelenjave	68,8	108,7	109,9	207,8	191,3	246,9
10.4 Pro. rastlinskih in živalskih olj in maščob	119,9	130,9	170,5	16.599*	7,2 °	9,6 °
10.5 Pred. mleka	105,5	117,5	185,9	11.863*	6,3 °	8,9 °
10.6 Mlinarstvo, pro. škroba in škrobnih izd.	111,1	81,2	82,8	72,5	89,3	130,4
10.7 Pro. pekarskih izd. in testenin	262,1	110,4	101,9	150,1	135,9	137,0
10.81 Pro. sladkorja	-	-	-	-	99,1	44,3
10.82 Pro. kakava, čokolade in sladkornih izd.	117,4	126,5	102,8	-3.534*	-4,0 °	-4,0 °
10.83 Pred. čaja in kave	176,6	175,1	96,0	4.889*	0,5 °	60,4
10.9 Pro. krmil in hrane za hišne živali	150,7	99,2	106,2	81,5	82,2	59,9
Proizvodnja pijač (11)	66,6	144,5	137,2	-75.096*	-37,8 °	-12,9 °
11.02 Pro. vina iz grozdja	69,1	105,3	92,0	158,1	150,1	105,3
11.05 Pro. piva	59,3	152,5	144,9	10.124,1	6.641,0	5.558,7
11.07 Pro. brezalk. pijač in vod	83,9	132,0	121,2	-71.966*	-45,6 °	-22,8 °
Proizvodnja tobačnih izdelkov (12)	-	-	-	-	-	-

Opomba: * Absolutna razlika v tisoč EUR, ° Absolutna razlika v odstotnih točkah.

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPEŠ

Kazalnik izvozne usmerjenosti za povprečje predelovalnih dejavnosti je v obdobju med 2004 in 2008 zrasel za 6%, kar je skoraj polovična stopnja rasti v primerjavi z živilsko industrijo, ki je v tem obdobju delež izvoza v prihodkih povečala za 11%. Najizrazitejše stopnje rasti izvozne usmerjenosti v obdobju med leti 2004 in 2009 ugotavljamo pri dejavnosti pekarstva, ki sicer v absolutnem smislu ustvari razmeroma nizke vrednosti. Podobna je ugotovitev za sektor proizvodnje krmil, ki je izvozno usmerjenost v tem obdobju povečal za 51%, vendar je tu vrednost v letu 2009 že relativno visoka (14%). Izrazita je bila rast izvozne aktivnosti tudi v dejavnosti predelave čaja in kave, kjer so kazalnik povečali za tri četrtine in v letu 2009 izvozijo več kot polovico realizacije. Prav tako pa izstopa rast v mesnopredelovalni industriji, ki je v obdobju po letu 2004 prepolovila zaostanek za povprečjem živilskopredelovalne dejavnosti, s tretjinskim povečanjem izvozne usmerjenosti. Pomembno rast izvozne aktivnosti ugotavljamo tudi pri predelavi rib, ki sodi med dejavnosti z najvišjo vrednostjo, kazalnik pa se je v analiziranem obdobju povečal za 27%. Med dejavnosti z najvišjimi stopnjami izvozne usmerjenosti sodi tudi konditorstvo, ki več kot polovico prihodkov ustvari na izvoznih trgih, vendar je bila rast v zadnjih petih letih nekoliko nižja kot pri drugih v izvoz usmerjenih dejavnostih; vrednost kazalnika je višja za 17%. Nekoliko večja rast (20%) je dosežena tudi v oljarstvu, ki sicer sodi med najmanj izvozno usmerjene panoge živilstva, predvsem pa izstopa prepolovitev izvozne usmerjenosti v zadnjem letu, kar je vplivalo na dolgoročni indeks. Relativno nizka je dolgoročna sprememba izvozne aktivnosti mlekarske industrije. Ta je v letu 2009 ustvarila 19% prihodkov od prodaje na tujih trgih, kar je 5% več kot v letu 2004. Še naprej ugotavljamo izraziti upad izvozne usmerjenosti v vseh dejavnostih proizvodnje pijač. Delež realizacije na tujem trgu se je v pivovarstvu znižal na 60% ravni iz leta 2004, vinarstvo beleži tretjinski upad, izvozna usmerjenost podjetij v panogi proizvodnje brezalkoholnih pijač pa je padla za 16%. Pomembno (-21%) se je v tem obdobju zmanjšal tudi delež izvoza v prihodkih od prodaje v dejavnosti predelave sadja in zelenjave, kjer je registrirano pomembnejše podjetje za proizvodnjo sokov.

Rast produktivnosti v živilski industriji je predvsem posledica obsežnega zmanjšanja števila zaposlenih v zadnjem obdobju analiziranega časovnega intervala. V obdobju med letoma 2004 in 2009 je v živilski industriji produktivnost realno porasla za 21%, kar je več kot dvokratnik rasti, ki jo izkazujejo predelovalne dejavnosti. Prihodki na zaposlenega so se v

dejavnosti predelave čaja in kave realno povečali za 75%, izjemno dobro rast pa ugotavljamo še v pivovarstvu (52%). Le nekoliko nižja je rast v mesnopredelovalni dejavnosti, ki je po likvidaciji dveh velikih obratov izrazito zmanjšala število zaposlenih. Tako se je produktivnost v petih letih povečala za 46%. Tretjinsko rast prihodkov na zaposlenega ugotavljamo v dejavnosti proizvodnja brezalkoholnih pijač, primerljivo pa je povečanje tudi v oljarstvu (+31%). Podjetja v predelavi mleka so v obdobju med letom 2004 in 2009 produktivnost v povprečju izboljšala za 18%, kar je to dejavnost uvrstilo v zgornji razred živilskih panog v Sloveniji. Ugotavljamo, da je le v dveh dejavnostih produktivnost v letu 2009 realno nižja kot je bila v letu 2004. V mlinarstvu je ta kazalnik nižji za slabo petino, v proizvodnji krmil pa za manj kot odstotek.

Pri spremembi dodane vrednosti na zaposlenega je povprečje živilskopredelovalne panoge ponovno občutno preseglo rast predelovalnih dejavnosti. Vrednost kazalnika se je v živilstvu realno povečala za 14%, medtem ko je v enakem obdobju v predelovalnih dejavnostih le-ta višja za 5%. Po rasti izstopa predelava mleka, ki je v petih letih dodano vrednost na zaposlenega izboljšala kar za 86%, pri čemer je potrebno opozoriti na izrazito nizke vrednosti v letu 2004, ki so bile v veliki meri posledica bilančnih operacij ob spremembi računovodskih standardov. Prav tako pa je bil v tem letu spremenjen režim podpor pri izvozu, ki je pomembno vplival na dodano vrednost mlečnopredelovalnih podjetij, pri čemer pa izstopa zaostanek pri rasti produktivnosti. Izredno visoko rast dodane vrednosti na zaposlenega izkazuje tudi oljarstvo (+71%) in predelava sadja in zelenjave (+63%), za 45% pa je ta kazalnik realno porasel tudi v proizvodnji piva. Kljub nekoliko nižji rasti dodane vrednosti na zaposlenega od produktivnosti, so pozitivni trendi v mesnopredelovalni industriji v zadnjih letih stabilni; dodana vrednost na zaposlenega je porasla za četrtno. Slabši pa so trendi v drugi pomembni dejavnosti; v pekarstvu se je dodana vrednost na zaposlenega povečala le za 2%, v mlinarstvu pa je celo upadla za 17%. Tudi v konditorstvu je realna rast razmeroma nizka (+3%), medtem ko je v proizvodnji čaja in kave dodana vrednost na zaposlenega realno nižja za 4%. Še bolj je padla dodana vrednost v proizvodnji vina, saj je le-ta v letu 2009 realno za 8% nižja kot v letu 2004.

Primerjava kazalnikov dobičkovnosti in donosnosti je specifična, ker je živilska panoga v letu 2009 izkazala visoko neto izgubo, prav tako pa je bila agregatna bilanca v letu 2004 negativna. Povprečni neto dobiček v predelovalnih dejavnostih je v analiziranem obdobju padel na dobro tretjino vrednosti, živilskopredelovalna industrija pa je po obdobju zmernega pozitivnega poslovnega izida leto 2009 zaključila z 8.205 EUR neto izgube na zaposlenega. Kot že izpostavljeno, glavnina izgube izhaja iz sektorjev pivovarstva, proizvodnje brezalkoholnih pijač in predelave sadja in zelenjave. V letu 2004 je denimo dobiček na zaposlenega v proizvodnji brezalkoholnih pijač znašal okoli 23 tisoč EUR, leto 2009 pa je dejavnost zaključila z 71.250 EUR neto izgube. Še večje razlike ugotavljamo pri pivovarstvu, ki je v letu 2004 sicer izkazalo nižji dobiček na zaposlenega (7.294 EUR), vendar je izguba v letu 2009 znašala 125.983 EUR. Dejavnost predelava sadja in zelenjave je sicer leto 2004 prav tako zaključila z neto izgubo na zaposlenega, le-ta pa je bila v letu 2009 realno večja za 208%. Primerljivi so trendi tudi pri kazalnikih donosnosti. V pivovarstvu je bila v letu 2004 donosnost prodaje 2,33%, medtem ko je v letu 2009 padla na -42%, medtem ko je razlika v kazalniku ROA nekoliko manjša. Še izrazitejše spremembe ugotavljamo pri proizvodnji brezalkoholnih pijač, ki v letu 2004 izkazuje visoko donosnost prodaje (14,4%), ki pa se v letu 2009 zniža na raven, ki je primerljiva pivovarstvu, ponovno pa je negativno razmerje nekoliko manj neugodno pri donosnosti sredstev. Neugodni so tudi trendi donosnosti v vinarskem sektorju, saj je dejavnost v letu 2004 izkazovala minimalni dobiček (540 EUR na zaposlenega), v letu 2009 pa je izguba dosegla skoraj 10 tisoč EUR na zaposlenega. Kazalnika donosnosti sta se ravno tako izrazito zmanjšala, pri čemer je padec donosnosti prodaje večji, kot donosnosti sredstev, kar pomeni, da podjetja v bilancah ohranjajo visoko vrednost sredstev, s katero pa ne dosegajo ustrezne donosnosti.

Ključne dejavnosti kažejo pozitivne trende, predvsem zaradi sprememb v zadnjih analiziranih letih. Tako je mesnopredelovalna industrija v letu 2004 izkazala nekaj več, kot tisoč EUR

neto izgube na zaposlenega, zadnje analizirano leto pa je zaključila s 1.231 EUR dobička. Še večji je pozitiven premik pri mlečnopredelovalni industriji, ki je leto 2004 zaključila s precejšnjo izgubo (5.818 EUR na zaposlenega), v letu 2009 pa je izkazala več kot 6 tisoč EUR neto dobička na zaposlenega. Pri obeh dejavnostih so razmeroma skladni tudi trendi pri kazalnikih donosnosti. V mesnopredelovalni industriji se je donosnost prodaje od -1,13% v letu 2004 izboljšala na 0,81% v letu 2009, kazalnik ROA pa od -1% na 0,86%. Podobne trende ugotavljamo tudi pri mlečnopredelovalni dejavnosti, le da so absolutne vrednosti kazalnikov večje. Pri pekarstvu ponovno ugotavljamo, da dosega sicer razmeroma nizke, a stabilne donose, ki so se v analiziranem obdobju med letoma 2004 in 2009 precej izboljšali. Dobiček na zaposlenega je denimo realno porasel za 50%, kazalnika ROS in ROA pa oba za dobro tretjino. Znižala se je pa donosnost v proizvodnji krmil, in sicer dobiček na zaposlenega realno za 17,8%, v podobnem rangu je upadel tudi kazalnik ROS, na 60% vrednosti pa se je znižal kazalnik ROA. Tudi pri tej dejavnosti je to nesorazmerje gibanj kazalnikov ROS in ROA posledica izrazite rasti vrednosti sredstev v tem obdobju.

5 UKREPI KMETIJSKE POLITIKE

5.1 Ukrepi skupne kmetijske politike EU

5.1.1 Ukrepi v okviru tržnih ureditev

Pri ukrepih skupne kmetijske politike, ki so namenjeni stabilizaciji kmetijskih trgov, v letu 2009 ni bilo večjih novosti. V splošnem se vloga teh ukrepov, ki jih praktično v celoti financira skupni proračun EU, postopoma zmanjšuje. Pri nas so se ti ukrepi izvajali v podobnem obsegu kot v letu prej (okoli 3 milijone EUR izplačil). V letu 2009 je bilo izvozna nadomestila zopet mogoče uveljavljati tudi za mleko in mlečne izdelke (v letu 2008 zaradi visoke ravni cen tovrstnih izvoznih nadomestil ni bilo), izvajala se je shema šolskega mleka (povračila za dobavo mleka in določenih mlečnih izdelkov šolskim ustanovam), po obsegu sredstev pa je bil ponovno najpomembnejši ukrep humanitarna pomoč v hrani iz intervencijskih zalog EU.

V okviru skupne ureditve trga za vino so se izvajali ukrepi podpore prestrukturiranju vinogradov, pridelovalci pa so lahko uveljavljali tudi podporo za trajno opustitev oziroma krčitev vinogradov. V vinskem letu 2008/2009 je bilo prestrukturiranih 250 ha, trajno izkrčenih pa 31 ha vinogradov. Podobno kot v preteklih letih so se izvajale podpore za uporabo zgoščenega grozdnega mošta za obogatitev vina, podprta pa je bila tudi promocija vina na tretjih trgih za povečanje prepoznavnosti slovenskih vin. Z letom 2009 je bila na novo uvedena podpora zeleni trgatvi grozdja, ki naj bi dodatno prispevala k uravnoteženju ponudbe in povpraševanja na trgu vina. Te podpore se dodeljujejo za že izvedena dela oziroma aktivnosti, financirane pa so v celoti s sredstvi EU (v letu 2009 blizu 4 milijone EUR).

V okviru ureditve trga s svežim sadjem in zelenjavo se je z letom 2009 začela izvajati shema šolskega sadja, kot nov ukrep pomoči temu sektorju. Šole bodo lahko pridobile pomoč za nabavo svežega sadja in zelenjave za brezplačno razdelitev otrokom. Pomoč se bo začela izplačevati v letu 2010, prispevek EU pa bo znašal 75%.

V povezavi z reformo trga za sladkor se je v letu 2009 nadaljevalo izplačevanje pomoči pridelovalcem sladkorne pese za lažjo prilagoditev na nove razmere po prenehanju proizvodnje sladkorja v Sloveniji ter Tovarni sladkorja Ormož za popolno razgradnjo proizvodnih zmogljivosti. Na podlagi nacionalnega programa ukrepov je imela v letu 2009 pomoč pridelovalcem, ki so morali opustiti pridelavo sladkorne pese, obliko podpor prestrukturiranju oziroma diverzifikaciji kmetijskih gospodarstev (podpore naložbam). Zadnja izplačila iz naslova reforme trga za sladkor so predvidena v prvi polovici leta 2010, skupaj pa je bilo za ta namen zagotovljenih okoli 62 milijonov EUR, v celoti iz EU sredstev.

Program ukrepov v čebelarstvu EU sofinancira 50-odstotno. Program za obdobje 2008-2010 zajema tehnično pomoč čebelarjem (sofinanciranje nakupa čebelarske opreme, podpora začetnikom z nakupom treh novih naseljenih panjev); nadzor nad varozo (nakup zdravil in enotno zatiranje varoj); obnavljanje čebeljega fonda (direktno testiranje čebeljih družin, spremljanje kakovosti vzrejenih matic kranjske čebele); kakovost medu (interna kontrola medu, ocenjevanje medu) ter aplikativne raziskave v čebelarstvu (uporaba in vpliv akaricida na čebele in varoje). V letu 2009 je k temu programu Slovenija prispevala še dodatna sredstva iz nacionalnega proračuna, da je lahko v celoti pokrila stroške, povezane z nabavo zdravil za zatiranje varoj.

V letu 2008 so bile prvič sofinancirane akcije informiranja in promocije na notranjem trgu EU in tretjih trgih s ciljem povečanja ugleda kmetijskih proizvodov s poreklom Evropske unije. Za podporo tovrstnim programom, izbranim na podlagi javnih razpisov, 62,5% sredstev prispeva EU. V letu 2009 se je nadaljevalo izvajanje v letu 2008 začelih programov (program kakovost, varnost, sledljivost - perutninsko meso EU porekla na tretjih trgih, program BIO užitek in program informiranja in promocije za mleko in mlečne proizvode na notranjem trgu EU).

5.1.2 Neposredna plačila proizvajalcem

Leto 2009 je bilo zadnje leto, ko so se neposredna plačila kmetijskim proizvajalcem izvajala po reformni shemi, uveljavljeni v letu 2007. Gre za kombinacijo proizvodno vezanih plačil (25% proizvodne pomoči za hmelj, 65% posebne premije za bike in vole, 50% premij za drobnico), zgodovinskih dodatkov (80% premij za mleko, 30% vseh premij za govedo, 100% plačil za sladkor) in enotnih regionalnih plačil (ločeno za njive in trajno travinje). Poleg tega je bilo ob reformi uvedeno dodatno plačilo za poseben način reje in izboljšanje kakovosti (proizvodno vezano plačilo za ekstenzivno rejo ženskih govedi). S prehodom na novo shemo se večina neposrednih plačil veže na kmetijsko zemljo v rabi (t.i. plačilne pravice), odločitev o vrsti proizvodnje pa je prepuščena proizvajalcem. Pogoj za uveljavljanje vseh pravic do neposrednih plačil je spoštovanje pravil in zahtev navzkrižne skladnosti, ki so predpisane z evropsko in nacionalno zakonodajo in se nanašajo na področje zdravja ljudi, živali in rastlin, ugodnega počutja živali ter dobre kmetijske in okoljske pogoje.

Med novostmi, ki so bile uveljavljene v letu 2009, kaže omeniti predvsem možnost uveljavljanja plačilnih pravic za vsa kmetijska zemljišča v uporabi, vključno z vinogradi, vendar v okviru pravic, ki so bile dodeljene v letih 2007 in 2008 (vinogradom plačilne pravice niso bile dodeljene). Od leta 2009 se plačilne pravice na novo dodeljujejo le iz nacionalne rezerve. Med novostmi je tudi odprava obveznosti prahe, čeprav prahe že v letu 2008 ni bilo potrebno izvajati (stopnja prahe 0%). Regionalna plačila na enoto so ostala enaka kot v letih 2007 in 2008, ravno tako višina večine neposrednih plačil, ki so tudi po reformi proizvodno vezana. Izjemo predstavljajo plačila za stročnice in lupinasto sadje, ki so porasla za 12,5% oziroma na 90% primerljive ravni v EU 15 (v letu 2008 80%) ter plačila za ekstenzivno rejo ženske govedi, kjer je višina odvisna od števila uveljavljenih pravic. Nacionalna ovojnica za neposredna plačila je v letu 2009 znašala okoli 143 milijonov EUR. Delež sofinanciranja neposrednih plačil s strani EU je znašal 60% polne višine plačil, v letu 2010 pa bo porasel za nadaljnjih 10 odstotnih točk.

Po podatkih ARSKTRP je bilo število prejetih vlog za plačila na površino po uredbah za leto 2009 podobno kot v letu prej (60.172). Agencija je odločbe za neposredna plačila na površino in za drobnico začela izdajati že sredi decembra 2009, večina izplačil pa je bila izvedena v začetku leta 2010. Po uredbah za leto 2009 je bilo do 15.10.2010 kmetijskim gospodarstvom izplačano skupaj 134,8 milijona EUR neposrednih plačil. Od tega so 86% predstavljala regionalna plačila, skupaj z individualnimi zgodovinskimi dodatki (plačilne pravice), preostalih 14% pa je bilo izplačano v obliki proizvodno vezanih plačil, predvsem za govedo (13%). Plačilne pravice so bile izplačane 58.603 kmetijskim gospodarstvom (priloga 44).

V primerjavi s subvencijskim letom 2008 se skupni obseg neposrednih plačil ni pomembneje spremenil (manjši za slab odstotek), podobna pa je ostala tudi struktura. V letu 2009 se je ponovno nekoliko povečal obseg plačil za hmelj (večja površina) in lupinasto sadje (večja površina, večja plačila na enoto), plačila za stročnice, energetske rastline in semenski krompir pa so bila precej manjša kot v letu prej (manj površin). Plačilne pravice ter plačila za ekstenzivno rejo ženske govedi so ostala na ravni leta prej, obseg plačil za bike in vole ter drobnico pa se je nekoliko zmanjšal (manjše število glav).

V letu 2009 se je končal pregled reforme skupne kmetijske politike (*CAP Health check*), ki v naslednjih letih prinaša precejšnje spremembe v shemi neposrednih plačil. Spremembe gredo v smeri ponovnega zmanjšanja obsega proizvodno vezanih plačil. Slovenija sicer do vključno leta 2011 ohranja proizvodno vezana plačila za bike in vole, stročnice in lupinarje, neposredna plačila za hmelj in drobnico pa se razvežejo in vključijo kot individualni zgodovinski dodatek k regionalnemu plačilu že v letu 2010 (premije za bike in vole ter plačila za stročnice in lupinarje bodo na podoben način vključene v plačilne pravice v letu 2012). Z letom 2010 se v celoti ukinja pomoč za energetske rastline.

Proizvodno vezano plačilo za ekstenzivno rejo ženskih govedi se ohranja v podobni obliki kot do sedaj do leta 2013, nekoliko nižja pa so skupna sredstva (ovojnica) za ta ukrep (6,6

milijona EUR). Poleg tega ukrepa, se kot nacionalno specifične podpore znotraj 68. člena (Uredba 73/2009), za katere se namenja 10% nacionalne ovojnice (14,4 milijona EUR), z letom 2010 uvajata še dva nova ukrepa in sicer dodatno plačilo za mleko za gorsko višinske in strme kmetije (2 milijona EUR) ter podpora za ohranitev živinoreje na kmetijskih gospodarstvih s travinjem (5,8 milijona EUR). Plačilo za mleko se veže na vsakoletne individualne referenčne količine mleka, njegova višina pa je odvisna od vsote teh količin pri rejcih, ki uveljavljajo ta plačila. Podporo za ohranitev živinoreje bodo lahko uveljavljala kmetijska gospodarstva, ki imajo travinje in redijo govedo, konje ali drobnico, izplačana pa bo v obliki individualnega dodatka k plačilnim pravicam posameznega kmetijskega gospodarstva glede na obseg travinja. Vrednost regionalnega enotnega plačila ostaja enaka kot ob prvi delitvi plačilnih pravic, ravno tako individualni dodatki za mleko, sladkorno peso in govedo, na novo pa bodo v plačilne pravice vključeni še dodatki za drobnico, hmelj in travinje (2010) ter bike in vole, stročnice in lupinarje (2012). Poleg tega se bodo z letom 2010 začele dodeljevati nove plačilne pravice za površine, vključene v program izkrcitve vinogradov.

Preglednica 26: Vrste in višina neposrednih plačil v okviru SKP; 2007-2010

	2007-2009	2010
Neposredna plačila za rastlinske pridelke (v EUR/ha)		
Neposredno plačilo za hmelj	120,00	-
Pomoč za stročnice	38,89/44,45/50,00	55,57
Pomoč za energetske rastline	45,00	-
Neposredno plačilo za lupinasto sadje	84,52/96,60/108,67	120,75
Neposredna plačila za živali in živalske proizvode (v EUR/glavo)		
Posebna premija za bike	136,50	136,50
Posebna premija za vole	97,50	97,50
Osnovna premija za ovce mesnih pasem	10,50	-
Osnovna premija za koze in ovce mlečnih pasem	8,40	-
Dodatna premija za drobnico	3,50	-
Plačilo za ekstenzivno rejo ženskih govedi	*	*
Dodatno plačilo za mleko za gorsko višinske in strme kmetije	-	*
Regionalno enotno plačilo (v EUR/ha)		
- njive (tudi hmeljišča, oljčniki, intenzivni sadovnjaki)	332,00	332,00
- trajno travinje (tudi travniški sadovnjaki)	108,70	108,70
- izkrceni vinogradi	-	168,10
Individualni (zgodovinski) dodatki (v EUR/ha)		
- sladkorna pesa	100%	100%
- hmelj	-	100% (25% polne višine)
- mleko	80% obeh premij	80% obeh premij
- govedoreja	30% vseh plačil za govedo	30% vseh plačil za govedo
- drobnica	-	100% (50% polne višine)
- živinoreja na travinju	-	**

* določena skupna masa sredstev; plačilo na enoto odvisno od števila uveljavljenih pravic

** določeno glede na obseg travinja na posameznem gospodarstvu, ki redi govedo, drobnico ali konje

Vir: Uradni listi RS (različne številke), MKGP

5.1.3 Program razvoja podeželja 2007-2013

V letu 2009 se je Program razvoja podeželja 2007-2013 (PRP) izvajal enako kot v preteklem letu, konec tega leta pa so bile sprejete dopolnitve Nacionalnega strateškega načrta in tretja sprememba PRP 2007-2013, ki bo prinesla novosti v izvajanju programa že v letu 2010. Do dopolnitve je prišlo zaradi spremembe evropske uredbe za razvoj podeželja (Uredba Sveta (ES) št. 1698/2005), v kateri je opredeljeno pet novih izzivov za evropsko kmetijstvo, kot so podnebne spremembe, proizvodnja energije iz obnovljivih virov, gospodarjenje z vodami, prestrukturiranje sektorja mleka in inovacije. Sprememba PRP prinaša nove ukrepe in nove upravičene aktivnosti znotraj ukrepov, prerazporeditev finančnih sredstev znotraj osi ter višje stopnje sofinanciranja pri nekaterih ukrepih. V okviru Evropskega načrta za oživitve

gospodarstva je za obstoječe in nove ukrepe na prvi in tretji osi dodatno namenjeno 12,8 milijona EUR, medtem ko je bil na drugo os prenesen del sredstev iz skupne tržne ureditve za vino v skupni višini 5,3 milijona EUR.

Preglednica 27: Okvirna razdelitev finančnih sredstev po oseh PRP 2007-2013 (v 000 EUR)

	Pred spremembo	Delež (%)	Po spremembi	Delež (%)
Os 1: Izboljšanje konkurenčnosti kmetijstva in gozdarstva	393.485,4	34,0	402.023,2	34,2
Os 2: Podpiranje upravljanja z zemljišči in izboljšanje okolja	587.640,8	50,7	592.890,8	50,4
Os 3: Izboljšanje kakovosti življenja in spodbujanje diverzifikacije	132.039,1	11,4	136.308,0	11,6
Os 4: Leader	33.760,0	2,9	33.760,0	2,9
Tehnična pomoč	12.003,6	1,0	12.003,6	1,0
Skupaj	1.158.928,9	100,0	1.176.985,6	100,0

Vir: MKGP

V obdobju 2007-2013 je za izvajanje PRP skupaj po novem namenjenih 1.177 milijonov EUR javnih sredstev. Stopnja sofinanciranja s strani evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja znaša 75% za prvo in tretjo os (in tehnično pomoč) ter 80% za drugo in četrto os.

Os 1: Izboljšanje konkurenčnosti kmetijstva in gozdarstva

Iz nabora ukrepov prve osi, ki so namenjeni izboljšanju konkurenčnosti kmetijskega, živilskega in gozdarskega sektorja, je bilo do konca leta 2009 objavljenih 32 javnih razpisov za 10 ukrepov. Skupaj je bilo dodeljenih 35% okvirno razpoložljivih sredstev te osi za celotno programsko obdobje (brez ukrepa 'podpora izvajanju EU standardov').

Leta 2009 je bil prvič objavljen javni razpis za ukrep 'usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu', katerega namen je dvigniti raven usposobljenosti zaposlenih v kmetijstvu ter tako prispevati k izboljšanju izobrazbene strukture in dvigu produktivnosti dela. V okviru tega ukrepa se izvajajo usposabljanja, ki niso del rednega izobraževalnega sistema. Do konca programskega obdobja naj bi v različnih oblikah usposabljanja sodelovalo 15.500 udeležencev v skupnem obsegu usposabljanj 5.000 dni. Do sedaj je bilo odobrenih 85 vlog za 88 udeležencev, ki so skupaj opravili nekaj več kot 500 dni izobraževanja. Zaradi majhnega števila prejetih vlog in nizke višine zaprosenih sredstev je bila konec leta 2009 v okviru sprememb PRP 2007-2013, sprejeta redefinicija tega ukrepa. Po novem se sredstva dodelijo izvajalcu usposabljanja na podlagi finančno ovrednotenega točkovanja vsebin, kar zmanjšuje število zahtevkov in omogoča boljše črpanje razpoložljivih sredstev.

Preglednica 28: Število vlog ter odobrena in izplačana sredstva za ukrepe prve osi PRP 2007-2013 (skupaj do 31.12.2009)

	Število vlog		Javna sredstva (000 EUR)		
	Prejete	Odobrene	Razpisana	Dodeljena	Izplačana
Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu	104	85	5.000,0	15,0	13,9
Pomoč mladim prevzemnikom kmetij	1299	861	34.300,0	18.106,0	17.828,6
Zgodnje upokojevanje kmetov	111	81	25.160	27.898,5	3.748,8
Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	2.196	1.338	78.849,8	43.461,0	25.674,9
Povečanje gospodarske vrednosti gozdov	1.442	827	18.925,7	18.744,7	9.886,1
Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom	289	169	74.654,7	26.957,8	8.298,0
Izboljšanje infrastrukture povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva	16	11	21.605,7	3.379,5	1.600,7
Podpora izvajanju EU standardov					41.812,9
Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane	151	68	5.432,4	26,5	26,2
Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, vključene v sheme kakovosti	20	17	3.936,3	2.415,1	848,5
Ustanavljanje skupin proizvajalcev	7	7	1.647,2	227,1	86,1
Skupaj Os 1	5.635	3.464	269.511,9	141.231,2	109.824,6

Vir: MKGP

Pomoč mladim prevzemnikom kmetij se izvaja v obliki enkratne finančne pomoči. Do podpore so upravičeni kmetje, stari od 18 do 40 let, ki so prvič lastniško prevzeli kmetijsko

gospodarstvo kot gospodarji. Do sedaj je podporo prejelo 861 gospodarjev, kar predstavlja 72% ciljne vrednosti. Skupno je bilo preneseno 21.693 ha vseh zemljišč, od tega 11.738 ha kmetijskih zemljišč. Povprečna starost prevzemnikov je znašala nekaj več kot 33 let. Do konca leta 2009 je bilo že izplačano 51% razpoložljivih sredstev za ta ukrep.

Do podpore v okviru ukrepa 'zgodnje upokojevanje' so upravičeni kmetje, starejši od 57 let, ki prenehajo opravljati kmetijsko in gozdarsko dejavnost na kmetijskem gospodarstvu. Podpora se izplačuje v obliki rente največ deset let in največ do dopolnjene starosti 70 let. Pričakuje se, da se bo do konca programskega obdobja v okviru tega ukrepa upokojilo 210 gospodarjev, ki bodo na izbrane prevzemnike prenesli 2.226 ha zemljišč. Do sedaj je bilo na prevzemnike preneseno 936 ha kmetijskih in gozdnih zemljišč, kar predstavlja 42% ciljne vrednosti. Do konca leta 2009 je bilo že dodeljenih 73% razpoložljivih sredstev, izplačanih pa je bilo 10%. V letu 2009 se je zaradi spremembe evropske zakonodaje zvišala maksimalna višina finančne pomoči v okviru tega ukrepa od 40.000 na 70.000 EUR.

Namen ukrepa 'posodabljanje kmetijskih gospodarstev' je spodbuditi prestrukturiranje in povečati učinkovitost gospodarjenja na kmetijskih gospodarstvih. V skladu s programom naj bi v programskem obdobju 2007-2013 2.622 kmetijskih gospodarstev izvedlo naložbe v skupni vrednosti 183,9 milijona EUR. V prvih treh letih izvajanja programa je bilo odobrenih 48% razpoložljivih sredstev za ta ukrep.

Do sedaj je bilo za ta ukrep objavljenih devet javnih razpisov, ki so bili večinoma sektorsko naravnani. Samo v letu 2009 so bili objavljeni štirje javni razpisi. Najprej je bil objavljen razpis, ki je bil namenjen naložbam v trajne nasade, sledila sta mu dva razpisa za naložbe mladih prevzemnikov kmetij, konec leta pa je bil objavljen še razpis za že začete naložbe.

Glede na namen investicije je bilo do konca leta 2009 več kot tri četrtine vseh vlog (78%) odobrenih za nakup kmetijske mehanizacije in opreme, sledijo pa jim naložbe v zgradbe (18% vlog). V manjšem obsegu so se izvajale še naložbe v nakup in izboljšanje kmetijskih zemljišč, izgradnjo infrastrukture na kmetijskih gospodarstvih in drugo. Kljub temu, da je bilo največ vlog odobrenih za nakup kmetijske mehanizacije, pa največji delež sredstev obsegajo naložbe v zgradbe, za katere je bila odobrena skoraj polovica vseh sredstev (48%). Za nakup kmetijske mehanizacije in opreme je bilo namenjenih 44% do sedaj odobrenih sredstev.

Preglednica 29: Število vlog ter odobrena in izplačana sredstva za ukrep 'posodabljanje kmetijskih gospodarstev' v okviru prve osi PRP 2007-2013 (skupaj do 31.12.2009)

	Število vlog		Javna sredstva (000 EUR)		
	Prejete	Odobrene	Razpisana	Dodeljena	Izplačana
Vsi sektorji	1.336	889	20.349,8	:	16.762,14
Hmeljarstvo	65	60	3.500,0	:	1.513,89
Vrtnarstvo	92	67	3.000,0	2.611,5	1.815,17
Naravne nesreče	57	49	2.000,0	1.410,3	490,74
Praščereja in perutninarstvo	39	27	10.000,0	6.948,7	671,90
Trajni nasadi	138	104	8.000,0	6.832,0	2.625,09
Mladi prevzemniki	306	142	24.000,0	3.586,0	112,77
Že začete naložbe	163	0	8.000,0	-	:
Sprejete obveznosti iz EPD 2004-2006			-		1.683,2
Skupaj	2.196	1.338	78.849,8	43.461,0	25.674,9

Vir: MKGP

V letu 2009 so bile sprejete spremembe, s katerimi je Slovenija v okviru Evropskega načrta za oživitev gospodarstva pridobila dodatnih 7,7 milijona EUR sredstev, ki so namenjena naložbam, ki zmanjšujejo škodljive učinke podnebnih sprememb. Povišal se je tudi najvišji znesek podpore, ki sedaj znaša 1,5 milijona EUR, posamezno kmetijsko gospodarstvo pa lahko v celotnem programskem obdobju v okviru tega ukrepa prejme do 3 milijone EUR.

V okviru ukrepa 'povečanje gospodarske vrednosti gozdov' je mogoče pridobiti podporo za naložbe v zasebne gozdove, nakup mehanizacije ter gradnjo in rekonstrukcijo gozdne infrastrukture. Pričakuje se, da bo do konca programskega obdobja 3.276 lastnikov gozdov izvedlo naložbe v višini 49,9 milijona EUR. Skupna vrednost do sedaj podprtih naložb je znašala 39,4 milijona EUR. V prvih treh letih izvajanja programa je bilo za ta ukrep odobreno tri četrtine vseh razpoložljivih sredstev in 40% že tudi izplačano.

Namen ukrepa 'dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom' je uvajanje novih proizvodov in učinkovito trženje. Do podpor, ki se dodelijo za naložbe v predelavo in trženje kmetijskih, živilskih in gozdarskih proizvodov, so upravičena podjetja živilskopredelovalne industrije ter kmetijska gospodarstva, ki so registrirana za opravljanje dopolnilne dejavnosti. V okviru tega ukrepa naj bi se v celotnem programskem obdobju izvedlo 450 naložb v skupni vrednosti 227,1 milijona EUR.

Od šestih do sedaj objavljenih javnih razpisov so bili samo v letu 2009 objavljeni štirje. Prvi je bil namenjen kmetijskim gospodarstvom, naslednja dva gospodarskim družbam, samostojnim podjetnikom in zadrugam, zadnji pa že začetim naložbam. Do konca leta 2009 je bilo odobrenih 30% razpoložljivih sredstev, skupna vrednost podprtih naložb pa znaša 86,6 milijona EUR, kar dosega 38% zastavljenega cilja v celotnem programskem obdobju. Največ sredstev je bilo namenjenih za dejavnosti vinarstva (31%) ter predelave mesa (21%).

Z letom 2009 se je zvišal najvišji znesek podpore za naložbo iz 1,8 milijona EUR na 2,5 milijona EUR, posamezno kmetijsko gospodarstvo pa lahko v celotnem programskem obdobju pridobi največ 6 milijonov EUR javnih sredstev.

Z ukrepom 'izboljšanje infrastrukture povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva' se podpirajo naložbe v komasacije, izgradnjo novih namakalnih sistemov in tehnološke posodobitve obstoječih namakalnih sistemov ter izgradnjo demonstracijsko izobraževalnih namakalnih centrov. V okviru tega ukrepa naj bi se v celotnem programskem obdobju izvedlo 95 naložb v skupni vrednosti 43,6 milijona EUR.

Do konca leta 2009 sta bila zaključena dva razpisa za izvedbo komasacij. Skupna vrednost podprtih projektov je znašala 4 milijone EUR. Na tretji in četrti javni razpis, ki sta bila namenjena izgradnji velikih namakalnih sistemov, sta prispeli dve vlogi, vendar do konca leta 2009 še ni bila izdana nobena odločba. Majhno zanimanje na teh dveh razpisih je posledica zahtevne priprave vloge in dolgotrajnih postopkov pri pridobivanju soglasij in dovoljenj. Z letom 2010 se bodo v okviru tega ukrepa izvajale tudi agromelioracije na komasacijskih območjih.

Cilj ukrepa 'podpora izvajanju EU standardov' je pomoč kmetijskim gospodarstvom pri prilagajanju EU standardom na področju varstva okolja, zdravja rastlin in varstva pri delu. Ta ukrep se je izvajal že v programskem obdobju 2004-2006, vendar je Slovenija prenesla del prevzetih obveznosti v novo programsko obdobje, da bi omogočila zaključek naložb v izgradnjo skladiščnih kapacitet za živinska gnojila. V obdobju 2007-2009 je bilo iz tega naslova 24.477 upravičencem izplačano nekaj manj kot 42 milijonov EUR, kar ustreza celotnim za ta namen razpoložljivim sredstvom v PRP 2007-2013.

V okviru ukrepa 'sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane' se dodeljujejo podpore kmetijskim gospodarstvom, ki že imajo pridobljen certifikat, za delno pokritje stalnih stroškov, ki nastanejo zaradi sodelovanja v upravičenih shemah kakovosti. Do konca programskega obdobja naj bi bilo v različne sheme kakovosti vključeno 10.000 kmetijskih gospodarstev.

Ker za ta ukrep ni pričakovanega zanimanja, so se v okviru tretje spremembe PRP razpoložljiva sredstva za ta ukrep znižala na 16,1 milijona EUR. Do konca leta 2009 je bilo izdanih 68 odločb v skupni višini 26.535 EUR, kar predstavlja manj kot 1% ciljne vrednosti.

Pri ukrepu 'podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti' so do podpore upravičene skupine proizvajalcev, ki tržijo izdelke iz upravičenih shem kakovosti in uporabljajo pripadajoče

simbole kakovosti oziroma zaščitne znake. Na koncu programskega obdobja naj bi bilo v okviru tega ukrepa podprtih 50 aktivnosti. Do konca leta 2009 je bilo dodeljenih 36% razpoložljivih sredstev, namenjenih za ta ukrep. Večina vlog je bila namenjena promociji vina ter promociji mesa in mesnih izdelkov.

Za ukrep 'ustanavljanje skupin proizvajalcev' ni prevelikega zanimanja, saj jih je bilo v prvih treh letih izvajanja programa ustanovljeno le 7. V celotnem programskem obdobju naj bi bilo v Sloveniji ustanovljenih 30 skupin proizvajalcev s skupnim obsegom bruto prihodka 4,5 milijona EUR. Do sedaj je bilo dodeljeno 15% razpoložljivih sredstev za ta ukrep. Ker se je pokazalo, da bo za doseg končnega cilja potrebnih manj sredstev, so se razpoložljiva sredstva za ustanavljanje skupin proizvajalcev v letu 2009 zmanjšala na 1,48 milijona EUR.

Os 2: Podpiranje upravljanja z zemljišči in izboljšanje okolja

V okviru druge osi, ki zajema ukrepe podpore območjem z omejenimi dejavniki in kmetijsko okoljske ukrepe, se sredstva dodeljujejo na podlagi uredb in zbirnih vlog za posamezno leto.

Plačila za območja z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo so namenjena izravnavi višjih stroškov pridelave v hribovsko gorskih območjih ter drugih in posebnih območjih z omejenimi dejavniki, ki skupaj pokrivajo nekaj več kot 80% površine Slovenije.

Po podatkih ARSKTRP je bilo v letu 2009 vloženih 48.238 zahtevkov za plačila za območja z omejenimi dejavniki (v letu 2008 48.959) in to za 336.049 ha kmetijskih zemljišč (v letu 2008 za 336.051 ha). Za večino vlog za leto 2009 je ARSKTRP izdala odločbe že v novembru tekočega leta (99%) in v začetku leta 2010. Do 15.10.2010 je bilo po vlogah za leto 2009 skupaj izplačanih 41,8 milijona EUR za 324.111 ha kmetijskih zemljišč, kar je podobno kot v subvencijskem letu 2008 (-1%; priloga 46).

V letu 2009 se pogoji za uveljavljanje plačil za območja z omejenimi dejavniki ter njihova višina glede na leto prej niso spremenili, precejšnje spremembe na tem področju pa prinaša leto 2010.

Preglednica 30: Vrste in višina plačil za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost; 2007-2010

	Enota	2007	2008	2009	2010
Fiksni del plačil					
Gorsko višinska območja	EUR/ha	185,30	183,45	183,45	114,45
KMG-planine	EUR/ha	185,30	183,45	183,45	114,45
Strma območja	EUR/ha	158,40	156,82	156,82	85,69
Kraška območja	EUR/ha	158,40	156,82	156,82	99,18
Gričevnato hribovita območja	EUR/ha	130,30	129,00	129,00	70,49
Različni neugodni pogoji (druga KMG)	EUR/ha	63,90	63,26	63,26	34,43
Osnovna KMG	EUR/ha	25,00	25,00	25,00	13,66
Variabilni del plačil					
Vrednost točke za variabilni del	EUR	-	-	-	0,43
Delež variabilnega dela	%	-	-	-	45%

Vir: Uradni listi RS (različne številke), MKGP

Ob enakih pogojih za pridobitev izravnalnega plačila kot do sedaj, je višina plačila po novem sestavljena iz fiksnega in variabilnega dela, pri čemer se bo delež fiksnega dela do konca programskega obdobja postopoma zmanjševal. Fiksni del je, podobno kot do sedaj, vezan na območje težavnostnih razmer, v katerem se gospodarstvo nahaja, variabilni del pa je individualen ter izračunan iz števila točk, ki odražajo dejanske razmere na posameznem gospodarstvu in ustreznega deleža vrednosti točke. Pri vrednotenju težavnostnih razmer na kmetijskem gospodarstvu se upoštevajo tako standardni omejitveni dejavniki (nagib kmetijskih zemljišč in njihova nadmorska višina, talne razmere, velikost GERK-ov) kot tudi regionalno specifični omejitveni dejavniki (kraško površje, poplave, erozija, močni vetrovi). Osnova za izračun števila točk za posamezen omejitveni dejavnik so izračunane razlike v

stroških po posameznih pridelkih med območji brez omejitev (nižinska območja) in območji z omejitvami.

Kmetijsko okoljski ukrepi so se tudi v letu 2009 izvajali po dveh shemah: po shemi kmetijsko okoljskih ukrepov iz PRP 2004-2006 (SKOP), ki se bo zaradi pogodbenih obveznosti izvajala vse do konca leta 2010 in po shemi kmetijsko okoljskih ukrepov po PRP 2007-2013 (KOP). Zaradi omejenega obsega skupnih sredstev za te ukrepe je nove petletne obveznosti po shemi KOP mogoče prevzemati le za ekološko kmetovanje in travniške sadovnjake ter podukrepe za ohranjanje posebnih travniških habitatov, vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000, travniških habitatov metuljev ter steljnikov.

Sredstva za kmetijsko okoljske ukrepe se praviloma izplačujejo po načelu $n+1$, kar pomeni, da so vloge za tekoče leto izplačane v naslednjem letu. Zahtevke za plačilo je v letu 2009 vložilo 21.098 vlagateljev, kar je manj kot v letu 2008 (26.392). Z letom 2008 so številnim kmetijskim gospodarstvom (4.611) potekle petletne obveznosti izvajanja ukrepov sheme SKOP, v shemo KOP pa se niso vključila.

Po podatkih ARSKTRP je bilo do 15.10.2010 za ukrepe SKOP/KOP po vlogah za leto 2009 skupaj izplačanih 37,9 milijona EUR, kar je skoraj 7% manj kot za subvencijsko leto 2008 (40,6 milijona EUR; priloga 48). Največ izplačil je bilo, podobno kot v letu prej, namenjenih za vse vrste integrirane pridelave (29%), ozelenitev njivskih površin (24%), sonaravno rejo domačih živali (17%) ter ekološko kmetovanje (15%).

V letu 2009 se pogoji in višina plačil za posamezne podukrepe SKOP/KOP niso spremenili, določene novosti na tem področju pa prinaša tretja sprememba PRP 2007-2013, ki z letom 2010 uvaja dva nova kmetijsko okoljska podukrepa 'strmi vinogradi' in 'ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov'. Prvi se bo izvajal na celotnem območju Slovenije, sredstva zanj pa so bila pridobljena s prenosom dela nacionalne ovojnice iz naslova skupne ureditve trga za vino (4,2 milijona EUR EU sredstev). Podukrep za ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov bo omejen na južni del Slovenije, kjer prevladuje kraški teren in kjer je problematika zaraščanja kmetijskih zemljišč največja.

Druge spremembe na področju kmetijsko okoljskih plačil so manjše, nanašajo pa se predvsem na specifične zahteve pri posameznih podukrepih (ozelenitev njivskih površin, ekološko kmetovanje, pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort rastlin, pridelava avtohtonih in tradicionalnih in pasem živali), splošna določila (pogoji upravičenosti, roki ipd.), pri nekaterih podukrepih pa se spreminja tudi vrednost plačila (plačila za ohranjanje posebnih travniških habitatov, travniških habitatov metuljev ter steljnikov).

Preglednica 31: Vrste in višina plačil za ukrepe SKOP/KOP; 2007-2010

	EM	SKOP 2007-10*	KOP 2007-09	KOP 2010
Zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje				
Zmanjšanje erozije v sadjarstvu in vinogradništvu	EUR/ha	139,20		
Ohranjanje kolobarja	EUR/ha	88,20	91,84	91,84
Ozelenitev njivskih površin	EUR/ha	126,60	172,20	172,20
Integrirano poljedelstvo	EUR/ha	151,80	197,21	197,21
Integrirano sadjarstvo	EUR/ha	265,20	336,61	336,61
Integrirano vinogradništvo	EUR/ha	265,20	381,71	381,71
Integrirano vrtnarstvo	EUR/ha	214,20	184,91	184,91
Ekološko kmetovanje				
- ekološko kmetovanje, njive, poljščine	EUR/ha	277,80	298,07	298,07
- ekološko kmetovanje, vrtnine na prostem	EUR/ha	328,80	551,45	551,45
- ekološko kmetovanje, vrtnine v zavarovanih prostorih	EUR/ha	354,00	487,90	487,90
- ekološko kmetovanje, intenzivni sadovnjaki in oljčniki	EUR/ha	480,00	554,73	554,73
- ekološko kmetovanje, travniški visokodebelni sadovnjaki	EUR/ha	177,00	237,80	237,80
- ekološko kmetovanje, vinogradi, hmeljišča, drevesnice	EUR/ha	480,00	578,92	578,92
- ekološko kmetovanje, travnine (travniki, travnine na njivah, pašniki)	EUR/ha	139,20	227,55	227,55
Planinska paša				
- planinska paša brez pastirja	EUR/ha	36,60	61,09	61,09
- planinska paša brez pastirja + pastir	EUR/ha	49,20	72,57	72,57
Košnja strmih travnikov				
- košnja strmih travnikov, 35-50%	EUR/ha	100,80	90,20	90,20
- košnja strmih travnikov, nad 50%	EUR/ha	151,80	147,27	147,27
Košnja grbinastih travnikov	EUR/ha	151,80	132,84	132,84
Travniški sadovnjaki	EUR/ha	114,00	93,89	93,89
Strmi vinogradi				
- nagib 30-40%	EUR/ha			326,77
- nagib nad 40%	EUR/ha			900,00
Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali	EUR/GVŽ		89,38	89,38
- reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali, govedo, konji	EUR/žival	72,00		
- reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali, ovce in koze	EUR/žival	10,80		
- reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali, prašiči	EUR/žival	28,00		
- reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali, perutnina	EUR/100 živali	100,80		
Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin	EUR/ha	75,60	102,91	102,91
Sonaravna reja domačih živali	EUR/ha	50,40	84,46	84,46
Ohranjanje ekstenzivnega travinja	EUR/ha	50,40	48,38	48,38
Ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov	EUR/ha			191,40
Varovanje zavarovanih območij				
Reja domačih živali v ostrednjem območju pojavljanja velikih zveri	EUR/ha	18,60	29,11	29,11
Ohranjanje posebnih travniških habitatov	EUR/ha	88,20	66,83	121,36
Ohranjanje travniških habitatov metuljev	EUR/ha		66,83	121,36
Ohranjanje steljnikov	EUR/ha		143,91	198,44
Ohranjanje havbitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (Natura 2000)	EUR/ha		83,23	83,23
Pokritost tal na vodovarstvenem območju				
- pokritost tal na vodovarstvenem območju, njive	EUR/ha	202,20	83,64	83,64
- pokritost tal na vodovarstvenem območju, travni nasadi	EUR/ha	151,80	184,50	184,50
- pokritost tal na vodovarstvenem območju, travinje	EUR/ha	126,60	31,57	31,57
Zatravljanje in zelena praha	EUR/ha	151,80		
Delno pokrivanje stroškov kontrole pridelave				
- ekološka pridelava	EUR/KMG	66,00		
- integrirana pridelava	EUR/KMG	37,80		

* Na območju parkov so plačila višja za 20% v območjih narodnih parkov, 15% v območjih regijskih parkov in 10% v ostalih zavarovanih območjih, razen za ukrepe zmanjševanje erozije v sadjarstvu in vinogradništvu, ohranjanje posebnih travniških habitatov, pokritost tal na vodovarstvenem območju, zatravljanje in zelena praha.

Vir: Uradni listi RS (različne številke)

Os 3: Izboljšanje kakovosti življenja in spodbujanje diverzifikacije gospodarskih dejavnosti

Osnovni namen ukrepov tretje osi je izboljšanje kakovosti življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva. V okviru te razvojne osi se že od začetka programskega obdobja izvajajo štirje ukrepi, ki jih lahko razdelimo v dve skupini. V prvi skupini sta ukrepa 'diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti' in 'podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij'. Namen obeh je ustvarjanje novih delovnih mest, zagotavljanje dodatnih virov dohodka in izboljšanje socialnih ter ekonomskih razmer na podeželju. V drugo skupino sodita ukrepa 'obnova in razvoj vasi' ter 'ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja', ki prispevata k izboljšanju življenjskih pogojev lokalnega prebivalstva, ohranjanju naravne in kulturne dediščine ter vplivata na večjo gospodarsko vitalnost podeželja. V tej skupini je od leta 2009 tudi ukrep 'osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo' v okviru katerega se bodo dodeljevale podpore za izgradnjo in vzpostavitev širokopasovnega interneta na podeželju. Za ta ukrep je namenjeno 4,26 milijona EUR.

Preglednica 32: Število vlog ter odobrena in izplačana sredstva za ukrepe tretje osi PRP 2007-2013 (skupaj do 31.12.2009)

	Število vlog		Javna sredstva (000 EUR)		
	Prejete	Odobrene	Razpisana	Dodeljena	Izplačana
Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	221	141	36.500,0	12.923,0	5.353,2
Ustanavljanje in razvoj mikro podjetij	373	184	48.000,0	18.130,0	6.669,9
Obnova in razvoj vasi	134	64	25.000,0	6.664,3	708,4
Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja	71	34	14.847,0	1.258	254,2
Skupaj Os 3	799	425	124.347,0	38.975,5	12.985,6

Vir: MKGP

Za ukrepe tretje osi je bilo do konca leta 2009 objavljenih 12 javnih razpisov za vse 4 ukrepe, ki se izvajajo že od leta 2007, medtem ko za nov ukrep 'osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo' v letu 2009 še ni bilo razpisa. Do sedaj je bilo razpisanih 91% vseh razpoložljivih sredstev v okviru te osi, dodeljenih pa le 30%.

Največje zanimanje je bilo za ukrepa 'ustanavljanje in razvoj mikro podjetij' ter 'diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti'. Ta dva ukrepa predstavljata več kot tri četrtine vseh odobrenih vlog in skoraj 80% odobrenih sredstev v okviru tretje osi.

Za ukrep 'diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti' je bilo v celotnem programskem obdobju dodeljenih 41% razpoložljivih sredstev, skupna vrednost naložb pa je znašala 32,9 milijona EUR. V okviru tega ukrepa naj bi se v celotnem programskem obdobju izvedlo 360 naložb v skupni vrednosti 52 milijonov EUR. Več kot polovica odobrenih vlog je namenjena naložbam v turizem na kmetijskih gospodarstvih, nadaljnja tretjina pa naložbam v obnovljive vire energije.

Pri ukrepu 'podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij' je bila do konca leta 2009 dodeljena tretjina razpoložljivih sredstev. Največje zanimanje je bilo za naložbe v nakup nove opreme na področju predelave lesa, sledijo pa naložbe v turizem in energetiko. Skupna vrednost podprtih naložb je znašala 46,8 milijona EUR. Na koncu programskega obdobja naj bi bilo v okviru tega ukrepa podprtih 900 mikro podjetij s skupnim obsegom naložb v višini 92 milijonov EUR.

Do konca leta 2009 je bilo za ukrep 'obnova in razvoj vasi' dodeljenih 6,7 milijona EUR javnih sredstev, kar predstavlja le 22% razpoložljivih sredstev za ta ukrep. Gledano po namenih je bila skoraj polovica (31) vseh naložb usmerjena v obnovo in izgradnjo večnamenskih stavb skupnega pomena, nadaljnjo četrtino pa predstavljajo naložbe v urejanje skupnih površin. V celotnem programskem obdobju naj bi bilo v izvajanje različnih ukrepov zajetih 550 vasi s celotnim obsegom naložb v višini 30,2 milijona EUR.

Za ukrep 'izboljšanje in ohranjanje dediščine podeželja' lahko prijavitelji pridobijo podporo za obnovo kulturne in etnološke dediščine, postavitev eko-muzejev in muzejev na prostem,

ureditev prostorov za postavitev stalnih razstav ter ureditev tematskih poti. Ciljna vrednost na koncu programskega obdobja za ta ukrep je 250 projektov v skupni vrednosti 17 milijonov EUR. V prvih treh letih izvajanja programa je bilo odobrenih le 9% razpoložljivih sredstev. Po namenu naložbe je bilo kar 28 vlog odobrenih za obnovo kulturne in etnološke dediščine, za kar je bilo porabljenih 83% vseh odobrenih sredstev v okviru tega ukrepa.

Pri ukrepih tretje osi še vedno prihaja do velike razlike med dodeljenimi in izplačanimi sredstvi, saj je bilo do konca leta 2009 izplačano le 9% razpoložljivih sredstev. Glavni razlog za tako nizek delež izplačanih sredstev je, da lahko upravičenci pričnejo z deli šele po izdaji odločbe o dodelitvi sredstev, zahtevke za izplačilo sredstev pa lahko vložijo šele po zaključku naložbe. Črpanje sredstev na tej osi je razmeroma slabo, kar lahko v precejšnji meri pripišemo tudi nepoznavanju vsebin in možnosti za pridobitev sredstev v okviru teh ukrepov, saj se vsi ukrepi, razen ukrepa 'diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti', izvajajo prvič. Vloge so pogosto nepopolne oziroma slabo pripravljene, kar podaljšuje postopke pregleda vlog. Prijavitelji imajo težave pri pridobivanju dokumentov iz uradnih evidenc, zapletena pa je tudi pridobitev vseh potrebnih prilog in soglasij.

V letu 2009 se je nekoliko zmanjšalo zanimanje za vlaganje vlog za dodelitev sredstev v okviru tretje osi, kar kaže na to, da so bili potencialni vlagatelji seznanjeni s tretjo spremembo PRP 2007-2013. Ta predvideva povečanje deleža sofinanciranja pri ukrepih 'diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti' in 'ustanavljanje in razvoj mikro podjetij' od 50% na 60%, pri ostalih dveh ukrepih pa celo do 85%. Predvideva se, da bodo višje stopnje sofinanciranja povečale črpanje sredstev v okviru tretje osi.

Os 4: Leader

Posebnost četrte osi Leader je, da se izvaja po pristopu od spodaj navzgor. Lokalno prebivalstvo se združuje v Lokalne akcijske skupine (LAS), ki predstavljajo lokalno javno zasebno partnerstvo na opredeljenem podeželskem območju. Sestavljene so iz predstavnikov javnega, ekonomskega in zasebnega sektorja. V tem programskem obdobju v Sloveniji deluje 33 LAS. Z njimi je pokritega 19.349,6 km² slovenskega podeželja, na katerem živi 1.269.308 prebivalcev. Vse LAS, ki so se prijavile na javna razpisa za izvajanje pristopa Leader, so bile v letu 2009 tudi potrjene.

LAS so izdelale lokalne razvojne strategije, ki so strateško operativni dokumenti, v katerih so jasno opredeljeni razvojni problemi in potrebe območja ter podane razvojne usmeritve za njihovo reševanje. Vsaka LAS letno pripravi letni izvedbeni načrt, v katerem so opredeljeni projekti, ki sledijo prednostnim nalogam iz lokalne razvojne strategije. Za leti 2008 in 2009 je bilo potrjenih 396 izvedbenih projektov v skupni vrednosti 12,2 milijona EUR. Večina projektov prispeva k ciljem tretje osi in le redki k ciljem prve in druge osi PRP. Po vsebini se izvajajo predvsem inovativni projekti, ki prispevajo k razvoju turizma na podeželju, ohranjajo naravno in kulturno dediščino ter pripomorejo k bolj učinkovitemu trženju kmetijskih pridelkov.

Za izvajanje ukrepov osi Leader je v programskem obdobju 2007-2013 namenjeno 33,8 milijona EUR. Sredstva se lokalnim akcijskim skupinam dodeljujejo za vsako leto posebej na podlagi opredeljenih kriterijev. V letu 2009 so bile dodeljene pravice porabe za leto 2010. Do konca leta 2009 je bilo odobreno 44% razpoložljivih sredstev, izplačano pa le 3%.

Preglednica 33: Dodeljena finančna sredstva za izvajanje četrte osi PRP 2007-2013 (skupaj do 31.12.2009)

	Dodeljeno (v 000 EUR)				Izplačano (v 000 EUR)
	2008	2009	2010	Skupaj	
Izvajanje lokalnih razvojnih strategij ter spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja	1.781,1	4.427,9	5.389,7	11.598,7	438,1
Vodenje lokalnih akcijskih skupin	514,3	1.140,2	1.560,6	3.215,1	525,1
Skupaj Leader	2.295,5	5.568,1	6.950,3	14.813,9	963,2

Vir: MKGP

V prvem letu izvajanja projektov so se pokazale težave pri pripravi letnih izvedbenih načrtov in zahtevkov ter posledično pri njihovi dolgotrajni obdelavi. Najpogostejši razlogi za pozive na dopolnitve so nepopolni in slabo pripravljeni letni izvedbeni načrti, nejasna vsebina, neustrezni tipi projektov in administrativne napake. Zato bo MKGP v sodelovanju z lokalnimi akcijskimi skupinami v letu 2010 pripravilo predlog sprememb pravnih podlag za izvajanje ukrepov Leader, s katerim naj bi se poenostavili postopki in izboljšala absorpcija sredstev v okviru četrte osi.

Tehnična pomoč

Namen tehnične pomoči je zagotoviti učinkovito izvajanje programa. V letu 2009 so se sredstva namenila za zagotavljanje ustrezne kadrovske podpore (38 zaposlenih na MKGP, 24 zaposlenih na ARSKTRP), za strokovno podporo upravičencem pri pripravi projektov, izvedbo različnih ekspertiz in vrednotenij ter za izvedbo aktivnosti informiranja in obveščanja javnosti.

Za vse aktivnosti tehnične pomoči je bilo v celotnem obdobju izvajanja programa do sedaj porabljenih 3 milijone EUR, od tega samo v letu 2009 nekaj več kot 1,7 milijona EUR.

Obveščanje in informiranje javnosti poteka preko mreže za podeželje, ki je bila ustanovljena v letu 2008, marca 2009 pa je bil objavljen operativni program aktivnosti za obdobje 2009-2013. Glavne naloge mreže za podeželje so informiranje ciljnih skupin o izvajanju politike razvoja podeželja, krepitev sodelovanja in medsektorsko povezovanje na lokalni, državni in mednarodni ravni ter usposabljanje.

Ena najpomembnejših nalog mreže za podeželje je vzpostavitev baze članov, ki omogoča izmenjavo informacij, vprašanj, pobud in primerov dobrih praks. Konec leta 2009 je bilo v bazo vključenih 268 predstavnikov vladnih, zasebnih in civilno družbenih organizacij, ki se aktivno ukvarjajo z razvojem podeželja.

5.1.4 Drugi programi, sofinancirani z EU sredstvi

Poleg ukrepov prvega in drugega stebra skupne kmetijske politike, EU sofinancira tudi nekatere ukrepe na področju veterinarstva, varstva rastlin in nekatere druge projekte splošnega značaja (FADN, ERA NET EUPHRESKO, SEEDNet), ki pa so po obsegu sredstev bistveno skromnejši.

Ukrepe v veterini Evropska komisija sofinancira do 50%, v nekaterih primerih pa v fiksno določenem najvišjem znesku. Izvajajo se na podlagi odobrenega programa za izkoreninjenje, spremljanje in preprečevanje posamezne živalske bolezni. V letu 2009 so se v tem okviru izvajali programi na področju klasične prašičje kuge, stekline, transmisivne spongiformne encefalopatije (TSE), aviarne influence in bolezni modrikastega jezika ter izvedle preiskave uradnih vzorcev na salmonelo v matičnih jatah.

Na področju varstva rastlin EU s 50-odstotnim deležem sofinancira ukrepe za preprečevanje vnosa, širjenja in zatiranje rastlinskih karantenskih škodljivih organizmov. V letu 2009 so bila ta sredstva namenjena za izvajanje programov posebnega nadzora kostanjeve šiškarice.

Evropska komisija redno namenja sredstva tudi za financiranje delovanja Mreže za zbiranje računovodskih podatkov o dohodkih in poslovanju kmetijskih gospodarstev (FADN – *Farm Accountancy Data Network*) in sicer v delu, ki se nanaša na vnos, obdelavo in arhiviranje računovodskih podatkov s poročevalskih kmetij. Nadomestila poročevalskim kmetijam za vodenje računovodstva po metodologiji FADN se financirajo z nacionalnimi sredstvi.

5.2 Nacionalni ukrepi kmetijske politike

Po vstopu v EU se število ukrepov, ki se v celoti financirajo samo iz nacionalnega proračuna, zmanjšuje. Ukrepi, ki dopolnjujejo ukrepe skupne kmetijske politike, se deloma izvajajo v obliki državnih pomoči, ki jih je potrebno priglasiti Evropski komisiji, deloma pa v obliki

pomoči po pravilu *de minimis*, ki je zaradi omejene višine na upravičenca (7.500 EUR v obdobju treh let) dovoljena brez posebnih dodatnih omejitev. Slednje velja tudi za ukrepe, ki zaradi svojega splošnega značaja ne ogrožajo enotnega trga oziroma ne izkrivljajo konkurence.

V okviru nacionalnih ukrepov je bil po obsegu sredstev tudi v letu 2009 najpomembnejši ukrep **sofinanciranje zavarovalnih premij** za zavarovanje posevkov in plodov pred nevarnostjo toče, požara in udara strele ter živali za primer bolezni, pri čemer se je višina sofinanciranja za rastlinske pridelke dvignila od 40% na 50% obračunane zavarovalne premije, za živali pa je ostala nespremenjena (določena v absolutnem znesku na glavo živali v višini okoli 30% premije). V imenu upravičencev sofinanciran del premije uveljavljajo zavarovalnice. Pogoji in višina sofinanciranja zavarovalnih premij ostajajo podobni tudi v letu 2010, le da bo pri zavarovanju živali sofinanciranje premije po novem določeno enotno (30% obračunane zavarovalne premije). Za ta ukrep je v letu 2010 namenjeno dobrih 12,3 milijona EUR.

V celoti iz nacionalnega proračuna se nadaljuje tudi **shema podpor pridelavi semenskega krompirja** (170 EUR/ha za nasade v 100 metrskega izolacijskega pasu, 420 EUR/ha za semenske nasade) ter shema podpore čebelarstvu, ki se od leta 2008 izvaja kot financiranje delovanja javne svetovalne službe v čebelarstvu.

Poleg rednih odškodnin (zatiranje rastlinskih in živalskih bolezni, škoda po divjadi), so bili v letu 2009 uporabljeni tudi nekateri **izjemni ukrepi**, namenjeni blažitvi poslabšanja ekonomskega položaja na kmetijskih gospodarstvih, prizadetih zaradi nepredvidenih naravnih in ekonomskih razmer. V tem okviru je bilo največ sredstev namenjenih pridelovalcem krušnih žit (2 milijona EUR) in rejcem krav molznic (2 milijona EUR).

Podpore pri pridelavi krušnih žit (največ 115 EUR/ha) so lahko uveljavljala kmetijska gospodarstva, ki so imela površine s pšenico na območjih, na katerih je bila v obdobju žetve (od 15. junija do 15. julija 2009) količina padavin za 50 ali več odstotkov večja od dolgoletnega poprečja. Podpora je bila dodeljena z namenom zmanjšati negativne ekonomske posledice zaradi nižjega pridelka in slabše kakovosti pšenice.

Podpora pri prireji mleka je bila uvedena zaradi izjemnega padca odkupnih cen, ki bi lahko vplival na znižanje stoke krav molznic in opuščanje prireje mleka. Do podpore so bila upravičena kmetijska gospodarstva, ki so imela najmanj 3 krave molznice in letno oddala ustrezno količino mleka, pri čemer je moral biti vsaj en član pokojninsko in invalidsko zavarovan iz naslova kmetijstva. Podpora je znašala največ 42 EUR/kravo. Zaradi zapletov pri opredelitvi upravičencev sredstva za ta namen v letu 2009 še niso bila izplačana. V letu 2010 bodo poleg teh izplačil pod enakimi pogoji izplačana še dodatna sredstva, ki jih za blažitev poslabšanja ekonomskega položaja pri prireji mleka namenja EU (1,14 milijona EUR).

Drugi izjemni ukrepi so bili po obsegu sredstev skromnejši, namenjeni pa so bili kmetijskim gospodarstvom, prizadetim zaradi nepredvidenih dogodkov (požar, strela, smrt, invalidnost, nesposobnost za delo), bolezni rejnih živali (prepoved prometa z živalmi zaradi izbruha vraničnega prisada), nenadnih pomorov čebel (v obliki podpore na čebeljo družino) in degradiranosti okolja (Zgornja Mežiška dolina).

Med nacionalne ukrepe sodi tudi **podpora promocijskim dejavnostim** vinogradniško-vinarskega sektorja (sodelovanje na sejmi, tržne raziskave, svetovalne storitve, izobraževanje vinarjev), ki dopolnjuje ukrepe skupne kmetijske politike na trgu vina ter ukrep pospeševanje prodaje, v okviru katerega se sredstva namenjajo za plačilo stroškov najema in postavitve razstavnih prostorov na različnih sejmi doma in v tujini, za organizacijo kulinarčno-vinskih predstavitev v tujini in promocijskih dogodkov v Sloveniji, za pripravo promocijskega gradiva ter nabavo promocijskih daril.

Sredstva nacionalnega proračuna se redno namenjajo tudi za **zemljiško infrastrukturo** oziroma za upravljanje in investicijsko vzdrževanje javnih hidromelioracijskih sistemov ter

vzdrževanje akumulacije Vogršček, medtem ko se redno vzdrževanje melioracijskih sistemov večinoma financira iz zbranih prispevkov uporabnikov. V okviru nacionalnih sredstev za zemljiško infrastrukturo se še vedno izvaja tudi ukrep sanacije nedokončanih komasacij, medtem ko so nove komasacije podprte v okviru prve osi PRP 2007-2013. V okviru programa sanacij nedokončanih komasacij so bili v letu 2009 zaključeni komasacijski postopki za tri komasacijska območja.

V okviru hidromelioracij se izvajajo upravljalvske naloge na podlagi okvirnih sporazumov upravljanja in vzdrževanja javnih hidromelioracijskih sistemov 2008-2011 in s tem povezanih programov upravljanja in vzdrževanja hidromelioracijskih sistemov po posameznih sklopih in letih, sodelovanje z melioracijskimi skupnostmi, odmera nadomestila in vzdrževanje katastra. V začetku leta 2009 je ministrstvo izplačalo dodatna sredstva za sanacijo oziroma vzdrževanje osuševalnih sistemov, za katero so bila rezervirana sredstva še v letu 2008. Zaradi prekinitev vzdrževanja melioracijskih sistemov v preteklih letih, so se mnogi sistemi zopet močno zarasli, zato je ministrstvo v letu 2008 zagotovilo dodatna sredstva za sanacijo melioracijskih sistemov v isti višini, kot je bila višina zbranih sredstev lastnikov zemljišč na območjih melioracijskih sistemov.

Sredstva za vzdrževanje melioracijskih sistemov se zbirajo v skladu z zakonskimi določili. Izbrani upravljalci hidromelioracijskih sistemov poskrbijo za izvedbo vzdrževanja v skladu s potrjenimi letnimi programi, ki so usklajeni z razpoložljivimi zbranimi sredstvi za ta namen. V letu 2009 je bil izpeljal postopek zbiranja sredstev za vzdrževanje in redno delovanje 216 hidromelioracijskih sistemov. V letu 2009 so se vzdrževalna dela izvajala glede na zbrana sredstva iz odmere za leto 2008 in preostanka sredstev iz odmere 2007. Vzdrževalna dela so se izvajala na 182 hidromelioracijskih sistemih. Obseg vzdrževalnih del je bil manjši od predvidenega, ker se je zaradi pozno pripravljenih programov vzdrževanja dinamika vzdrževalnih del prestavila v pozno jesen, kasneje pa so bila vzdrževalna dela motena zaradi nastopa zime.

Akumulacija Vogršček je največja akumulacija in namakalni razvod v državi. Velikost akumulacije, ki znaša okrog 8 milijonov m³ vodnega zajetja, predstavlja pomembno strateško ter varnostno (glede stabilnosti pregrade) nalogo za državo, zato se redno zagotavljajo sredstva za vzdrževanje tega namakalnega sistema in akumulacije. V letu 2009 je potekalo redno vzdrževanje 16 namakalnih polj ter upravljanje akumulacije, pripravljala pa se je tudi dokumentacija za projekt celovite sanacije zadrževalnika Vogršček.

Redno se izvajajo tudi številne **splošne storitve za kmetijstvo**, kamor sodijo predvsem aktivnosti javnih služb in javnih zavodov, strokovne in svetovalne naloge, izobraževanje in raziskovanje, nadzor kakovosti, spremljanje stanja in preventivni ukrepi na področju zdravstvenega varstva rastlin in živali ipd. Obseg dela in vsebine se določajo pretežno na podlagi sprejetih letnih programov dela, financirajo ali sofinancirajo pa se v celoti iz nacionalnih sredstev.

Med ukrepi, ki ne sodijo v okvir pristojnosti MKGP, kaže omeniti **vračilo trošarine** za energente, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije. V letu 2009 je prišlo do pomembnih sprememb na tem področju. Sredi januarja 2009 je bila namreč uveljavljena sprememba pravilnika, ki tudi večjim kmetijam omogoča sprotno uveljavljanje vračil trošarine že med letom. To je bilo prej omogočeno le pravnim osebam in podjetnikom. Poleg tega je bil s spremembo Zakona o trošarinah, ki je začel veljati sredi leta 2009, odstotek vračila trošarine na plinsko olje za porabo v kmetijstvu in gozdarstvu povišan s 50% na 70%. Povišanje odstotka vračila se je pri upravičencih, ki to vračilo uveljavljajo sprotno, odrazilo v višjih vračilih trošarine že v letu 2009, pri ostalih pa se bo to zgodilo v letu 2010.

5.3 Zemljiška politika

5.3.1 Varstvo kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namenske rabe

Prikaz in ocena stanja

Med evropskimi državami sodi Slovenija nedvomno v krog držav z najbolj neugodnim kmetijskim prostorom: več kot 3/4 kmetijskih zemljišč se nahaja v območjih, kjer so zaradi izrazite reliefne razgibanosti, neugodnih klimatskih in talnih razmer ter oddaljenosti in težje dostopnosti proizvodne sposobnosti kmetijstva skromnejše, pridelava pa dražja. Zaradi prevladujočega travinja so kmetije v teh območjih večinoma usmerjene v živinorejo. Neugodne okoliščine za kmetijsko dejavnost pa so tudi v ravninskih predelih, saj v Sloveniji 3/5 prebivalstva živi v najgostejše naseljenih, prostorsko omejenih ravninskih območjih, kjer je zato močno povečan pritisk urbanizacije in nekmetijskih gospodarskih dejavnosti na kmetijska zemljišča, ki so prav v teh območjih praviloma med najboljšimi v državi. Zato se konflikti med kmetijstvom in urbanimi ter gospodarskimi razvojnimi interesi pojavljajo pretežno le za najkakovostnejša kmetijska obdelovalna zemljišča najvišjih kategorij ob mestih in naseljih. Dejstvo, da imamo obdelovalnih površin na prebivalca okoli 880 m², za preživetje pa bi po grobi oceni potrebovali vsaj okoli 2.000 m², od nas nujno zahteva racionalen odnosu do kmetijskih zemljišč in trajnosten razvoj v prostoru. Slovenija je po obsegu njiv in vrtov na repu držav članic Evropske unije, saj je uvrščena šele na 24. mesto. Slovenija ima namreč samo še 8,8% njiv in 25,9% kmetijskih zemljišč v uporabi glede na vse ozemlje. V Evropski uniji je teh površin 25,9 oziroma 43,7%.

Spremembo namenske rabe je kmetijstvo v preteklosti spremljalo na podlagi sprememb in dopolnitev prostorskih sestavin občinskih planov ter po vplačani odškodnini v lokacijskih postopkih. Po sprejetju Zakona o varstvu kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namembnosti v letu 1982 in po uskladitvi prostorskih planskih aktov občin in republike s predpisi o varstvu kmetijskih zemljišč, se je letni obseg spreminjanja namenske rabe kmetijskih zemljišč postopno zmanjševal od prvotnih 900 do 1.200 ha v letih pred 1982, na 400 do 500 ha v letih 1982-1989. Po ukinitvi Kmetijskih zemljiških skupnosti, t.j. od leta 1990 dalje, tega podatka v občinah nihče več ne vodi, vendar opažamo, da se je z ustanovitvijo novih občin ponovno močno povečal pritisk na spreminjanje namenske rabe varovanih kmetijskih zemljišč v urbane namene. Pri tem je zlasti zaskrbljujoče to, da gre v pretežni meri za poseganja na kmetijska zemljišča brez proučene razvojne vizije.

Preglednica 34: Predlogi občin za spremembo namenske rabe najboljših kmetijskih zemljišč; 1995-2003 in 2007-2009

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2007 in 2008*	2009
Predlogi (ha)	140,9	224,6	803,2	976,8	838,0	1.650,4	1.079,5	2.384,9	1.441,4	2.927,1	3.777,1

* predlagane površine 44 občin v postopku novih občinskih prostorskih načrtov
Vir: DP pri MOP in MKGP

V zgornji preglednici so podatki o predlogih za spremembo namenske rabe najboljših kmetijskih zemljišč med leti 1995 in 2003 ter v letih 2007, 2008 in 2009. Čeprav se podatki nanašajo na vse predloge posegov na najboljša kmetijska zemljišča in ne na končni, usklajeni obseg spremembe njihove namembnosti, podatki nedvomno kažejo na odnos do varstva kmetijskih zemljišč v občinah. Pri tem je potrebno poudariti, da večina posegov ni namenjena dejavnostim, ki bi prispevale h gospodarskemu razvoju občin, ampak gre pretežno za individualno, v prostoru razpršeno stanovanjsko gradnjo. Kljub temu, da podatkov o zmanjševanju površine kmetijskih zemljišč ni mogoče interpretirati le kot izgubo zemljišč zaradi urbanega razvoja, vsi podatki nedvomno kažejo, da narašča pritisk na življenjsko pomembno in za pridelovanje hrane nenadomestljivo naravno dobro.

Pri predlogih občin za spremembo namenske rabe najboljših kmetijskih zemljišč med leti 1995 in 2003 je razvidno, da so se ti predlogi iz leta v leto povečevali. Analiza razpoložljivih

podatkov za daljše časovno obdobje nedvomno kaže na stalno in občutno zmanjševanje obsega obdelovalnih kmetijskih zemljišč v Sloveniji.

Po letu 2007, ko je bil sprejet Zakon o prostorskem načrtovanju, so občine urejale prostorsko načrtovanje po dveh postopkih: postopku sprememb in dopolnitev veljavnih prostorskih aktov ter po postopku občinskih prostorskih načrtov (OPN). Spremembe in dopolnitve veljavnih prostorskih aktov je do leta 2009 začelo 40 občin.

S sprejetjem Zakona o prostorskem načrtovanju je k pripravi OPN pristopilo 120 občin. Interes občin za spremembo namenske rabe kmetijskih zemljišč v nekmetske je izreden. Podatki o predlogih za spremembo namenske rabe najboljših kmetijskih zemljišč kažejo, da so v letih 2007 in 2008 za 44 občin ti predlogi zajemali 2.927,64 ha, v letu 2009 pa za 60 občin 3.777,10 ha. Največji obseg predlaganih sprememb najboljših kmetijskih zemljišč v stavbna zemljišča v občini je 1.051 ha, tej sledi občina s predlogi za spremembo namenske rabe najboljših kmetijskih zemljišč v površini 530 ha, nato pa kar nekaj občin s predlogom za okoli 200 ha najboljših kmetijskih zemljišč.

Vse občine, ki pripravljajo bodisi spremembe obstoječih planskih aktov bodisi nove občinske prostorske načrte, načrtujejo obsežne spremembe kmetijskih zemljišč v druge namenske rabe. Glede na vloge nekaterih občin v letu 2010, lahko sklepamo, da se bodo predlogi občin po spremembi najboljših kmetijskih zemljišč skokovito povečali.

Zakonska ureditev

V letu 2007 je bil sprejet nov zakon na področju prostorskega planiranja, t.j. Zakon o prostorskem načrtovanju, ki ureja nove prostorske akte na državni in lokalni ravni. Na občinski ravni se po tem zakonu pripravi en prostorski akt – občinski prostorski načrt (OPN), ki celovito obravnava prostorsko problematiko občine in je tako strateški kot tudi izvedbeni prostorski akt. OPN je tudi podlaga za pripravo projektov za pridobitev gradbenega dovoljenja. Na novo zakon uvaja urbanistični načrt, ki podrobneje ureja prostorsko ureditev posameznih mest ali naselij mestnega značaja. Zakon o prostorskem načrtovanju je prinesel tudi novosti na področju okoljskih postopkov, saj se je postopek celovite presoje vplivov na okolje vključil v postopek OPN. Na podlagi tega zakona so občine v letu 2008 pristopile k pripravi novega občinskega prostorskega načrta.

Prav tako v letu 2007 je bil sprejet Pravilnik o vsebini, obliki in načinu priprave občinskega prostorskega načrta ter pogojih za določitev območij sanacij razpršene gradnje in območij za razvoj in širitev naselij, ki je podrobneje določil vsebino, obliko in način priprave občinskega prostorskega načrta ter kakšni so pogoji za določitev območij sanacij razpršene gradnje in območij za razvoj in širitev naselij.

V letu 2008 je bil sprejet Pravilnik o kriterijih za načrtovanje prostorskih ureditev in posegov v prostor na najboljših kmetijskih zemljiščih zunaj območij naselij. Ta pravilnik je dopolnil 44. člen Zakona o prostorskem načrtovanju in podrobneje določa kriterije za načrtovanje prostorskih ureditev in posegov v prostor na najboljših kmetijskih zemljiščih zunaj območij naselij.

Konec leta 2009 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o prostorskem načrtovanju (Ur.l. RS, št. 108/2009), ki je nekoliko spremenil in dopolnil nekatere določbe Zakona o prostorskem načrtovanju. Spremembe tega zaklona urejajo postopke priprave občinskih prostorskih načrtov z namenom, da se odpravijo problemi, ki se v teh postopkih pojavljajo v praksi zaradi nekaterih neustreznih določb veljavnega zakona in s tem omogoči čim hitrejšo pripravo novih občinskih prostorskih načrtov. S predlaganim zakonom se je spremenil tudi rok, do katerega morajo občine zaključiti postopke priprave sprememb in dopolnitev še veljavnih prostorskih sestavin občinskih planskih aktov tako, da se je ta podaljšal za več kot leto dni, kar bo občinam omogočalo dokončanje že začelih postopkov.

Trenutno je v pripravi Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kmetijskih zemljiščih s poudarkom na varovanju potenciala kmetijskih zemljišč in prehranske varnosti ter

dolgoročnega trajnostnega razvoja podeželja. Spremembe bodo pripomogle k usmerjanju gradnje na območja nekmetijskih zemljišč, obstoječih stavbnih zemljišč in predvsem na degradirana območja. Veljavni zakon o kmetijskih zemljiščih varuje kmetijska zemljišča v Sloveniji z dvema osnovnima ukrepoma. Zakon določa in razvršča kmetijska zemljišča med "najboljša kmetijska zemljišča" in "druga kmetijska zemljišča". Obe območji kmetijskih zemljišč se določata oziroma sta določeni v prostorskih aktih Republike Slovenije in lokalnih skupnosti.

Aktivnosti na področju varstva kmetijskih zemljišč v letu 2009

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je kot nosilec urejanja prostora vključeno v postopke urejanja prostora pri izdajanju smernic in mnenj k občinskim (47. čl. Zakona o prostorskem načrtovanju) in državnim prostorskim načrtom (30. čl. Zakona o prostorskem načrtovanju), mnenj o ustreznost okoljskih poročil (42. čl. Zakona o varstvu okolja) in sprejemljivosti vplivov plana na okolje (42. čl. Zakona o varstvu okolja in 52. čl. Zakona o prostorskem načrtovanju), izdajanje okoljevarstvenih soglasij (61. čl. Zakona o varstvu okolja) ter izdajanje projektnih pogojev (50. čl. Zakona o graditvi objektov).

V zadnjem letu se je v Oddelku za kmetijski prostor na tem področju močno povečal obseg dela, saj so občine v skladu z Zakona o prostorskem načrtovanju in podzakonskimi predpisi intenzivno pristopile k sprejemanju novih prostorskih planov. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je v letu 2009 prejelo vloge občin, ki so bile v postopku sprememb in dopolnitev veljavnih prostorskih aktov ali pa so že pričele z novim postopkom priprave občinskih prostorskih načrtov.

V letu 2009 je postopek sprememb in dopolnitev veljavnih prostorskih aktov začelo 53 vlog občin. Ministrstvo je v letu 2009 posredovalo 17 smernic in dopolnitev smernic v postopku sprememb in dopolnitev veljavnih prostorskih aktov naslednjim občinam: Bloke, Brežice, Divača, Dol pri Ljubljani, Hrpelje – Kozina, Kozje, Kranj, Oplotnica, Piran/Pirano, Podlehnik, Poljčane, Radlje ob Dravi, Radovljica (2x), Slovenj Gradec, Slovenska Bistrica in Vrhnika.

V letu 2009 je ministrstvo posredovalo 25 mnenj in dopolnitev mnenj v postopku sprememb in dopolnitev veljavnih prostorskih aktov naslednjim občinam: Brežice (2x), Črnomelj, Divača, Gorišnica, Hajdina, Ivančna Gorica, Kidričevo, Koper/Capodistria (2x), Kranj, Miren – Kostanjevica (3x), Prebold, Radenci, Radlje ob Dravi (3x), Radovljica, Selnica ob Dravi, Slovenj Gradec, Šentjur (2x) in Velenje.

V letu 2009 je ministrstvo prejelo 189 vlog za podajo smernic in mnenj v postopku sprejemanja novih občinskih prostorskih načrtov. V letu 2009 je ministrstvo posredovalo 77 smernic in dopolnitev smernic v postopku OPN naslednjim občinam: Apače, Bled, Brda (2x), Cankova, Cerknica (3x), Destrič, Dobje, Dobropolje, Dobrna (2x), Dobrovniki, Gornja Radgona (2x), Gornji Grad, Gornji Petrovci, Ivančna Gorica, Jezersko, Kanal, Kobarid, Kobilje, Komenda, Kranjska Gora, Kuzma, Lendava/Lendva, Litija, Ljutomer, Loška dolina, Lukovica, Majšperk, Mengeš, Miren – Kostanjevica, Moravske Toplice, Mozirje, Murska Sobota, Nazarje, Ormož (2x), Pivka, Podčetrtek (2x), Postojna, Preddvor, Prevalje, Puconci, Ravne na Koroškem, Rečica ob Savinji (2x), Renče – Vogrsko, Rogašovci (2x), Rogašovci, Ruše (2x), Sveti Jurij ob Ščavnici, Sveti Tomaž, Šalovci, Senčur, Šentjur, Šmartno pri Litiji, Šoštanj, Tišina, Tolmin (2x), Trebnje, Velika Polana, Vodice, Vojnik, Vrhnika, Žalec, Žiri (3x) in Žirovnica.

V letu 2009 je ministrstvo posredovalo 14 mnenj in dopolnitev mnenj v postopku OPN naslednjim občinam: Črenšovci, Dolenjske Toplice, Gorenja vas – Poljane (2x), Idrija, Naklo (2x), Novo mesto, Polzela, Prebold, Šentjernej, Tišina (2x) in Zagorje ob Savi.

S stanjem na področju varstva kmetijskih zemljišč Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ne more biti zadovoljno, saj se pritiski občin po pozidavi najboljših kmetijskih zemljišč povečujejo. Velik problem predstavlja tudi razmeroma ekstenzivna in razpršena gradnja stanovanjskih objektov ter načrtovanje večjih novih obrtnih oziroma industrijskih con v odprtem kmetijskem prostoru. Varovanje najkvalitetnejših kmetijskih zemljišč pomeni

varovanje resursa za pridelavo hrane in zagotavljanje prehranske varnosti in stabilnosti predvsem v kriznih razmerah. Prav zaradi tega bo moralo biti prostorsko načrtovanje občin v prihodnje bolj racionalno in trajnostno naravnano.

5.3.2 Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije

Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (Sklad) je leta 1993 ustanovila država z namenom, da upravlja in razpolaga s kmetijskimi zemljišči, kmetijami in gozdovi v lasti Republike Slovenije. Površina vseh zemljišč v Republiki Sloveniji znaša 2.025.600 ha. Od tega Sklad upravlja s 320.981 ha oz. 15,8%. Po podatkih zemljiškega katastra površina kmetijskih zemljišč v Republiki Sloveniji obsega 877.200 ha. Od tega Sklad upravlja z 89.377 ha oz. 10,1%. Površina gozdov v Republiki Sloveniji obsega 1.185.145 ha. Od tega Sklad upravlja z 217.512 ha oz. z 18,35%.

Preglednica 35: Stanje registra osnovnih sredstev Sklada, glede na vrsto rabe po podatkih zemljiškega katastra (v ha); 2005-2009

Vrsta rabe	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
Njive	28.697	27.827	27.171	26.769	26.746
Vrtovi	22	21	21	20	15
Plantažni sadovnjaki	1.366	1.247	1.214	1.160	1.103
Sadovnjaki	2.513	2.406	2.302	2.248	2.234
Vinogradi	3.376	3.319	3.206	3.180	3.225
Hmeljišča	871	896	874	856	843
Travniki	31.091	30.839	30.218	29.752	29.442
Barjanski travniki	1.523	1.402	1.315	1.322	1.314
Pašniki	35.723	33.438	27.194	24.849	23.807
Trstičja	102	102	103	98	97
Gozdne plantaže	572	563	554	550	549
Kmetijska zemljišča skupaj	105.855	102.060	94.172	90.805	89.377
Gozdovi	258.301	247.339	224.717	221.944	217.512
Drugo	23.501	23.299	16.808	14.182	14.091
SKUPAJ	387.657	372.699	335.697	326.932	320.981

Površina in vrednost zemljišč v upravljanju Sklada sta se v letu 2009 zmanjševali zaradi vračila zemljišč v postopkih denacionalizacije, prenosa zemljišč, predvsem na občine, na osnovi pogodb o prenosu, izločitve zemljišč na osnovi raznih sklepov sodišča ter prodaje zemljišč. Po drugi strani pa se je vrednost zemljišč tudi povečevala predvsem zaradi novih nakupov zemljišč, prenosov zemljišč na Sklad na osnovi pogodb o prenosu, pridobitve zemljišč na osnovi sodnih sklepov, povečanja vrednosti zemljišč v postopkih menjave, razdružitve in komasacij ter povečanja vrednosti zemljišč na osnovi odločb geodetske uprave o spremembi vrste rabe.

Evidenca nepremičnin v upravljanju Sklada še ni dokončna. Za formaliziranje lastništva RS so potrebne sklenjene in v zemljiško knjigo vpisane pogodbe o prenosu ter zaključeni postopki denacionalizacije.

Prenosi zemljišč

V letu 2009 je bilo na Sklad neodplačno prenesenih 1.295,36 ha kmetijskih zemljišč in gozdov, kar predstavlja 4.692 parcel (v letu 2008 1.037,56 ha oz. 1.373 parcel). Večina prenosov zemljišč na Sklad je bila opravljena s strani občin oz. njihovih pravnih prednikov, ki so še vedno največja skupina pravnih oseb - upravljavcev bivše družbene lastnine, ki še niso opravile prenosa kmetijskih zemljišč in gozdov v last Republike Slovenije in v upravljanje Skladu.

Poleg prenosov na Sklad so se tako kot prejšnja leta istočasno izvajali neodplačni prenos kmetijskih zemljišč in gozdov iz Sklada na druge pravne osebe (občine, ministrstva, DARS,

D.S.U.). V letu 2009 je bilo neodplačno odtujenih skupaj 1.346,86 ha zemljišč, kar predstavlja 1.262 parcel. Pri teh prenosih daleč največjo skupino ponovno predstavljajo občine, na katere so se opravljeni neodplačni prenosi po različnih predpisih.

Denacionalizacija

Trend zmanjševanja obsega na račun denacionalizacije je še vedno močnejši od kompenzacijskega učinka nakupov kmetijskih zemljišč.

V letu 2009 je bilo na Skladu opravljenih 1.621 opravil na področju denacionalizacije, od tega 1.286 opravil na področju denacionalizacije pri upravnih organih, 124 opravil na področju denacionalizacije po 5. členu in 211 opravil v zvezi z nadomestnimi zemljišči.

Pripad zadev na področju denacionalizacije se je v letu 2009 sicer zmanjševal, kar je glede na to, da je ta postopek v zaključni fazi, razumljivo in pričakovano.

Promet z zemljišči

Na obseg zemljišč v upravljanju Sklada vpliva tudi promet z zemljišči. Sklad izvaja pravni promet s kmetijskimi zemljišči, kmetijami in gozdovi v imenu RS in za njen račun, pri tem pa uveljavlja predkupno pravico v skladu z zakonom o kmetijskih zemljiščih. Nakupi, prodaje in menjave se izvajajo v skladu s strategijo razvoja kmetijstva, v smislu povečevanja ekonomske varnosti kmetij in intenzivnosti kmetijske proizvodnje ter učinkovitejše rabe kmetijskih zemljišč in gozdov. Promet se vrši tudi v smislu izboljševanja posestne in parcelne strukture. Tako Sklad skuša z odkupom in menjavo zemljišč, ki ležijo znotraj državnih kompleksov, tudi zaokroževati državne oziroma zasebne površine. S posebno pozornostjo Sklad obravnava ponujena zemljišča v obmejnem pasu.

Sklad kupuje zemljišča v skladu s svojim letnim finančnim načrtom. Odkupuje zemljišča, ki jih je mogoče oddati v zakup. Ponudba je v veliki meri vezana na ponudbo zemljišč denacionalizacijskih upravičencev. Kadar se kot kupci pojavijo kmetje sami, jim Sklad pri nakupu ne konkurira. Poleg nakupov, s katerimi Sklad zaokrožuje kmetijska gospodarstva, kupuje tudi zemljišča sredi kompleksov, ki so bila vrnjena v postopkih denacionalizacije.

Preglednica 36: Promet in vlaganja v kmetijska zemljišča in gozdove; 2008 in 2009

	2008		2009		Indeks 2009/08
	v 000 EUR	v %	v 000 EUR	v %	
Prodaja nepremičnin	5.554,7	27,7	3.171,8	19,1	57
Prodaja kmetijskih zemljišč in kmetij	503,1	2,5	1.354,9	8,1	269
Prodaja gozdov	227,9	1,1	155,2	0,9	68
Nakup nepremičnin	8.286,5	79,2	5.821,1	89,2	70
Nakup gozdov	3.854,6	36,8	1.452,0	22,2	38
Nakup kmetijskih zemljišč in kmetij	3.987,1	38,1	4.230,5	64,8	106
Nakup trajnih nasadov	427,4	4,1	138,7	2,1	32

Zakup kmetijskih zemljišč

Postopki v zvezi z dodeljevanjem kmetijskih zemljišč v zakup so ustaljeni in dorečeni, v glavnem pa zajemajo vodenje evidence o prostih in zasedenih kmetijskih zemljiščih, pripravo javnih ponudb za oddajo prostih zemljišč v zakup, sprejemanje vlog zainteresiranih strank, odločanje o izbiri zakupnika, pripravo zakupne pogodbe, nadzor obdelave zakupljenih zemljišč, nadzor nad izpolnjevanjem drugih določil zakupne pogodbe (plačevanje zakupnine, odločitve o sodnih izvršbah, opominjanje in odpovedi zakupnih pogodb), opozarjanje na nepravilnosti in v končni fazi odpoved zakupne pogodbe v primeru hujših kršitev določil, definiranih v zakupni pogodbi, spremljanje denacionalizacijskih odločb in odpovedi oziroma osveževanje zakupnih pogodb zaradi denacionalizacije, ter pripravljane dolgoročnih zakupnih pogodb v zvezi z izdanimi soglasji za obnovo trajnih nasadov.

Po dejanski rabi tal v naravi, kot jo vodi MKGP, Sklad upravlja s 56.489 ha kmetijskih zemljišč. Po podatkih zemljiškega katastra, ki še veljajo v prehodnem obdobju do leta 2011, potem pa se le ti ukinejo, Sklad razpolaga z 89.377 ha kmetijskih zemljišč. Sklad glede na obe vrsti evidenc upravlja z 10% vseh kmetijskih zemljišč na območju Republike Slovenije.

Prihodki od gospodarjenja s kmetijskimi zemljišči so bili realizirani v znesku 4.897.344 EUR. Od tega prispeva zakupnina fizičnih oseb 2.483.074 EUR, zakupnina pravnih oseb 2.342.081 EUR, zakupnina iz preteklih let pa 72.190 EUR.

Odhodki od gospodarjenja s kmetijskimi zemljišči so bili realizirani v znesku 754.318 EUR. Od tega na račun nujnega vzdrževanja kmetijske infrastrukture, sanacij in melioracij zemljišč 57.540 EUR ter 696.778 EUR na račun pobotov kupnin z zakupnino.

Sklad ima sklenjenih skupaj 16.880 pogodb (zakupnih, brezplačnih in najemnih) za 56.130 ha kmetijskih zemljišč. V povprečju ima ena oseba v zakupu 3,33 ha zemljišč. V pogodbe je vključenih 165.939 parcelnih delov. Povprečna zakupnina v letu 2009, ne da bi upoštevali brezplačne pogodbe, je znašala 92,51 EUR/ha (v letu 2008 - 87,4 EUR/ha in v letu 2007 - 81,48 EUR/ha).

43 pravnih oseb je imelo v zakupu 20.830 ha zemljišč (v letu 2007 - 22.189 ha in v letu 2008 - 21.351), v povprečju 484,42 ha na osebo.

16.687 fizičnih oseb je imelo v zakupu 31.922 ha zemljišč, v povprečju 1,91 ha na osebo (v letu 2007 - 1,82 ha in v letu 2008 - 1,90 ha na osebo).

Šole in državni organi so imeli z 21 zakupnimi pogodbami v brezplačnem zakupu 3.191 ha zemljišč.

S 129 najemnimi pogodbami je imel Sklad v najem oddanih 187 ha zemljišč.

V letu 2009 je bilo obnovljenih oz. na novo sklenjenih 2.142 pogodb oziroma 13% glede na število vseh veljavnih pogodb. Glede na preteklo leto je bilo obnovljenih 1.790 manj zakupnih pogodb.

S 458 ponodbami za zakup kmetijskih zemljišč je bilo z javnimi objavami ponujenih 2.279 ha kmetijskih zemljišč (v letu 2008 - 4.236 ha in v letu 2007 - 4.580 ha) oziroma 10.250 parcelnih delov.

Preglednica 37: Pregled števila pogodb Sklada po vrsti pogodb in po površinah; 2005-2009 (konec leta)

Vrsta pogodb	Število pogodb					Površina v ha				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007*	2008*	2009*
Zakupna	15.629	15.661	15.827	16.586	16.586	51.355	50.963	50.926	52.826	52.826
Brezplačna	18	17	17	20	20	3.043	3.012	2.723	3.176	3.176
Najemna	102	105	100	101	101	214	211	213	167	167
SKUPAJ	15.749	15.783	15.944	16.707	16.707	54.612	54.186	53.862	56.169	56.169

* Všteta tudi v zakup oddana zemljišča (3.350 ha v 2007, 3.450 ha v 2008, 2.743 ha v 2009), ki glede na Register osnovnih sredstev še niso v upravljanju Sklada.

Zakupne pogodbe so sklenjene v skladu z Zakonom o kmetijskih zemljiščih.

Cenik zakupnin za leto 2009

Cenik zakupnin za kmetijska zemljišča za vsako leto posebej sprejme Svet Sklada. Izhodišče za določitev zakupnine so katastrski podatki, ob upoštevanju dejanske rabe zemljišča in dejanske proizvodne sposobnosti zemljišča. Cenik velja za kmetijska zemljišča v upravljanju Sklada.

Posamezne katastrske občine so uvrščene v območja. Na območjih z ugodno prometno lego in večjim povpraševanjem po zemljiščih se je zakupnina v letu 2009 obračunavala s faktorjem 1,20. Na območjih, ki so kmetijsko ogrožena pa se je zakupnina obračunavala s

faktorjem 0,80. Seznam katastrskih občin s pripadajočimi faktorji je sestavni del cenika zakupnin.

Preglednica 38: Cenik zakupnin za kmetijsko rabo zemljišč; 2005-2009

Katastrska kultura	Katastrski razred	Letna zakupnina (EUR/ha)				
		2005	2006	2007	2008	2009
Vrt	1-8	166,85	170,36	174,28	184,21	189,92
Njiva	1-3	122,29	124,85	127,73	135,01	139,20
	4-6	111,41	113,75	116,37	123,00	126,81
	7-8	94,31	96,29	98,50	104,11	107,34
Travnik	1-2	105,71	107,93	110,41	116,70	120,32
	3-4	88,60	90,47	92,55	97,83	100,86
	5-6	72,55	74,07	75,77	80,09	82,57
	7-8	55,44	56,61	57,91	61,21	63,11
Barjanski travnik	1-4	55,44	56,61	57,91	61,21	63,11
Pašnik	1-2	44,57	45,50	46,55	49,20	50,73
	3-4	33,16	33,86	34,64	36,61	37,74
	5-6	22,28	22,75	23,27	24,60	25,36
	7-8	10,88	11,11	11,37	12,02	12,39
Planinski pašnik		10,88	11,11	11,37	12,02	12,39
Pašnik porasel z gozdnim drevjem		10,88	11,11	11,37	12,02	12,39
Trstičje		10,88	11,11	11,37	12,02	12,39
Sadovnjak	1-4	138,87	141,79	145,05	153,32	158,07
	5-8	111,41	113,75	116,37	123,00	126,81
Vinograd	1-3	111,41	113,75	116,37	123,00	126,81
	4-6	100,01	102,11	104,46	110,41	113,83
	7-8	83,43	85,18	87,14	92,11	94,97
Hmeljišče	1-8	122,29	124,85	127,73	135,01	139,20
Plantaža gozdnega drevja	1-8	10,88	11,11	11,37	12,02	12,39
Obore za živali		10,88	11,11	11,37	12,02	12,39
Ostalo (gozdni robovi, brežine...)		5,18	5,29	5,41	5,72	5,90

Osnovna zakupnina se izračuna na podlagi katastrskih podatkov o parceli. Za izračun končne zakupnine se upoštevajo odstopanja izražena v faktorjih. Upoštevajo se faktorji "ugodne prometne lege", faktorji "kmetijsko ogroženih območij" in faktorji, za katere je predhodno potreben sklep komisije, izhajajo pa iz ugotovljene razlike med katastrskim in dejanskim stanjem zemljišč, predhodno neuspešnih ponudb za zakup in drugih utemeljenih razlogov.

Zemljišča se oddajajo v zakup na podlagi javne ponudbe za zakup zemljišč. Prva ponudba se objavi po ceni, določeni v ceniku. V primeru neuspešne ponudbe za zakup se lahko zakupnina na ponovljeni ponudbi zniža do 30% glede na predhodno ponudbo.

Zakupnina za posamezno območje se prilagaja ponudbi in povpraševanju in naravnim pogojem na zemljiščih. V primeru, da je ugotovljena drugačna raba, ali drugačna proizvodna sposobnost zemljišč kot je v katastru, komisija določi višino zakupnine na podlagi dejanskega stanja. Vsa odstopanja od višine zakupnine po ceniku, kot tudi odobritev obročnega odplačevanja zakupnine, odobri komisija za zakup.

Zakupniki, ki na zemljiščih s soglasjem Sklada obnovijo trajne nasade ali usposobijo zemljišče za kmetijsko rabo, imajo za določen čas, ki je neposredno povezan z dobo do začetka rodnosti, pravico do plačevanja zmanjšane zakupnine. Zmanjšana zakupnina v letu 2009, ne glede na katastrsko kulturo in razred, znaša 31,86 EUR/ha. Doba, ko se obračunava zmanjšana zakupnina je odvisna od vrste nasada in znaša za oljčnike in nasade oreha 5 let, za nasade jablan, hrušk in breskev 4 leta, za vinograde 3 leta, za hmeljišča 2 leti, in za ostalo glede na začetek rodnosti.

Zakupnina za posamezno zakupno pogodbo ne more biti nižja kot 38,00 EUR.

Soglasja in služnosti

Priprava soglasij za razne posege na kmetijska zemljišča spada med zahtevnejše postopke in naloge Sklada in se lahko v marsičem primerja s prometom z zemljišči. Pred izdajo soglasja je namreč potrebno preveriti veliko dokumentacije v zvezi z lastništvom zemljišč, morebitno denacionalizacijo in odškodnino za zemljišča, na katerih se opravljajo posegi.

Soglasja delimo na soglasja za posege na zemljišča v lasti Republike Slovenije oziroma dovolitev služnostnih pravic (postavitve novih in obnove obstoječih trajnih nasadov, nadzemni in podzemni energetski in komunikacijski vodi, prekopi, rekonstrukcije cest, agromelioracije in podobno) ter soglasja, ki se nanašajo na parcele, kjer je Sklad stranka v postopku kot mejaš (predvsem pri pridobivanju lokacijskih in gradbenih dovoljenj).

Za pripravo soglasja ali služnostne pogodbe Sklad zaračuna strošek po ceniku, ki ga sprejme Svet Sklada. Poleg stroška za pripravo pri služnostnih pogodbah in nekaterih pogodbah o soglasju, Sklad zaračuna tudi odškodnino za izdano služnost oziroma soglasje. Za določitev odškodnine se upošteva cenitev sodno zapriseženega cenilca ustrezne stroke, če te ni, pa odškodnine navedene v ceniku Sklada.

V programski aplikaciji Sklada je sektor za kmetijstvo v letu 2009 izdelal 379 pogodb o soglasju in 425 služnostnih pogodb. Dodatno je nekaj služnostnih pogodb in soglasij prispeval tudi gozdarski sektor Sklada. Prihodek Sklada iz naslova izdanih soglasij za leto 2009 znaša 62.676 EUR, prihodek iz naslova odškodnin in služnosti pa 1.044.096 EUR. Med prihodke od služnosti in stavbnih pravic je 570.823 EUR prispeval sektor za gozdarstvo

Sanacije in melioracije kmetijskih zemljišč

Za nujno vzdrževanje kmetijske infrastrukture in sanacijo ter melioracije kmetijskih zemljišč je Sklad v letu 2009 porabil 57.540 EUR.

Po Pravilniku za oddajo naročil male vrednosti je Sklad investiral 40.213,43 EUR in sicer: v sanacijo komunalnih odpadkov na podlagi odločb inšpekcijskih služb (6.466,76 EUR); v nabavo materiala (6.890,28 EUR), medtem ko so delo opravili zakupniki kmetijskih zemljišč, da so izboljšali oz. vzpostavili dostop do zemljišč in s tem omogočili njihovo obdelavo; v izdelavo hidravlične presoje prepusta v strugi Strunjanske Rečice v k.o. Malija (3.131,92 EUR), v izdelavo dveh načrtov za izvedbo vzdrževalnih del na kompleksu Bolaži v Občini Piran in obnovo kamnitega podpornega zidu na kmetijskem kompleksu v Strunjanu (5.784,60 EUR); ter v nujna vzdrževalna dela (17.939,87 EUR), da se ohrani obdelanost in prepreči večja škoda.

Sklad je v letu 2009 po pogodbi oddal tudi delo za odvodnjavanje in nasutje poljske poti Dombrave in Čerteže za znesek 6.566,50 EUR.

Za vzdrževanje melioracijskih in drugih sistemov na zemljiščih v lasti RS in upravljanju Sklada, ki niso oddana v zakup, je bilo potrebno plačati 10.760,07 EUR.

Večino del Sklad sicer nalaga zakupnikom v skladu z določili 9. člena zakupnih pogodb.

Gospodarjenje z gozdovi v lasti RS

Sklad po podatkih registra osnovnih sredstev in zemljiškega katastra gospodari na površini 217.512 ha gospodarskih gozdov v lasti Republike Slovenije. Natančne površine gozdov še ne moremo natančno opredeliti, ker se površina dnevno spreminja in sicer zaradi nedokončane denacionalizacije in prometa z gozdovi. Velika večina gozdov (okrog 96%) je na podlagi ZSKZ oddana v dolgoročno koncesijo pravnim naslednikom bivših gozdnih gospodarstev. Izvajanje gospodarjenja je predpisano z Uredbo o koncesiji za izkoriščanje gozdov v lasti RS (Ur.l. RS, št. 34/96 in 70/00). V letu 2009 je Sklad iz naslova koncesijske odškodnine ustvaril dohodek v višini 6.169.658 EUR.

6 JAVNE SLUŽBE IN DRUGE STORITVE ZA KMETIJSTVO

6.1 Javna kmetijska svetovalna služba

Javna kmetijska svetovalna služba, ki deluje v okviru Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS), svetuje vsem, ki se ukvarjajo s kmetovanjem in drugimi aktivnostmi v podeželskem prostoru. Njen pomen se kaže na vseh področjih, ki so neposredno in posredno povezana s kmetijstvom in podeželjem, učinki njenega dela pa v napredku na posameznih kmetijah in podeželju.

Uspešen razvoj kmetijstva in podeželja, v katerem ima javna kmetijska svetovalna služba eno pomembnejših vlog, temelji na več desetletnih izkušnjah ter predanosti zaposlenih. Kmetom nudi več kot le strokovno pomoč pri pospeševanju pridelave in prireje. Kmetijski svetovalci s svojim delom izobražujejo in usposablajo ljudi na podeželju, omogočajo pretok informacij ter prenos znanja in znanstvenih dognanj iz strokovnih institucij v prakso. Kmetom nudijo tudi pomoč pri poslovnih odločitvah, kar je zanje življenjskega pomena.

Organiziranost kmetijske svetovalne službe v Sloveniji

Kmetijska svetovalna služba deluje v 8 oddelkih za kmetijsko svetovanje znotraj Kmetijsko gozdarskih zavodov. Njeno delo vodi, usmerja in nadzoruje Sektor za kmetijsko svetovanje v okviru Zborničnega urada KGZS.

Sektor za kmetijsko svetovanje sestavlja 7 oddelkov: oddelek za svetovanje v rastlinski pridelavi, oddelek za živinorejo, oddelek za razvoj podeželja, oddelek za kmečko družino in socialne zadeve, oddelek za izobraževanje, oddelek za ekonomiko kmetijstva ter oddelek za neposredna in izravnalna plačila. Njegove glavne naloge so:

- načrtovanje, usmerjanje, vrednotenje in nadzor dela javne kmetijske svetovalne službe,
- načrtovanje in usklajevanje letnih programov dela javne kmetijske svetovalne službe,
- priprava meril, normativov in standardov za izvajanje svetovalnega dela,
- usmerjanje in usklajevanje prenosa znanja v prakso do kmetov in obratno,
- priprava meril za nagrajevanje in napredovanje kmetijskih svetovalcev,
- priprava, izvajanje in vrednotenje ter organiziranje in usmerjanje izobraževanja in usposabljanja kmetijskih svetovalcev,
- načrtovanje in usklajevanje svetovalnega dela s strokovnimi službami v kmetijstvu,
- sodelovanje s svetovalnimi službami ter znanstvenimi, raziskovalnimi, strokovnimi in izobraževalnimi institucijami v kmetijstvu doma in v tujini,
- sodelovanje pri načrtovanju in izvajanju kmetijske politike.

V oddelkih za kmetijsko svetovanje kmetijsko gozdarskih zavodov delujejo kmetijski svetovalci specialisti in terenski svetovalci, vodijo pa jih vodje oddelkov.

Kmetijski svetovalci specialisti strokovno delujejo po panogah ali strokovnih področjih na celotnem območju oddelka (v regiji), izjemoma pa tudi na večjih območjih. V 8 oddelkih za kmetijsko svetovanje je 78 kmetijskih svetovalcev specialistov.

Terenski svetovalci in svetovalke za kmečko družino in dopolnilne dejavnosti na kmetijah na izpostavah za kmetijsko svetovanje delujejo kot sestavni deli oddelkov za kmetijsko svetovanje. Izpostava s terensko kmetijsko svetovalno službo (terenskimi svetovalci in svetovalkami za kmečko družino in dopolnilne dejavnosti na kmetijah) deluje praviloma na območju upravne enote. Na vsaki izpostavi deluje glede na kriterije (število kmetij, velikost enote, razvitost ipd.) določeno število terenskih svetovalcev. Vsak terenski svetovalec je zadolžen za strokovno delo s kmeti na svojem terenu, ki navadno obsega eno ali več katastrskih občin. Strokovno so terenski svetovalci in svetovalke za kmečko družino in dopolnilne dejavnosti na kmetijah splošni svetovalci. Izpostavo vodi vodja izpostave. Po en svetovalec za delo s kmečko družino in dopolnilne dejavnosti (koordinator) poleg opravljanja terenskega dela usklajuje delo za to področje v celotnem oddelku za kmetijsko svetovanje.

Na izpostavah za kmetijsko svetovanje je 179 terenskih svetovalcev in 45 svetovalcev za kmečko družino in dopolnilne dejavnosti na kmetijah.

Aktivnosti kmetijske svetovalne službe v letu 2009

Delo kmetijske svetovalne službe v letu 2009 je temeljilo na programu dela za leto 2009. Vsebinsko se delo vsako leto nadgrajuje, glavni okvir dela pa predstavlja zakonodaja, ki opredeljuje Javno službo kmetijskega svetovanja.

Kmetijska svetovalna služba je izvajala naloge, ki tečejo že vrsto let, pa tudi številne nove naloge, ki so opredeljene v programu dela javne kmetijske svetovalne službe ter potrjene s strani vlade RS.

Program dela Kmetijske svetovalne službe je bil v letu 2009 razdeljen v naslednje naloge:

1. Izvajanje tehnoloških ukrepov za dvig konkurenčne sposobnosti kmetij
 2. Spodbujanje pridobivanja dopolnilnega in dodatnega dohodka
 3. Izvajanje ukrepov kmetijske politike
 4. Združevanje in povezovanje na podeželju
- Drugi projekti in aktivnosti

Program dela je bil realiziran v celoti. Pri posameznih aktivnostih je prišlo do manjših odstopanj od programa, vendar so bili cilji doseženi preko drugih aktivnosti.

V letu 2009 se je v primerjavi s programom poraba delovnega časa na 3. nalogi (izvajanje ukrepov kmetijske politike) zmanjšala, povečala pa na 1. nalogi (izvajanje tehnoloških ukrepov za dvig konkurenčne sposobnosti kmetij), kar je razvidno iz spodnje preglednice.

Preglednica 39: Prikaz časa porabljenega za posamezne projektne naloge v letu 2009

Naloga	Struktura ur po programu (%)	Realizacija		V tem Navzkrižna skladnost	
		Ure	Struktura ur (%)	Ure	Delež (%)
1. Izvajanje tehnoloških ukrepov za dvig konkurenčne sposobnosti kmetij	25,0	188.860	28,3	24.711	13,1
2. Spodbujanje pridobivanja dopolnilnega in dodatnega dohodka	7,8	45.700	6,8	2.967	6,5
3. Izvajanje ukrepov kmetijske politike	56,4	341.622	51,2	49.543	14,5
4. Združevanje in povezovanje na podeželju	6,6	45.128	6,8	1.227	2,7
Drugi projekti in aktivnosti	4,2	46.502	7,0	2.056	4,4
Skupaj	100,0	667.812	100,0	80.504	12,0

Kljub temu je bilo tudi v letu 2009 več kot polovico delovnega časa porabljenega za izvajanje ukrepov kmetijske politike (51,2% vsega delovnega časa). V okviru te naloge si javna kmetijska svetovalna služba prizadeva, da bodo neposredna in izravnalna plačila porabljenega v celoti, saj predstavljajo zelo pomemben del dohodka kmetije. Samo dobro strokovno delo javne kmetijske svetovalne službe omogoči, da kmetje dobijo vsa neposredna in izravnalna plačila, do katerih so upravičeni. Izpolnjevanje vloge za neposredna in izravnalna plačila je pa tudi dobra priložnost za izboljšanje osebnega sodelovanja med kmetom in kmetijskim svetovalcem, ki se ob tej priložnosti v mnogih primerih tudi dogovorita za nadaljnjo strokovno pomoč kmetijskemu gospodarstvu med letom. Zato je dobro izvedena 3. naloga (izvajanje ukrepov kmetijske politike) tudi temelj za učinkovito izvedbo vseh ostalih nalog, še posebej 1. naloge (izvajanje tehnoloških ukrepov za dvig konkurenčne sposobnosti kmetij), za katero je bila porabljenega kar slaba tretjina delovnega časa.

Najpomembnejša področja dela Kmetijske svetovalne službe so bila:

- ciljno izobraževanje kmetov in članov njihovih družin ter kmetijskih svetovalcev,
- strokovna pomoč posameznim kmetijam pri prestrukturiranju,
- sodelovanje pri izvajanju programov razvoja podeželja,
- strokovna pomoč različnim oblikam združevanja kmetov in kmetic ter mladih na podeželju,

- svetovanje in pomoč pri uveljavljanju ukrepov kmetijske politike,
- sodelovanje z drugimi inštitucijami na področju kmetijstva in promocija slovenskega kmetijstva,
- sodelovanje pri pregledu SKP,
- sodelovanje pri pripravi nove strategije slovenskega kmetijstva.

Obseg aktivnosti po posameznih ukrepih za vse naloge je prikazan v prilogi 51.

Svetovalci so v okviru permanentnega izobraževanja imeli na voljo več tečajev in seminarjev s preizkusom znanja. Za vse aktualne teme so bila za kmetijske svetovalce organizirana enodnevna ali nekajurna informativna izobraževanja.

6.2 Strokovne naloge s fitosanitarnega področja

Za izvajanje določenih strokovnih nalog in strokovno podporo na fitosanitarnem področju so s strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pooblašteni kmetijsko gozdarski zavodi (Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, Kmetijsko gozdarski zavod Maribor, Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto), inštituti (Kmetijski inštitut Slovenije, Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije, Nacionalni inštitut za biologijo) in Biotehniška fakulteta. Omenjene organizacije so v letu 2009 izvajale naloge s področja zdravstvenega varstva rastlin (spremljanje gospodarskih in karantenskih škodljivih organizmov), fitofarmacevtskih sredstev in mineralnih gnojil, varstva in registracije sort rastlin ter izgradnje in vzdrževanja informacijskega sistema.

6.2.1 Strokovne naloge s področja zdravstvenega varstva rastlin in fitofarmacevtskih sredstev

Spremljanje in napovedovanje pojava škodljivih organizmov

V okviru spremljanja in napovedovanja nevarnosti pojava škodljivih organizmov so izvajalci javne službe zdravstvenega varstva rastlin podobno kot v preteklih letih tudi v letu 2009 skrbeli za varstvo vinske trte, sadnega drevja, vrtnin, hmelja, žita, krompirja in drugih poljščin. Na podlagi podatkov o vremenskih razmerah, razvoju rastlin in bolezni ter na podlagi izkušenj in drugih podatkov, so bile tekom celega leta objavljene napovedi o nevarnosti pojava in širjenja škodljivih organizmov ter nasveti o načinu varstva pred njimi. Poleg klasičnega načina obveščanja preko tiska in avtomatskih telefonskih odzivnikov je potekalo tudi elektronsko obveščanje s pomočjo informacijskega prognostičnega sistema, dostopnega v okviru FITO-INFO spletne strani. Ta uporabnikom omogoča brezplačno naročanje na obvestila preko elektronske pošte in kratkih SMS sporočil po regijah (Štajerska in Pomurje; Savinjska in Koroška; Dolenjska in Posavje; Ljubljana in Gorenjska; Primorska) in po kmetijskih panogah (sadjarstvo, vinogradništvo, poljedelstvo, vrtnarstvo in hmeljarstvo).

Spremljanje karantenskih škodljivih organizmov

Naloge spremljanja karantenskih škodljivih organizmov po javnem pooblastilu Fitosanitarne uprave RS (FURS) so obsegale terenske preglede, diagnostiko in strokovno delo na področju bakteriologije, virologije, mikologije, entomologije in nematologije. Izdelane so bile ocene nevarnosti pojava in širjenja posameznih škodljivih organizmov in razvite nove diagnostične metode, zlasti biokemijske in molekularne. Slovenski strokovnjaki so se udeleževali v delovnih skupinah Evropske in mediteranske organizacije za varstvo rastlin na področju diagnostike, nematologije, bakteriologije, virologije, biotičnega varstva rastlin in informacijskih sistemov za varstvo rastlin. Aktivno so sodelovali tudi v delovnih skupinah pri Evropski komisiji in pri Evropskem svetu. V okviru uradnih sistematičnih raziskav in spremljanj so bili poudarki predvsem na posebnih nadzorih naslednjih organizmov:

- bakteriologija: *Erwinia amylovora*, *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*, *Ralstonia solanacearum*, fitoplazme *Flavescens doree* (FD), Bois noir (BN) in European stonefruit yellows (ESFY);
- virologija: Plum Pox Potyvirus (PPV), Pepino mosaic virus (PepMV), Potato spindle tuber viroid (PSTVd);
- mikologija: *Verticillium alboatrum* in *Verticillium dahliae*, *Phytophthora ramorum*, *Phytophthora kernoviae*, *Gibberella circinata*;
- entomologija: *Diabrotica virgifera virgifera*, *Dryocosmus kuriphilus*, *Rhynchophorus ferrugineus*, *Anoplophora chinensis* in *Anoplophora glabripennis*;
- nematologija: *Globodera rostochiensis* in *G. pallida*, *Bursaphelenchus xylophilus*.

O izsledkih posebnih nadzorov izvajalci pripravijo posebna letna poročila, ki služijo tudi izpolnjevanju obveznosti za mednarodno poročanje (EU in EPPO). Na podlagi stalnega spremljanja škodljivih organizmov je FURS poročala tudi o naslednjih novih najdbah v Republiki Sloveniji:

- plodova gniloba (*Monilinia fructicola*),
- palmov rilčkar (*Rhynchophorus ferrugineus*),
- paradižnikov molj (*Tuta absoluta*).

Fitofarmacevtska sredstva

V okviru strokovnih nalog na področju fitofarmacevtskih sredstev je bilo delo usmerjeno v ocenjevanje primernosti fitofarmacevtskih sredstev v postopku registracije, oceno njihove nevarnosti za okolje in ljudi, vrednotenje bioloških testov učinkovitosti v skladu z mednarodnimi standardi. Na področju fitofarmacevtskih sredstev je potekalo usposabljanje predavateljev, odgovornih oseb, prodajalcev in uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev in izvajanje rednih pregledov naprav za nanašanje fitofarmacevtskih sredstev ter sodelovanje pri pripravi poročil za EU, publikacij in brošur.

Na področju ocenjevanja vpliva fitofarmacevtskih sredstev na okolje (predvsem površinska voda in podtalnica), strokovnjaki sodelujejo z drugimi vladnimi ustanovami (MOP, MZ in njihovi inštituti) ter v različnih mednarodnih projektih, ki razvijajo modele za ocenjevanje poti spiranja in razgradnje fitofarmacevtskih sredstev.

Na področju ugotavljanja ostankov fitofarmacevtskih sredstev v rastlinah je z novo Vladno uredbo prišlo do spremembe načina financiranja in organizacije področja, ki se sedaj financira iz drugih virov. Monitoring se še vedno izvaja, o izsledkih se izdela letno poročilo.

6.2.2 Strokovne naloge s področja sort rastlin in semenarstva

Strokovne naloge s področja sort rastlin in semenarstva so se v letu 2009 izvajale v okviru treh programov: Program strokovnih nalog s področja varstva in registracije sort rastlin ter semenarstva v obdobju 2009 do 2011, Program strokovnih nalog s področja posebnega preizkušanja sort v obdobju 2009 do 2011 in Program slovenske rastlinske genske banke za obdobje od 2009 do 2011. Kmetijski inštitut Slovenije je opravil naslednje naloge: preizkušanje sort poljščin in zelenjadnic v postopku vpisa sort v sortno listo, hranjenje uradnih standardnih vzorcev semenskega materiala zavarovanih oziroma registriranih sort, posebno preizkušanje sort za opisno sortno listo in priprava opisne sortne liste za koruzo, certificiranje semena ter razmnoževalnega in sadilnega materiala poljščin, zelenjadnic, vinske trte in sadnih rastlin, naknadna kontrola semenskega materiala kmetijskih rastlin ter nadzor nad vzdrževanjem ohranjevalnih sort. Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije je opravil naslednje naloge: preizkušanje uporabne vrednosti sort (VPU) ter razločljivosti, izenačenosti in nespremenljivosti (RIN) sort hmelja, ki so v postopku vpisa v sortno listo, certificiranje razmnoževalnega materiala in sadik hmelja ter vzgoja osnovnega genetskega materiala hmelja.

V izvajanje programa Slovenske rastlinske genske banke so bili vključeni Kmetijski inštitut Slovenije, Biotehniška fakulteta Oddelek za agronomijo Univerze v Ljubljani, Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije in Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede Univerze v Mariboru. Potekala je priprava vzorcev za hranjenje z opisom osnovnih podatkov, pri nekaterih akcesijah so bili opravljeni podrobnejši morfološki opisi (evaluacija in karakterizacija) in razmnožitev vzorcev za obnovo.

Preskušanje sort v postopku vpisa sort v sortno listo

Vrednost sorte za pridelavo in uporabo (VPU sorte) je po 40. členu Zakona o semenskem materialu kmetijskih rastlin eden od treh predpisanih pogojev za vpis sorte v sortno listo. Preizkušanje VPU sorte mora biti opravljeno preden se sorta vpiše v sortno listo. Preizkušanje VPU sorte je obvezno za vse poljščine (izjema so trave za okrasne namene), medtem ko za zelenjadnice VPU preizkušanje ni obvezno (razen za industrijske cikorijske in oljne buče). Glavni namen in cilj preizkušanja VPU sort je ugotoviti, ali dajejo sorte, ki kandidirajo za vpis v sortno listo v Sloveniji, v naših pridelovalnih razmerah pridelek, ki po količini in kakovosti ustreza zahtevam pridelovalcev ali predelave.

V poskuse za ugotavljanje gospodarske vrednosti sort je bilo v letu 2009 vključenih 76 hibridov krompirja, 37 sort strnih žit, 7 sort krompirja, 11 sort različnih krmnih rastlin in 11 sort oljne ogrščice. Za vsako vrsto so bili poskusi izvedeni na 2 do 4 poskusnih mestih.

Hranjenje uradnih standardnih vzorcev semenskega materiala zavarovanih oziroma registriranih sort

Hranjenje in vzdrževanje standardnih vzorcev zavarovanih oz. registriranih sort predpisujeta Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin in Zakon o varstvu novih sort rastlin. Standardni vzorec omogoča preveriti, ali vzdrževalci sorto vzdržujejo tako, da tekom let ne pride do sprememb lastnosti sorte, in ali je semenski material, ki je dan na trg, identičen sorti, ki je označena na pakiranju semenskega materiala. Tako je vsakemu končnemu uporabniku semena zagotovljena, da je seme sorte, ki jo je kupil, dejansko sortno pristno. Standardni vzorci se uporabljajo tudi pri naknadni kontroli semenskega materiala kmetijskih rastlin.

V letu 2009 je bilo prevzetih 26 standardnih vzorcev semena različnih sort ter 58 malih količin pravih originalnih standardnih vzorcev sort, ki jih posreduje urad, ki je opravljal RIN preizkušanje (če urad zaradi različnih razlogov ne dostavi semena, se kot MSV shrani seme vzdrževalca sorte) in ki so podlaga za preizkušanje sortne pristnosti in čistosti velikih standardnih vzorcev posameznih sort, ki so namenjeni hranjenju.

V skladu s protokolom o standardnih vzorcih, ki pravi, da je kalivost skladiščenega semena standardnih vzorcev potrebno preverjati na tri leta, je bila preverjena kalilna sposobnost pri 153 vzorcih semena. V vegetacijskih poskusih je bila preverjena sortna pristnost pri 219 vzorcih. V *in vitro* razmerah, v mrežniku in na prostem se hrani 8 sort krompirja (Kresnik, Jana, Vesna, Cvetnik, Pšata, Bistra, KIS Mirna in KIS Sora).

Uradno potrjevanje semena ter razmnoževalnega in sadilnega materiala kmetijskih rastlin

Z uveljavitvijo pravilnikov o trženju semenskega materiala kmetijskih rastlin in njihovimi dopolnitvami so bili ob drugih zakonskih aktih s področja semenarstva in preskušanja sort podani temelji za izvajanje uradnega potrjevanja semenskega materiala kmetijskih rastlin. Celoten postopek uradnega potrjevanja izvaja organ za potrjevanje, ki ga imenuje FURS.

V letu 2009 je delo pri poljščinah in vrtninah potekalo na treh področjih in sicer na izvajanju in izboljševanju shem za uradno potrjevanje, uradnem potrjevanju semenskega materiala poljščin in zelenjadic ter kontroli izvajanja postopkov uradnega potrjevanja pod uradnim nadzorom.

V okviru izvajanja in izboljševanja delovanja shem za uradno potrjevanje so bile v letu 2009 izvedene naslednje aktivnosti:

- sodelovanje pri pripravi strokovnih osnov za spremembe novih pravilnikov oziroma njihovem prilagajanju zahtevam iz uredb EU s področja semenarstva;
- seznanjanje dobaviteljev s postopki uradnega potrjevanja, tolmačenje postopkov in zahtev ter seznanjanje z njihovimi obveznostmi v posameznih fazah uradnega potrjevanja;
- dodatno izobraževanje sodelavcev;
- mednarodno sodelovanje z ustanovami držav EU na področju semenarstva, z OECD (sheme za sortno certificiranje semena v mednarodnem prometu), ISTA in nekaterimi drugimi državami in mednarodnimi organizacijami;
- nadgradnja informacijskega sistema za potrebe uradnega potrjevanja.

Uradno potrjevanje semenskega materiala poljščin in zelenjadnic poteka v več fazah. Faze so strokovni in zdravstveni pregledi na polju, vzorčenje partij semena, analiza kakovosti skladno z metodami ISTA in po potrebi zdravstvenega stanja semenskega materiala.

Preglednica 40: Obseg uradnega potrjevanja poljščin in zelenjadnic; 2007-2009

	Obseg pridelave ha			Ocena pridelka ton (domače seme)			Uradno potrjeno ton (skupaj z uvozom)		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Žita	1.690	1.686	1.864	7.937	8.682	7.332	6.118	6.603	6.438
Krmne rastline	161	131	193	96	95	124	80	95	124
Oljnice	89	45	41	198	62	76	222	93	75
Krompir	78	42	37	959	707	367	298	69	856
Zelenjadnice	5	6	12	2	2	2	2	2	2

Potem, ko se je v prejšnjih letih skupni obseg pridelovanja semenskega materiala poljščin in vrtnin v Sloveniji zmanjšal za okoli 15% pri vseh vrstah ali skupinah vrst kmetijskih rastlin, se je obseg domače pridelave pri nekaterih vrstah ali skupinah vrst spet nekoliko povečal. Ta ugotovitev velja predvsem za strna žita. Pri nekaterih skupinah vrst podatki o količini pridelanega semena med leti niso neposredno primerljivi, ker je količina odvisna predvsem od vrst rastlin v pridelavi oziroma njihove absolutne mase (krmne rastline, zelenjadnice, oljnice).

Za potrebe uradnega organa za potrjevanje je semenski laboratorij analiziral 445 vzorcev semena. Na vzorcih so bile izvedene najmanj 3 vrste analiz, največkrat sledeče: kalivost, čistoča, število semen drugih vrst semena, pri žitih pa zelo pogosto tudi absolutna masa. Pretežni del analiz je bil izveden na koruzi (245) in pri strnih žitih (171). Skupno število analiziranih vzorcev je podobno kot prejšnja leta.

V okviru uradnega organa za potrjevanje je semenski laboratorij v skladu z 21. členom Pravilnika o pogojih za opravljanje poljskih pregledov, vzorčenj in testiranj semenskega materiala kmetijskih rastlin pod uradnim nadzorom vršil kontrolna vzorčenja imenovanih poljskih preglednikov, vzorčevalcev in laboratorija.

Za izvajanje strokovne in zdravstvene kontrole semenskih posevkov žit se je usposobilo 9 zaposlenih iz 5 delovnih organizacij (Semenarna Ljubljana d.d., Agrosa d.o.o., Panvita – KG Rakičan, Kmetijstvo Črnci d.d., KG Lendava), ki so v letu 2008 uspešno zaključili usposabljanje in v istem letu izvajali poljske preglede posevkov svojih podjetij. V letu 2009 je organ za uradno potrjevanje izvajal nadzor nad 10% semenskih posevkov in ugotovil, da je bilo delo opravljeno skladno s Pravilnikom o trženju semena žit.

Organ za potrjevanje je v letu 2008 organiziral tečaj vzorčenja za 4 vzorčevalce iz 3 različnih delovnih organizacij (A 4 d.o.o., Agrosa d.o.o., Intercorn trading). Na osnovi uspešno opravljenega tečaja je FURS dvema vzorčevalcema iz podjetja Intercorn trading in enemu vzorčevalcu iz Agrosa d.o.o. izdalo enoletne odločbe o njihovem imenovanju za vzorčevalce pod uradnim nadzorom. Organ za potrjevanje je za potrebe podaljšanja

odobritve vzorčenja z avtomatskim vzorčevalcem v enem semenarskem podjetju ročno vzorčil 5 partij semena, opravil 3 vrste analiz (čistoto, število semen drugih vrst rastlin, kalivost), ter rezultate primerjal z rezultati vzorcev istih partij, ki so bile vzorčene z avtomatskim vzorčevalcem. Na osnovi ustreznih rezultatov je podjetje dobilo odobritev za avtomatsko vzorčenje semena strnih žit.

V sklopu nadzora dela imenovanega zasebnega semenskega laboratorija je organ za potrjevanje vzorčil in analiziral 17 partij semena različnih rastlinskih vrst. Primerjava rezultatov je pokazala, da so bili le-ti znotraj dopustnih odstopanj.

Na področju pridelovanja razmnoževalnega in/ali sadilnega materiala sadnih rastlin je bilo v letu 2009 v postopek uradnega potrjevanja, na podlagi letnih prijav pridelave, vključenih 5 dobaviteljev.

Dobavitelj SC Gačnik je v osnovnem matičnem nasadu za pridelavo cepičev v Selu na Goričkem v prijavi pridelave v letu 2009 prijavil skupno 2.154 matičnih dreves jablane. To je približno 25% več kot v letu 2008, kar je zaradi novega sajenja matičnih rastlin v letu 2009 (sorte Granny Smith, Zlati delišes Reinders in Jonagold Decosta, skupno 400 sadik). V letu 2009 je bila v uradno potrjevanje vključena nova prijava matičnih rastlin koščičarjev v mrežniku dobavitelja SC Bilje, na lokaciji v Biljah. Na podlagi opravljenih pregledov in vzorčenj je bilo na podlagi izpolnjevanja pogojev v letu 2009 uradno potrjenih skupno 63 osnovnih matičnih rastlin breskev in nektarin ter marelic in sliv. Dobavitelj SC Gačnik je v osnovnem matičnem zarodišču jablanovih podlag I. stopnje na enoti pridelave Iljaševci prijavil 7.000 matičnih grmov podlag. Čeprav je navedeno zarodišče podlag I. stopnje namenjeno pridobivanju podlag za postavitev zarodišč II. stopnje, se večina pridelanih podlag iz tega zarodišča trži kot kategorija certificirane, za pridelavo sadik v drevesnicah. V osnovnih matičnih zarodiščih II. stopnje so v letu 2009 trije dobavitelji prijavili skupno 47.700 matičnih grmov podlag.

Za navedene količine matičnega materiala so bila dobaviteljem na osnovi opravljenih pregledov v letu 2009, vzorčenj ter izpolnjevanja pogojev, izdana potrdila o uradni potrditvi osnovnih matičnih rastlin, s katerimi se dovoljuje pridobivanje razmnoževalnega materiala (cepičev, podlag) v letu 2010. Prijava certificiranih sadik je bila minimalna in je v letu 2009 zajemala le približno 4.800 sadik jablan.

V postopku uradnega potrjevanja je bilo skladno s programom dela ter skladno s predpisom o trženju sadnih rastlin ter predpisi s področja zdravstvenega varstva rastlin v matičnih nasadih in zarodiščih v letu 2009 odvzetih skupno 348 vzorcev. Rezultati vseh navedenih testiranj so bili negativni.

Za razmnoževalni material in sadike namenjene trženju so bile na podlagi prejetih vlog dobaviteljev izdane uradne etikete (rastlinski potni listi) za pridelane cepiče, podlage oziroma sadike. Ob izdanih uradnih etiketah so bila izdana tudi potrdila o uradni potrditvi razmnoževalnega materiala oziroma sadik, ki spremljajo uradne etikete. Skupno je bilo v letu 2009 v trženju 152.250 cepičev, od tega je bilo 143.700 cepičev jablane iz matičnega nasada Selo ter 8.550 cepičev koščičarjev iz mrežnika v Biljah. Količina cepičev pri jablani je glede na leto 2008 upadla in je znašala le dve tretjini od količine cepičev v letu 2008. Glede na celotno količino cepičev v letu 2009 je bil delež zimskih cepičev pri jablani približno 60%, delež poletnih pa 40%, kar kaže trend povečevanja zimskih cepičev.

V letu 2009 je bila skupna količina pridelanih podlag v zarodiščih 341.350 kosov, trženje letih pa je potekalo spomladi 2010. Za certificirane podlage, letnik pridelave 2008, v skupni količini 281.691 podlag, je trženje na podlagi vlog dobaviteljev potekalo spomladi leta 2009. Dobavitelj Marko Zadravec je podlage, pridelane v letu 2008 v celoti tržil (31.600 podlag). Sadjarstvo Mirošan je celotno količino pridelanih certificiranih podlag letnika 2008 uporabilo za lastno pridelavo sadik znotraj mesta pridelave, za kar ni potrebovalo uradnih etiket - rastlinskih potnih listov. Dobavitelj Malus d.o.o. je v letu 2009 tržil približno 8% pridelave certificiranih podlag (to je 10.200 podlag letnika pridelave 2008); podoben delež trženja podlag je bil evidentiran tudi v letu 2008. Preostale podlage je namreč dobavitelj uporabil za

lastno pridelavo sadik znotraj mesta pridelave. V primeru podlag iz osnovnega matičnega zarodišča I. stopnje v Iljaševcih, dobavitelja SC Gačnik, je bila v trženju skoraj celotna količina pridelanih podlag, ki se je tržila kot kategorija certificirane (43.900, zanje je organ za potrjevanje v letu 2009 izdal 461 uradnih etiket).

Organ za potrjevanje je v letu 2009 izdajal tudi nadomestne rastlinske potne liste pri vnosu certificiranega razmnoževalnega materiala tujih dobaviteljev (cepiči, podlage), zaradi prepakiranja in nadaljnjega trženja materiala. Izdanih je bilo skupno 94 nadomestnih rastlinskih potnih listov za skupno 12.060 cepičev za koščičaste sadne vrste (marelica, sliva, kitajsko-japonska sliva, češnja, višnja), kar je le okrog 6% glede na število cepičev v prepakiranju v letu 2008, ki je znašalo okrog 193.000. V primeru certificiranih podlag so bili izdani nadomestni rastlinski potni listi za skupno količino 6.200 podlag, predvsem za koščičarje, kar je podobno količini iz leta 2008.

V shemo uradnega potrjevanja razmnoževalnega materiala vinske trte je bilo v letu 2009 vključenih skupno 37 dobaviteljev. Od tega jih je 26 pridelovalo uradno potrjene trsne cepljenke, 29 trsne podlage, 20 pa jih je pridelovalo cepiče. Med dobavitelji so bili 4 registrirani kot zadruga, 2 kot delniška družba, 14 kot družba z omejeno odgovornostjo, 7 kot samostojni podjetniki, 8 kot dopolnilna dejavnost na kmetiji, preostala dva pa sta STS Vrhpolje in Ivanjkovci (kot pridelovalca baznega razmnoževalnega materiala trte). Skladno s Pravilnikom o trženju materiala za vegetativno razmnoževanje trte, je imelo v letu 2009 uradno dovoljenje za opravljanje negativne množične selekcije v matičnih nasadih za pridelavo uradno potrjenega cepilnega materiala 15 ustrezno usposobljenih strokovnjakov. Ti so opravili negativno selekcijo v 2 ha novih matičnih vinogradov. Novi matičnjaki podlag se v tem obdobju niso sadili.

Na podlagi urejenih selekcijskih knjig, opravljene selekcije, zbrane dokumentacije in opravljenih pregledov uradnega organa za potrjevanje, je trenutno uradno potrjenih 45,40 ha matičnjakov podlag (okoli 131.000 trsov) in 21,85 ha matičnih vinogradov (okoli 88.000 trsov). Število med leti nekoliko niha, ker so bili nekateri nasadi zaradi starosti izločeni, v manjši meri pa se sadijo novi. V navedenih matičnih nasadih so dobavitelji v letu 2009 prijavili pridelavo 4,287 milijona uradno potrjenih cepičev ter 6,213 milijona uradno potrjenih ključev podlag. Ostali morebitno potrebni cepilni material za pridelavo uradno potrjenih trsnih cepljenk pridelovalci kupujejo v drugih državah članicah EU. Na podlagi zaključenih postopkov uradnega potrjevanja je bilo doslej izdanih 373 potrdil o uradni potrditvi matičnih trsov. V letu 2009 je bilo pregledanih in obdelanih nad 220 parcel z matičnimi nasadi trte v vseh treh vinorodnih deželah Slovenije, katerih povprečna površina meri komaj 0,3 ha. Glede na trenutno stanje matičnih nasadov lahko naši trsničarji pridelajo med 6 in 7 milijonov uradno potrjenih ključev podlag in 4 do 4,5 milijona uradno potrjenih cepičev vinskih sort. Potrdila o potrditvi pridelka uradno potrjenih cepičev in podlag za leto 2009 so bila izdana do konca marca 2010, ko je bila končana rez matičnih nasadov ter priprava cepičev in podlag za cepljenje.

Poleg nasadov za pridelavo uradno potrjenega cepilnega materiala, so bili v letu 2009 opravljeni uradni pregledi tudi v dveh repozitorijih izvornih matičnih trsov domačih klonov vinskih sort (posajeni so v izoliranih razmerah v rastlinjakih STS Ivanjkovci in STS Vrhpolje) ter v baznih matičnih nasadih teh klonov. Oba repozitorija sta zaradi starosti rastlin v fazi obnavljanja.

Na novih parcelah za trsnice ter nove matične nasade so bile v letu 2009 opravljene vse potrebne kontrole tal na nematode, prenašalke virusnih bolezni (rod *Xiphinema* in *Longidorus*). Opravljenih je bilo 52 analiz zemlje na nematode in skladno s tem izdanih 21 mnenj o ustreznosti zemljišč. Analize tal na nematode so bile opravljene v vseh matičnih nasadih ter na vseh zemljiščih, ki so bila v tem letu prvič v uporabi za trsnice. Vsi vzorci tal, ki so bili za analizo odvzeti v letu 2009, so bili prosti nematod.

V letu 2009 so bili opravljeni vsi potrebni pregledi v sklopu posebnega nadzora nad trsnimi rumenicami, ki ga izvaja FURS. V sklopu rednega nadzora zdravstvenega stanja matičnih rastlin je bilo v letu 2009 na viruse trte retestiranih 10.281 matičnih trsov.

Glede na gospodarsko krizo ter popoln zastoj obnove v domačih vinogradih in s tem povezane slabše prodaje v zadnjih dveh letih je bilo pričakovati, da obseg pridelave uradno potrjenih trsnih cepljenk ne bo več naraščal. Prispele prijave kažejo, da se je to tudi dejansko zgodilo, saj je bilo v letu 2009 v trsnice vloženih le 5.175 siljenk kategorij 'certificiran' in 'baza', kar je okoli 17% manj kot v letu 2008. V letu 2009 je bilo pridelanih in uradno potrjenih 2,955 milijona trsnih cepljenk kategorije 'certificiran' in 'baza'.

Za potrebe uradnega označevanja je bilo zapisniško razdeljenih 118.200 predtiskanih in oštevilčenih uradnih etiket in izdana dovoljenja za njihovo nameščanje. Uradni organ za potrjevanje je v letu 2009 po potrebi izdajal tudi nadomestne rastlinske potne liste, ter potrdila o avtentičnosti v primerih zahteve pri izvozu v tretje države.

Naknadna kontrola certificiranega semenskega materiala kmetijskih rastlin

Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin v 36. členu predpisuje obvezno naknadno kontrolo predpisanega deleža partij semenskega materiala v prometu. Natančnejši deleži partij so predpisani v pravilnikih o trženju semena žit, krmnih rastlin in pese, oljnic in predivnic, zelenjadnic in krompirja. Pravilniki pri domači pridelavi predpisujejo vzorčenje semena vseh uradno potrjenih partij semena vseh kategorij primernih za nadaljnje pridelovanje semena in naključno vzorčenje 5 do 20% partij semena pri zadnji kategoriji namenjeni za merkantilno pridelavo. V letu 2009 je bilo v naknadno kontrolo vključenih 10% partij semena, ki so bile namenjene za merkantilno pridelavo. Hkrati so bili v naknadno kontrolo vključeni tudi vzorci partij s trga. Natančen delež vseh partij v prometu, ki se preverjajo v naknadni kontroli, je določen samo pri krompirju s Pravilnikom o trženju semenskega krompirja, pri ostalih vrstah pa pristojni inšpektor odvzame določeno število vzorcev semena partij, ki je opredeljeno po vrstah v letnem programu vzorčenja. Letni programom vzorčenja je sestavni del letnega programa za fitosanitarno področje, ki ga za tekoče leto sprejme minister, pristojen za kmetijstvo.

V okviru strokovne naloge je naknadna kontrola certificiranega semenskega materiala potekala pri strnih žitih (136 vzorcev), koruzi (36 vzorcev), krompirju (132 vzorcev), ozimni ogrščici (4 vzorci), travah (2 vzorca), metuljnicah (3 vzorci) in zelenjadnicah (62 vzorcev). Naknadno kontrolo je bila izvedena v skladu s sprejetimi protokoli za izvajanje naknadne kontrole za posamezne vrste.

Nadzor nad vzdrževanjem ohranjevalnih sort

V juniju 2009 je bil sprejet Pravilnik o pridelavi in trženju semena ohranjevalnih sort, ki vsebinsko povzema Direktivo Komisije 2008/62/ES. Pravilnik med drugim predpisuje, da se smejo pridelovati samo ohranjevalne sorte, ki so kot take vpisane v sortno listo oziroma v skupni katalog sort poljščin ali v skupni katalog sort zelenjadnic. Pogoji, ki jih mora sorta izpolnjevati, da se kot ohranjevalna vpiše v sortno listo, so navedeni v Pravilniku o postopku vpisa sorte v sortno listo in o vodenju sortne liste.

Potrebno je preveriti razločljivost, nespremenljivost in izenačenost ter pripraviti opise sort, ki jih prijavitelji želijo v sortno listo vpisati kot ohranjevalne sorte. Opisi so nato podlaga za izvajanje nadzora nad vzdrževanjem sorte v času, ko je sorta vpisana v sortno listo in skupaj s standardnim vzorcem, za ugotavljanje sortne pristnosti in čistosti pri naknadni kontroli semenskega materiala kmetijskih rastlin.

V poskuse za pripravo opisa ohranjevalnih sort so bile v letu 2009 na novo vključene ena sorta ajde, ena sorta česna, dve sorti solate, ena sorta kumar in ena sorta podzemne kolerabe. Ponovljeni so bili tudi poskusi z dvema sortama ajde, eno sorto krmne ogrščice, dvema sortama zelja in eno sorto paprike. Pripravljena so bila poročila in opisi.

6.3 Strokovne naloge v živinoreji

Na podlagi Zakona o živinoreji se strokovne naloge na področju živinoreje izvajajo kot javna služba. V letu 2009 se je javna služba strokovnih nalog v živinoreji izvajala v skladu s potrjenimi rejskimi programi za posamezne vrste in pasme domačih živali. Priznane rejske organizacije so dolžne izvajati potrjene rejske programe. Posamezne naloge iz potrjenega rejskega programa izvajajo organizacije v živinoreji, ki so pridobile odločbo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. V skladu s 84. členom Zakona o živinoreji so na področju živinoreje naslednje organizacije: priznane rejske organizacija, odobrene organizacije in druge priznane organizacije v živinoreji.

Preglednica 41: Število organizacij v živinoreji v letu 2009

Vrsta živali	Priznane rejske organizacije	Odobrene organizacije	Druge priznane organizacije	Skupaj
Govedo	2	8	13	23
Drobnica	1	2	10	13
Prašiči	1	2	11	14
Konji	7	3	3	13
Kunci	1	0	0	1
Perutnina	1	0	0	1
Čebele	1	32	1	34
Skupaj	14	47	38	99

Vir: MKGP

V okviru potrjenih rejskih programov se izvajajo naslednje strokovne naloge: vodenje rodovniških knjig za čistopasemske plemenske živali in registrov za hibridne plemenske živali, vodenje izvornih rodovniških knjig za slovenske avtohtone pasme živali, registracija in preverjanje porekla, naloge na področju razmnoževanja in plodnosti plemenskih živali, meritve in obdelava proizvodnih lastnosti živali, vodenje in vzdrževanje informacijskih sistemov, preizkušanje, ocenjevanje in odbiranje plemenskih živali, opravljanje bioloških in genskih testov, napovedovanje genetskih vrednosti, obdelave zbranih podatkov in objave rezultatov, izdajanje zootehniških dokumentov, kontrola prireje mleka in mesa, spremljanje proizvodnosti domačih živali, interpretacija rezultatov, opravljanje meritev pri preizkusu v pogojih reje, opravljanje laboratorijskih analiz, spremljanje velikosti populacije in strukture plemenske črede, vodenje in vzdrževanje podatkovnih zbirk, vzdrževanje genetskih rezerv domačih živali, izdaja publikacij, označevanje plemenskih živali, izvajanje uradnih preizkušanj plemenskih živali, oziroma njihovih potomcev, obdelava podatkov merjenj in testiranj, opravljanje laboratorijskih analiz mesa, mleka, disekcij klavnih trupov, vodenje katastra čebelje paše, napoved medenja v čebelarstvu, izvajanje sistema identifikacije in registracije kopitarjev, zbiranje rezultatov na tekmovanjih s kopitarji za potrebe selekcijskega dela ter razvojno raziskovalne naloge s področja izvajanja rejskih programov.

Z izvajanjem strokovnih nalog v živinoreji se zagotavlja izboljševanje genetskega napredka pri domačih živalih, ohranitev biotske raznovrstnosti, zadostno število plemenskega materiala, povečevanje števila plemenskih živali, ki so vpisane v rodovniške knjige in registre ter doseganje boljše kakovosti živinorejskih proizvodov oziroma višje kakovosti hrane za potrošnika.

Potrjeni rejski programi, ki so v skladu s predpisi uvrščeni v skupni temeljni rejski program, so predmet sofinanciranja iz proračuna Republike Slovenije.

6.3.1 Govedoreja

Govedoreja je najpomembnejša živinorejska panoga v Sloveniji. Na področju govedoreje so potrjeni rejski programi za naslednje pasme goveda: lisasta pasma, rjava pasma, črno-bela pasma, limuzin pasma, šarole pasma in cikasto govedo.

Kontrola proizvodnje v govedoreji

S kontrolo proizvodnje se ugotavlja proizvodne rezultate živali, ki so vključene v enega od načinov kontrole prireje mleka ali mesa.

Konec leta 2009 je bilo v kontroli prireje mleka 83.019 krav molznic na 4.706 kmetijskih gospodarstvih, kar je 78,0% vseh krav molznic. Med njimi prevladujejo krave črno-bele, lisaste in rjave pasme. Na kontroliranem kmetijskem gospodarstvu je bilo povprečno 17,6 krave molznice (leta 2008: 17,0; leta 2007: 16,5). Povprečna mlečnost 6.010 kg s 4,00% maščobe in 3,31% beljakovin, se je v primerjavi z letom 2008, zmanjšala za 33 kg mleka. Ob tem se je povprečna vsebnost maščobe v mleku zmanjšala za 0,05 odstotne točke, vsebnost beljakovin v mleku pa se je v primerjavi z letom 2008 nekoliko povečala (0,05 odstotne točke). V primerjavi z letom 2008 se je mlečnost zmanjšala pri črno-beli pasmi (ČB) za 62 kg in pri lisasti pasmi (LS) za 41 kg. Mlečnost se je zmanjšala pri križankah z lisasto pasmo (LSX) za 121 kg in za 43 kg pri rjavi pasmi (RJ).

Preglednica 42: Mlečnosti kontroliranih krav (standardna laktacija); 2008 in 2009

Pasma	2008						2009					
	Število zaključkov	Mleko kg	Maščobe		Beljakovine		Število zaključkov	Mleko kg	Maščobe		Beljakovine	
			kg	%	kg	%			kg	%	kg	%
ČB	30.048	7.247	288,5	3,98	232,3	3,21	30.293	7.185	282,4	3,93	233,5	3,25
RJ	13.191	5.521	225,7	4,09	184,0	3,33	12.640	5.478	222,3	4,06	184,9	3,38
LS	22.962	5.002	205,4	4,11	165,9	3,32	22.257	4.961	201,7	4,07	166,9	3,36
CK	5	3.627	151,6	4,18	129,4	3,57	8	2.819	120,6	4,28	96,2	3,41
LSX	11.945	5.691	234,3	4,12	187,2	3,29	10.386	5.570	226,7	4,07	185,9	3,34
Druge	2.518	5.583	225,7	4,04	182,3	3,26	4.816	5.827	232,6	3,99	192,5	3,30
SKUPAJ	80.669	6.043	244,6	4,05	197,3	3,26	80.400	6.010	240,4	4,00	198,8	3,31

Vir: Kmetijski inštitut Slovenije

Leta 2009 je bilo v kontrolo prireje mesa vključenih 2.141 živali, od tega 902 telet. Pri vseh pasmah so prirasti nižji kot leta 2008. Prirasti od starosti 90 do 210 dni se gibljejo od 850 g/dan pri limuzin pasmi do 1.155 g/dan pri šarole pasmi. Zbrani podatki kontrole prireje mesa se uporabljajo pri odbiru plemenskih živali v mesnih čredah, pri načrtovanju tehnologije reje krav dojilj in pri gospodarskem križanju.

Selekcija in rodovništvo v govedoreji

Poleg priprave podatkov za nacionalne obračune plemenskih vrednosti, različne raziskave, poročila in razstave živali, ima selekcija eno najpomembnejših vlog pri odbiru bikovskih mater, saj so njihovi potomci kandidati za bodoče plemenske bike. V letu 2009 je bilo registriranih 835 bikovskih mater, največ za lisasto pasmo (328) in najmanj za cikasto pasmo (37). S predpisi in potrjenimi rejskimi programi je natančno določeno, katera plemenska žival je čistopasemska in s tem primerna za vpis v rodovniško knjigo. Pogoje za vpis v rodovniško knjigo izpolnjuje 81.042 krav, kar je 97,6% vseh krav, vključenih v kontrolo prireje mleka. Dobrih 70% vseh krav, vpisanih v rodovniško knjigo in vključenih v kontrolo prireje mleka konec leta 2009, izpolnjuje pogoje za vpis v glavni del rodovniške knjige (čistopasemske plemenske živali). Največ čistopasemskih krav je pri črno-beli pasmi (86,7%), najmanj pa pri lisasti pasmi.

Preizkušanja plemenskih živali

Na vzrejališčih se vzreja potomce načrtnega parjenja bikovskih mater in elitnih bikov. Na testnih postajah za testiranje potomcev plemenskih bikov na rastnost se testira potomce mladih bikov, vključenih v osemenjevanje. Teleta po posameznem biku se izbere na terenu in v hlevi v testno postajo, kjer se pitajo pod enakimi pogoji, s čimer se močno zmanjša vpliv okolja in so zato genetske razlike med njimi natančneje ocenjene.

Po zaključenem testu so vsi podatki o masah ob posameznem tehtanju in podatki, ki so bili zbrani v klavnici, vpišejo v podatkovno bazo. Na podlagi pridobljenih podatkov se izračunavajo različni parametri klavne kakovosti, končni cilj pa je izračun plemenske vrednosti posameznih bikov.

Z razrezom klavnih polovic se pridobi najbolj objektivne podatke o njihovi sestavi, kar je najboljši kazalec klavne kakovosti. Pri bikih mesnih pasem je preizkušnja sorodnikov izredno pomembna, saj se najboljše živali uporablja za gospodarsko križanje.

6.3.2 Prašičereja

Na območju Republike Slovenije je potrjen rejski program SloHibrid, ki vključuje naslednje pasme prašičev: Slovenska landrace (linija 11), Large white (linija 22), Duroc (33), Pietrain (44), Slovenska landrace (linija 55), Large white (linija 66) in Krškopoljski prašič ter naslednje linije prašičev: Hibrid 12, Hibrid 21, Hibrid 53, Hibrid 45 in Hibrid 54.

Rodovniška knjiga je seznam čistopasemskih plemenskih živali z osnovnimi podatki o identifikaciji, poreklu in izvoru. V rodovniško knjigo so vpisane plemenske živali, ki izpolnjujejo z rejskim programom določene pogoje in so odbrane za razmnoževanje. Rodovniška knjiga se vodi za vse pasme čistopasemskih plemenskih živali in je glede na njihove značilnosti razdeljena na glavni del z razdelki in dodatni del z razdelki.

Na selekcijskih in razmnoževalnih farmah, vzrejnih središčih in pri ostalih rejcih, selekcionerji podeljujejo rodovniške številke. V letu 2009 je bilo skupno podeljenih 1.536 rodovniških števil. Obnova plemenskih čred s kakovostnim plemenskim materialom je dolgoletni pospeševalni ukrep. Kakovost plemenskih prašičev se preverja na osnovi podatkov o plemenski vrednosti, proizvodnih podatkih in podatkov o poreklu.

Označevanje prašičev poteka enkrat tedensko. Označujejo se pujski v starosti do sedem dni. Pujski, namenjeni vzreji plemenski mladici in merjascev, so označeni individualno, ostali pujski pa dobijo skupinsko oznako. Leta 2009 je bilo na farmah in pri rejcih označeno 32.417 gnezd, kar je 5.357 gnezd manj kot leta 2008.

Preizkus mladice v proizvodnih razmerah se izvaja na farmah in vzrejnih središčih. Preizkus zajema identifikacijo, oceno zunanosti, tehtanje živali ter meritev debeline hrbtna slanina z ultrazvokom. Podatki se vnašajo v informacijski sistem, rezultati pa so objavljeni v publikacijah.

V okvir molekularno genetskih metod sodijo testi na sindrom maligne hipertermije, preverjanje porekla, določanje mikrosatelitov, itd. Rejemcem se posredujejo analize za njihove živali, rezultat za posamezno žival pa je vpisan v zootehniškem spričevalu.

Rezultate analiz plodnosti svinj pri svojem delu uporablja komisija za odbiro, ocenjevanje in priznavanje merjascev v selekcijskih središčih in merjascev za osemenjevanje. Na osemenjevalnih središčih je bilo v letu 2009 prodanih 27.611 doz merjaščevega semena. V primerjavi s prejšnjim letom se je število prodanih doz semena povečalo za 4.032. Pri odvzemu semena se ocenjuje libido merjascev in opravlja preglede semena. Pri živalih se preverja poreklo in načrtuje parjenja ter s tem zagotavlja genetske povezave in preprečuje parjenje v sorodu.

6.3.3 Reja drobnice

Na področju reje drobnice so potrjeni rejski programi za naslednje pasme ovc: jezersko solčavska ovca, oplemenjena jezersko solčavska ovca, belokranjska pramenka, istrska pramenka, bovška ovca in oplemenjena bovška ovca ter naslednje pasme koz: drežniška koza, burska, slovenska srnasta in slovenska sanska.

Osnova selekcije pri reji drobnice je aktivna populacija ovc in koz, ki se redijo v tropih, vključenih v kontrolo porekla in proizvodnje. Opravlja se biološki test, ocenjevanje in razvrščanje živali v kakovostne razrede glede na lastnosti zunanosti in lastnosti proizvodnosti sorodnikov.

V letu 2009 je bilo v rejski program vključenih 16.877 ovc in 5.699 koz. V letu 2009 se je v kontrolo porekla in proizvodnje vključilo 8 novih tropov ovc, izstopilo pa jih je 14. Od 16.877 ovc v kontroli porekla in proizvodnje v letu 2009, je bilo v mlečni kontroli v 43 tropih 4.022 ovc, v mesni kontroli pa v 224 tropih 12.855 ovc.

Preglednica 43: Število rejcev in število ovc in koz v kontroli; 2008 in 2009

	2008				2009			
	ŠTEVILO REJCEV		ŠTEVILO ŽIVALI		ŠTEVILO REJCEV		ŠTEVILO ŽIVALI	
	za mleko	za meso	za mleko	za meso	za mleko	za meso	za mleko	za meso
OVCE	44	227	3.917	13.141	43	224	4.022	12.855
KOZE	47	199	2.993	2.467	46	197	2.566	3.133

Vir: Biotehniška fakulteta

Najpogostejše zastopana pasma v kontroli porekla in proizvodnje je jezersko solčavska pasma ovc (36%), sledi oplemenjena jezersko solčavska pasma ovc (34%), ter bovška ovca (14%). Ostale pasme so zastopane v manjšem odstotku.

V letu 2009 se je število koz v kontroli porekla in proizvodnje v primerjavi z letom 2008 povečalo za 4,19%. V mlečni kontroli je bilo 2.566 koz v 46 tropih, v mesni proizvodnji pa 3.133 koz v 197 tropih. Najbolj zastopana pasma v kontroli porekla in proizvodnje je burska (50%), sledita ji slovenska srnasta (30%) ter slovenska sanska pasma (11%).

V letu 2009 je bilo v mlečno kontrolo vključenih 4.022 ovc v 43 tropih. Povprečna dolžina laktacije je v letu 2009 znašala 213 dni, skupna količina mleka v laktaciji pa je bila v povprečju 225 kg. Mleko ovc je v letu 2009 v povprečju vsebovalo 6,2% maščobe, 5,5% beljakovin in 4,6% laktoze. Povprečna vsebnost suhe snovi je bila 16,3%. V letu 2009 se je v primerjavi z letom 2008 povprečna količina mleka povečala za 1 kg, medtem ko se je povprečna vsebnost mlečne maščobe v mleku zmanjšala za 0,1 odstotne točke.

V mlečno kontrolo je bilo v letu 2009 vključenih 2.566 koz slovenske srnaste, slovenske sanske in drežniške pasme koz. Obračunanih je bilo 976 laktacijskih zaključkov. Povprečna količina mleka v letu 2009 se je v primerjavi z letom 2008 zmanjšala za 29 kg in v povprečju dosegla 467 kg. V povprečju je kozje mleko vsebovalo 3,3% maščobe in 3,2% beljakovin. Vsebnost beljakovin v kozjem mleku se je v primerjavi z letom 2008 povečala za 0,1 odstotne točke, medtem ko je vsebnost maščob ostala nespremenjena.

Slovenska sanska pasma je imela s 503 kg mleka največjo mlečnost med vsemi pasmami koz v letu 2009, medtem ko je imela drežniška največjo vsebnost maščobe (4,3%). Mlečnost koz v zadnjih desetih letih niha. Vzrokov je več, velik vpliv pa lahko pripišemo okoliškim dejavnikom, vplivu rejca, sezone, prehrane ter zdravstvenemu stanju živali.

Kontrola porekla in proizvodnje v tropih, ki redijo mesne pasme ovc in koz, se opravlja po A metodi. V kontrolo porekla in proizvodnje je bilo leta 2009 vključenih 12.855 ovc mesnih pasem v 224 tropih in 3.133 koz mesnih pasem v 197 tropih. Plodnost se izračuna za živali v tistih tropih, ki so bili v obravnavanem obdobju v kontroli (v poskusni dobi in redni kontroli). Izračuni temeljijo na zbranih podatkih o jagnjtvah in jaritvah v določeni sezoni.

Testiranje, odbira, priznavanje, potrjevanje plemenjakov in izdaja zootehniških dokumentov

Testiranje ovnov je potekalo na testni postaji v Logatcu in testni postaji na Jezerskem. Mladi ovni izvirajo iz kontroliranih rej. Rojstni podatki in proizvodni rezultati se vnesejo v centralno bazo podatkov. Pri mesnih pasmah se živali predhodno odbere na podlagi prirastov in podatkov o plodnosti matere. V času testiranja so ovni trikrat stehtani (interval 30 ± 5 dni),

krmljeni so s senom po volji in kilogramom krmil na dan. Postopek testiranja in meritev je enak tudi na testni postaji Jezersko, kjer so ovni v času testa na paši, brez dodajanja krmil.

Za potrebe testiranja na testni postaji Logatec je bilo leta 2009 vhlevljenih 412 mladih ovnov, od tega največ ovnov pasme jezersko solčavska ovca (193) in oplemenjene jezersko solčavske ovce (162), medtem ko je bilo za testiranje na testni postaji Jezersko vhlevljenih 26 moških jagnjet pasme jezersko solčavska ovca.

V skladu s potrjenim rejским programom se plemenske ovne in kozle obvezno odbira, ocenjuje in priznava. V letu 2009 je bilo odbranih in vpisanih v rodovniške knjige 4.127 ovc in 2.057 koz. Skupno je bilo v kontroli porekla in proizvodnje v letu 2009 odbranih 4.481 ovc in 2.071 koz.

6.3.4 Konjereja

V Sloveniji se vodi rodovniške knjige za pasme: lipicanski konj, slovenski hladnokrvni konj, posavski konj, haflinški konj, ljutomerski kasač, kasaški konj, slovenski toplokrvni konj, angleški polnokrvni konj, arabski polnokrvni konj, arabski konj in islandski konj.

Za vse živali naštetih pasem, ki so vpisane v rodovniške knjige, se vodi in izdaja zootehniška dokumentacija. Konec leta 2009 je bilo v register kopitarjev vpisanih skupno 15.795 živali od tega 6.920 čistopasemskih registriranih kopitarjev. Na vzrejnih pregledih se opravlja identifikacijski in registracijski pregled žrebet. Skupno je bilo registriranih 1.690 žrebet vseh pasem.

Letni pregled rodovniških kobil in naraščaja ter žrebic za sprejem v rodovnik, je v letu 2009 potekal na 266 vnaprej določenih preglednih mestih za vse pasme konj in 38 naknadno določenih preglednih mestih za živali slovenske toplokrvne, kasaške in arabske pasme.

Preglednica 44: Število kobil vpisanih v rodovniške knjige po pasmah; 2008 in 2009

	2008	2009
Slovenske hladnokrvne kobile	227	217
Posavske kobile	75	94
Haflinške kobile	47	41
Kasaške kobile	15	44
Slovenske toplokrvne kobile	23	15
Angleške polnokrvne kobile	4	6
Arabske polnokrvne in arabske kobile	7	10
Islandske kobile	9	4
Lipicanske kobile	27	22
Skupno sprejete v rodovnik	434	453

Vir: Veterinarska fakulteta

Opravljen je bil pregled vseh pripustnih postaj, kjer se je ocenila kakovost oskrbe plemenjakov in preverjalo rezultate pripustov in vodenje evidence o pripustih. Opravljen je bil pregled žrebetišča na Brigi, kjer so žrebeti letnika 2008 (25 živali) in 2009 (25 živali) dobre kakovosti. V plemenilni sezoni 2009 je plemenilo 390 plemenjakov vseh pasem. Strokovna komisija za odbiro, ocenjevanje in priznavanje plemenjakov je za plemenilno sezono 2010 odbrala 337 plemenjakov. Na žrebetišču Briga je bilo odbranih 13 žrebcev slovenske hladnokrvne pasme, 4 žrebci posavske pasme in 3 haflinški žrebci.

6.3.5 Čebelarstvo

V Sloveniji čebelarimo s kranjsko čebelo, ki je avtohtona pasma čebel in je zakonsko zaščitena. V priznani rejško organizacijo je bilo vključenih 3.965 čebelarjev z 90.400 čebeljimi družinami. Delovna skupina za pregled vzrejališč čebeljih matic je opravila pregled vzrejališč za vzrejo matic v letu 2009. V vzrejališčih čebeljih matic je bilo za potrebe odbire

matičarjev zbranih in pregledanih 152 vzorcev čebel. V vzorcu iz vsake družine, ki je potencialni matičar, je bilo okoli 50 čebel delavk.

V letu 2009 je bilo opravljeno progeno testiranje na 970 maticah, test pa je uspešno zaključilo 844 matic. Rezultati so zanesljivi, saj je imela vsaka matica dovolj testiranih potomk. V letu 2009 je bilo osemenjenih 60 matic.

Preglednica 45: Število matic v rodovniški knjigi kranjske čebele, 2005-2009

Leto rojstva	Število matic	Od tega rodovniških	Prodaja		
			Doma	EU	Izven EU
2005	12.461	100	8.646	3.443	372
2006	12.872	128	9.486	2.906	480
2007	12.826	187	8.263	3.853	710
2008	16.281	379	10.195	5.417	669
2008	17.212	289	12.062	4.373	777

Vir: Kmetijski inštitut Slovenije

Čebelarji pregledniki delajo nadzor nad izvajanjem osnovne odbire, lastno vzrejo matic in čebeljih družin in ugotavljajo doseganje ciljev. Delo opazovalno napovedovalne službe medenja je v letu 2009 obsegalo zbiranje vzorcev za umetno fenološko pospeševanje, terenske preglede zarodnih oblik proizvajalcev mane, kontrolo razvoja proizvajalcev mane in stanja medečih virov, lovljenje ličink kaparja na plošče ter ugotavljanje paritvenega in zalegalnega uspeha proizvajalcev mane.

6.3.6 Kunčjereja

Selekcijski program v kunčjereji se izvaja v dveh selekcijskih centrih in sicer pri maternalni liniji A in pri očetovski liniji C. V letu 2009 je bilo v rodovniško knjigo vpisanih 16 samcev in 436 samic maternalne linije A ter 27 samcev in 105 samic terminalne C linije.

V maternalni liniji A se redno izvaja nadzor nad splošnim stanjem populacije. Na odbiro vplivajo potrebe centrov in prodaja plemenskih živali na trgu. Zaradi krize v kunčjereji, ki je posledica zdravstvenih težav, uporaba plemenskih samic linije A v praksi še vedno ne dosega pričakovanj. Plodnost pri kunkah linije A je zelo dobra, v letu 2009 je bilo v gnezdu povprečno 9,02 živorojenih mladičev, kar je praktično enako postavljenemu rejskemu cilju.

V primerjavi z letom 2008 se je število živorojenih mladičev v očetovski liniji C povečalo, in sicer od 7,43 na 7,84. Število mladičev v gnezdu je bilo dovolj veliko, saj gre za selekcijo očetovske linije, kjer so lastnosti plodnosti drugotnega pomena.

Plemenske vrednosti so bile v letu 2009 napovedane za velikost gnezda pri obeh linijah in za telesno maso pri liniji C. Dnevni prirast gnezda se izboljšuje.

6.3.7 Perutninarstvo

Selekcija in odbira živali je potekala na domačih linijah kokoši, namenjenih predvsem za kmečke reje, ob dobri nesnosti, manjši zahtevnosti za rejo, ter še vedno dobrih klavnih lastnosti izločenih kokoši. Na področju perutninarstva se izvaja selekcija za kokoši lahkega tipa in kokoši težkega tipa. V selekcijsko delo lahkega tipa kokoši so bile v letu 2009 vključene pasme slovenska rjava kokoš, slovenska srebrna kokoš, slovenska grahasta kokoš ter avtohtona štajerska kokoš in križanci prelux – R, prelux – G ter prelux – Č. Uspešnost selekcijskega dela se ocenjuje predvsem na križankah, ki so rezultat selekcijskega dela na posameznih pasmah.

Spremljajo se predvsem podatki za potrebe selekcije in sicer:

- spremljanje nesnosti od 20. do 72. tedna starosti (število znesenih jajc po kokoši na dan in na teden),

- spremljanje fizikalnih lastnosti jajc (širina in višina jajca, indeks oblike jajca, masa jajc, barva lupine, višina gostega beljaka, barva rumenjaka, prisotnost mesnih in krvnih peg) od 20. do 72. tedna starosti,
- spolna zrelost, kjer se ugotavlja sposobnost razmnoževanja in starost,
- krivulja nesnosti, optimalni čas koriščenja za proizvodnjo jajc, izenačenost v jatah kokoši lahkega in težkega tipa,
- drugi parametri za namen odbire, pasemska čistost, odbira po zunanosti.

V selekcijo težkega tipa kokoši so vključene tri pasme (slovenska pitovna kokoš, slovenska zgodaj operjena kokoš in slovenska pozno operjena kokoš), ki se uporabljajo za pridobivanje končnega križanca, namenjenega za pitanje, prelux-bro. V letu 2009 se je ugotavljala izenačenost v jatah kokoši težkega in lahkega tipa. Med vsemi težkimi pasmami kokoši sta v 8. tednu starosti najtežji slovenska zgodaj operjena in slovenska pitovna kokoš. Med lahkimi pasmami so v 10. tednu starosti največjo telesno maso dosegle slovenska grahasta kokoš, sledila je slovenska rjava kokoš, nato slovenska srebrna kokoš in najlažja štajerska kokoš.

V letu 2009 se je spremljala celoletna nesnost in povprečna masa jajc desete generacije nastajajoče pasme šentjernejskega petelina. Oblikovana je bila nova generacija starševskih jat za pridobivanje križank v sezoni 2009/2010.

6.4 Raziskovalna dejavnost in kmetijsko šolstvo

6.4.1 Raziskovalna dejavnost

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je tako kot v preteklih letih tudi v letu 2009 na področju raziskovalne dejavnosti sodelovalo kot sofinancer v aplikativnih, razvojnih in ciljnih raziskovalnih programih ministrstva, pristojnega za znanost in sicer pri raziskovalnih projektih, katerih predlog in izvedba izkazuje strateško pomembnost in uporabnost projekta za razvoj resornih področij ministrstva.

Aplikativni raziskovalni projekti, ki predstavljajo izvirno raziskovanje, s katerim naj bi pridobili nova znanja ter so usmerjeni v določene praktične cilje ali namene, pomembne za področje kmetijstva, MKGP podpira v višini do 25%. Ta delež sofinanciranja s strani MKGP prijavitelj predstavlja kot sredstva zainteresiranih subjektov. Po razpisih za zbiranje predlogov za financiranje projektov temeljnega in aplikativnega raziskovanja na področju matematičnih, tehničnih, biotehničnih, medicinskih, družboslovnih in humanističnih ved (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS) iz preteklih let, je MKGP kot interesent v letu 2009 sofinanciralo osem aplikativnih projektov, za katere je bilo namenjenih 85.383 EUR. Podprti aplikativni projekti so se uvrstili v financiranje po razpisih iz leta 2006 (6 projektov, ki so se začeli financirati v letu 2007), leta 2007 (en projekt z začetkom financiranja v letu 2008) in leta 2008 (en projekt z začetkom financiranja v letu 2009).

Skupne prevzete obveznosti za podporo izvajanja aplikativnih projektov so v letu 2009 predstavljale 8,6% razpoložljivih sredstev oziroma izplačil za raziskovalno dejavnost na področju kmetijstva. Aplikativni raziskovalni projekti so koristno dopolnilo in korektor drugim programskim strukturam raziskovanja – predvsem ciljnim raziskovalnim programom, zlasti z vidika načina pridobivanja idej in rešitev.

V okviru raziskovalne dejavnosti ima ministrstvo najpomembnejšo vlogo pri projektih ciljnega raziskovalnega programa (CRP), kjer nastopa kot naročnik raziskav in sofinancira projekte CRP v povprečju okrog 50%. CRP so bili oblikovani kot posebna programska struktura Nacionalnega raziskovalnega programa, kot podpora sektorskemu razvojnemu načrtovanju.

V letu 2009 se je nadaljevalo financiranje štirinajstih projektov CRP 'Konkurenčnost Slovenije 2006–2013', izbranih na razpisu v letu 2006 in triinpetdesetih projektov CRP 'Konkurenčnost Slovenije 2006–2013', izbranih na razpisu v letu 2008.

Za sofinanciranje projektov CRP je bilo v letu 2009 prevzetih za 13,1% več obveznosti kot v letu 2008 in sicer 844.054 EUR. Višji delež sredstev za sofinanciranje CRP projektov in tudi sicer za podporo raziskavam v kmetijstvu v letu 2009 v primerjavi s predhodnim letom je posledica znižanja sredstev v letu 2008 za 3,5% zaradi rebalansa proračuna.

Preglednica 46: Sofinanciranje raziskovalnega dela v kmetijstvu s strani MKGP; 2008 in 2009

	Število projektov		Prevzete obveznosti v letu 2009 (EUR)	Izplačano (EUR)		Indeks 2009/08
	2008	2009		2008	2009	
Aplikativni in razvojni programi	11	8	85.383	122.009	85.383	70,0
CRP Konkurenčnost Slovenije	91	67	844.054	746.091	844.054	113,1
ERA-NET EUPHRESO	5	5	60.000	50.000	60.000	120,0
Raziskovalno delo skupaj	107	80	989.437	918.100	989.437	107,8

Vir: MKGP

Rezultati raziskovalnih projektov pomembno pripomorejo k prilagajanju kmetijske politike, oblikovanju strategij, razvoju novih tehnologij v kmetijstvu v povezavi z varstvom okolja in ohranjanjem kulturne krajine, prilagajanju in razvoju na področju živilsko predelovalne industrije, pridelavi zdrave hrane in varovanju in zaščiti potrošnika, razvoju podeželja in večnamenskosti kmetijstva, vzpostavitvam monitoringov v kmetijstvu in informacijskih sistemov. Na podlagi dosedanjih rezultatov raziskav je ocenjeno, da je ob pomoči ciljnega raziskovalnega programa mogoče v veliko večjem obsegu podpreti izvajanje nacionalnih strategij po posameznih področjih dela ministrstva, rezultati raziskav pa se tudi uspešno prenašajo v kmetijsko prakso. Za prenos rezultatov v kmetijsko prakso raziskovalne skupine organizirajo javne predstavitve tako za svetovalce, kot za kmete in dosežke raziskav tudi uspešno publicirajo.

Na podlagi v letu 2006 oblikovanega ciljnega raziskovalnega programa Konkurenčnost Slovenije 2006–2013 v podporo vladi in drugim relevantnim akterjem pri oblikovanju in izvajanju politik in ukrepov za uresničenje ciljev Strategije razvoja Slovenije (SRS) in Nacionalnega raziskovalnega in razvojnega programa (NRRP), se je v letu 2009 začelo delo na oblikovanju prioritete liste tem raziskovanja za naslednji javni razpis.

Težišča CRP temeljijo na ciljih SRS, ki odgovarjajo petim razvojnim prioritetam države, ki so:

1. Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast
2. Družba znanja: izobraževanje, vzgoja, raziskave in razvoj
3. Učinkovita in cenejša država
4. Moderna socialna država in večja zaposlenost
5. Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja

V skladu s cilji in prednostnimi nalogami v SRS in drugih državnih razvojnih dokumentih, vsebine raziskav za spremljanje in oblikovanje celostnega in trajnostnega razvoja kmetijstva ter podeželja z zagotavljanjem pridelave in predelave varne in zdrave hrane v največjem delu pokriva težišče 5 in delno težišče 1.

V letu 2008 je bil izveden tudi javni razpis za sofinanciranje pilotnih raziskovalnih projektov v okviru ERA-NET EUPHRESO. ERA-NET EUPHRESO projekt je namenjen koordinaciji raziskovalne politike držav članic oziroma regij na področju varstva rastlin. V okviru projekta so se v letu 2009 nadaljevale aktivnosti vključenih držav članic na naslednjih področjih: sistematično evidentiranje in analiza obstoječih raziskav s področja varstva rastlin; popis vseh institucij in njihove usposobljenosti in opremljenosti za raziskovalno delo na področju varstva rastlin; razvoj instrumentov in priprava pilotnih projektov; testiranje, evalvacija in predlogi za izboljšanje; razvoj transnacionalnih podlag, programov za raziskave in trajnostna koordinacija mreže sodelujočih. V projektu sodeluje 24 partnerjev iz 17 držav članic. V okviru enega od delovnih paketov (WP4) je bilo predvideno tudi preskušanje treh različnih mehanizmov financiranja projektov iz nacionalnih sredstev (*real common pot*, *virtual common pot*, *non competition mechanism*). Glede na možnosti, ki jih dopuščajo nacionalni predpisi, se je Slovenija vključila v mehanizem 'virtual common pot'. To pomeni, da vsaka organizacija

(financer), ki je vključena v financiranje raziskovalnega projekta, zagotovi finančna sredstva samo za svoj nacionalni del nadenacionalnega raziskovalnega projekta, ki ga izvaja konzorcij z najmanj tremi vključenimi državami.

Za preizkus v okviru ERA-NET EUPHRESKO razvitega celotnega mehanizma, od izbire tem (prioritet po državah), celotnega postopka od priprave vlog, do evalvacij, spremljanja in poročanja, je bilo po mehanizmu 'virtual common pot' razpisanih 5 tem: (i) Razvoj in validacija inovativnih diagnostičnih orodij za določanje bakterijskega hruševnega ožiga (*Erwinia amylovora*); (ii) Detekcija in epidemiologija pospiviroidov; (iii) Zlata trsna rumenica; (iv) Strategija zatiranja pelinolistne ambrozije in (v) Fitosanitarna učinkovitost sušenja lesa v komori.

V vseh predlogih navedenih projektov je bila vključena tudi Slovenija in na podlagi ocen projektov so se vse teme uvrstile tudi v financiranje. Za celotno izvajanje pilotnih projektov s trajanjem enega leta, je Slovenija prevzela obveznosti v skupni višini 125.000 EUR, za izvajanje teh projektov pa je bilo v letu 2009 izplačano 60.000 EUR.

V letu 2009 je MKGP aktivno sodelovalo tudi pri pripravi nove pobude mreže ERA-NET CORE Organic II. CORE Organic je akronim za Koordinacijo evropskega nadenacionalnega raziskovanja na področju ekološkega kmetijstva in prehranskih sistemov, ustanovljeno s ciljem izboljšati sodelovanje med nacionalnimi raziskovalnimi dejavnostmi na področju ekološkega kmetijstva.

CORE Organic II se je od 11 evropskih partnerskih držav, ki so sodelovale v CORE Organic I, doslej razširil na 22 partnerskih držav. Posebna cilja mreže CORE Organic II sta izboljšati izmenjavo informacij in strokovnega znanja ter usklajevati obstoječe raziskave. Ozadje teh ciljev je, da so za javna evropska raziskovalna in razvojna prizadevanja na področju ekološko pridelane hrane in kmetovanja značilne majhne raziskovalne skupnosti, ki so pogosto razpršene in porazdeljene tako geografsko, kot tudi institucionalno. To ustvarja potrebo po zbiranju razpršenega strokovnega znanja in izkušenj v kritično maso za ohranjanje in izboljšanje konkurenčne kakovosti in relevantnosti raziskovanja. Sodelujoče države smo pričele s pripravo podlag za prvi javni razpis s ciljem izboljšati kakovost, relevantnost in uporabo virov v evropskem raziskovanju ekološko pridelane hrane in ekološkega kmetovanja ter te vire združiti za financiranje nadenacionalnega raziskovanja ekološko pridelane hrane in ekološkega kmetijstva.

Podroben pregled raziskovalnih projektov, sofinanciranih s strani MKGP, je podan v prilogi 52.

6.4.2 Šolstvo

Skrb in odgovornost za načrtovanje in izvajanje izobraževanja v državi je v pristojnosti Ministrstva za šolstvo znanost in šport, področje usposabljanja odraslih pa v pristojnosti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v sodelovanju s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije in ostalimi socialnimi partnerji nastopa kot enakopraven partner pri vseh tistih vprašanjih, ki so vezana na izobraževanje s področja kmetijstva, gozdarstva in živilstva.

Uspešno prilagajanje kmetijstva je v veliki meri odvisno od tega, kako bo znalo naše kmetijstvo pokazati, uveljaviti in izkoristiti svoje posebnosti in prednosti ter preseči svoje pomanjkljivosti. To nam bo uspelo le z visoko usposobljenimi strokovnimi službami in izobraženimi kmetovalci. Za doseg tega cilja je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v sodelovanju s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije tudi v letu 2009 sodelovalo pri prenovi poklicnega in strokovnega izobraževanja. MKGP ima kot socialni partner v Področnem odboru za poklicne standarde kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in veterino in v Strokovnem svetu RS za poklicno in strokovno izobraževanje svojega predstavnika s področja kmetijstva.

MKGP del sredstev namenjena tudi sofinanciranju opremljanja šolskih posestev in usposabljanja šol za izvajanje praktičnega pouka, pri katerem se učenci usposobijo za delo in za uspešen ter kakovosten prenos znanja v prakso. V letu 2009 je ministrstvo podprlo nakup opreme in usposobitev zgradb srednjih kmetijskih, živilskih in gozdarske šole, Fakultete za kmetijstvo Maribor in Biotehniške fakultete v Ljubljani.

Podpora je bila namenjena tudi rednemu in dopolnilnemu izobraževanju, demonstracijam, poskusništvu in dopolnilnim dejavnostim, ki se izvajajo na šolskih posestvih in so izrednega pomena za usposabljanje dijakov in študentov, ter tudi za usposabljanje kmetovalcev ter za prenos najnovejših znanj do uporabnika.

7 UPRAVNA INFRASTRUKTURA

7.1 Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter organi v sestavi

Temelj upravne infrastrukture za oblikovanje in izvajanje kmetijske politike predstavlja Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, skupaj z organi v sestavi.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano opravlja naloge na področju kmetijstva, razvoja podeželja, prehrane, krme, varstva rastlin, veterinarstva in zootehnike, gozdarstva, lovstva in ribištva.

V okviru ministrstva delujejo štirje organi v sestavi:

- Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja,
- Fitosanitarna uprava Republike Slovenije,
- Veterinarska uprava Republike Slovenije,
- Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano.

Konec leta 2009 je bilo na ožjem ministrstvu zaposlenih 259, na Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja 309, v Fitosanitarni upravi RS 21, v Veterinarski upravi RS 314, na Inšpektoratu RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano pa 148 javnih uslužbencev. Na MKGP, skupaj z organi v sestavi, je bilo tako 31.12.2009 zaposlenih 1.051 javnih uslužbencev.

7.2 Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja

Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) od leta 2000 izvaja ukrepe nacionalne kmetijske politike, od maja 2004 pa okoli 100 ukrepov skupne kmetijske politike (SKP). ARSKTRP je polno akreditirana za izvajanje najzahtevnejših postopkov pri dodeljevanju finančnih sredstev na področju kmetijstva, živilsko-predelovalne industrije in razvoja podeželja.

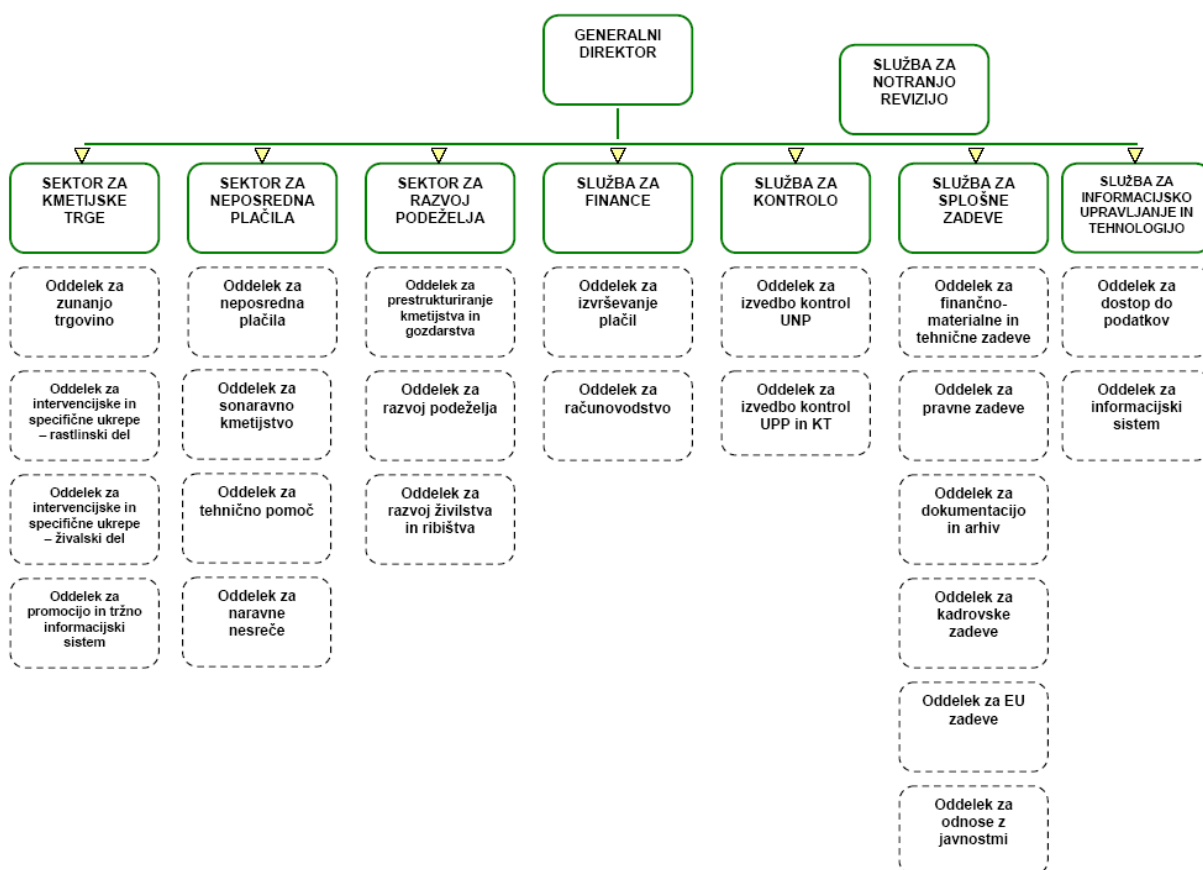
ARSKTRP je osrednji povezovalni element med institucijami EU in Slovenije ter upravičenci do sredstev. Preverja administrativno in vsebinsko ustreznost prispelih vlog in zahtevkov. Pri obravnavi vlog izvaja vrsto kontrol, na osnovi katerih obračuna plačila oziroma določa znesek za izplačilo v skladu z nacionalno in evropsko zakonodajo. Skrbi za pravilno in pravočasno izplačevanje nacionalnih in evropskih sredstev končnim prejemnikom ter o tem poroča vladnim in evropskim institucijam.

ARSKTRP je izvajalski organ, ki pri svojem delu tesno sodeluje z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ki je pristojno za pripravo in tolmačenje zakonodaje, ki jo ARSKTRP izvaja. Ključni dejavnik uspešnosti pa so strokovni in kompetentni kadri ter izmenjava informacij, znanja in izkušenj s številnimi evropskimi in domačimi strokovnjaki ter institucijami.

Ob koncu leta 2009 je z ARSKTRP imelo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi 312 uslužbencev, ki delajo v okviru osmih sektorjev oziroma služb: Sektor za kmetijske trge, Sektor za neposredna plačila, Sektor za razvoj podeželja, Služba za finance, Služba za kontrolo, Služba za splošne zadeve, Služba za informacijsko upravljanje in tehnologijo ter Služba za notranjo revizijo.

ARSKTRP izvaja ukrepe neposrednih plačil, ukrepe razvoja podeželja, ukrepe kmetijskih trgov, ukrepe *de minimis* in nacionalne ukrepe. V letu 2009 je za vse ukrepe SKP in nacionalne ukrepe skupno izplačala 351 milijonov EUR, od tega 229 milijonov EUR, ki jih dobi proračun RS povrnjene s strani Evropske komisije in 122 milijonov EUR sredstev iz proračuna RS. ARSKTRP je bila v letu 2009 zelo uspešna pri črpanju sredstev iz EU skladov, saj je od 229 milijonov EUR izplačanih sredstev do konca leta 2009 dobila povrnjenih že 203 milijone EUR. Slovenija dobi iz jamstvenega sklada (EKJS) sredstva povrnjena enkrat mesečno, iz sklada za razvoj podeželja (EKSRP) pa štiri krat letno za trimesečno obdobje izplačil.

Slika 25: Organizacijska struktura MKGP

Slika 26: Organizacijska shema ARSKTRP

V primerjavi z izplačili v letu 2008, ko je ARSKTRP večino plačil iz zahtevkov zbirnih vlog izvršila v aprilu-juniju, je v letu 2009 večino neposrednih plačil (za leto 2008) izplačala že v februarju 2009, izplačila za zahtevke zbirne vloge 2009 pa je pričela izplačevati že v novembru in decembru 2009.

V okviru zbirnih vlog vlagatelji oddajajo zahtevke za enotna plačila na površine (plačilne pravice), za proizvodno vezana plačila za površine (energetske rastline, stročnice, hmelj, lupinarji, krompir), za proizvodno vezana plačila za živali (posebna premija, dodatno plačilo za ekstenzivno rejo ženskih govedi, premija in dodatna premija za ovce in koze), za kmetijsko okoljske ukrepe (SKOP/KOP) in za plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD). ARSKTRP je v letu 2009 prejela 60.874 zbirnih vlog.

Preglednica 47: Število zbirnih vlog in zahtevkov za subvencijsko leto 2009

	Število zahtevkov	Število ha, število živali
Enotno plačilo	60.172	:
OMD	48.238	336.049
KOP	18.612	292.320
SKOP	2.496	170.746
Drobnica	3.157	82.161
Ekstenzivna reja ženskih govedi in posebna premija za govedo	25.700	:

Opomba: Če je vlagatelj oddal zahtevke v več obdobjih, je štet samo enkrat.

ARSKTRP je že v letu 2009 izplačala 58,1 milijona EUR sredstev iz naslova OMD in neposrednih plačil za leto 2009, kar je 27 milijonov EUR več izplačil v letu vlaganja zahtevkov v primerjavi z izplačili zahtevkov zbirne vloge 2008. Zahtevki zbirnih vlog za leto

2009 so bili izplačani dva meseca prej v primerjavi z zahtevki za leto 2008 in tri do štiri mesece prej v primerjavi z zahtevki za leto 2007, ko se je glavnina izplačil izvršila šele v aprilu 2008.

ARSKTRP preverja izpolnjevanje večletnih zavez za vse, ki so pristopili k izvajanju programov SKOP/KOP ali ukrepa OMD. V letu 2009 je ARSKTRP med seboj primerjala 60.000 vlog, poslala 2.600 pozivov za pojasnitev in od 1.129 vlagateljev zahtevala vračilo sredstev v skupni višini 0,6 milijona EUR.

V letu 2009 je ARSKTRP izvajala tudi številne ukrepe prve, tretje in četrte osi Programa razvoja podeželja 2007-2013. V letu 2009 so se obravnavale vloge in zahtevki za izplačilo po javnih razpisih iz prve generacije javnih razpisov.

ARSKTRP je v letu 2009 izvajala še ukrepe pomoči ob nepredvidljivih dogodkih v kmetijstvu na področju čebelarstva, prašičereje in perutninarstva, ukrepe prestrukturiranja sladkorne industrije, ukrepe za odpravo posledic naravnih nesreč, sofinanciranje zavarovalnih premij, itd.

V okviru ukrepov zunanje trgovine je ARSKTRP v letu 2009 izdala 1.568 dovoljenj (625 izvoznih – največ za meso in jajca; 943 uvoznih – največ za mleko).

V okviru upravljanja z mlečnimi kvotami je ARSKTRP v kvotnem letu 2008/2009 izvedla 8.198 postopkov (odvzem, stalne inčasne pretvorbe, ponovna dodelitev, izbira odkupovalcev mleka), v kvotnem letu 2009/2010 pa 3.343 postopkov.

V letu 2009 je ARSKTRP nadaljevala z izvajanjem tržno informacijskega sistema (zbiranje, obdelava in objavljane podatkov o količinah in cenah določenih kmetijskih pridelkov) za mleko in mlečne izdelke, goveje meso, prašičje meso, ovčje meso, perutninsko meso in jajca, vino, žita, sadje in zelenjavo, banane in etilni alkohol.

V letu 2008 je bilo izvedenih 13.733 kontrol, in sicer 11.699 kontrol ukrepov neposrednih plačil (površine, drobnica, govedo, navzkrižna skladnost, itd.), OMD in SKOP/KOP ter 2.034 kontrol ukrepov razvoja podeželja in kmetijskih trgov (SAPARD, EPD, PRP 2007-2013, čebelarstvo, intervencijski in specifični ukrepi). ARSKTRP je opravila tudi preko 602 superkontroli.

ARSKTRP je v letu 2009 obravnavala skupaj 3.772 pritožb zoper odločbe o dodelitvi neposrednih plačil, sredstev za ukrepe 2. osi PRP 2007-2013 ter sredstev iz ukrepov SKOP za subvencijska leta 2007-2009, vključno z odločbami o vračilu sredstev. Od tega je bilo na prvi stopnji rešenih 1.063 pritožb, na MKGP pa je bilo rešenih 2.066 pritožb. Na dan 31.12.2009 je bilo v pristojnem reševanju na MKGP še 643 pritožb.

ARSKTRP je v skladu z določili 42. in 45. Člena Zakona o kmetijstvu v ponovnih postopkih izdala 5.860 odločb za različne ukrepe in različna subvencijska leta. V 3.990 zadevah so bile pravočasno izvedene obnove postopkov in izdane nove odločbe, od tega 2.857 na prvi stopnji in 1.133 na MKGP. Na dan 31.12.2009 je 1.870 zadev še čakalo na obravnavo.

7.3 Fitosanitarna uprava Republike Slovenije

Fitosanitarna Uprava Republike Slovenije (FURS) je organ v sestavi Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Skupaj s fitosanitarno in gozdarsko inšpekcijo (Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano) ter pooblaščenimi uradnimi laboratoriji sestavlja nacionalno organizacijo za varstvo rastlin v skladu z mednarodno konvencijo za varstvo rastlin (IPPC).

Fitosanitarno področje vključuje:

- področje zdravstvenega varstva rastlin z ukrepi za preprečevanje vnosa (pojava) in širjenja ter za zatiranje rastlinskih škodljivih organizmov,
- področje fitofarmacevtskih sredstev in mineralnih gnojil z registracijo, prometom, uporabo in nadzorom fitofarmacevtskih sredstev ter ostankov teh sredstev v rastlinah ter

- področje sort rastlin in semenarstva (varstvo in registracija sort rastlin, kakovost semenskega materiala v pridelavi in na trgu, ohranjanje in trajnostna raba rastlinskih genskih virov za prehrano in kmetijstvo).

Na področju fitofarmacevtskih sredstev v skladu s svojimi pristojnostmi sodeluje tudi Ministrstvo za zdravje. Za izvajanje določenih strokovnih nalog in strokovno podporo MKGP so pooblašteni javni kmetijski zavodi, inštituti in fakulteti.

Delovno področje FURS pokrivajo naslednji zakoni: Zakon o zdravstvenem varstvu rastlin, Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih), Zakon o mineralnih gnojilih, Zakon o varstvu novih sort rastlin, Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin in Zakon o kmetijstvu.

Sektor za zdravstveno varstvo rastlin

Sektor za zdravstveno varstvo rastlin je odgovoren za upravne zadeve, pripravo predpisov, izvajanje upravnih nalog in mednarodno sodelovanje s področja rastlinskih škodljivih organizmov v skladu z Zakonom o zdravstvenem varstvu rastlin in podzakonskimi predpisi, za koordiniranje dela pri usklajevanju področja z evropskim pravnim redom in pri pripravi programov nacionalne strategije ter za oblikovanje novih sistemskih rešitev na področju.

V letu 2009 je bilo težišče dejavnosti na področju zdravstvenega varstva rastlin usmerjeno v naslednja področja:

- sodelovanje z EU in udeležba na rednih mesečnih sestankih delovnih telesih EU,
- poročanje EU o rezultatih posebnih nadzorov za določene škodljive organizme, o nadzoru določenega blaga iz tretjih držav ter o izvrševanju večletnega nacionalnega programa nadzora za področje varne hrane 2007-2009 (*MANCP - Multi annual national Control Plan*),
- pogajanja z Evropsko komisijo ter priprava dosjeja za uveljavitev evropskih sredstev za obvladovanje kostanjeve šiškarice v okviru sistema solidarnosti,
- koordiniranje dela in nalog z izvajalci zdravstvenega varstva rastlin in mednarodnimi organizacijami (Mednarodna konvencija o varstvu rastlin - IPPC, Konvencija o ustanovitvi Evropske in mediteranske organizacije za varstvo rastlin - EPPO, WTO Sporazum o uporabi sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov - SPS),
- sodelovanje v Taiex delavnicah, ki jih EU organizira za nove države kandidatke (Hrvaška, Črna gora, BIH, Makedonija),
- spremljanje pojava in gibanja škodljivih organizmov in pripravljanje ukrepov v zvezi s preprečevanjem vnosa in širjenja škodljivih organizmov, predvsem glede hruševega ožiga, leptonekroze koščičarjev, koruznega hrošča, rumenic vinske trte, palmovega rilčkarja, kitajskega in azijskega kozlička, borove ogorčice, kostanjeve šiškarice, fitoftorne sušice vejic in viroida vretenatosti krompirjevih gomoljev ter seznanjanje javnosti s sprejetimi ukrepi,
- izdajanje odločb o novih žariščih karantenskih škodljivih organizmov, vključno z določitvijo mej okuženih območij ter ukrepov za preprečevanje njihovega širjenja in zatiranje (hrušev ožig, koruzni hrošč, zlata trsna rumenica, palmov rilčkar in kostanjeva šiškarica),
- koordiniranje posebnih nadzorov škodljivih organizmov in delovanja prognostične službe,
- presoja in sprejemanje programov strokovnih nalog in koordiniranje dela strokovnih skupin s področja,
- koordinacija nadzora nad izvajanjem mednarodnega standarda za fitosanitarne ukrepe ISPM-15, ki ureja uvoz in promet z lesenim pakirnim materialom, ter priprava s tem povezanega načrta ukrepanja v primeru izbruha borove ogorčice,
- vodenje FITO registra, kamor je vpisanih okoli 900 pridelovalcev, predelovalcev, distributerjev in uvoznikov določenih rastlin in rastlinskih proizvodov, ki predstavljajo večjo fitosanitarno nevarnost in izdajanje upravnih aktov s področja registracije,
- usposabljanje fitosanitarnih inšpektorjev,
- podelitev 8 javnih pooblastil ter 5 koncesij javnim zavodom, ki delujejo na področju zdravstvenega varstva rastlin,

- priprava in objava 2 novih nacionalnih predpisov s področja obvladovanja zlate trsne rumenice ter s področja obveščanja in objavljanja podatkov glede škodljivih organizmov,
- priprava in objava sprememb 7 predpisov s fitosanitarnega področja.

Sektor za fitofarmacevtska sredstva in mineralna gnojila

Slovenija je polno sodelovala v projektu revizije aktivne snovi *azimsulfuron* po izteku veljavnosti vključitve v Aneks I k direktivi 91/414/EEC skupaj s Švedsko, ki je uspešno zaključen. Slovenija je v projektu delitve dela južnih držav članic ocenjevala fitofarmacevtska sredstva na podlagi aktivne snovi *folpet*, sodeluje pa tudi v projektu ocenjevanja fitofarmacevtskih sredstev v srednji coni.

Sektor za fitofarmacevtska sredstva in mineralna gnojila je poleg upravnih zadev, priprave predpisov in izvajanja upravnih nalog odgovoren za:

- mednarodno sodelovanje s področja v skladu s predpisi (EPPO, CEFTA CEUREG, OECD, FAO),
- koordinacijo programa spremljanja ostankov pesticidov v kmetijskih pridelkih,
- registracijo fitofarmacevtskih sredstev,
- koordinacijo dela na področju usposabljanja odgovornih oseb za promet s fitofarmacevtskimi sredstvi, predavateljev, prodajalcev in izvajalcev ukrepov varstva rastlin,
- koordinacijo dela na področju tehničnih zahtev za naprave za nanašanje fitofarmacevtskih sredstev (škropilnice) ter nadzora nad njimi,
- koordiniranje dela pri usklajevanju področja z evropskim pravnim redom,
- koordinacijo in pripravljanje programov nacionalne strategije ter
- oblikovanje novih sistemskih rešitev na področju.

Na podlagi Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih sta bila v letu 2009 izdana 2 nova predpisa in 2 spremembi obstoječih predpisov s področja registracije in uporabe fitofarmacevtskih sredstev ter nadzora. Z novo izdanimi podzakonskimi predpisi se je nadaljevalo delo v smislu koordinacije in vzpostavljanja sistema postopka registracije, prometa, uporabe in nadzora nad prometom in uporabo fitofarmacevtskih sredstev v Republiki Sloveniji.

V letu 2009 je bilo izdanih 170 različnih odločb s področja registracije fitofarmacevtskih sredstev, 2 odločbi o prenehanju registracij, 6 dovoljenj za uvoz vzorcev in 4 izjemna dovoljenja. Utečeno je potekalo delo pri vpisu v register in izbrisu iz registra podjetij za promet s fitofarmacevtskimi sredstvi, v katerega je bilo konec leta 2009 vpisanih 395 prodajalcev na drobno in debelo ter podjetij za uvoz in proizvodnjo fitofarmacevtskih sredstev. V okviru rednih pregledov naprav za nanašanje fitofarmacevtskih sredstev je bilo v letu 2009 s strani devetih pooblaščenih izvajalcev opravljenih 7.717 pregledov in izdanih 7.711 znakov o uspešno opravljenem testiranju. Nadaljevalo se je tudi certificiranje naprav za nanašanje fitofarmacevtskih sredstev, za kar sta pooblaščenici Biotehniška fakulteta in Fakulteta za kmetijstvo Maribor. V letu 2009 je 17 izvajalcev usposabljanj fitomedicine izvedlo 466 usposabljanj, ki se jih je udeležilo 24.554 oseb.

Na področju mineralnih gnojil je delo potekalo v skladu Zakonom o mineralnih gnojilih in Pravilnikom o kakovosti mineralnih gnojil. Kmetijski inštitut Slovenije je imenovan kot pooblaščen laboratorij za opravljanje kemijskih analiz za potrebe inšpekcijskega nadzora nad prometom mineralnih gnojil. V letu 2009 je bilo izdanih 45 odločb – dovoljenj za promet za mineralna gnojila, ki niso izpolnjevala pogojev za oznako *EC fertilizer*. Poleg vodenja upravnega postopka oziroma izdajanja dovoljenj, je delo potekalo tudi na področju spremljanja EU zakonodaje na tem področju in sodelovanja z drugimi organi.

Sektor za sorte rastlin in semenarstvo

Za izvajanje upravnih ter z njimi povezanih strokovnih nalog s področja sort kmetijskih rastlin, semenarstva in rastlinskih genskih virov je na FURS pristojen Sektor za sorte rastlin in semenarstvo, ki je odgovoren za:

- izvajanje upravnih nalog v zvezi z varstvom novih sort rastlin, vpisom sort kmetijskih rastlin v sortno listo, vpisom semenskih mešanic za krmne namene v evidenco semenskih mešanic v Republiki Sloveniji, z vpisom dobaviteljev semenskega materiala kmetijskih rastlin v register dobaviteljev in izdajanjem dovoljenj za izdajo etiket in potrdil dobavitelja,
- pripravo predpisov na podlagi Zakona o semenskem materialu kmetijskih rastlin in Zakona o varstvu novih sort rastlin ter prenos pravnega reda EU v našo zakonodajo,
- izvajanje organizacijskih ter z njimi povezanih strokovnih nalog na področju sort rastlin, semenarstva ter ohranjanja in trajnostne rabe rastlinskih genskih virov,
- sodelovanje z drugimi državnimi organi in mednarodnimi organizacijami (FAO, OECD, ISTA, UPOV), Evropsko komisijo in specializiranimi agencijami Evropske komisije (CPVO) in Bioversity International,
- poročanje Evropski komisiji in mednarodnim organizacijam,
- izdajo uradnega glasila FURS ter za informiranje strokovne javnosti o sortah kmetijskih rastlin in semenarstvu.

Spremenjen je bil Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin. Sprejeta sta bila 2 pravilnika in sicer Pravilnik o postopku vpisa sorte v sortno listo in o vodenju sortne liste in Pravilnik o pridelavi in trženju semena ohranjevalnih sort.

Spremenjenih in dopolnjenih je bilo 5 pravilnikov, in sicer Pravilnik o trženju semena oljnic in predivnic, Pravilnik o trženju semena krmnih rastlin in pese, Pravilnik o dopolnitvah pravilnika o trženju semena žit, Pravilnik o postopku vpisa sorte v sortno listo in o vodenju sortne liste, Pravilnik o trženju razmnoževalnega materiala in sadik sadnih rastlin, namenjenih za pridelavo sadja.

Sprejete so bile metode za preizkušanje uporabne vrednosti sort krompirja, oljne ogrščice ter trav in metuljnic ter metoda za naknadno kontrolo semena krmnih rastlin in pese. Dopolnjena je bila metoda naknadne kontrole semena žit (preverjanje kakovosti tretiranja semena koruze s Heubach testom).

V letu 2009 je FURS na področju sort rastlin in semenarstva vodila naslednje upravne postopke:

- za varstvo sort: zavarovana je bila ena sorta hmelja;
- za vpis v sortno listo: vloženih je bilo 65 novih prijav, kar predstavlja 20% manj prijav v primerjavi z letom 2008, izdanih je bilo 29 odločb o vpisu sort v sortno listo, 27 odločb o razveljavitvi odločbe o vpisu sorte v sortno listo, 5 odločb o zavrnitvi vpisa ter 28 sklepov o ustavitvi postopka vpisa;
- za trženje semenskega materiala sort, ki ne izpolnjujejo predpisanih zahtev za trženje: izdanih je bilo 12 odločb o dovolitvi trženja sort, ki so v postopku vpisa sorte v sortno listo, za 1 sorto lucerne je bilo izdano posebno uvozno dovoljenje;
- za potrditev semenskih mešanic: vložene in vpisane v evidenco so bile 3 semenske mešanice;
- za vpis v register dobaviteljev: izdanih je bilo 29 odločb o vpisu in 31 odločb o izbrisu iz registra dobaviteljev; izdanih je bilo 10 odločb o pridobitvi in 8 odločb o odvzemu dovoljenja za izdajo etiket in potrdil dobavitelja;
- za imenovanje izvajalca preizkušanja sort: podaljšani sta bili odločbi o imenovanju Kmetijskega inštituta Slovenije in Inštituta za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije za izvajalca preizkušanja sort rastlin;
- za imenovanje poljskih preglednikov, vzorčevalcev in laboratorijev pod uradnim nadzorom v postopku uradne potrditve semenskega materiala kmetijskih rastlin: imenovanje je bilo obnovljeno 8 preglednikom semenskih posevkov in 2 vzorčevalcema semena pod uradnim nadzorom.

Objavljena je bila sortna lista poljščin, zelenjadnic in trte za leto 2009 in objavljeni sta bili opisni sortni listi za koruzo in hmelj.

V letu 2009 so bili izvedeni tudi postopki uradne potrditve semenskega materiala kmetijskih rastlin, ki jih na podlagi javnega pooblastila FURS vodijo nosilci javnih pooblastil (Kmetijski inštitut Slovenije, Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije). V uradno potrditev je bilo prijavljenih 1.864 ha semenskih žit in koruze (uradno potrjeno 6.438 ton semena), 193 ha semenskih posevkov krmnih rastlin (potrjeno 95 ton semena), 45 ha semenskih posevkov oljnic (potrjeno 124 ton semena), 37 ha semenskega krompirja (potrjeno 856 ton semena) in 12 ha semenskih posevkov zelenjadnic. Pri hmelju je bilo prijavljenih v uradno potrditev 55 izvornih in 868 osnovnih matičnih rastlin hmelja ter 135.500 certificiranih sadik A. Od 44,08 ha prijavljenih matičnih hmeljišč je bilo uradno potrjenih 37,84 ha. V uradni pregled (za pridelavo sadik brez certifikata) je bilo prijavljenih 7,74 ha proizvodnih hmeljišč. Pri trti je bilo uradno potrjenih 39 novih slovenskih klonov vinske trte. V uradno potrditev je bilo prijavljenih 62,05 ha matičnjakov in 25,15 ha matičnih vinogradov; najavljena je bila pridelava skupaj 5.065.005 trsnih cepljenk. Pri sadnih rastlinah je bilo v uradno potrditev prijavljenih 2.234 matičnih rastlin za pridelavo uradno potrjenih cepičev, 54.695 matičnih grmov za pridelavo uradno potrjenih podlag in 7.685 sadnih sadik.

V okviru naknadne kontrole semenskega materiala je bilo v letu 2009 odvzetih in preverjenih 132 vzorcev krompirja, 105 vzorcev poljščin (od tega 62 vzorcev strnih žit) in 62 vzorcev zelenjadnic. Pri strnih žitih, koruzi, krmnih rastlinah ter oljnicah in predivnicah je bila kakovost in sortnost semenskega materiala skladna s predpisi. Neustrezno zdravstveno stanje semena je bilo ugotovljeno pri 16 vzorcih krompirja (od tega 70% vzorcev iz trga). Neustrezna kakovost in sortnost je bila ugotovljena tudi pri starejših sortah zelenjadnic.

V okviru slovenske rastlinske genske banke se je zaključila nadgradnja informacijskega sistema, ki omogoča vnos osnovnih podatkov o akcesijah genskih virov, ki se hranijo v genski banki. Sočasno z nadgradnjo so bila pripravljena navodila za uporabo aplikacije, izvedena so bila tudi usposabljanja za uporabnike aplikacije. V začetku leta se je konstituiral Svet za genske vire, kot svetovalno telo ministra za kmetijstvo na področju genskih virov za prehrano in kmetijstvo. Za predsedujočega Svetu je bil imenovan predstavnik FURS. Izvajale so se aktivnosti po programu strokovnih nalog za leto 2009 ter v okviru projekta SEEDNet, ki je namenjen izboljšanju sistema ohranjanja rastlinskih genskih virov v državah JV Evrope. V okviru sejma Agra v Gornji Radgoni je bilo izvedeno predavanje na temo implementacije večstranskega sistema za izmenjavo rastlinskih genskih virov v Sloveniji s povabilom k vključitvi zasebnih zbirk genskih virov v večstranski sistem.

Informacijski sistem FURS

Za potrebe informacijske podpore upravnih postopkov, spremljanja nadzorovanih škodljivih organizmov, varstva in registracije sort, Slovenske rastlinske genske banke, registracije fitofarmacevtskih sredstev, vodenje evidenc izobraževanj ter drugih evidenc, je FURS nadaljevala nadgradnjo obstoječih in razvoj novih aplikacij fitosanitarnega informacijskega sistema (namenska programska oprema). Za podporo upravnim postopkom FITO in SEME registra je bila razvita aplikacija FURS_APL, ki omogoča direktno povezavo s sistemom SPIS. V isto aplikacijo sta bila integrirana tudi dopolnjena FITO-pregled in FITO-nadzor, ki podpirata posebne nadzore škodljivih organizmov ter nova aplikacija za vodenje slovenske rastlinske genske banke.

Upravni informacijski sistemi FURS so:

- Fito register je namenjen vodenju registriranih zavezancev, ki se ukvarjajo s pridelavo, uvozom in trženjem materiala kmetijskih rastlin in rastlinskega blaga, na katerem se lahko pojavljajo karantenski in nadzorovani škodljivi organizmi. V letu 2008 je bila uvedena prenovljena aplikacija za vodenje registra, evidence odgovornih oseb in evidence letne pridelave. V aplikacijo je tudi integrirana podpora za pisarniško poslovanje.
- Fito nadzor pokriva področje posebnih nadzorov in je namenjen sprotnemu zbiranju in analizi podatkov o pojavu nadzorovanih škodljivih organizmov ter vpisu in analizi

laboratorijskih analiz. V letu 2008 je bilo nadgrajenih nekaj funkcionalnosti za posebne nadzore in laboratorije.

- Fito prognoze je ime aplikaciji, kjer prognostični centri objavljajo napovedi pojava bolezni in škodljivcev in druga obvestila iz varstva rastlin. Ta obvestila so potem takoj vidna na spletnih straneh Fito-info ter razposlana po elektronski pošti in kratkih SMS obvestilih naročnikom na obvestila.
- Addvantage je aplikacija in podatkovna baza namenjena upravljanju meteoroloških postaj na strojnem nivoju, zbiranju podatkov meritev meteoroloških postaj in za napovedovanje pojava škodljivih organizmov.
- Register FFS in Register trgovin FFS je aplikacija namenjena vodenju registra fitofarmacevtskih sredstev, registra prodajaln fitofarmacevtskih sredstev, evidence prodaje fitofarmacevtskih sredstev in drugih evidenc v zvezi s fitofarmacevtskimi sredstvi. V letu 2008 je bila uvedena elektronska oddaja poročil o letni prodaji fitofarmacevtskih sredstev za registrirane trgovine, prenovljenih pa je bilo tudi več funkcionalnosti same aplikacije. Elektronska oddaja evidenc o prometu s fitofarmacevtskimi sredstvi je potekala tudi v letu 2009.
- Evidenca izobraževanj iz fitomedicine vsebuje podatke o osebah, ki so opravile izobraževanja na področju fitomedicine (uporaba in rokovanja s fitofarmacevtskimi sredstvi). Podatke v evidenco sproti vnašajo ustanove, ki so pooblaščenice za izvajanje izobraževanj. Evidenca je bila vzpostavljena v letu 2005, v letu 2009 pa je imela 69.172 vpisov o opravljenih izobraževanjih iz fitomedicine.
- Evidenca testiranja naprav za nanašanje FFS se vodi na javnih zavodih, ki so pooblaščenice za testiranje naprav za nanašanje fitofarmacevtskih sredstev. Testiranje opravljajo na terenu, potem pa podatke uskladijo s centralno evidenco v obeh smereh. Iz centralnega strežnika preverijo točnost podatkov, posodobijo šifrante, subjekte in podatke testiranj ostalih ekip, hkrati pa iz svoje baze posodobijo podatke v centralno evidenco. Ta evidenca je bila prvič vzpostavljena v letu 2005. V letu 2009 je bilo v evidenco vpisanih 23.058 aktivnih naprav za nanašanje fitofarmacevtskih sredstev.
- Seme register je namenjen vodenju registriranih zavezancev, ki se ukvarjajo s pridelavo, uvozom in trženjem semenskega materiala kmetijskih rastlin. V letu 2008 je bila tudi za ta del uvedena prenovljena aplikacija, ki ima enake funkcionalnosti kot Fito register.
- Fito sorte je informacijski sistem namenjen vodenju registra sort registriranih v RS (sortna lista) in vodenju registra zavarovanih sort ter obdelavi vsebovanih podatkov za namene poročanja na nacionalni in mednarodni ravni.
- Fito-postaje je aplikacija, namenjena administraciji agro-meteoroloških postaj in podatkov zbranih s teh postaj.
- Meridio je elektronski arhiv (e-arhiv), ki služi vodenju in shranjevanju vse elektronske dokumentacije. Izpolnjuje vse mednarodne standarde elektronskega arhiva. V fitosanitarnem informacijskem sistemu je elektronski arhiv integriran z drugimi aplikacijami in dejansko služi za brezpapirno poslovanje med državnimi organi in pooblaščenimi zavodi. Z elektronskim arhivom se je drastično zmanjšala količina papirnih dokumentov, hkrati pa se je povečala operativnost, saj lahko več ljudi hkrati in od koderkoli dostopa do iskanih dokumentov.
- GIS je zelo močna geografska informacijska podpora za vse aplikacije in za namene geografskega modeliranja in poročanja. V tem delu so razvite lastne programske rešitve, zelo veliko pa se uporablja tudi licenčna programska GIS oprema podjetja ESRI–ARC GIS. To opremo upravlja FURS tudi za druge organe MKGP in zunanje pooblaščenice institucije.

Fitosanitarna uprava upravlja in vzdržuje tudi več spletnih portalov, ki služijo za streženje informacij javnosti. Ti spletni portali so:

- <http://www.furs.si> je upravna spletna stran FURS, namenjena komunikaciji s strankami. Na spletni strani je vsa aktualna zakonodaja za fitosanitarno področje, vse upravne informacije in obrazci ter ostale informacije (poročila in izjave), zanimive za široko javnost.

- <http://www.fito-info.si> spletni portal je bil konec leta 2008, zaradi selitve strežnikov in aplikacij, prestavljen iz Biotehniške fakultete na Fitosanitarno upravo, hkrati pa je dobil tudi nov domenski naslov. Vsebuje podatke o registriranih fitofarmacevtskih sredstvih in njihovi toksikologiji, podatke o živih organizmih (sistematiko, latinska, tuja in domača imena, opise bolezni in škodljivcev, fotografije organizmov), različne informacije s področja varstva rastlin, zakonodajo s fitosanitarnega področja, članke, druge objave in okoljevarstvene napotke. Zelo obiskan je tudi prognostični modul, kjer so sprotne informacije, ki jih objavlja Opazovalno napovedovalna služba Slovenije. Ta informacijski sistem se stalno dopolnjuje, saj nekatere informacije v njem relativno hitro zastarajo. Take informacije so prognostična obvestila, registrirani pripravki fitofarmacevtskih sredstev in zakonodaja s fitosanitarnega področja. Za vzdrževanje spletnega portala skrbi FURS, za objavljane informacij na portalu pa vse institucije s področja varstva rastlin.
- <http://spletni2.furs.gov.si> je spletni portal namenjen streženju podatkov iz registrov in evidenc, ki jih vodi FURS. Tukaj so dostopni podatki meteoroloških postaj (preko 100 avtomatskih postaj), registra fitofarmacevtskih sredstev, registra trgovin s fitofarmacevtskimi sredstvi, registra sort rastlin ter fito in seme registra.
- <http://rkg.gov.si/GERK/FITO/> je spletni portal namenjen streženju geografskih podatkov, ki jih kot sloje objavlja FURS. Tukaj je za enkrat predstavljena mreža agro-meteoroloških postaj, kasneje pa bodo dodani še drugi geografski sloji s področja dela FURS.

7.4 Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano

7.4.1 Kmetijska inšpekcija

Kmetijsko inšpekcijo, ki deluje v okviru Inšpektorata RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano (RSKGH), vodi direktor kmetijske inšpekcije, ki strokovno pokriva področje kmetijskih zemljišč, ostala strokovna področja pa koordinirata dve inšpektorici svetnici, ena področje živinoreje, zakona o kmetijstvu, gensko spremenjenih organizmov in mineralnih gnojil, ter druga področje fitofarmacevtskih sredstev, semenarstva in varne hrane. Kmetijska inšpekcija deluje na terenu v osmih območnih enotah. Poleg lokacij samih sedežev območnih enot so pisarne inšpektorata razporejene tudi na izpostavah po Sloveniji. V letu 2009 je delo na terenu opravljalo 34 kmetijskih inšpektorjev po naslednji zakonodaji in spremljajočih podzakonskih predpisih: Zakon o kmetijstvu, Zakon o kmetijskih zemljiščih, Zakon o živinoreji, Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin, Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih, Zakon o mineralnih gnojilih, Zakon o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi, Zakon o varstvu novih sort rastlin, Zakon o varstvu okolja ter Zakon o vodah.

Usmeritve nadzora kmetijske inšpekcije v letu 2009 so sledile zahtevam zakonodaje skupne kmetijske politike EU. Tako je bil dan poudarek naslednjim bistvenim vsebinam:

- spremljanje, ugotavljanje in preprečevanje negativnih vplivov kmetijske proizvodnje na okolje; v ta sklop spada nadzor nad kmetijskimi zemljišči v smislu preprečevanja zaraščanja, onesnaževanja, nelegalnih odlagališč in zagotavljanja trajne rodovitnosti kmetijskega zemljišča ter nadzor nad uporabo fitofarmacevtskih sredstev, ki je povezan z ostanke embalaže, vplivom na okolje, varovanjem podtalnice in tal, negativnimi vplivi prekomernega gnojenja in omejitvami na vodovarstvenih območjih;
- nadzor nad ukrepi skupne evropske politike v skladu z zakonom o kmetijstvu s ciljem ugotavljanja učinkovitosti teh programov in namenske porabe sredstev;
- zagotavljanje varne in zdrave hrane z ugotavljanjem stanja pri pridelovalcih glede pogojev reje in pridelave ter prvim dajanjem v promet

Delo kmetijske inšpekcije je bilo po Zakonu o kmetijskih zemljiščih usmerjeno v preprečevanje zaraščanja in onesnaževanja ter degradacije kmetijskih zemljišč, sanacije nelegalnih deponij in odpadnega materiala. Varstvo kmetijskih zemljišč je eden od najpomembnejših ukrepov za preprečevanje spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč.

Inšpekcijski postopki se v večini primerov začnejo na podlagi prijav ter po uradni dolžnosti inšpektorjev. Značilna je dolgotrajnost postopkov, saj je potrebno upoštevati rok izvedbe, ki je opredeljen v 7. členu Zakona o kmetijskih zemljiščih (obdelanost kmetijskih zemljišč). V letu 2009 se je povečalo število reševanja postopkov nelegalnih deponij odpadnega gradbenega in izkopnega materiala na kmetijskih zemljiščih, nenamenske rabe, zaraščanja ter nadzora agrarnih operacij in vzdrževanja melioracijskih jarkov.

Delo po tem zakonu je na področju kmetijske inšpekcije v zadnjih letih v stalnem porastu, predvsem na račun številnih prijav o ne obdelavi zemljišč. V preteklem letu je največjo težavo pri delu predstavljala nedorečena razmejitev dela med inšpektorji IRSKGH in Inšpektorata RS za okolje in prostor pri reševanju deponij in odlagališč na kmetijskem zemljišču. Novelirati je potrebno Zakon o kmetijskih zemljiščih glede uskladitve vsebin nadzora z Inšpektoratom RS za okolje in prostor ter višjih kazni zoper tiste kršitelje, ki povzročajo degradacijo kmetijskih zemljišč. Definicija degradacije po obstoječem zakonu ni dovolj določna.

Preglednica 48: Število opravljenih pregledov, ugotovljenih nepravilnosti, izdanih odločb in opozoril po posameznih zakonih v letu 2009

ZAKONSKA PODLAGA	Pregledi	Nepravilnosti	Zapisniki	Odločbe	Pritožbe	Opozorila
Zakon o kmetijskih zemljiščih	2.449	915	1.755	524	28	115
Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin	330	13	212	8	0	4
Zakon o mineralnih gnojilih	256	39	173	28	0	6
Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih	6.902	551	1.449	238	7	237
Zakon o živinoreji	1.398	388	1.208	134	1	234
Zakon o kmetijstvu	1.660	397	1.149	222	4	111
Zakon o zaščiti živali	17	6	10	2	0	4
Zakon o varstvu okolja	250	108	165	60	0	19
Ostalo	1	0	1	0	0	0
SKUPAJ	13.263	2.411	6.122	1.216	40	730

Preglednica 49: Število prekrškov in izrečene globe po zakonih v letu 2009

ZAKONSKA PODLAGA	Plačilni nalogi		Odločbe		Število opominov	Povprečnine (EUR)
	Število	Globa (EUR)	Število	Globa (EUR)		
Zakon o kmetijskih zemljiščih	35	3.130	3	187	1	110
Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin	2	938	0	0	2	60
Zakon o mineralnih gnojilih	0	0	0	0	2	60
Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih	51	20.909	12	5.460	19	1.230
Zakon o živinoreji	19	1.170	0	0	1	30
Zakon o kmetijstvu	11	813	2	160	0	80
Zakon o zaščiti živali	0	0	0	0	0	0
Zakon o varstvu okolja	2	668	0	0	11	330
Ostalo	25	16.946	3	1500	7	350
SKUPAJ	142	44.574	20	7.307	43	2.250

Kmetijska in fitosanitarna inšpekcija si delita pristojnosti po Zakonu o semenskem materialu kmetijskih rastlin. V skladu z dokumentom o razmejitvi pristojnosti, so naloge kmetijske inšpekcije nadzor semena žit, krmnih rastlin in oljnic na trgu (kakovost in označenost).

Kmetijska inšpekcija je z namenom ugotavljanja kakovosti semena na trgu v okviru naknadne kontrole (36. člen Zakona o semenskem materialu kmetijskih rastlin) odvzela 34 vzorcev semena: 20 vzorcev koruze in 14 vzorcev ozimnih žit (13 vzorcev pšenice, 1 vzorec ječmena). Kakovost je bila pri 32 vzorcih semena ustrezna, neustrezna sta bila dva vzorca. Seme, ki zaradi prenizke kalivosti ni ustrezalo, zaradi pravočasnega vzorčenja ni bilo sproščeno v promet (dodelovalec ga je vrnil dobavitelju v Francijo), v drugem primeru pa je postopek v zvezi z neustreznim vzorcem še v teku.

Po Zakonu o mineralnih gnojilih so kmetijski inšpektorji v letu 2009 opravili 256 pregledov. Pregledi so bili fokusirani predvsem na naslednje: ali ima mineralno gnojilo registracijo; ali je

ES gnojilo; če je mineralno gnojilo ES, ali je skladno z Uredbo 2003/2003 ter če je deklaracija mineralnega gnojila v slovenskem jeziku. Najpogostejši napaki pri kontroli mineralnih gnojil v prometu sta neupoštevanje fizične pritrjenosti deklaracij na embalažno enoto in deklaracije v slovenskem jeziku. Skupno je bilo izdanih 21 odločb in 6 opozoril po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in 2 prekrškovni odločbi z opominom.

V skladu z Zakonom o fitofarmacevtskih sredstvih kmetijska inšpekcija opravlja nadzor nad prometom fitofarmacevtskih sredstev (FFS), nad izvajalci usposabljanj iz fitomedicine, nad izvajalci rednih pregledov naprav za nanašanje FFS in nad uporabo FFS. V preteklem letu se je povečalo število pregledov. V okviru monitoringa je bilo odvzetih 280 vzorcev različnih vrst kmetijskih pridelkov. Vzorci so bili odvzeti pri pridelovalcih ob in po spravilu pridelka ter ob prvem dajanju v promet. Po načinu pridelave so bili vzorci iz konvencionalne, integrirane, kot tudi iz ekološke pridelave. V okviru programa je bilo odvzetih 110 vzorcev sadja (od tega 41 vzorcev jabolk, 40 vzorcev hrušk in 29 vzorcev grozdja), 150 vzorcev zelenjave (21 vzorcev paprike, 23 vzorcev solate, 28 vzorcev endivije, 9 vzorcev jajčevcev, 17 vzorcev cvetače in 52 vzorcev krompirja) ter 20 vzorcev pšenice.

Pri analizi sadja na vsebnost fitofarmacevtskih sredstev so bile uporabljene multirezidualne metode za 145 aktivnih snovi ter analiza posameznih pesticidov za klormekvat, mepikvat in abamektin. Pri analizi zelenjave na vsebnost fitofarmacevtskih sredstev so bile uporabljene multirezidualne metode za 214 aktivnih snovi.

V vseh 110 preiskanih vzorcih sadja ugotovljene vsebnosti kovin (svinca in kadmija) ne presegajo mejnih vrednosti.

Iz rezultatov programa določanja ostankov fitofarmacevtskih sredstev in ostalih onesnaževal v sadju je razvidno, da zelo visok delež vzorcev sadja (jabolk, hrušk in grozdja), pridelanega na območju Slovenije, ne vsebuje takšnih količin ostankov pesticidov oziroma kovin, ki bi lahko ogrožale zdravje ljudi.

Od 150 analiziranih vzorcev zelenjave ostanki pesticidov niso bili prisotni v 122 vzorcih (83,5%), če pa upoštevamo, da so rezultati pri cvetači sporni (v 17 vzorcih cvetače so bili določeni ditiokarbamati, ki za uporabo na cvetači v Sloveniji niso registrirani, vendar jih zaradi neselektivnosti metode ne moremo pripisati uporabi fitofarmacevtskih sredstev), je rezultat še boljši – namreč 139 (92,6%) neoporečnih vzorcev. Med vzorci ni bilo takih, kjer bi bila vsebnost ostankov nad MRL, ostanke pod ali enako MRL pa je vsebovalo 28 vzorcev (16,5%) in sicer 2 vzorca paprike, 5 vzorcev solate, 4 vzorci endivije (od tega 3 vzorci po eno aktivno snov, ki za uporabo na endiviji v Sloveniji ni registrirana, v 1 vzorcu iz integrirane pridelave sta bili določeni dve aktivni snovi, ki v Sloveniji nista registrirani).

Zaradi ugotovitve znatnih vsebnosti nikotina v samoniklih glivah – jurčkih in lisičkah, nabranih na različnih območjih EU, pa tudi iz uvoza, je bilo na Stalnem odboru za prehransko verigo in zdravje živali – ostanki pesticidov (SCOFCAH, Bruselj 12.06.2009), sprejeto priporočilo o izvedbi monitoringa za ugotavljanje prisotnosti nikotina v samoniklih glivah. V okviru monitoringa je bilo vzorčenih 20 vzorcev gliv, od tega 16 vzorcev svežih gliv, nabranih na območju celotne države in 4 vzorci sušenih gliv iz uvoza. V vseh 16 vzorcih svežih gliv je dokazana vsebnost nikotina nižja od vrednosti 0,036 mg/kg, v 3 od 4 vzorcev sušenih gliv iz uvoza je dokazana vsebnost nikotina nižja od vrednosti 1,17 mg/kg s.s., v enem vzorcu suhih jurčkov pa je bila izmerjena vsebnost nikotina višja od vsebnosti 1,17 mg/kg s.s., ki jo je EFSA priporočila kot varno. Kot je razvidno iz opravljene ocene tveganja, ta vzorec ne predstavlja tveganja za zdravje odraslih, lahko pa predstavlja tveganje za zdravje otrok in torej ni varen. V skladu s postopki obveščanja, so bili podatki o tem vzorcu posredovani tudi Zdravstvenemu inšpektoratu RS, ki je ustrezno ukrepal.

Po Zakonu o živinoreji je bil nadzor usmerjen v pregled označenosti in identifikacije živali, predvsem goveda. Ti pregledi so opravljeni skladno z EU zakonodajo, po kateri se je obveznost pregledov zmanjšala od 10 na 5%, ker ima država centralni register goveda na MKGP (Služba za identifikacijo in registracijo živali). Od priznanih rejskih organizacij je bil v letu 2009 opravljen pregled izpolnjevanja rejskega programa v kobilarni Lipica. Zaradi

ugotovljenih nepravilnosti je bila izdana odločba. Preverjenih je bilo tudi 5 vzrejalšč čebeljih matic, pri katerih pa niso bile ugotovljene nepravilnosti.

Kmetijska inšpekcija je v skladu s Protokolom o medsebojnem obveščanju IRSKGH, Nacionalnega veterinarskega inštituta in Veterinarske uprave RS v primeru prijave pomora čebel v letu 2009 opravila 8 inšpekcijskih pregledov. Ugotovljeno je bilo, da so bili posamični primeri razpršeni na območju celotne Slovenije, razen na Gorenjskem in na obali. Kmetijska inšpekcija ugotavlja, da so bili posamezni primeri v letu 2009 le posamični primeri v 3 km krogu doleta čebel in da ni podana vzorčna zveza z ostalimi čebelarji na območju nadzora ter da nepravilna uporaba fitofarmacevtskih sredstev ni najpogostejši vzrok za pomor oziroma padec čebel oziroma, da vzroki za padce oziroma pomore čebel v letu 2009 v pretežni meri ne izvirajo iz kmetijske dejavnosti. V zvezi s padci čebel so bili vzporedno opravljeni tudi pregledi ustreznosti sejalic za setev tretiranega semena, testi oprijemljivosti fitofarmacevtskih sredstev na seme, ki je tretirano in analize količin tretiranega fitofarmacevtskega sredstva glede na deklaracijo.

Po Zakonu o kmetijstvu je bilo v letu 2009 opravljenih 1.660 pregledov, kar je nekoliko manj kot v letu 2008 in to predvsem zato, ker so postopki kontrole identifikacijskega sistema za zemljišča zelo dolgotrajni in zapleteni, predvsem kadar se kontrola opravlja na planinskih ali kraških pašnikih. Take kontrole trajajo več dni na terenu in še nekaj dni v pisarni.

Največ pregledov je bilo izvedenih na področju registracije primarnih proizvajalcev živil in skladnosti s to registracijo ter z drugimi vsebinami, ki opredeljujejo higieno v primarni proizvodnji živil.

Kmetijska inšpekcija je na podlagi Uredbe o izvajanju 11. člena Uredbe Sveta ES št. 485/2008 o pregledu transakcij, ki so del sistema financiranja Jamstvenega oddelka Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada, s strani držav članic in o razveljavitvi direktive 77/435/EGS (Ur.l. RS, št. 55/05), v letu 2009 opravljala kontrolo pravilnosti transakcij po izplačilih za finančno leto od 16.10.2006 do 15.10.2007 pri štirih upravičencih in pri enem upravičencu pri kontroli ugotovila nepravilno izvedeno transakcijo v zvezi z obračunavanjem DDV ter je bilo potrebno pregled razširiti še na prejšnje finančno leto, v enem primeru pa je kontrola zaradi kompleksnosti ukrepa podaljšana še v tekoče preverjalno obdobje. Več pregledov je bilo opravljenih na podlagi nadzora ukrepov kmetijske tržno cenovne politike, nadzora prejemnikov sredstev iz ukrepov Programa razvoja podeželja 2007-2013 in predhodnih ukrepov SAPARD in EPD ter nadzora zbirk podatkov.

Na podlagi Zakona o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi in v povezavi z 10. členom Zakona o semenskem materialu kmetijskih rastlin je kmetijska inšpekcija vzorčila konvencionalno seme na morebitno naključno oz. nenamerno prisotnost genskih sprememb. Odvzeto je bilo 16 vzorcev kornič. Vzorčenje je bilo usmerjeno v seme, ki ni bilo pridelano v Sloveniji, saj se v Sloveniji ne prideluje semenski material gensko spremenjenih sort. Poudarek je bil na vzorčenju semena pridelanega v državah, kjer se že prideluje gensko spremenjena kornič oz. je bila naključna prisotnost genskih sprememb v semenu že ugotovljena (ZDA, Francija, Španija). Pri vseh vzorcih semena je analiza pokazala, da v semenu ni prisotnosti GSO. Pri vzorcih kornič za GSO je v enem primeru sicer bila ugotovljena prisotnost manj kot 0,01% gensko spremenjene kornič, vendar je superanaliza vzporednega vzorca pokazala, da seme nima prisotne gensko spremenjene kornič (problem onesnaženja s prahom, ki da potem v laboratoriju mejno pozitiven rezultat), tako, da tudi v tem semenu ni prisotnosti GSO.

7.4.2 Fitosanitarna inšpekcija

Fitosanitarna inšpekcija pri Inšpektoratu RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano (IRSKGH) je pristojna za nadzor nad izvajanjem naslednjih zakonov in na njihovi podlagi izdanih predpisov: Zakona o zdravstvenem varstvu rastlin, Zakona o semenskem materialu

kmetijskih rastlin, Zakona o gozdnem reprodukcijskem materialu, Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih, Zakona o varstvu novih sort rastlin ter Zakona o kmetijstvu.

Fitosanitarna inšpekcija skupaj z gozdarsko inšpekcijo, Fitosanitarno upravo RS in pooblaščenimi uradnimi laboratoriji sestavlja nacionalno organizacijo za varstvo rastlin v skladu z mednarodno konvencijo za varstvo rastlin (IPPC). Glavne naloge so nadzor zdravstvenega stanja in kakovosti rastlinskih pošilk v mednarodnem prometu in na domačem trgu, inšpekcijski pregledi na mestu pridelave rastlin, na zemljiščih, v skladiščih in prevoznih sredstvih, ter odrejanje in nadzor izvajanja ukrepov. Dejavnosti so razdeljene na nadzor ob uvozu iz tretjih držav (7 vstopnih točk v Evropsko unijo), tranzitu, na notranjem trgu in na mestu pridelave ter ob izvozu, ponovnem izvozu rastlin, rastlinskih proizvodov in nadzorovanih predmetov. Z vstopom v Evropsko unijo je fitosanitarna inšpekcija pričela izvajati tudi nadzor kakovosti sadja ob uvozu iz tretjih držav. Območno je fitosanitarna inšpekcija organizirana v osmih enotah IRSKGH.

Najpomembnejše splošne dejavnosti fitosanitarne inšpekcije za zagotavljanje nemotenega in usklajenega neposrednega nadzora so: sodelovanje z uradnimi laboratoriji in FURS pri pripravi nacionalnega programa za področje ter pripravi in izvedbi posebnih nadzorov, usklajevanje neposrednega nadzora (priprava 35 navodil), priprava obvestil o zadržanju pošilk iz uvoza ali na notranjem trgu EU in posredovanje FURS za nadaljnje obveščanje Komisije EU, EPPO in držav izvoznic (v letu 2008 89 notifikacij pri uvozu iz tretjih držav), sodelovanje v delovnih skupinah Komisije EU in organizacije EPPO, nadaljevanje izgradnje informacijskega sistema fitosanitarne inšpekcije (aplikacija ISI-pregled), priprava pripomb na osnutke novih predpisov, priprava in izvedba rednih letnih izobraževanj fitosanitarnih inšpektorjev, sodelovanje pri obveščanju javnosti, urejanje spletne strani (<http://www.mkqp.gov.si/index.php?id=2223>), ažuriranje e-portala na portalu Vlage (t.i. življenjski dogodki za področje dela fitosanitarne inšpekcije) in odgovarjanje na vprašanja državljanov, ureditev intranetne strani fitosanitarne inšpekcije ter poročanje MKGP in FURS.

Število pregledov po mestu pregleda, ob uvozu, izvozu in na notranjem trgu

Po podatkih informacijskega sistema Fitosanitarne inšpekcije (FSI-Pregled) je bilo v letu 2009 opravljenih 23.080 pregledov. Skupno število pregledov po vseh zakonih se je v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 zmanjšalo in sicer pri nadzoru ob uvozu in izvozu. V notranjosti države se je število pregledov povečalo (izbruh zlate trsne rumenice).

Fitosanitarni inšpektorji so v letu 2009 opravili skupno 4.326 pregledov rastlinskih pošilk ob uvozu in sicer: 1.712 fitosanitarnih pregledov, 117 pregledov semenskega materiala kmetijskih rastlin, 1 pregled gozdnega reprodukcijskega materiala, 2.470 pregledov kakovosti sadja in vrtnin in 26 pregledov fitofarmacevtskih sredstev.

Preglednica 50: Bilanca skupnega števila inšpekcijskih pregledov po enotah; 2008 in 2009

Enota	Uvoz		Izvoz		Re-izvoz		Notranjost		SKUPAJ	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Kranj	79	77	264	153	1	0	424	437	768	667
Nova Gorica	530	324	4.778	4.529	0	0	362	351	5.670	5.204
Koper	3.401	2.365	5.492	5.730	260	184	327	353	9.480	8.632
Ljubljana	4	6	1.405	1.015	1	0	537	413	1.947	1.434
Celje	6	32	797	443	0	0	1.050	767	1.853	1.242
Novo mesto	2.082	1.029	331	354	56	5	831	1.485	3.300	2.873
Murska Sobota	0	0	207	144	0	0	1.558	1.480	1.765	1.624
Maribor	775	493	537	279	0	0	607	632	1.919	1.404
SKUPAJ	6.877	4.326	13.811	12.647	318	189	5.696	5.918	26.702	23.080

Vir: FSI-Pregled

V letu 2009 se je število postopkov, ki so jih inšpektorji vodili ob izvozu (12.647) v primerjavi z letom 2008 (13.811) znižalo za 8,5%. Verjetno je to vpliv sprememb hrvaških fitosanitarnih zahtev, deloma pa zmanjšanja prometa. Največ postopkov pri izvozu je vodila enota Koper

(5.730), 4,3% več kot v letu 2008 (5.492 pregledov). Razlog je povečanje prometa z rastlinskim blagom v Luki Koper. Na drugem mestu je enota Nova Gorica (Nova Gorica in Sežana), ki je vodila 4.529 postopkov, kar je 5% manj kot v letu prej (4.778). Postopkov ponovnega izvoza za uvožene pošiljke je največ vodila enota Koper (184), sledi Novo mesto (5). Iz tega sledi, da se velika večina blaga, ki prihaja v Luko Koper iz tretjih držav in se ponovno izvažajo, ne uvršča v Seznam VB (obvezen pregled pošiljk ob vstopu v EU). Največ je pošiljk, za katere države uvoznice zahtevajo izdajo fitosanitarnega spričevala, EU pa ne (na primer: kava, zrnje, sojine tropine, banane).

Fitosanitarni inšpektorji so v notranjosti države v letu 2009 opravili 5.918 pregledov (v letu 2008 5.696). Število pregledov v notranjosti države se je v primerjavi z letom 2008 povečalo za 4%, kot posledica povečanja števila žarišč zaradi pojava zlate trsne rumenice. Preglede se izvaja pri registriranih imetnikih, ki se ukvarjajo z dejavnostjo pridelave, uvoza oziroma distribucije ali pri različnih imetnikih rastlin zaradi izvedbe programov posebnih nadzorov, nadzora rastlin pri premeščanju ali na prijavo stranke. V letu 2009 je bilo največ pregledov v notranjosti države v enoti Novo mesto (1.485), in sicer 79% več kot leta 2008 (831). Razlog za tako visoko povečanje je razglasitev treh žarišč zlate trsne rumenice in posledično veliko število pregledov za preverjanje navzočnosti trsnih rumenic in izvedbo predpisanih tretiranj. Zaradi velikega pomena preprečevanja širjenja zlate trsne rumenice so v enoti Novo mesto pri nadzoru sodelovali tudi inšpektorji iz drugih enot. V enoti Murska sobota se je število pregledov v notranjosti (1.480) zmanjšalo v primerjavi z letom 2008 (1.558), kljub novemu žarišču za zlato trsno rumenico. Občutno se je zmanjšalo število pregledov zaradi nadzora izvajanja ukrepov v zvezi s koruznim hroščem.

Pregledi po Zakonu o zdravstvenem varstvu rastlin in Zakonu o semenskem materialu kmetijskih rastlin so bili združeni na mestih pridelave, kjer je imetnik/dobavitelj vpisan v oba registra. V letu 2009 je bilo skupno odvzetih 1.890 vzorcev (v letu 2008: 2.316 vzorcev). Zmanjšanje gre zlasti na račun spremembe programa vzorčenja na navzočnost šarke (PPV).

Delež ugotovljenih nepravilnosti na mestih pridelave, ob uvozu, izvozu in na notranjem trgu po parametrih nadzora

Pri nadzoru zdravstvenega stanja rastlin, rastlinskih proizvodov in drugih nadzorovanih predmetov ob uvozu so bila neskladja ugotovljena zlasti pri opremljenosti lesenega pakirnega materiala z ustreznim žigom, ki potrjuje ustrezno obdelavo v skladu z mednarodnim standardom ISPM 15. Največ neskladij je bilo ugotovljenih v Luki Koper, kjer je obseg uvoza največji.

V notranjosti države je bilo število ugotovljenih neskladij pri pregledu listin na podlagi Zakona o zdravstvenem varstvu rastlin v letu 2009 kar 189, kar je 37% več kot v letu 2008. Predvsem gre za več neskladij na mestu pridelave (81; v letu 2008 60). Največ neskladij (31) je bilo ugotovljenih pri prijavi obsega in lokacije pridelave (81% več kot v letu 2008). Opazno je, da je še vedno največ nepravilnosti pri pridelovalcih, ki pridelujejo rastline v zavarovanih prostorih na majhnih površinah in prodajajo le v kraju pridelave ali bližnji okolici. Največ neskladij na trgu je bilo v zvezi z vrsto, namestitvijo in vsebino rastlinskega potnega lista (66), kar je blizu številu vseh neskladij pri listinah na trgu v letu 2008 (61). Neskladja v zvezi z rastlinskim potnim listom so bila na rastlinah s seznama VA oziroma odločb Evropske komisije, saj ni bilo rastlinskega potnega lista ali so bili ti nepopolni (niso bili navedeni vsi predpisani podatki), ali pa potni list ni bil nameščen na najmanjšo enoto pakiranja pri rastlinah s seznama VA I/1. Teh neskladij je bilo največ pri rastlinah po poreklu iz drugih držav članic, saj so bila morebitna neskladja pri rastlinah slovenskega porekla lahko odpravljena že med nadzorom na mestu pridelave. Zelo visok delež neskladij pri rastlinskem potnem listu v primerjavi z letom 2008 je posledica poostrenega nadzora lubja po poreklu iz Portugalske. Po različnih maloprodajnih trgovinah v Sloveniji so bile razposlane pošiljke lubja brez predpisanih listin (rastlinskega potnega lista) iz Odločbe Komisije 2006/133/ES, ki določa ukrepe za preprečevanje širjenja borove ogorčice (*Bursaphelenchus xylophilus*).

Število, delež in vrsta ugotovljenih škodljivih organizmov

Največji delež okuženih lokacij, pregledanih v okviru izvajanja posebnih nadzorov, je bil pri koruznem hrošču (100%), ki se je ulovil na vseh pregledanih vabah. S trsno rumenico (zlato trsno rumenico ali črnim lesom) je bilo okuženih 42,7% lokacij, kar je bistveno več kot v letu 2008 (1,8%). Razlog je povečanje števila žarišč v letu 2009 iz 4 (2008) na 10 (2009). Po deležu okuženih lokacij sledi šarka z 18%, kar je za 4% več kot v letu 2008.

Največji delež neskladij zaradi pojava škodljivega organizma na trgu je bil ugotovljen na gostiteljskih rastlinah glive *Cylindrocladium buxicola* (4 pošiljke, 3,5%), ki je bila pri nas prvič potrjena v letu 2008. Sledi gliva *Phytophthora ramorum*, ki je bila potrjena na treh pošiljkah (2,6%), kar je znatno manj kot v letu 2008, ko je bila ugotovljena 16-krat (18,6%). Zmanjšanje je posledica večletnega intenzivnega nadzora pošilk gostiteljskih rastlin *Phytophthora ramorum* na trgu in ukrepanja ter seznanjanja distributerjev z nevarnostjo širjenja te glive.

Število izrečenih fitosanitarnih ukrepov zaradi najdbe nadzorovanih škodljivih organizmov oziroma neizpolnjevanja fitosanitarnih zahtev in prekrškovni postopki

V notranjosti Slovenije je bilo zaradi različnih neskladij v letu 2009 izrečenih 158 (v letu 2008: 139) ukrepov pri pregledih listin pri registriranih imetnikih in na trgu (distribucija, maloprodaja) in 837 ukrepov (v letu 2008: 457) zaradi neskladij pri pregledu zdravstvenega stanja pri pridelavi (registrirani in neregistrirani imetniki) in na trgu (distribucija, maloprodaja). Večje število ukrepov pri pregledu listin v primerjavi z letom 2008 je bilo izrečeno predvsem zaradi ukrepa prepovedi premeščanja pošilk lubja iz Portugalske, kjer se soočajo z okužbami z borovo ogorčico. Take pošiljke mora, v skladu z Odločbo Komisije 2006/133/ES, spremljati rastlinski potni list.

Število izrečenih ukrepov zaradi neustreznega zdravstvenega stanja rastlin je za 55% višje kot leto prej. Razlog temu je večje število izrečenih ukrepov odstranitve rastlin z bolezenskimi znamenji trsnih rumenic (554), kot posledica večjega števila žarišč. Skupno se je delež izrečenih ukrepov uničenja rastlin v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 povečal za 230%. Število izrečenih ukrepov izrezovanja okuženih delov rastlin pri nadzoru hruševega ožiga je bilo v letu 2009 znatno nižji (34) kot v letu 2008 (113). Na mestih pridelave je bilo največje število izrečenih ukrepov zaradi navzočnosti viroida PSTVd, sledi šarka in nato fitoplazme na pečkarjih. Na kmetijskih površinah (njive, varovalni pasovi enot pridelave, žarišča) je bilo največ izrečenih ukrepov zaradi navzočnosti trsnih rumenic (572), sledijo ukrepi za preprečevanje širjenja hmeljeve uvelosti in nato hrušev ožig. Število odrejenih ukrepov zaradi hmeljeve uvelosti je visoko (109), ker je zaradi pojava na eni lokaciji odrejenih več ukrepov (uničenje okuženih rastlin, higienski ukrepi za preprečevanje širjenja in prepoved gojenja rastlin). Na prodajnih mestih je bilo izrečenih največ ukrepov zaradi pojava fitoftorne sušice vejic (4) in glive *Cylindrocladium buxicola* (4).

Na podlagi Zakona o semenskem materialu kmetijskih rastlin je bilo izrečenih 9 ukrepov prepovedi trženja neustreznega semenskega materiala, saj niso bili izpolnjeni predpisani standardi ali je bila ugotovljena navzočnost škodljivega organizma, ki vpliva na kakovost oziroma uporabnost. Skupaj je bilo tako izrečenih 11 ukrepov zaradi kakovosti in zdravstvenega stanja oziroma 5 manj kot v letu 2008.

Obseg dela in ukrepov je odvisen od trgovskih poti (uvoz, izvoz, ponovni izvoz, premeščanje na notranjem trgu) in posledično vnosa škodljivih organizmov, prav tako pa tudi od naravnega širjenja (ekološki pogoji) in pojava nadzorovanih škodljivih organizmov na rastlinah. Fitosanitarna inšpekcija se osredotoča predvsem na ukrepe za preprečevanje vnosa in širjenja škodljivih organizmov in z odločbami ureja stanje.

Pri prekrškovnih zadevah ugotovitve kažejo, da je na mestih pridelave z opozorili po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru mogoče doseči želene učinke, v primeru ponovitev pa je potrebno uvesti prekrškovni postopek z opominom ali odločbo.

8 GOZDARSTVO IN LOVSTVO

8.1 Gozdarstvo

8.1.1 Površina gozdov, lesna zaloga in posek lesa

Površina gozdov

Po podatkih iz na novo izdelanih načrtov gozdnogospodarskih enot za leto 2009 se je površina gozdov v Sloveniji v primerjavi z letom 2008 povečala za 959 ha in tako zdaj obsega 1.186.104 ha ali 58,5% površine Slovenije. Pri teh podatkih pa moramo upoštevati, da izhajajo iz desetletnih gozdnogospodarskih načrtov, zato so v povprečju stari pet let. Najbolj ažurni podatek o skupni površini gozdov (na kateri je dejanska raba gozd) je iz evidence rabe zemljišč, ki je ob koncu leta 2009 izkazovala 1.213.945 ha gozdov oziroma 59,9% površine Slovenije.

Na drugi strani je v primestnih območjih in v območjih intenzivnega kmetijstva pritisk na gozd in gozdni prostor še vedno velik. V letu 2009 je bilo 2.315 posegov v gozdove na skupni površini 676 ha, kar je znatno več kot v letu 2008 (1.635 posegov), ko so, upoštevajoč tudi projektne pogoje, posegi v gozdove skupaj znašali 433 ha. V strukturi posegov v gozd in gozdni prostor je na prvem mestu kmetijstvo (85%), sledijo pa infrastruktura (5%), urbanizacija (4%), energetika (3%) in drugo.

Preglednica 51: Krčitve gozdov po vzrokih (v ha); 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Infrastruktura	47	63	38	85	40	129	58	41	33
Urbanizacija	103	27	28	27	33	40	51	131	25
Kmetijstvo	71	82	51	22	12	7	30	196	577
Drugo	19	106	65	77	29	64	25	65	41
Skupaj	240	278	182	211	114	240	163	433	676

Vir: ZGS

Nezakonitih posegov v gozd in gozdni prostor je bilo v letu 2009 451, njihova skupna površina pa je znašala 221 ha, kar je skoraj sedemkrat več kot v predhodnem letu (leta 2008: 33 ha; leta 2007: 23 ha; leta 2006: 7,6 ha; leta 2005: 7,4 ha; leta 2004: 5,8 ha).

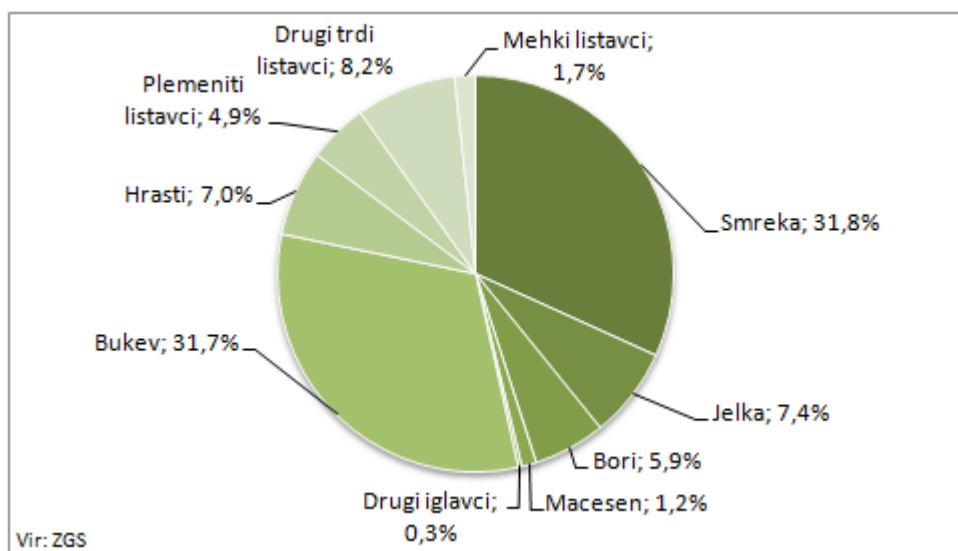
Lastništvo gozdov

Lastništvo gozdov, ki izhaja iz gozdnogospodarskih načrtov območij za obdobje 2001-2010 in je korigirano s stanjem ob izdelavi načrtov gozdnogospodarskih enot, kaže sledečo strukturo: zasebni gozdovi 75,8%, državni gozdovi 24,2% .

Lesna zaloga

Ob upoštevanju podatkov iz gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot, ki jih je izdelal Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) v letu 2009, se je lesna zaloga v skupnem obsegu povečala za 1,58% in znaša 327.458.525 m³ oziroma 276 m³ na hektar. Razmerje med iglavci in listavci v lesni zalogi je 46,5 : 53,5.

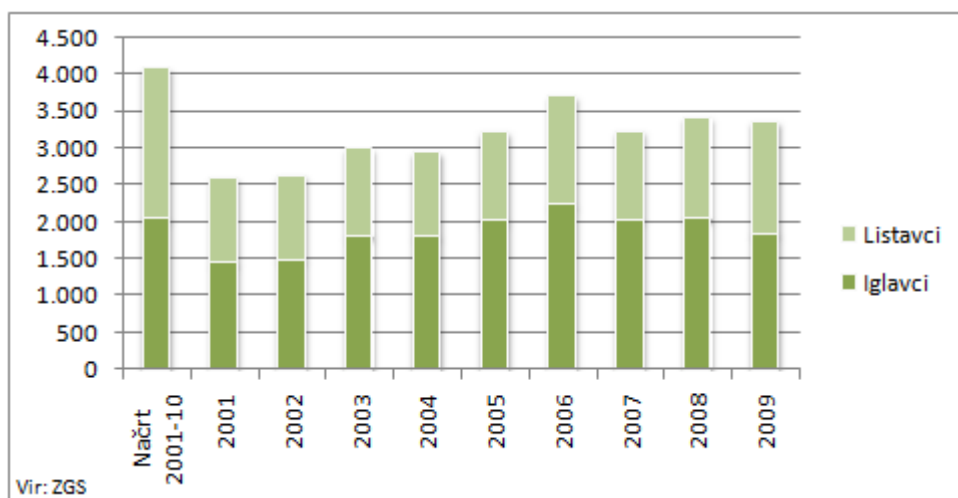
Letni prirastek znaša 7.985.256 milijona m³, od tega 3,5 milijona m³ pri iglavcih in 4,4 milijona m³ pri listavcih oziroma skupaj 6,74 m³ na ha (v primerjavi z letom 2008 se je povečal za 1,48%).

Slika 27: Struktura lesne zaloge po drevesnih vrstah v letu 2009

Posek lesa v gozdovih

V slovenskih gozdovih je bilo v letu 2009 posekanega 3.374.191 m³ lesa, od tega 1.853.772 m³ iglavcev (9,8% manj kot v letu 2008) in 1.520.419 m³ listavcev (10,8% več kot v letu 2008). Skupni posek se je v primerjavi z letom 2008 zmanjšal za 1,6% in zaostaja za možnim posekom po gozdnogospodarskih načrtih gozdnogospodarskih enot (posek je dosegel 66% možnega poseka). Nadaljuje se trend nerealiziranega poseka v zasebnih gozdovih, predvsem v mlajših razvojnih fazah. Glavna vzroka sta neekonomičnost pridobivanja tanjših sortimentov in razdrobljenost zasebne gozdne posesti.

Slika 28: Gibanje poseka v gozdovih (v tisoč m³); 2001-2009

Struktura poseka po debelini dreves je bila v letu 2009 približno enaka kot v letu 2008. V letu 2009 je bilo zabeleženih 19 nedovoljenih posekov na golo, skupno na površini 13 ha.

8.1.2 Varstvo, obnova in nega gozdov

Varstvo gozdov

Sanitarni posek, skupaj s posekom med sečnjo prizadetega drevja, je v letu 2009 znašal 0,9 milijona m³ in predstavlja 28% celotnega poseka (75% iglavcev in 25% listavcev). Delež sanitarnega poseka od celotnega poseka je v letu 2009 znašal pri iglavcih 38% in pri listavcih

15%. Na obseg sanitarne sečnje je še vedno vplivala sanacija vetrolomov iz julija in avgusta 2008 (GGO Ljubljana, Nazarje, Brežice in Celje), sanacija snegoloma iz zim 2006/07 in 2008/09 v GGO Bled in vetroloma iz leta 2009 v GGO Bled in GGO Murska Sobota ter namnožitev podlubnikov v GGO Bled. Veter in žuželke sta bila vsak z 28% najpogostejša vzroka za sanitarni posek, sledijo poseki zaradi bolezni gozdnega drevja s 15% in posek zaradi snega z 12% od celotnega sanitarnega poseka.

Preglednica 52: Sanitarni posek (v tisoč m³); 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Iglavci	386	455	853	922	1.078	990	945	905	698
Listavci	119	110	123	134	134	207	135	223	231
Skupaj	505	565	976	1.055	1.212	1.197	1.080	1.128	929
Delež celotnega poseka (%)	19	21	32	36	37	33	33	33	28

Vir: ZGS

Največji delež porabljenega časa za izvajanje varstvenih del v gozdovih je bil namenjen varstvu pred rastlinojedo parkljusto divjadjo (44%), delom za zatiranje podlubnikov (37%) ter delom požarnega varstva gozdov (15%).

Preglednica 53: Obseg opravljenih varstvenih del v gozdovih (v dnevih); 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Varstvo pred divjadjo	8.154	6.492	6.694	5.484	8.666	12.903	10.095	8.333	7.342
Varstvo pred podlubniki	2.749	3.732	10.943	10.756	14.761	10.285	6.772	6.388	6.209
Varstvo pred požari	1.092	1.901	2.130	1.949	1.396	645	5.535	2.457	2.493
Drugo varstvo	0	0	0	1.414	564	526	2.060	1.015	714

Vir: ZGS

V letu 2009 je bilo skupaj 122 gozdnih požarov, skupna opožarjena površina pa je znašala 201 ha, kar je manj kot v letu 2008. Poglavitni vzrok za nastanek požarov še naprej ostaja človeški faktor.

Preglednica 54: Število gozdnih požarov in površina pogorišč; 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Število požarov	65	60	224	51	73	112	133	74	122
Površina pogorišč (ha)	340	161	2.100	138	280	1.401	124	75	201

Vir: ZGS

Obnova in nega gozdov

V letu 2009 je bilo glede na letni program opravljenih 46% negovalnih del, kar je najmanjši obseg v obdobju 1993-2009 in sicer zaradi pomanjkanja proračunskih sredstev za sofinanciranje nege v zasebnih gozdovih, kot tudi zaradi nezadostne pripravljenosti lastnikov gozdov za izvajanje teh del. Stanje je bistveno boljše v državnih gozdovih, kjer je bilo realiziranih 80% negovalnih del, v zasebnem sektorju pa beležimo komaj 23% realizacijo glede na letni program vlaganj v gozdove. Glede na gozdnogospodarske načrte gozdnogospodarskih enot je realizacija negovalnih del 38%, kar je manj kot v preteklih letih. Stopnja realizacije letnega programa naravne obnove gozdov je bila 57%, obnove s sadnjo 81%, obnove s setvijo pa 75%.

Preglednica 55: Opravljena gojitvena dela (v ha); 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Obnova	2.257	1.958	2.031	2.123	2.018	1.963	2.080	1.723	1.953
- od tega umetna	840	678	767	972	743	707	653	501	458
Nega	11.078	8.587	8.905	8.581	8.814	9.142	7.962	7.275	5.938

Vir: ZGS

Preglednica 56: Struktura obnove in nege gozdov; 2006-2009

Vrsta dela	Program (ha)				Realizacija (ha)				Indeks (program = 100)			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
- priprava sestoja	1.801	1.979	1.936	2.632	1.256	1.427	1.222	1.495	70	72	63	57
- priprava tal	241	559	407	286	154	405	312	211	64	72	77	74
- saditev in setev	795	891	617	572	553	653	501	458	70	73	81	80
Skupaj obnova	2.837	3.429	2.960	3.490	1.963	2.485	2.035	2.164	69	72	69	62
- obžetev	1.895	2.133	1.997	3.120	1.391	1.527	1.507	1.497	73	72	75	48
- nega mladja	1.789	1.776	1.706	1.722	1.153	1.035	945	789	64	58	55	46
- nega gošče	4.217	3.641	3.406	3.454	2.745	2.159	1.830	1.466	65	59	54	42
- redčenja (I. in II.)	6234	5.963	5.817	5.486	3.853	3.217	2.992	2.186	62	54	51	40
Skupaj negovalna dela	14.135	13.513	12.925	13.782	9.142	7.938	7.275	5.938	65	59	56	43
Skupaj gojitvena dela	16.972	16.942	15.885	17.272	11.105	10.423	9.310	8.102	65	61	59	47

Vir: ZGS

8.1.3 Dela na gozdnih prometnicah

V evidenci o gozdnih cestah, ki jo vodi ZGS, je bilo v letu 2009 evidentiranih skupaj 12.395 km gozdnih cest (8.412 km v zasebnih gozdovih in 3.983 km v državnih gozdovih). V letu 2009 je bilo zgrajenih 27,4 km gozdnih cest, kar je 4 km več kot v letu 2008. Rekonstruiranih je bilo 26 km gozdnih cest.

Preglednica 57: Gradnja in rekonstrukcija gozdnih vlak (v km); 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zasebni gozdovi - novogradnje	163,5	148,2	153,2	145,8	138,4	147,8	144,5	185,2	295,3
- rekonstrukcije	126,6	108,2	128,3	101,5	96,6	98,2	110,6	152,2	148,4
Gozdovi v postopku denacionalizacije - novogradnje	0,7	0,2	0,6	-	-	-	-	-	-
- rekonstrukcije	2,7	0,5	0,0	-	-	-	-	-	-
Državni gozdovi - novogradnje	247,6	225,6	219,5	220,3	182,9	198,6	190,8	180,2	168,6
- rekonstrukcije	162,5	142,0	176,1	204,4	196,7	219,3	242,0	182,3	169,5
Skupaj - novogradnje	411,7	374,1	373,3	366,1	321,3	346,4	335,3	365,4	463,9
- rekonstrukcije	291,8	250,8	304,4	305,9	293,3	317,5	352,6	334,5	317,9

Vir: ZGS

V skupnem so se sredstva za vzdrževanje gozdnih cest nekoliko zmanjšala, predvsem na račun pristojbin za vzdrževanje gozdnih cest in manjšega prispevka Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS. Zaradi sofinanciranja iz naslova Programa razvoja podeželja 2007-2013 so indeksi gradenj in rekonstrukcij gozdnih cest v letu 2009 višji kot v predhodnih letih, v državnih gozdovih pa so zaradi manjših vlaganj Sklada nekoliko nižji.

Najpomembnejši vir za vzdrževanje gozdnih cest ostajajo pristojbine, ki jim sledita deleža proračunskih sredstev države in občin, v državnih gozdovih pa Sklad prispeva še dodatna sredstva. Sredstva občin so po območjih porazdeljena zelo neenakomerno. Največji prispevek občin je na območjih, kjer gozdne ceste služijo tudi v javne namene (npr. območna enota Slovenj Gradec), medtem ko je na drugih območjih bistveno nižji ali ga sploh ni.

Preglednica 58: Struktura virov financiranja za vzdrževanje gozdnih cest; 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Skupaj (v 000 EUR)	4.135	3.925	3.919	3.881	4.281	4.787	4.221	6.296	5.801
Struktura (v %):									
Proračun RS	31	29	26	26	25	24	31	21	22
Lastniki gozdov	51	51	50	49	45	49	36	40	38
Sklad KZGRS	5	4	6	5	3	4	10	20	14
Občine	11	15	18	20	27	23	23	17	22
Zavarovanje	2	1	0	0	0	0	-	-	3

* preračunano po povprečnem letnem tečaju Banke Slovenije (tekoči tečaji)

Vir: ZGS

Že vrsto let sredstva za vzdrževanje gozdnih cest ne pokrivajo dejanskih potreb, ki so po ocenah Zavoda za gozdove Slovenije v letu 2009 znašale 10 milijonov EUR.

8.1.4 Gozdni lesni sortimenti in druge gozdne dobrine

Gozdni lesni sortimenti

Obseg pridobljenih gozdnih lesnih sortimentov se je v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 zmanjšal za 2%. Proizvodnja sortimentov iglavcev je bila manjša za 9%, proizvodnja sortimentov listavcev pa je bila za 8% večja kot v letu 2008 in sicer predvsem na račun povečane proizvodnje lesa za kurjavo. Glede na spremembe v obsegu zunanje trgovine z okroglim lesom v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 je bila tudi poraba okroglega lesa za 3% manjša kot leto prej. Proizvodnja v državnih gozdovih se je v letu 2009 (1.069.894 m³) v primerjavi z letom 2008 (1.037.763 m³) povečala. V sortimentni strukturi se je za 9% povečala proizvodnja sortimentov listavcev (na 521.935 m³) ter za 2% zmanjšala proizvodnja sortimentov iglavcev (na 547.959 m³).

Preglednica 59: Gozdni lesni sortimenti, pridobljeni v Sloveniji (v 000 m³); 2007-2009

	2007			2008			2009		
	Iglavci	Listavci	Skupaj	Iglavci	Listavci	Skupaj	Iglavci	Listavci	Skupaj
Hlodovina	1.413	286	1.699	1.386	300	1.686	1.213	301	1.514
Les za celulozo in plošče	223	131	353	204	112	316	211	159	370
Drug okrogel industrijski les	27	15	41	26	34	60	44	19	63
Les za kurjavo	126	662	788	130	798	928	114	869	983
Skupaj	1.789	1.093	2.882	1.746	1.244	2.990	1.582	1.348	2.930

Po strmi rasti izvoza po vstopu v Evropsko unijo, strukturnih spremembah v lesni industriji (prenehanje proizvodnje kemične celuloze) in v veliki meri tudi gradacije podlubnikov v gozdovih, ki so privedli do rekordnih količin izvoza v letu 2007, se izvoz v letu 2008 ni bistveno povečal. V letu 2009 je izvoz spet beležil rast, saj je bil višji za 6% kot v letu 2008. Recesija in posledično težave lesno predelovalne industrije so vplivale tudi na značilnosti zunanje trgovine z okroglim lesom v Sloveniji. Proizvodnja žaganega lesa v industriji je bila tako v letu 2009 nižja za 12,5% kot v letu 2008. Izvoz okroglega lesa je v letu 2009 znašal 766.944 m³. Izvoz okroglega lesa iglavcev je bil v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 višji za 12% ter za 1% manjši kot v letu 2007, pri listavcih pa je ostal na enaki ravni kot leta 2008. Uvoz je bil v letu 2009 za 8% višji kot v letu 2008.

Preglednica 60: Zunanja trgovina z gozdnimi lesnimi sortimenti; 2008 in 2009

	Izvoz 2008		Uvoz 2008		Izvoz 2009		Uvoz 2009	
	m ³	000 EUR	m ³	000 EUR	m ³	000 EUR	m ³	000 EUR
Okrogel industrijski les	475.523	30.909	160.282	20.112	506.864	28.650	163.451	15.473
- Iglavci	274.148	17.917	48.360	3.014	306.085	17.677	58.677	3.101
- Listavci	201.375	12.992	111.922	17.098	200.779	10.973	104.774	12.372
Les za kurjavo	248.844	14.886	80.822	4.969	260.081	15.275	97.871	6.018
Skupaj	724.367	45.795	241.103	25.081	766.944	43.925	261.322	21.491

Vir: SURS, preračun GIS

Podrobna analiza blagovnih tokov v letu 2009 v primerjavi s predhodnim letom kaže 19% povečanje izvoza hlodovine iglavcev. Izvoz okroglega industrijskega lesa listavcev kot tudi hlodovine listavcev ostaja približno na ravni iz leta 2007, izvoz lesa za kurjavo pa se je povečal za 5%. Uvozni trendi so pri lesu za kurjavo podobni, vendar so količine majhne in ne kažejo, da bi povečanje nastalo zaradi kompenzacije morebitnega primanjkljaja na domačem trgu. Izvoz hlodovine iglavcev je v letu 2009 znašal slabih 17% od proizvedene količine teh sortimentov, izvoz lesa za kurjavo pa 26% proizvedenega lesa te kakovosti. Celoten izvoz gozdnih lesnih sortimentov v letu 2009 pomeni 26%, za potrebe v Sloveniji pa še vedno ostaja 74% pridobljenega okroglega lesa iglavcev in listavcev.

Preglednica 61: Zunanja trgovina s posameznimi kategorijami okroglega lesa; 2006-2009

		IZVOZ (m ³)				UVOZ (m ³)			
		2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Hlodovina za žago in furnir	Iglavci	187.138	180.241	171.465	204.339	10.924	5.764	7.981	6.460
	Listavci	54.350	88.992	94.581	90.389	48.864	43.882	27.493	27.433
Les za celulozo in plošče ter drug okrogel industrijski les	Iglavci	88.842	128.976	102.683	101.746	178.082	68.682	40.379	52.218
	Listavci	52.548	108.279	106.794	110.390	124.794	77.746	84.429	77.341
Les za kurjavo	Listavci	175.194	213.618	248.844	260.081	58.024	63.651	80.822	97.871
Skupaj		558.072	720.106	724.367	766.944	420.688	259.725	241.103	261.322

Vir: GIS

Vzrokov za povečan izvoz hlodovine iglavcev in lesa za kurjavo je več. Čeprav so razlike med odkupnimi cenami na domačem trgu in izvoznimi cenam (v splošnem) iz leta v leto manjše, razlike v ceni za podobno kakovost na domačem trgu in v izvozu že same po sebi povzročajo odliv okroglega lesa na trge, ki ponujajo več. V letu 2009 je bil to za hlodovino iglavcev avstrijski trg, za les za kurjavo pa italijanski trg. V Avstriji in Italiji so že pred leti nastale predelovalne kapacitete, ki so bile dimenzionirane za širše območje-regijo. Take kapacitete pomenijo močan pritisk za trge sosednjih držav, saj zaradi višje konkurenčnosti ponujajo višje odkupne cene. Prav tako je v Avstriji celotna gozdno-lesna proizvodna veriga prepoznana kot pomemben dejavnik razvoja. Avstrijska žagarska industrija razpolaga s sodobnimi žagarskimi obrati velikih kapacitet, ki ji omogočajo (veliko) konkurenčnost pri uvozu lesa iz slovenskih gozdov. Dodatno je na nekoliko večji izvoz lahko vplivala recesija v Sloveniji, ki je še posebej prizadela lesno predelovalno panogo, zaradi česar se je posledično zmanjšala tudi predelava okroglega lesa. Na drugi strani pa smo v letu 2009 les listavcev za kurjavo uvažali predvsem iz Bosne in Hercegovine ter Hrvaške, hlodovino listavcev, ki je večinoma namenjena za proizvodnjo furnirja, pa s Hrvaške in Madžarske.

Preglednica 62: Izvozno-uvozne cene ter odkupne cene gozdnih lesnih sortimentov na domačem trgu v letu 2009 (v EUR/m³ brez DDV)

	Izvoz 2009	Uvoz 2009	Domači trg		
			2009	I. 2009	XII. 2009
Hlodovina - iglavci	72,25	92,73	55,7	59,5	56,5
- bukev	56,32	148,96	57,3	60,3	57,5
- hrast	247,60	331,03	91,5	94,6	96,2
Celulozni les in drug industrijski les iglavcev	28,63	47,91	22,7	24,0	21,8
Drug industrijski les listavcev	49,45	75,86	29,5	34,6	29,9
Les za kurjavo - listavci	58,73	61,49	33,0	35,2	34,8

Opomba: Izvozno-uvozne cene so preračunane na pariteto franko slovenska meja in sicer so jim prišteti ali odšteti stroški natovarjanja, prevoza in zavarovanja (http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/24-017-MP.htm)

Vir: SURS, GIS

Gobe

V letu 2009 je bil odkup gob iz gozdov v primerjavi s predhodnim letom bistveno manjši. Večino odkupljenih svežih gliv predstavljajo štorovke.

Preglednica 63: Odkup svežih gob po vrstah (v tonah); 2000-2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Jurčki	137	111	17	5	7	8	2	1	0,4	0,4
Štorovke	346	190	80	140	18	53	29	86	29,4	7,4
Črne trobente	10	1	1	0	5	4	0	1	0,0	0,0
Ježki	5	2	3	0	1	2	0	0	0,6	0,0
Lisičke	5	9	3	1	1	3	0	0	0,8	0,0
Druge vrste gob	2	4	1	2	3	5	1	0	0,5	0,1
Skupaj sveže gobe	505	317	104	148	35	75	32	88	31,7	8,0

Vir: MOP ARSO

Gozdno semenarstvo in drevesničarstvo

Na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je bilo v letu 2009 v register dobaviteljev gozdnega reprodukcijskega materiala vpisanih sedem dobaviteljev: Semesadike Mengeš d.d.; Drevesnica Omorika d.o.o.; Gozdno in lesno gospodarstvo Murska Sobota d.d.; Drevesnica Štivan d.o.o.; Hortikultura, plantaže in gradnje Brežice d.o.o.; Vrtnarstvo d.o.o. in Zavod za gozdove Slovenije. Dobavitelji se na podlagi Zakona o gozdnem reprodukcijskem materialu (Ur.l. RS, št. 58/02 in 85/02 – popr.) ukvarjajo s pridelovanjem, trženjem in uporabo gozdnega reprodukcijskega materiala. Ta obsega semenski material, dele rastlin in sadilni material tistih drevesnih vrst in umetnih križancev, ki se na podlagi Pravilnika o seznamu drevesnih vrst in umetnih križancev (Ur.l. RS, št. 83/02 in 94/02 – popr.) uporabljajo za obnovo gozdov s sadnjo in setvijo, pogozdovanje, snovanje in vzdrževanje trajnih zaščitnih ali protierozijskih pasov gozdnega drevja ter snovanje in vzdrževanje plantaž gozdnega drevja. V letu 2009 je bilo za obnovo gozdov in za sanacijo po ujmah in v požarih poškodovanih gozdov uporabljenih 893.130 sadik, od tega 42% iglavcev in 58% listavcev ter 474 kg semena.

Preglednica 64: Poraba sadik in semena za obnovo gozdov v letu 2009

Lastništvo	SADIKE (kosi)			SEME (kg)		
	Iglavci	Listavci	Skupaj	Iglavci	Listavci	Skupaj
Zasebni gozdovi	265.475	281.885	547.360	187	273	460
Državni gozdovi	109.850	235.920	345.770	7	7	14
SKUPAJ	375.325	517.805	893.130	194	280	474

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je na podlagi Zakona o gozdnem reprodukcijskem materialu in Programa oblikovanja rezerv semenskega materiala za leto 2009, ki ga je izdelal Zavod za gozdove Slovenije, zagotovilo sredstva za odkup in hranjenje 166,5 kg semena gozdnega drevja. Rezerve semenskega materiala se hranijo v semenski hranilnici in se z njimi preprečuje pomanjkanje gozdnega reprodukcijskega materiala. V programu oblikovanja rezerv semenskega materiala so ustrezno upoštevana provienenčna območja, drevesne vrste in količine posameznih vrst semena gozdnega drevja.

8.1.5 Proračunski izdatki za naloge na področju gozdarstva

V letu 2009 je bilo za financiranje in sofinanciranje nalog, ki jih določa zakon o gozdovih, porabljeno 27.329.000 EUR, kar predstavlja 6,1% proračunskih sredstev MKGP. V primerjavi s potrebami gozdov, ki jih določajo valorizirana potrebna sredstva za financiranje javne gozdarske službe in za sofinanciranje obnove, nege in varstva gozdov, vzdrževanja in gradnje gozdnih cest in druge spremljajoče ukrepe, je realizacija v letu 2009 dosegla skupaj le 76,1%. Zaostajanje je še vedno zelo veliko pri razpoložljivih sredstvih za sofinanciranje vlaganj v gozdove ter vzdrževanje gozdnih cest. Realizacija sredstev v te namene je bila v primerjavi z letom 2008 zmanjšana za slabih 6%.

Financiranje javne gozdarske službe

Opravljanje nalog javne gozdarske službe v Zavodu za gozdove Slovenije (ZGS) in Gozdarskem inštitutu Slovenije (GIS) je bilo v letu 2009 izvedeno v skladu s programom, h kateremu je bilo pridobljeno soglasje Vlade RS oziroma soglasje ministrstva. Za izvedbo programa nalog javne gozdarske službe je bilo Zavodu za gozdove Slovenije zagotovljeno 22.064.912 EUR, od tega za investicijske transfere 391.755 EUR. Gozdarskemu inštitutu Slovenije je bilo za izvajanje nalog javne gozdarske službe zagotovljeno 591.977 EUR. Število zaposlenih, ki so izvajali naloge javne gozdarske službe, je bilo konec leta 2009 v zavodu 735 (730 delavcev in 5 pripravnikov) in inštitutu 13 delavcev. V primerjavi z letom 2008 je bilo tako število zaposlenih manjše za 15 delavcev.

Financiranje in sofinanciranje programa obnove, nege in varstva gozdov

V letu 2009 je bil program, ki je bil prilagojen razpoložljivim sredstvom, realiziran na ravni 99%. Iz sredstev proračuna RS je bilo za financiranje in sofinanciranje obnove, nege in varstva gozdov skupno izplačano 2,7 milijona EUR. Proračunska sredstva so se v primerjavi s predhodnim letom zmanjšala za 6% in sicer predvsem na račun sredstev za sofinanciranje obnove gozdov na pogoriščih in obnove gozdov, poškodovanih v naravnih ujmah.

Vzdrževanje, gradnja in rekonstrukcija gozdnih cest

V letu 2009 so bili programi vzdrževanja gozdnih cest v občinah, ki so bili prilagojeni razpoložljivim sredstvom, v povprečju realizirani na ravni 99%. V primerjavi s preteklimi leti so občine dosledno porabile sredstva pristojbin za vzdrževanje gozdnih cest, kar je predvsem posledica spremenjenega Zakona o gozdovih. Zakon določa, da morajo občine sredstva pristojbin nameniti izključno za vzdrževanje gozdnih cest. Razpoložljiva sredstva proračuna in pristojbin pa so v letu 2009 kljub navedenemu dosegla le okoli 30% potrebnih.

Spremljajoči ukrepi v gozdarstvu

Za spremljajoče ukrepe v gozdarstvu (skupaj z odškodnino za škodo, ki jo je povzročila divjad) je bilo v letu 2009 iz proračuna zagotovljenih 24% več sredstev kot v predhodnem letu oziroma so bila zagotovljena sredstva na ravni iz leta 2007. Največje je zaostajanje razpoložljivih sredstev za uresničevanje dolgoročnih ciljev na področju financiranja nakupa varovalnih gozdov oziroma gozdov s posebnim namenom in raziskovalnega dela v gozdarstvu. Skupaj je bilo za izvajanje financiranja oziroma sofinanciranja spremljajočih ukrepov v gozdarstvu namenjeno 2,4% sredstev, določenih za izvajanje programa v gozdarstvu.

Program podpore nevladnim organizacijam, strokovnim prireditvam in strokovni publicistiki v gozdarstvu in lovstvu je bil realiziran v minimalnem obsegu. Sofinanciran je bil izid ene tematske številke Gozdarskega vestnika ter zagotovljeno financiranje objavljanja strokovnih nasvetov s področja gozdarstva v Kmečkem glasu.

Za financiranje raziskovalne dejavnosti v gozdarstvu je bilo v veljavnem proračunu RS za leto 2009 zagotovljeno 505.575 EUR. Izplačanih obveznosti za to leto je bilo skupaj 504.106 EUR.

Iz razpoložljivih sredstev proračuna RS je bilo v letu 2009 sofinancirano 15 ciljnih raziskovalnih projektov s področja gozdarstva. Projekti so bili izbrani v okviru razpisa v letu 2008 - Ciljni raziskovalni program »Konkurenčnost Slovenije 2006-2013«.

Leto 2009 je bilo izjemno glede sofinanciranja aplikativnih raziskovalnih projektov. S področja gozdarstva je bilo sofinanciranih 9 aplikativnih in 1 temeljni raziskovalni projekt. V letu 2009 so bili na razpisu izbrani štiri novi aplikativni raziskovalni projekti. V celoti so bile financirane 4 strokovne ekspertize, kot podpora pri pripravi predpisov s področja gozdarstva in lovstva. V okviru podpore raziskovalnemu delu v gozdarstvu je bil financiran tudi zaključek projekta Certificiranje zasebnih gozdov, ki ga izvaja Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije in bo zagotovil certificiranje trajnostnega gospodarjenja z zasebnimi gozdovi.

Raziskovalno delo v gozdarstvu, ki ga je financiralo ali sofinanciralo MKGP, sta tudi v letu 2009 večinoma opravila Gozdarski inštitut Slovenije in Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta. V izvajanje projektov s področja lovstva in gozdarstva sta bila vključena še Inštitut Erico Velenje in Znanstvenoraziskovalni center SAZU.

Gozdarski inštitut Slovenije je na dan 31.12.2009 imel 66 zaposlenih, od tega 39 raziskovalcev, od tega 6 mladih raziskovalcev. MKGP je inštitutu kot izvajalcu nalog javne gozdarske službe in raziskav zagotovilo skupaj 771 tisoč EUR, od tega 592 tisoč EUR za izvajanje javne gozdarske službe, 133 tisoč EUR za CRP projekte, 46 tisoč EUR za aplikativne raziskave ter 6 tisoč EUR za temeljne raziskave.

Preglednica 65: Poraba proračunskih sredstev za naloge na področju gozdarstva v letih 2008 in 2009 ter primerjava s programom (v 000 EUR)

	2008	2009	Indeks 2009/08	GGNO* 2001-2010	Indeks 2009/GGNO
JAVNA GOZDARSKA SLUŽBA	20.341,5	22.656,9	111,4	24.263,0	93,4
PROGRAM OBNOVE, NEGE IN VARSTVA GOZDOV	2.904,4	2.723,4	93,8	5.466,15	49,8
Obnova gozdov	422,9	423,85	100,2	1.561,7	27,1
Obnova gozdov na pogoriščih in od ujm poškodovanih gozdov	1.171,2	772,2	65,9	234,24	329,7
Nega gozdov	352,6	390,4	110,7	1.952,22	20,0
Varstvo gozdov	852,7	1.055,7	123,8	1.450,24	72,8
Semenarska in drevničarska dejavnost	7,8	7,3	93,8	44,6	16,4
Vzdrževanje življenjskega okolja prostoživečih živali	97,1	73,9	76,1	223,15	33,1
VZDRŽEVANJE IN GRADNJA GOZDNIH CEST	1.335,9	1.268,35	94,9	4.406,4	28,8
SPREMLJAJOČI UKREPI V GOZDARSTVU	548,6	680,4	124,0	1.773,7	38,4
Nakup varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom	-	3,4	-	278,9	1,2
Izvršba odločb ZZG Slovenije	0,3	3,55	1183,3	33,5	10,6
Odškodnine zaradi razglasitve gozdov s posebnim namenom	0,5	8,0	1600,0	122,7	6,5
Nevladne organizacije, strokovne prireditve, publicistika	52,0	4,7	9,0		
Znanstveno raziskovalno delo	449,2	504,1	112,2	1.059,7	47,6
Odškodnine za škodo od divjadi	46,6	156,6	336,1	278,9	56,2
SKUPAJ NALOGE PO ZAKONU O GOZDOVIH	25.130,3	27.329,0	108,7	35.909,1	76,1
Intenzivni monitoring gozdov (Forest focus)**	-	141,8	-		
Ukrepi v okviru kmetijske politike***	4.909,3	5.391,3	109,8		

* Valorizirana potrebna sredstva za sofinanciranje načrtovanih del v gozdnogospodarskih načrtih območij 2001-2010

** EU projekt, sofinanciran iz evropskih sredstev

*** ukrepi za gozdarstvo v okviru EPD 2004-2006 in/ali Programa razvoja podeželja 2007-2013

Vir: MKGP

8.1.6 Izobraževanje

Na Srednji gozdarski in lesarski šoli v Postojni se je v letu 2009 v program gozdarski tehnik vpisalo 29 dijakov, v program gozdar pa le 8 kandidatov. Skupno je bilo na šolo v začetku šolskega leta vpisanih 131 dijakov.

Na področju izobraževanja odraslih so po individualnih načrtih izobraževali 3 kandidate v programu gozdar in 9 v programu gozdarski tehnik. Izobraževanja s pripravo na izpite ali s predavanji se je udeležilo 11 kandidatov v programu gozdar.

V sodelovanju z ZGS je šola pripravila 110 tečajev za lastnike gozdov s področja varnega dela z motorno žago in z gojitvenimi orodji, traktorskega spravila in varnega dela s traktorsko prikolico in dvigalom. Na tečajih je skupno sodelovalo 1.837 tečajnikov. Poleg tega je šola samostojno organizirala še 100 tečajev za skupaj 1.435 tečajnikov na področju varnega dela s traktorji ter njihovimi priključki, tehnike dela z motorno žago, dela s hidravličnim nakladalnikom, vožnje adaptiranih gozdarskih traktorjev, upravljanja gozdarske prikolice s hidravličnim dvigalom, izvedbe gojitvenih del, žagarstva, ipd. Na tečajih so učitelji in inštruktorji skupno opravili 14.362 ur dela.

Na Biotehniški fakulteti je na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire na univerzitetnem študiju gozdarstva diplomiralo 19 študentov, na visokem strokovnem študiju 22 študentov, magistrirali so trije študentje. Doktorskega študija ni zaključil nihče. Na oddelku je bilo zaposlenih skupaj 50 delavcev, od tega 20 pedagoških delavcev, 5 mladih raziskovalcev in 25 drugih delavcev.

8.1.7 Gozdarska inšpekcija

Gozdarska inšpekcija deluje v okviru Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano (IRSKGH). V 8 enotah IRSKGH je skupno zaposlenih 17 gozdarskih inšpektorjev. 7 gozdarskih inšpektorjev opravlja poleg nalog gozdarske inšpekcije še naloge lovskih inšpektorjev.

Gozdarska inšpekcija nadzoruje uresničevanje določil naslednjih zakonov in uredb: Zakona o gozdovih, Zakona o gozdnem reprodukcijskem materialu, Zakona o zdravstvenem varstvu rastlin, Zakona o kmetijskih zemljiščih, Zakona o ohranjanju narave, Zakona o planinskih poteh, Zakona o varstvu okolja, Zakona o divjadi in lovstvu, Uredbe o varstvu samoniklih gliv, Uredbe o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju, Uredbe o varstvu pred požarom v naravnem okolju.

Izvajanje določil Zakona o gozdovih nadzoruje v celoti, izvajanje določil ostalih predpisov pa v obsegu, kot je z njimi določeno. Gozdarska inšpekcija ima, ob enakem številu zaposlenih, vsako leto več nalog, saj se povečuje število predpisov, ki jih mora nadzorovati.

V letu 2009 so gozdarski inšpektorji po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru opravili 1.555 pregledov, izdali 74 odločb, 95 sklepov v zvezi s postopki, 22 sklepov za izvršbe odločb in 78 opozoril. Največ inšpekcijskih pregledov je bilo opravljenih zaradi sečnje brez ali v nasprotju z odločbo Zavoda za gozdove Slovenije. Leto 2009 je bilo peto leto dela inšpekcije kot prekrškovnega organa. Po Zakonu o prekrških je bilo nekoliko več prekrškovnih postopkov kot v letu 2008. Od 770 izrečenih ukrepov je bilo izrečenih 276 opozoril, izdanih 206 plačilnih nalogov, 125 odločb z izrekom opomina ter 163 odločb z izrekom globe.

Preglednica 66: Delo gozdarskih inšpektorjev; 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005*	2006	2007	2008	2009
Število delovnih dni	3.339	3.325	3.096	2.941	3.176	2.834	2.776	2.825	*
od tega na terenu (%)	52	50	50	48	45	44	41	40	*
Zapisniki	2.024	2.071	1.834	1.732	1.899	1.652	1.438	1.813	1.555
Odločbe	142	151	149	136	92	42	58	82	74
Sklepi	-	99	89	106	26	49	30	48	95
Opozorila	365	342	316	357	57	46	71	75	78
Predlogi za prekrške	362	313	221	170	2	-	-	-	-
Kazenske ovadbe	10	10	7	4	-	-	-	-	-
Mandatne kazni	-	-	112	111	7	-	-	-	-

*samo na podlagi Zakona o inšpekcijskem nadzoru

Preglednica 67: Delo gozdarske inšpekcije kot prekrškovnega organa v letu 2009

	Število izrečenih	Globa (EUR)		Stroški postopka (EUR)		Zahteve za sodno varstvo		Izterjave	
		Izrečena	Plačana	Izrečeno	Plačano	Število	Delež	Število	Delež
Plačilni nalog	206	51.546	21.611			13	6%	28	14%
Odločba - opomin	125			3.630	3.050	5	4%	3	2%
Odločba - globa	163	89.550	32.985	8.831	5.834	26	16%	29	18%
SKUPAJ	494	141.096	54.596	12.461	8.884	44	9%	60	12%

Dejavnost inšpekcije se dinamično prilagaja dogajanju na terenu. V sodelovanju z drugimi pristojnimi inšpekcijskimi službami nadzira posege v gozdni prostor. Kontrolira tudi ali izvajalci del v gozdovih izpolnjujejo predpisane pogoje ter nadzira porabo proračunskih sredstev za financiranje in sofinanciranje del v gozdovih.

Najpogostejše kršitve v letu 2009, za katere so bile izdane inšpekcijske odločbe oziroma opozorila, so bile zmanjševanje ravnosti in rodovitnosti ter funkcij gozdov in sečnje brez ali v nasprotju z odločbo.

8.1.8 Mednarodno sodelovanje

Na mednarodnem področju je bilo ministrstvo v letu 2009 zlasti dejavno v razpravah o sprejemanju Uredbe EU Sveta in parlamenta o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati gospodarski subjekti, ko dajejo na trg les in lesne proizvode. Gozdarski sektor se je zavzemal za to, da postopki, ki bi jih zahtevala ta uredba, ne bi pomenili dodatnih administrativnih bremen, kar bi bilo zlasti problematično zaradi razdrobljene gozdne posesti oziroma velikega števila lastnikov gozdov v Sloveniji. Nasprotoval je predlogu, da je prepovedano dajati na trg nelegalno posekan les dokler ni jasno, kaj bi sicer s takšnim lesom lahko storili. Zavzemal se je, da bi nadzorne organizacije za les, ki prihaja na trg EU iz tretjih držav, imenovala Evropska komisija in ne države članice.

V letu 2009 je bil podpisan prvi prostovoljni partnerski sporazum za FLEGT (zagotavljanje izvajanja predpisov, upravljanje in trgovina), na podlagi katerega bo treba vpeljati sistem preverjanja dovoljenj, ki jih izdajajo partnerske države za izvoz lesa in lesnih proizvodov na trg EU.

Gozdarski sektor je bil zelo angažiran tudi pri pripravi izhodišč za pogajanja v okviru Okvirne konvencije Združenih narodov o podnebnih spremembah (UNFCCC) v času pred konferenco pogodbenic in na njej decembra v Kopenhagenu. Stališče Slovenije je bilo, da želi, da se učinki gospodarjenja z gozdovi v obdobju po letu 2012 upoštevajo pri obračunavanju izpustov in odvzemov toplogrednih plinov in da se pri tem uporablja metoda, ki bo čim bližje dejanskim učinkom na atmosfero. Odklanjala je torej metodo neto-neto in se zavzemala za metodo bruto-neto ali metodo z določitvijo referenčne vrednosti, ki bi jo določili na podlagi predvidevanj za prihodnost. Referenčna vrednost, ki jo je Slovenija predlagala, je bila določena na podlagi podatkov in usmeritev v Resoluciji o nacionalnem gozdnem programu.

Pomembno je bilo tudi sodelovanje na ekspertnem sestanku Ministrske konference o varstvu gozdov v Evropi (MCPFE), ki se je v tem letu preimenovala v Gozdovi Evrope. Še naprej je bila zastopana podpora vseevropski konvenciji o gozdovih in alternativno tudi vseevropski gozdarski strategiji, čeprav aktivno pri snovanju obeh Slovenija ni sodelovala.

Predstavniki ministrstva se je redno udeleževali sej Stalnega odbora za gozdarstvo pri Evropski komisiji, kjer je bilo podprto izvajanje Akcijskega načrta EU za gozdove.

8.2 Lovstvo

Organiziranost slovenskega lovstva ter upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem temelji v pretežni meri na Zakonu o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 16/04, 120/06-odl.US in 17/08), ki je začel veljati 20. maja 2004. Zakon je prinesel novo, posodobljeno ureditev na področju upravljanja, načrtovanja, ohranjanja in trajnostnega gospodarjenja z divjadjo, v nekaterih delih pa ohranja že uveljavljeni pravni red na tem področju. Tako je divjad še naprej državna lastnina in tudi lovska pravica pripada državi, ki pa jo lahko prenese na usposobljeno pravno osebo. Bistvena posebnost zakona je tudi koncesija, ki jo državi plačujejo upravljavci lovišč - lovske družine ter stroga ločitev prosto živečih živali na divjad (lovne vrste) in zavarovane vrste. Tako Uredba o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur.l. RS, št. 101/04) med divjad ne uvršča več velikih zveri (rjavi medved, volk in ris), ki so zavarovane z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Ur.l. RS, št. 46/04). Pristojno ministrstvo za upravljanje z zavarovanimi vrstami, vključno z izplačevanjem odškodnin zaradi škode, ki jo povzročijo zavarovane vrste, je Ministrstvo za okolje in prostor.

Na podlagi Zakona o divjadi in lovstvu je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v letu 2009 nadaljevalo s sprejemanjem podzakonskih predpisov, veliko pa jih je sprejelo že v prejšnjih letih. V letu 2009 sta bila pripravljena in sprejeta Pravilnik o sprejemu letnih načrtov lovsko upravljavskih območij v Republiki Sloveniji za leto 2009 ter Pravilnik o polharski dovolilnici.

Usmerjanje razvoja populacij prosto živečih živali

Zavod za gozdove Slovenije je tudi v letu 2009 pripravil in izdelal predloge letnih lovsko upravljaljskih načrtov območij v sodelovanju z lovskimi organizacijami, območnimi enotami Zavoda RS za varstvo narave, območnimi enotami Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, lokalnimi skupnostmi in drugimi, katerih dejavnost je povezana z divjadjo in njenim okoljem. Osnovna usmeritev vseh predloženih letnih lovsko upravljaljskih načrtov območij, ki jih je kasneje s pravilnikom sprejelo ministrstvo, pristojno za lovstvo, je ohranjanje vrstne pestrosti avtohtonih vrst divjadi, ob sprejemljivem vplivu na njihovo življenjsko okolje (škode). Usmeritve, ki jih določajo načrti, so napisane na podlagi smernic dolgoročnih lovsko upravljaljskih načrtov lovsko upravljaljskih območij za obdobje 2007-2016, ki sta jih izdelala Zavod za gozdove Slovenije in Lovska zveza Slovenije ter jih uskladila z Uprava RS za varstvo narave.

Cilj trajnostnega gospodarjenja z rastlinojedimi parkljarji (jelenjad, srnjad, muflon, gams in damjak) in divjim prašičem so zdrave populacije divjadi s stabilno spolno in starostno strukturo, ki so usklajene tudi s populacijami drugih vrst in njihovim okoljem. Stanje male poljske divjadi se je po več kot desetletju začelo rahlo izboljševati. Stanje se je izboljšalo tudi na tistih področjih, kjer se je zaradi garij in povečanega lova (lisice, kune belice in zlatice) znižala številčnost plenilcev male divjadi. V letu 2009 so posamezne lovske organizacije in celo skupine lovišč na podlagi ocene stanja poročale o povečanju številčnosti divjega prašiča. Uresničevanje določil letnih lovsko upravljaljskih načrtov območij pri oblikovanju primerne okolja za te vrste divjadi iz preteklih let ter zadržanost pri poseganju v populacije se bodo v nadaljnjih letih gotovo še obrestovali.

Pregled odstrela in ugotovljenih izgub

Podatki o odstrelu in izgubah v letu 2009 niso bistveno drugačni kot leto pred tem. V letu 2009 se je odstrel zmanjšal oziroma ostal na ravni predhodnega. Odstrel in izgube parkljaste vrste rastlinojede divjadi, ki najbolj pomembno vplivajo za svoje življenjsko okolje, je bil približno enak kot leta 2008.

Preglednica 68: Pregled odstrela in ugotovljenih izgub divjadi; 2001-2009

Divjad	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Srna	38.660	41.874	43.249	43.404	44.733	42.675	42.123	43.067	42.844
Navadni jelen	4.468	5.203	5.034	4.784	5.125	5.066	4.716	5.099	5.198
Damjak	135	180	143	135	106	123	163	140	174
Muflon	580	773	734	715	788	670	673	649	628
Gams	2.323	2.453	2.634	2.604	2.517	2.679	2.638	2.685	2.675
Divji prašič	5.865	7.223	6.280	6.440	7.038	5.359	6.267	9.347	7.908
Medved	47	116	72	80	95	126	108	92	85
Ris	3	3	1	0	0	0	0	0	0
Volk	4	5	11	4	6	11	6	0	9
Poljski zajec	3.006	2.863	3.353	3.463	3.654	3.724	4.107	3.834	3.619
Fazan	36.202	33.327	35.541	36.909	30.474	27.183	26.574	26.853	23.636
Poljska jerebica	2.375	2.174	2.446	2.266	2.176	1.914	1.504	1.379	1.517
Raca mlakarica	6.452	6.134	5.888	6.073	4.609	4.059	4.075	3.914	4.289

Vir: Statistični podatki lovskih organizacij, ZGS

Pregled odstrela, izgub, načrta odstrela, realizacije načrta in izločeno število štirih najpomembnejših vrst divjadi, na 100 ha skupne površine, v štirih najbolj reprezentativnih lovsko upravljaljskih območjih v Sloveniji prikazuje preglednica 69.

Načrt odstrela srnjadi v nižinskem slovensko-goriškem lovsko upravljaljskem območju (LUO) je bil v celoti realiziran. V kočevsko-belokranjskem LUO je bil načrt odstrela jelenjadi realiziran 100%, delež na 100 ha pa se je nekoliko povečal. V triglavskem LUO se je

izločeno število gamsov na 100 ha nekoliko povečalo, medtem ko je v primorskem LUO odstrel divjega prašiča ostal na ravni leta prej.

Preglednica 69: Odstrel in ugotovljene izgube na 100 ha površine

Vrsta divjadi	Leto 2009			Izločeno število na 100 ha lovne površine LUO		
	Odstrel in ugotovljene izgube	Načrt odstrela	Realizacija načrta (%)	Povp. LUO	Max. LUO	Lovsko upravljavsko območje (LUO)
Srna	2.748	2.743	100	2,28	2.748	Slovensko - goriško
Navadni jelen	1.881	1.880	100	0,28	1.881	Kočevsko - belokranjsko
Gams	739	792	93	0,14	739	Triglavsko
Divji prašič	1.568	1.410	111	0,42	1.568	Primorsko

Vir: ZGS

Odškodnine za povzročeno škodo od divjadi

Škode, ki jih povzroča divjad, so eden od najpomembnejših bioindikatorjev, na osnovi katerega lahko posredno sklepamo o številčnosti teh vrst in njihovem vplivu na okolje. Škode, ki jih povzročata rastlinojeda divjad in divji prašič so od leta 1998 naprej naraščale, do leta 2004, ko so dosegle maksimum. V letih 2005, 2006 in 2007 so padle. V letu 2008 so škode ponovno močno narasle (v primerjavi z letom 2007 za 78%). Leto 2009 je bilo glede škod povprečno.

Preglednica 70: Škode v okolju, ki jih povzročata rastlinojeda divjad in divji prašič; 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Škode (EUR)	345.290	430.782	434.834	562.041	401.966	364.633	369.260	658.685	462.968

Vir: Podatki lovskih organizacij, ZGS

Povprečni delež škod, ki jih povzroča divji prašič, znaša v obravnavanem obdobju 39%, delež parkljaste divjadi pa 13%. Škode od ostalih vrst divjadi so zanemarljive.

Odškodnino za škode, ki jih povzročajo zavarovane živali, je tudi v letu 2009 izplačevalo Ministrstvo za okolje in prostor iz sredstev proračuna RS, medtem ko je odškodnino, ki jo povzročajo vrste divjadi na nelovnih površinah, izplačevalo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Preglednica 71: Ocena deležev škod na kmetijskih kulturah, pridelkih in domačih živalih, ki jih je povzročila divjad (v %); 2001-2009

Vrsta divjadi	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Divji prašič	44	40	50	40	44	35	41	64	39
Ostala parkljasta divjad	23	18	22	28	17	23	14	12	13
Zveri	30	40	26	30	36	40	44	22	47
Ostala divjad	3	2	2	2	3	2	2	2	1
SKUPAJ	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Biotehniška dela

Biotehniški ukrepi so pomemben del zmanjševanja negativnega vpliva divjadi na njeno življenjsko okolje, predvsem na obseg škod. Zimsko in preprečevalno krmljenje je v večini povezano s divjim prašičem in jelenjadjo. Manjši delež zavzemata gams, muflon in damjak. Čeprav ima zimsko krmljenje tudi negativne učinke, še posebej takrat kadar krma ni primerna, pa je zimsko krmljenje v večini primerov koristno. Gre za to, da se predvsem divjad odvrča od kmetijskih in gozdnih površin, kjer bi lahko nastale večje škode. Podoben učinek kot krmljenje imajo tudi krmne njive, razlika je v tem, da so lahko krmne njive za poljsko divjad tudi remize, kjer najdejo mesto za kritje, parjenje, valjenje in vzrejo mladičev.

Preglednica 72: Prikaz opravljenih biotehniških del; 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zimsko in preprečevalno krmljenje (t)	4.440,4	4.600,8	4.594,1	4.207,2	3.888,9	2.850,1	3.404,3	3.191,4	3.484,0
Krmne njive (ha)	507,3	513,2	524,4	472,3	450,14	459,17	480,21	433,31	458,16
Pridelovalne njive (ha)	145,8	163,7	151,8	140,8	92,34	115,10	102,82	107,65	94,34

Vir: Podatki lovskih organizacij, ZGS

Prikaz posegov v populacije divjadi, izvedenih biotehniških del ter škod v okolju, ki jih povzroča divjad kažejo na umirjanje problemov in da se ukrepi med seboj usklajujejo. V usmerjanju in izvajanju upravljanja populacij divjadi je potrebno te odnose oziroma ukrepe usklajevati in odpravljati nevarnosti za ustvarjanje prevelikih konfliktov, ki praviloma onemogočajo racionalno strokovno ravnanje.

Vzdrževanje življenjskega okolja prosto živečih živali

Republika Slovenija namenja vsako leto iz državnega proračuna tudi določena sredstva za vzdrževanje življenjskega okolja prosto živečih živali, ki je v veliki meri odvisno od motivacije lastnikov gozdnih parcel. Sredstva so namenjena izključno lastnikom gozdnih zemljišč. Lastniki gozdov so izkoristili pretežni del teh sredstev, ostalo pa so prejeli izvajalci del, zlasti lovske organizacije. V kolikor lastniki gozdov nimajo interesa, da bi delo opravili sami, lahko s pooblastilom in odstopno izjavo odstopijo delo in pravico do prejema subvencije izvajalcu del (upravljavcu lovišča oziroma lovski družini). Večji del dela za izboljšanje življenjskega okolja prosto živečih živali izvedejo lovske organizacije, ki od lastnika pridobijo objekt za delo (zemljišče), medtem ko lastniki zadržijo subvencijo kot obliko medsebojne poravnave za najem zemljišča. Pomemben delež pri zagotavljanju primernih pogojev za prosto živeče živali so prispevale tudi delavci ZGS s strokovnim delom ter lastniki gozdov z delom v gozdovih skladno z nasveti in gozdno gojitvenimi načrti. S strokovno pravilnimi in ob pravem času izvedenimi deli v gozdovih se lahko namreč znatno prispeva k izboljšanju življenjskega okolja prosto živečih živali. Upoštevanje usmeritev za prilagojeno gospodarjenje z gozdom je še posebej pomembno za ohranitev redkih in ogroženih vrst.

Lovske organizacije in organiziranost lovstva

V Sloveniji je ustanovljeno 411 lovišč in 12 lovišč s posebnim namenom. Po Zakonu o divjadi in lovstvu je Zavod za gozdove Slovenije upravljavec v desetih loviščih s posebnim namenom, v enem lovišču pa Triglavski narodni park, medtem ko z divjadjo v loviščih trajnostno gospodarijo lovske družine. Vlada RS je z uredbo ustanovila tudi lovišče s posebnim namenom Brdo pri Kranju in za upravljavca določila javni gospodarski zavod protokolarne storitve Republike Slovenije. Zaradi zakonskega pogoja, da mora biti lovišče veliko vsaj 2.000 ha, je bilo potrebno nekatera manjša lovišča združiti oziroma na novo določiti meje med lovišči. V novo ustanovljenih loviščih so trajnostno gospodarili z divjadjo v loviščih stari upravljavci, in sicer vse do podelitve koncesij novim upravljavcem. V letu 2009 je ministrstvo podelilo koncesije za trajnostno gospodarjenje z divjadjo v vseh loviščih.

Trenutno deluje na območju Republike Slovenije 416 lovskih družin (411 lovskih družin je pridobilo koncesijo za trajnostno gospodarjenje z divjadjo), ki so v veliki večini združena v 18 območnih zvez lovskih družin oz. lovskih zvez, te pa naprej v Lovsko zvezo Slovenijo. Zakon o divjadi in lovstvu med lovske organizacije ne prišteva območnih zvez lovskih družin, ampak določa, da je Lovska zveza Slovenije zveza vseh lovskih družin. Območne zveze lovskih družin oz. lovske zveze so seveda lahko oblika organiziranosti lovskih družin v skladu z društveno zakonodajo, torej s prostovoljno odločitvijo njenih članic o združevanju. Zakon o divjadi in lovstvu med lovske organizacije uvršča tudi območna združenja upravljavcev lovišč in lovišč s posebnim namenom (OZUL), kamor se morajo združevati vsi upravljavci lovišč in lovišč s posebnim namenom v določenem lovsko upravljavskem območju. Glavna naloga OZUL je urejanje in usklajevanje skupnih nalog pri upravljanju z divjadjo in njenim življenjskim okoljem, v sodelovanju z ZGS pa opravljajo v javnem interesu letne preglede odstrela in izgub za presojo pravilnosti izvedenega načrta odvzema divjadi.

Lovska zveza Slovenije združuje okrog 22.000 lovcev in opravlja naslednje naloge v javnem interesu: organiziranje izpitov za lovce in lovske čuvaje na podlagi skupno pripravljenih programov z Zavodom in pedagoškimi ustanovami; usposabljanje in naravovarstveno osveščanje lovcev ter komuniciranje z lastniki zemljišč in javnostjo; izdajanje strokovne literature s področja divjadi in lovstva; skrb za razvoj lovske kinologije; sodelovanje pri znanstveno – raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom; izdaja lovskih izkaznic; opravljanje drugih nalog javnega interesa s področja varstva narave, divjadi in lovstva, ki jih določi zakon.

Lovska zveza Slovenije je od leta 1983 aktivna članica FACE (Združenja evropskih lovskih zvez) in od leta 1991 tudi članica CIC (Mednarodnega sveta za lov in ohranitev divjadi).

9 RIBIŠTVO

9.1 Morsko ribištvo in ribogojstvo

Vzreja in ulov v morskem ribištvu

V letu 2009 so slovenski morski gospodarski ribiči iztovorili okoli 867 ton svežih ribiških proizvodov. Skupna masa morskih organizmov, ki so bili v letu 2009 iztovorjeni v slovenskih ribiških pristaniščih, je bila v primerjavi z letom 2008 večja za 26,3%. Iztovor rib se je povečal za 26,9%, iztovor glavonožcev pa za 31,6%. V letu 2009 se je iztovor rakov zmanjšal za 32,8%, medtem ko se je iztovor školjk in polžev zmanjšal za 14,8%.

Statistični urad Republike Slovenije (SURs) je glede na odkupne cene proizvodov ocenil, da je bila vrednost ribiških proizvodov, iztovorjenih v letu 2009, okoli 1.686.000 EUR (za 21% več kot v letu 2008). Čeprav so bili poslovni rezultati v letu 2009 precej boljši od tistih iz leta 2008, so bili še vedno nižji od tistih, ki so bili doseženi v letu 2007: iztovor je bil manjši za 5%, ustvarjeni prihodek pa za 9%.

Iztovor slovenskih morskih gospodarskih ribičev v slovenskih ribiških pristaniščih je bil v letu 2009 za 40,6% manjši od iztovora v letu 2002 ter za 81,9% manjši od iztovora v letu 1991.

Vzreja morskih rib in mehkužcev (marikultura skupaj) se je v letu 2009 glede na 2008 povečala za 37,2%. Pri tem se je vzreja morskih rib povečala za 29,8%, vzreja mehkužcev pa za 38,9% glede na leto 2008.

Prostočasni ribolov združuje športni in rekreacijski ribolov. V 2009 je bilo na ta način ujetih 26,6 ton rib, kar je 6,2% manj kot leta 2008.

Preglednica 73: Ulov, iztovor in vzreja morskih rib, glavonožcev, rakov in školjk (v t); 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Morski iztovor skupaj	1.021,6	933,4	913,7	686,5	866,8	126,3
Ribe	930,6	870,5	817,8	636,7	808,2	126,9
Glavonožci	80,9	60,0	86,5	37,3	49,1	131,6
Raki	5,5	2,7	8,0	6,4	4,3	67,2
Školjke in polži	4,7	0,2	1,5	6,1	5,2	85,2
Marikultura skupaj	227,0	192,9	316,0	274,5	376,7	137,2
Vzreja morskih rib	26,3	30,0	15,2	50,0	64,9	129,8
Vzreja mehkužcev	200,7	162,9	300,8	224,5	311,8	138,9
Prostočasni ribolov	19,1	12,0	18,7	28,3	26,6	93,8
Morski iztovor, marikultura in prostočasni ribolov skupaj	1.267,7	1.138,3	1.248,4	989,3	1.270,0	128,4

Vir: SURs za morski ulov do leta 2006 in za marikulturo do leta 2008. MKGP je vir podatkov o morskem iztovoru od leta 2006 ter o marikulturi od leta 2008. Vir podatkov o prostočasnem ribolovu je Zavod za ribištvo Slovenije (ZZRS). Podatki so na voljo od leta 2003 naprej, s tem, da podatki za 2003 zajemajo le ulov v obdobju od avgusta do konca decembra.

Morski iztovor, marikultura in prostočasni ribolov skupaj so se v letu 2009 glede na leto 2008 povečali za 28,4%.

Delovno aktivne osebe v morskem gospodarskem ribolovu in morskem ribogojstvu (marikulturi)

V letu 2009 je bilo v dejavnostih morskega ribištva udeleženi 147 delovno aktivnih oseb, kar je 3 osebe več kot v letu 2008. Od 147 delovno aktivnih oseb se jih je 117 ukvarjalo z gospodarskim ribolovom, 30 pa z marikulturo oziroma morskim ribogojstvom.

Preglednica 74: Delovno aktivno prebivalstvo v morskem ribištvi in morskem ribogojstvu (marikultura); 2005-2009

	Število delovno aktivnih oseb					Število delovno aktivnih oseb s polnim delovnim časom				
	2005	2006	2007	2008*	2009*	2005	2006	2007	2008*	2009*
Gospodarski ribolov	142	127	125	115	117	64	68	63	81	92
Marikultura	17	22	22	29	30	8	9	15	18	18
Skupaj	159	149	147	144	147	72	77	78	99	110

* Izračuni o delovno aktivnih osebah v morskem gospodarskem ribolovu od leta 2008 naprej temeljijo na podatkih iz Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP); izhodišče zanj so podatki iz administrativnih zbirk pokojninskega, socialnega in zdravstvenega zavarovanja.

Vir: SURS

Med osebami, ki so se ukvarjale z dejavnostjo morskega gospodarskega ribolova, so po podatkih SURS prevladovali ribiči, ki so bili samozaposleni. Teh je bilo 64. Ostale osebe (53) so bile zaposlene pri pravnih in fizičnih osebah. Število zaposlenih pri pravnih in fizičnih osebah se je povečalo za 20%, število samozaposlenih pa se je zmanjšalo za 10%.

V letu 2009 se je v primerjavi z letom 2008 povečalo število delovno aktivnih oseb in število oseb s polnim delovnim časom. V letu 2009 se je število delovno aktivnih v dejavnosti morskega gospodarskega ribolova v primerjavi z letom 2008 povečalo za 1,7%, število delovnih oseb v dejavnostih marikulture pa za 3,4%.

110 oseb se je v letu 2009 ukvarjalo z dejavnostmi morskega ribištva s polnim delovnim časom, kar pomeni povečanje za 11,1%. 92 oseb s polnim delovnim časom je delalo v dejavnostih morskega gospodarskega ribolova in 18 oseb v dejavnostih marikulture.

Ribiška plovila in oprema v morskem ribištvi in ribogojstvu

Število vseh plovil z dovoljenjem za morski gospodarski ribolov, ki so bila na dan 31. december zabeležena v Registru ribiških plovil v informacijskem sistemu InfoRib pri Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, se je povečalo od 181 leta 2008 na 185 leta 2009. Štiri ribiška plovila, ki so od leta 2008 do leta 2009 na novo vstopila v slovensko ribiško floto, so imela kot prvo ribolovno orodje v dovoljenju za gospodarski ribolov zabeležene zabodne in zapletne mreže.

Tudi v 2009 so v slovenski ribiški floti, tako kot v preteklih letih, po številu prevladovala plovila celotne dolžine do 5,9 metra (45,9% plovil v letu 2009), ki so jim sledila plovila celotne dolžine med 6 in 11,9 metra (42,2%). Manj je bilo plovil celotne dolžine med 12 in 17,9 metra (10,3%) ter nad 18 metri (1,6%). Ob tem je treba upoštevati, da je brutotonaža in moč motorja znatno večja pri plovilih večje celotne dolžine ter da bi se deleži kategorij plovil glede na brutotonažo in moč motorja razlikovali od deležev glede na dolžino plovil.

Preglednica 75: Vsa plovila v Registru ribiških plovil ter aktivna plovila po dolžini in opremi; 2007-2009

	Plovila v Registru ribiških plovil*			Aktivna plovila**		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
- dolžina nad 18 m	4	3	3	2	2	2
- dolžina 12–17,9 m	21	19	19	18	18	17
- dolžina 6–11,9 m	70	75	78	38	40	40
- dolžina do 5,9 m	80	84	85	29	28	28
Plovila skupaj	175	181	185	87	88	87
Plovila glede na prvo ribolovno orodje***						
Zabodne in zapletne mreže	147	152	156	61	61	62
Vlečne mreže	21	22	22	19	20	19
Obkroževalne mreže	7	7	7	7	7	6

* stanje na dan 31. december posameznega leta

** vsaj en oddan ladijski dnevnik v posameznem letu

***segmentirana na podlagi prvega ribolovnega orodja v dovoljenju za gospodarski ribolov

Vir: MKGP, InfoRib, Register ribiških plovil, ribolovna dovoljenja, ladijski dnevniki

Glede na prvo ribolovno orodje so v slovenski ribiški floti tudi v letu 2009 po številu prevladovala plovila z zabodnimi in zapletnimi mrežami (slednje so bile kot prvo ribolovno orodje v dovoljenju navedene pri 156 plovilih oziroma 84,3% plovil). Sledila so jim plovila, ki so imela kot prvo ribolovno orodje v dovoljenju navedene vlečne mreže (22 oziroma 11,9% plovil). Po številu je bilo najmanj plovil z obkroževalnimi mrežami (7 plovil oziroma 3,8% plovil). Ob tem kaže opozoriti, da pomemben delež celotnega ulova ujamejo plovila z vlečno mrežo, čeprav jih je po številu manj.

Med aktivnimi plovili, to je tistimi, ki so oddala vsaj en ladijski dnevnik v posameznem letu (v ladijske dnevnike se beleži ulov), je bilo v letu 2009 po številu največ aktivnih ribiških plovil celotne dolžine med 6 in 11,9 metra (46%). Sledila so jim plovila celotne dolžine do 5,9 metra (32,2%), tem pa plovila celotne dolžine med 12 in 17,9 metra (19,5%). Po številu je bilo najmanj aktivnih plovil v dolžinski kategoriji nad 18 metrov (2,3%), vendar je treba ob tem upoštevati, da gre za dve plovili z veliko brutotonažo, ki ulovita najpomembnejši delež celotnega ulova slovenske ribiške flote.

Aktivna plovila so v posameznem letu segmentirana na podlagi tistega ribolovnega orodja, ki ga imajo vpisanega kot prvo ribolovno orodje v dovoljenju za gospodarski ribolov. To pomeni, da so lahko nekatera ribiška plovila v posameznem letu aktivna z ribolovnimi orodji, ki niso vpisana kot prvo ribolovno orodje v dovoljenjih za gospodarski ribolov oziroma, da so bila aktivna z ribolovnim orodjem (orodji), ki so v dovoljenjih za gospodarski ribolov navedena za prvim ribolovnim orodjem.

Glede na prvo ribolovno orodje, ki so ga imela aktivna plovila v letu 2009 vpisana v dovoljenju za gospodarski ribolov, so bila med aktivnimi plovili najbolj številna plovila, ki so uporabljala zabodne in zapletne mreže (71,3%), sledila so jim plovila z vlečnimi mrežami kot prvim ribolovnim orodjem (21,8% aktivnih plovil), zadnja pa so bila plovila z obkroževalnimi mrežami (6,9%).

Število plovil v marikulturi (morskem ribogojstvu) se od leta 2008 do 2009 ni spremenilo, prav tako se niso spremenili deleži plovil po različnih dolžinskih kategorijah. Tako je bilo v Sloveniji leta 2009, enako kot leta 2008, skupaj 13 plovil za marikulturo, od tega jih je bilo 5 (38,5%) celotne dolžine do 5,9 metra, 6 (46,2%) celotne dolžine od 6 do 11,9 metra ter 2 (15,4%) dolžine med 12 in 17,9 metra. Plovil za marikulturo nad 18 metrov celotne dolžine ni bilo.

9.2 Sladkovodno ribištvo

Vzreja in ulov v sladkovodnem ribištvu

Vzreja in ulov sladkovodnih rib skupaj sta se v letu 2009 glede na leto 2008 zmanjšala za 10,9%.

Preglednica 76: Ulov in vzreja sladkovodnih rib (v t); 2005–2009

	2005	2006	2007	2008	2009	Indeks 2009/08
Vzreja v ribogojnicah	1.120,20	1.174,3	1.037,6	1.044,3	930,7	89,1
- hladnovodne ribe	852,0	901,0	822,3	863,3	731,2	84,7
- toplovodne ribe	268,2	273,3	215,3	181,0	199,5	110,2
Športni sladkovodni ribolov	201,7	199,6	196,0	183,0	162,7	88,9
- hladnovodne ribe	35,0	33,8	29,0	28,0	25,9	92,5
- toplovodne ribe	166,6	165,8	167,0	155,0	136,8	88,3
Skupaj sladkovodno ribištvo	1.321,9	1.373,9	1.233,6	1.227,3	1.093,4	89,1

Vir: SURS (do 2008), MKGP

V letu 2009 je bilo v ribogojnicah vzrejenih 930,7 ton sladkovodnih rib, od tega 731,2 ton hladnovodnih in 199,5 ton toplovodnih rib. Skupna vzreja se je v letu 2009 glede na leto 2008 zmanjšala za skoraj 11%. Spremenila se je tudi sestava vzreje, saj je bilo v letu 2009

vzrejenih 15,3% manj hladnovodnih rib kot v letu 2008 ter 10,2% več toplovodnih rib kot v letu 2008. Ribe, vzrejene v ribnikih za trženje športnega ribolova, štejejo kot v ribogojstvu vzrejene ribe, zato so podatki o tovrstni vzreji vključeni v podatke o vzreji rib v ribogojnicah.

Ulov v športnem sladkovodnem ribolovu je v letu 2009 znašal 162,7 ton, kar je 11,1% manj kot v letu 2008. Pri tem se je glede na leto 2008 ulov hladnovodnih rib zmanjšal za 7,5%, ulov toplovodnih rib pa za 11,7%.

Delovno aktivne osebe v sladkovodnem ribogojstvu

Z vzrejo sladkovodnih rib se je v letu 2009 ukvarjalo 198 oseb. Skupno število delovno aktivnih oseb v vzreji rib v celinskih vodah se je v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 povečalo za 19,3%. Ob tem je treba upoštevati, da se je z letom 2008 spremenila metoda zbiranja podatkov, ki jo uporablja SURS in od tega leta naprej niso več upoštevani podatki o pomagajočih družinskih članih, ki so bili upoštevani v podatkih za prejšnja leta.

Preglednica 77: Število delovno aktivnih oseb v sladkovodnem ribogojstvu; 2005-2009

		2005	2006	2007	2008	2009
Po pogostosti dela:	- polni delovni čas	107	91	86	49	55
	- skrajšani delovni čas	201	201	202	117	143
Po vrsti dela:	- ribogojec	135	135	131	119	147
	- drugo	173	109	127	47	51
Po spolu:	- moški	248	239	238	131	158
	- ženske	60	53	50	35	40
Po zaposlitvenem statusu	- zaposlen		115	90	68	71
	- samozaposlen		72	84	98	127
	- drugo*		105	114	-	-
Skupaj		308	292	288	166	198

* pomagajoči družinski član ali delavec po pogodbi o delu ali za neposredno plačilo

Vir: SURS

Glede na strukturo delovno aktivnih oseb v sladkovodnem ribogojstvu so tudi v letu 2009, tako kot v predhodnih letih, prevladovali osebe s skrajšanim delovnim časom (72,2%), ribogojci (74,2%), moški (79,8%) ter samozaposlene osebe (64,1%).

9.3 Finančni ukrepi v ribištvi

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je tudi v letu 2009 finančno podprlo razvoj ribištva.

Preglednica 78: Proračunska sredstva za ribištvo; 2005-2009

	Izplačano (000 EUR)				Indeks 2009/08
	2005*	2006*	2007	2008	
Informacijski sistem ribištva	-	-	-	2,7	178,2
Javni zavod za ribištvo Slovenije	398,1	523,3	703,9	882,3	565,1
Varstvo naravnih virov v ribištvi	61,8	41,7	128,6	100,5	12,7
Ukrepi v morskem ribištvi in ribogojstvu	124,1	87,6	-	127,3	-
Naložbe iz finančnega instrumenta za usmerjanje ribištva	288,1	270,3	1.517,1	466,9	-
Ukrepi v ribištvi	-	150,5	413,5	185,6	144,8
Evropski sklad za ribištvo 2007-13	-	-	-	-	55,6
Skupaj ribištvo	872,1	1.073,4	2.763,1	1.765,2	54,2

* preračunano po povprečnem letnem tečaju Banke Slovenije (tekoči tečaj)

Vir: MKGP

V letu 2009 je bilo v zvezi z informacijskim sistemom nadzora ribištva financirano svetovanje glede strokovnih podlag za pripravo ter vodenje javnega razpisa za izbor ponudnika storitev. Glavnina sredstev je bila v letu 2009 namenjena vzpostavitvi informacijskega sistema za nadzor ribištva oziroma ribiških plovil v skladu z zahtevami zakonodaje EU (t.i. Vessel

Monitoring System – VMS). Del sredstev je bil namenjen za mesečna plačila signala za VMS. Iz istega vira je bila financirana vzpostavitev ribiškega katastra in tisk ladijskih dnevnikov. V letu 2009 je bilo iz tega vira skupno izplačanih 178.216 EUR.

Javnemu Zavodu za ribištvo Slovenije je bilo v letu 2009 izplačanih 565.108 EUR z namenom financiranja javne službe na področju ribištva. S tem financiranjem zavod na podlagi letnega programa dela ter finančnega načrta izvaja naslednje naloge: vodenje ribiškega katastra, priprava soglasij in strokovnih mnenj za poseg na vodah, izvajanje monitoringa rib in populacij rib, izdelava ribiško gojitvenega načrta, priprava strokovnih podlag za podeljevanje koncesij po Zakonu o sladkovodnem ribištvi, upravljanje z izločenimi vodami, raziskovanje ribolovnih virov, spremljanje stanja za zagotavljanje trajnostne rabe rib ter poročanje državnim organom in organom Skupnosti.

Za varstvo naravnih virov je bilo v letu 2009 izplačanih 12.738 EUR, s čimer so se financirali izdelava in dobava značk za ribiške čuvaje ter prostovoljni prispevek za delovanje Regionalnega svetovalnega sveta za Sredozemlje (*Mediterranean RAC*). Manjši del sredstev je bil namenjen tudi tisku brošure o Operativnem programu razvoja ribištva 2007-2013.

Sredstva v okviru ukrepov v ribištvi 2007-2013 so bila skladno s predpisi EU namenjena za delovanje sistema zbiranja podatkov o ribištvi ter poročanja, kot tudi za nadzor ribiških plovil. V 2009 je bilo iz tega naslova dodeljenih 144.843 EUR. Iz teh sredstev se je financirala nadgradnja informacijskega sistema InfoRib in nadgradnja informacijskega sistema ribiške inšpekcije, poleg tega pa še nakup računalniške opreme za inšpektorje ter izdelava računalniške aplikacije za zbiranje podatkov o izvajanju ribiškega upravljanja v ribiških okoliših (RibKat). Del sredstev je bil namenjen za zbiranje podatkov v okviru Nacionalnega programa zbiranja podatkov.

Z izvajanjem Operativnega programa za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013, je bilo v letu 2009 iz naslova tehnične pomoči izplačanih 55.623 EUR, in sicer za naslednje aktivnosti: plače zaposlenih iz tehnične pomoči, izobraževanja in službene poti, objave javnih razpisov v Uradnem listu RS in predstavitve javnih razpisov, izdelava promocijskega in informacijskega materiala, prevajanja ter izvedba organizacije in zasedanj sej Nadzornega odbora.

10 MEDNARODNE AKTIVNOSTI

10.1 Aktivnosti v okviru EU

Delovanje v okviru EU institucij

V okviru Evropske komisije so predstavniki MKGP v letu 2009 delovali v več kot 50 odborih. Podatki MKGP kažejo, da je na ravni odborov Evropske komisije potekalo 360 sestankov.

V okviru Sveta EU so predstavniki MKGP delovali v različnih delovnih telesih, ki se sestajajo na treh ravneh. Prva raven predstavlja okrog 100 različnih strokovnih delovnih skupin oziroma podskupin za področje kmetijstva, ribištva, veterinarskih in fitosanitarnih vsebin ter živil. Po MKGP podatkih je v letu 2009 potekalo 349 sestankov različnih delovnih skupin Sveta EU s področja dela MKGP, od tega so se predstavniki MKGP udeležili 149 sestankov. Za večino preostalih sestankov so strokovni uslužbenci MKGP pripravili stališča, ki so jih na zasedanjih zastopali predstavniki Stalnega predstavništva Slovenije pri EU v Bruslju.

Na drugi ravni sestanki v Svetu EU potekajo tedensko. Predstavniki MKGP so pripravljali stališča za zasedanja Posebnega odbora za kmetijstvo (t.i. SCA), ki je pristojen za vsebine s področja kmetijstva (skupne tržne ureditve, razvoj podeželja, kmetijske horizontalne vsebine ter trgovina), kot tudi za zasedanja Odbora stalnih predstavnikov (t.i. Coreper), kjer se obravnavajo preostale vsebine iz delovnega področja MKGP (živila, veterinarske in fitosanitarne vsebine, ribištvo, gensko spremenjeni organizmi). Zasedanj Coreper se praviloma udeležujejo predstavniki Stalnega predstavništva Slovenije pri EU v Bruslju. Predstavniki MKGP se je kot nacionalni predstavnik Slovenije udeleževal tedenskih zasedanj Posebnega odbora za kmetijstvo.

Najvišjo, tretjo raven predstavljajo zasedanja Sveta za kmetijstvo in ribištvo, ki se ga udeležujejo ministri, pristojni za kmetijstvo in ribištvo in potekajo praviloma enkrat mesečno. Pred vsakim zasedanjem Sveta za kmetijstvo in ribištvo MKGP organizira sestanke s socialnimi partnerji in predstavniki veleposlaništev držav članic EU v Sloveniji, na katerih se predstavijo izhodišča, ki jih bodo predstavniki Slovenije zastopali v Svetu EU. Poleg rednih mesečnih zasedanj Sveta za kmetijstvo in ribištvo sta v letu 2009 potekali tudi dve neformalni zasedanji, ki sta ju organizirali v tem letu Svetu EU predsedujoči državi, Češka in Švedska.

Preglednica 79: Statistika zasedanj v okviru EU institucij v letih 2008 in 2009

	2008		2009	
	Vseh	Udeležba MKGP	Vseh	Udeležba MKGP
Svet za kmetijstvo in ribištvo	12+2	12+2	11+2	11+2
Posebni odbor za kmetijstvo Sveta EU	29	29	21	21
Coreper	46	46	48	48
Delovne skupine Sveta EU	371	285	349	149
Odbori Komisije	517	514	360	360

Vir: Interne evidence MKGP

Pristop držav kandidat k EU

Oktober 2005 so se začela pristopna pogajanja s Hrvaško in Turčijo. Na Svetu EU aktivnosti na področju pristopnih pogajanj spremlja in obravnava Delovna skupina za širitev, v okviru katere države članice EU pregledujejo in pripravljajo odzive na screening poročila Evropske komisije ter predloge na skupna stališča EU.

Pripravo stališč RS koordinira Služba Vlade za razvoj in evropske zadeve (SVREZ) v sodelovanju z Ministrstvom za zunanje zadeve (MZZ) in Stalnim predstavništvom RS pri EU (SPBR). Odzive oziroma strokovne podlage za stališča RS do pogajalskih poglavij oblikujejo resorna ministrstva. Končno stališče potrdi Medresorska delovna skupina Vlade RS za pripravo stališč RS o pristopu držav kandidat k EU (MDS), ki ji sopredsedujeta SVREZ in MZZ. Člani MDS so visoki predstavniki posameznih ministrstev. Na politični ravni o strateških

usmeritvah, o nerešenih vprašanjih, o stališčih, kjer se vsebinski in zunanje politični vidik razlikujeta, odloča Vlada RS.

MKGP je, kot vodilni državni organ, odgovoren za pripravo strokovnih podlag, stališč in odzivov za dokumente, ki se nanašajo na tri pogajalska poglavja: poglavje 11 – Kmetijstvo in razvoj podeželja, 12 – Varnost hrane, veterinarska in fitosanitarna politika in poglavje 13 – Ribišstvo. MKGP, kot sodelujoči organ, pripravlja strokovne podlage, stališča in odzive tudi na vsebine in gradiva iz drugih poglavij in sicer zlasti za poglavje 1 – Prost pretok blaga, poglavje 27 – Okolje, poglavje 28 – Zdravje in varstvo potrošnikov ter poglavje 29 – Carinska unija.

Po zaključku pregleda screening poročil v letu 2007 za poglavji 11 – Kmetijstvo in razvoj podeželja ter 12 – varnost hrane, veterinarska in fitosanitarna politika za Hrvaško, je Hrvaška v drugi polovici leta 2008 predložila Komisiji svoji pogajalski izhodišči za ti dve poglavji. Na podlagi pregleda in razprav o Hrvaških zahtevah iz pogajalskih izhodišč ter na podlagi svojih internih pregledov je Komisija pripravila osnutek Skupnega stališča EU (t.i. Draft Common Position - DCP) za poglavji 11 in 12, v katerih je postavila Hrvaški določene pogoje, ki jih mora izpolniti v sklopu svojih priprav na polnopravno članstvo v EU. Skupno stališče EU za poglavje 11 je bilo potrjeno na pristopni konferenci oktobra 2009. V potrjenem dokumentu je bila že upoštevana večina predhodno posredovanih slovenskih pripomb. Hrvaški so bili postavljeni trije pogoji za zaprtje tega pogajalskega poglavja. V zvezi z DCP-jem za varnost hrane, veterinarsko in fitosanitarno politiko je Slovenija kot ključno vsebino izpostavila problematiko pasme kranjske čebele, katero je Hrvaška vključila v svoje pogajalsko izhodišče, Slovenija pa je menila, da zadevna vsebina ni del pristopnih pogajanj. Komisija je to argumentacijo vključila v DCP.

Glede poglavja ribištva se je obravnava screening poročila zaključila šele v letu 2008. Konec tega leta je Hrvaška predložila svoje pogajalsko izhodišče za poglavje 13. Na podlagi tega je Komisija pripravila DCP za odprtje. Za Slovenijo je poglavje ribištva še posebej občutljivo, ker je povezano z vprašanjem meje in s tem povezanimi vprašanji glede izvajanja ribolova na morju. Zaradi odprtega mejnega vprašanja so bila pogajanja v okviru ribištva do podpisa Arbitražnega sporazuma (novembra 2009) blokirana.

Kar zadeva Turčijo je njeno napredovanje v pogajanjih, v primerjavi s Hrvaško, bistveno počasnejše. Obravnava screening poročil za poglavji 11 in 12 je bila zaključena že v letu 2007. Za poglavje 13 se je leta 2008 obravnava screening poročila šele začela. V pogajalskem procesu EU s Turčijo še vedno velja, da se mora Turčija, če želi doseči napredek na pogajalskem področju, najprej zavezati k popolnemu in nediskriminatornemu izvajanju Dodatnega protokola k Pridružitvenemu sporazumu, kar izhaja iz sklepov Evropskega sveta iz decembra 2006.

Mednarodni sporazumi med EU in tretjimi državami za področje trgovine s kmetijskimi in ribiškimi proizvodi ter storitvami

Slovenija kot članica EU sodeluje pri oblikovanju enotnega trga za trgovino in storitve. EU ima s tretjimi državami sklenjene številne mednarodne sporazume, ki poleg ostalega vključujejo tudi trgovino s kmetijskimi in ribiškimi proizvodi ter storitve za področje ribiških, gozdarskih, veterinarskih in fitosanitarnih dejavnosti. Skladno s tem so se v letu 2009 nadaljevale aktivnosti izvajanja že sprejetih sporazumov in sooblikovanja skupne trgovinske politike EU s tretjimi državami. Za Slovenijo so predstavljale prioriteto dejavnost države Zahodnega Balkana. Pri tem lahko posebej izpostavimo, da je Srbija začela v januarju 2009 enostransko izvajati začasni trgovinski sporazum.

Revizije in postopki Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja

Pristojni organ za akreditacijo plačilne agencije (PO) je skladno z opredeljenimi nalogami spremljal revizije EU institucij na ARSKTRP in postopke, povezane s potrditvijo skladnosti v okviru Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja.

V letu 2009 je na ARSKTRP s strani Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, potekalo pet revizijskih pregledov in sicer: razvoj podeželja - ukrepi 1. osi PRP 2007–2013, razvoj podeželja - ukrepi 2. osi PRP 2007–2013, shema premij za govedo, sistem navzkrižne skladnosti in shema enotnega plačila.

V okviru naštetih revizij je Evropska komisija ugotovila določene pomanjkljivosti pri uporabi metod znižanj in sankcij ter pri izvajanju administrativnih kontrol in kontrol na kraju samem. Izpostavljene pomanjkljivosti so se nanašale na omejeno število primerov, kjer je prišlo do finančnih posledic. Za vse zneske ugotovljenih nepravilnih izplačil je ARSKTRP vzpostavila terjatve in takoj po pregledih revizorjev Evropske komisije uvedla popravljalne ukrepe, o čemer je tudi obvestila organe Komisije. PO je stalno spremljal izvajanje popravljalnih ukrepov na ARSKTRP, prav tako tudi izterjavo neupravičeno izplačanih zneskov, ugotovljenih tekom revizij.

Evropsko računsko sodišče je v letu 2009 izvedlo drugi del pregleda delovanja sheme enotnega plačila. Ugotovitve revizije Računskega sodišča so bile enake kot jih je za to shemo plačil ugotovila Evropska komisija. Pomanjkljivosti so bile ugotovljene v uporabljenem sistemu sankcioniranja ter pri izvajanju administrativnih kontrol in kontrol na kraju samem.

PO je uvedene izboljšave ARSKTRP preverjal v stalnem kontaktu s Certifikacijskim organom in je po potrebi opozarjal za katere dele procesov potrebuje dodatna zagotovila o ustreznosti izpolnjevanja akreditacijskih meril. Izvedene aktivnosti in ukrepi, tako ARSKTRP kot PO, v letu 2009 so po preliminarnih ocenah Certifikacijskega organa v primerjavi z ocenami predhodnega finančnega leta odražale pomemben napredek vseh poslovnih procesov za izvajanje ukrepov SKP.

10.2 Multilateralne aktivnosti

Svetovna trgovinska organizacija (WTO)

Leto 2009 ni prineslo omembe vrednega pogajalskega napredka v okviru sedanjega kroga DDA pogajanj o nadaljnji liberalizaciji svetovne trgovine. Izjema je le pogajalsko področje olajšav pri trgovanju, kjer so pogajanja potekala dokaj uspešno in prehajajo v zaključno fazo. Gre za področje, ki je v interesu vseh držav, ne glede na izid DDA pogajanj (poenostavitev in poenotenje carinskih postopkov, hitrejši transport blaga, vprašanje kvot, raznih dovoljenj in podobno).

Na področju kmetijstva je bil dosežen le inkrementalni pogajalski napredek, pa še to ne o glavnih odprtih pogajalskih vprašanjih iz zadnjega predloga besedila o kmetijskih modalitetah iz decembra 2008, temveč o temah, ki se nanašajo na pripravo pregledov o prevzetih obvezah, ki bodo sledile iz sprejetih pogajalskih modalitet na področju kmetijstva.

Pogajanja so potekala v glavnem o temah kot so dostop in verifikacija podatkovnih baz posameznih držav članic WTO o različnih oblikah podpor v kmetijstvu, priprava spremljajočih tabel o podporah v kmetijstvu, zmanjševanju in končni odpravi vseh oblik izvoznih subvencij ter pregled izpolnjevanja obveznosti iz naslova pomoči v hrani, državnih trgovinskih podjetij in podobno.

Po splošnem prepričanju DDA pogajanja na področju kmetijstva niso več nepremostljiva ovira, temveč je vse bolj vprašljiv zaključek DDA pogajanj na področju nekmetijskih proizvodov (NAMA). Glavni krivec za pogajalski zastoj so ZDA, ki se soočajo z visoko stopnjo nezaposlenosti kot posledico zadnje globalne finančne in ekonomske krize. ZDA zagovarjajo novo paradigmo o bistveni spremembi razmerij od začetka DDA pogajanj v daljnem decembru 2001. Od takrat je bil svet priča skokoviti gospodarski rasti v določenih državah kot so Kitajska, Indija, Brazilija, pa tudi Južnoafriška republika. Prav te države naj bi po mnenju ZDA morale narediti večje pogajalske napore v smeri odpiranja trgovine na področju NAMA in storitev, pa tudi kmetijstva.

EU igra v DDA pogajanjih vseskozi pozitivno vlogo, saj ji je v interesu, da se pogajanja čim prej zaključijo, ne nazadnje tudi zaradi »unovčenja« rezultatov zadnje reforme Skupne kmetijske politike v EU. DDA pogajanja so v letu 2009 potekala vse bolj v obliki bilateralnih sestankov med ZDA in omenjenimi državami s hitro rastočo ekonomijo. EU je bila seveda izvzeta iz tega pogajalskega procesa. Obstaja realna nevarnost, da se ZDA bilateralno dogovorijo z zadevnimi državami za večji tržni dostop pri NAMA in storitvah v zameno za dodatne koncesije na področju kmetijstva. S tem bi bila prizadeta tudi EU, ki je na kmetijstvu položila na pogajalsko mizo domala vse pogajalske karte.

Po štirih letih presledka je bila v decembru 2009 končno organizirana sedma ministrska konferenca WTO, ki se je je udeležil tudi predstavnik MKGP. Trgovinski ministri so, podobno kot voditelji držav skupine G 20, sicer ponovno izrazili interes za dokončanje DDA pogajanj, vendar niso bili sprejeti nobeni obvezujoči časovni okvirji. Popolnoma jasno je, da DDA pogajanja lahko premakne z mrtve točke le politična podpora voditeljev držav skupine G 20 na čelu z brezpogojno podporo ZDA, ki imajo v tem trenutku v rokah vse ključne za uspešen zaključek že devet let trajajočega kroga WTO pogajanj.

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) ter proces vključevanja Slovenije

V letu 2009 je MKGP nadaljevalo z aktivnostmi v okviru procesa vključevanja Slovenije v OECD in sicer z nadaljnjim aktivnim sodelovanjem v Medresorski delovni skupini za vstop Slovenije v OECD, ki deluje pri Službi Vlade RS za razvoj in evropske zadeve. Tako je bil izveden pregled usklajenosti slovenske zakonodaje s področja kmetijstva s pravnimi inštrumenti OECD ter priprava odgovorov na vprašalnike OECD. Hkrati je MKGP nadaljevalo z udeleževanjem na sestankih delovnih teles OECD, delavnicah, seminarjih, forumih kongresov in drugih srečanjih OECD, za katera je prejel vabila (npr. Delovna skupina za kmetijske trge in politike itn). Hkrati je MKGP izvajalo aktivno lobiranje za čimprejšnje prejetje povabila v Odbor za kmetijstvo.

Organizacija za hrano in kmetijstvo pri Združenih narodih

Organizacija za hrano in kmetijstvo pri Združenih narodih (FAO) deluje kot organizacija za tehnično pomoč na področju kmetijstva v sklopu sistema Združenih narodov in je bila ustanovljena z namenom odpraviti lakoto in revščino na podeželju. S svojo bazo podatkov, ki je na voljo vsem članicam, omogoča učinkovit razvoj na področju kmetijstva.

Aktivnosti v okviru FAO v letu 2009 je zaznamovala implementacija celostne reforme FAO in njenih organov. V okviru tega je Slovenija svoja stališča do vprašanj FAO usklajevala na sestankih DS Sveta EU v Bruslju F.22 FAO agri ter sestankih neformalne koordinacije veleposlanikov držav članic EU pri FAO v Rimu.

Med dogodki v okviru FAO v letu 2009 velja posebej izpostaviti srečanje voditeljev držav in vlad na Vrhu o varnosti preskrbe s hrano FAO, ki je potekala v Rimu od 16. do 18. novembra 2009. Vrha se je udeležil predsednik RS dr. Danilo Türk v spremstvu ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano dr. Milana Pogačnika z delegacijo. Temeljni namen Vrha je bil potrditi zaveze mednarodne skupnosti o odpravi lakote in revščine do leta 2025, vzpostaviti podlage za izgradnjo sistema upravljanja z globalno varnostjo preskrbe s hrano, dvigniti raven dohodkov v kmetijstvu, povečati delež sredstev za kmetijstvo iz naslova razvojne pomoči, sprejeti mehanizem za zgodnje opozarjanje na humanitarne krize ter odgovoriti na negativne posledice klimatskih sprememb na prehransko varnost. Vrh je sprejel tudi zaključno deklaracijo o zagotavljanju trajnostne in zanesljive preskrbe s hrano v svetu, ki vključuje tudi pet t.i. rimskih načel:

- v nacionalnih planih morajo biti investicije usmerjene v racionalno izkoriščanje danih virov, učinkovite programe in partnerstva, pri katerih je možno pričakovati konkretne rezultate;
- strateška koordinacija na nacionalni, regionalni in globalni ravni mora delovati tako, da se bo izboljšalo upravljanje ter pospeševalo načrtnejše razporejanje virov,

preprečilo podvajanje aktivnosti ter učinkovitejše premoščalo vrzeli (ojačena vloga globalnega partnerstva za kmetijstvo, zanesljivo preskrbo s hrano ter CFS kot koordinatorja na globalnem nivoju, političnem zbliževanju, pri dajanju podpore in nasvetov državam in regijam; ustanovljeni Visoki panel ekspertov-HLPE bo imel vlogo pri rednem obveščanju o znanstvenih dosežkih);

- prizadevanja za obsežen dvotirni pristop k direktnim aktivnostim za takojšnjo odpravo lakote najbolj prizadetih segmentov prebivalstva in izvajanju srednjeročnih in dolgoročnih razvojnih programov za odpravo vzrokov za lakoto in revščino ter realizacijo pravice do ustrezne hrane;
- zagotovitev močne vloge multilateralne sistema za trajnejše izboljšave v učinkovitosti, odzivnosti in koordinaciji delovanja multilateralne institucije, zlasti med FAO, WFP, IFAD in finančnimi institucijami ter projektno skupino OZN HLPF;
- trajnejše investiranje s strani vseh partnerjev v kmetijstvo in prehransko varnost skladno z večletnimi programi za zagotovitev zadostne količine hrane in dostopa do nje (zaveza razvitih držav, da do leta 2015 prispevajo za ODA 0,7% nacionalnega proizvoda za razvoj manj razvitih držav, mobilizacija L'Aquila sklepov iz julija 2009, vključno z 20 milijardami USD v treh letih).

Na 36. zasedanju konference FAO v Rimu od 18. do 23. novembra 2009, so govorniki podajali pregled o stanju prehrane in kmetijstva. Podana so bila poročila in ocene o delu posameznih odborov FAO (za ribištvo, gozdarstvo, o blagovnih problemih, za kmetijstvo, prehransko varnost), o globalni strategiji za kmetijsko in podeželsko statistiko, o obsežni politiki operativnih aktivnosti za razvoj sistema OZN, stanju na področju živalskih genov, o delu WFP, izsledkih foruma »Kako nahraniti svet v letu 2050«; ocena dela FAO v letih 2006-2007, 2008-2009 ter strateški okvir dela v letih 2010-2019. Po dolgi in trdi razpravi sta bila sprejeta srednjeročni plan 2010-2013, program dela in proračun 2010-2011 ter ukrepi za pravočasno vplačevanje prispevkov držav članic.

Na Konferenci FAO je bila potrjena prenovljena vloga Odbora za prehransko varnost (CFS), ki bo v prihodnosti igral pomembnejšo vlogo pri izvajanju ukrepov za izboljšanje prehranske varnosti in postal osrednji del globalnega partnerstva za kmetijstvo, prehransko varnost in prehrano. Državam in regijam bo CFS pripomogel k hitrejšemu in bolj učinkovitemu premagovanju problemov lakote in podhranjenosti.

CFS naj bi imel bolj povezovalno vlogo med državami članicami FAO in OZN, predstavniki drugih mednarodnih organizacij, zlasti IFAD, WFP, WTO, HLPF, finančnimi institucijami, nevladnimi organizacijami, zasebnim sektorjem in civilno družbo (organizacije, ki zastopajo interese kmetov, ribičev, živinorejcev, oseb brez zemlje, revnih, žensk, mladine, potrošnikov, domorodcev). Države članice so bile pozvane, da sodelujejo v CFS pri krepitevi njegove politične vloge tudi tako, da so udeležene v njegovem delovanju na čim višjem nivoju.

Predstavniki Slovenije so sodelovali v delu organov FAO (Svet FAO; Odbor za zanesljivo preskrbo s hrano; Odbor za statutarne in pravna vprašanja; Finančni in programski odbor; Odbor za ribištvo; Odbor za gozdarstvo; Odbor za bazične proizvode; Odbor za kmetijstvo) ter v delu različnih strokovnih komisij (Komisija za zaščito zdravja rastlin; Ribiška komisija za Mediteran; Mednarodni pogodbi za rastlinske genske vire; Komisija za nadzor nad slinavko in parkljevko idr.).

Svetovni program za hrano pri združenih Narodih

Svetovni program za hrano (WFP) je največja svetovna humanitarna organizacija Združenih narodov, ki je s svojimi programi kriznih odgovorov oz. z dolgoročnimi razvojnimi aktivnostmi v letu 2009 ponovno reševala največji humanitarni izziv novega stoletja in posledice visokih cen hrane ter finančne krize, ki se je začela leto prej – nahraniti doslej 925 milijonov kronično lačnih ljudi v svetu, od katerih je 142 milijonov otrok. Polovica najbolj prikrajšanih živi v Aziji in ob Pacifiku ter dobra četrtina v podsaharski Afriki.

Kot odziv na vedno bolj perečo problematiko svetovne lakote so donatorji WFP v letu 2009 namenili okoli 5 milijard USD, kar je zadostovalo za nabavo hrane v 78 državah v razvoju oz. zagotavljalo redne obroke hrane 102 milijona prebivalcem. Slovenija je od leta 2008 članica Izvršnega odbora WFP, s čimer je prevzela odgovornost za oblikovanje in uspešno izvedbo programov WFP.

Mednarodno sodelovanje na področju podnebnih sprememb

Kmetijstvo spada med sektorje, ki jih bodo podnebne spremembe predvidoma najbolj prizadele, zato je še posebej pomembno poglobljeno mednarodno sodelovanje, izmenjava znanj in izkušenj pri blažitvi in prilagajanju kmetijstva podnebnim spremembam. MKGP se je tudi v letu 2009 vključevalo v aktivnosti in pripravo stališč Slovenije ter medresorsko usklajevanje na tem področju.

10.3 Druge aktivnosti

Bilateralno sodelovanje

V okviru mednarodnih dvostranskih aktivnosti na ministrski ravni je Slovenija v letu 2009 beležila obiske ministrov Hrvaške, Madžarske, Srbije, Kosova in Makedonije v Sloveniji in sicer v okviru otvoritve sejma AGRA. Prav take je tekom leta potekala vrsta delovnih obiskov tujih predstavnikov na MKGP ter predstavnikov veleposlaništev v Sloveniji. Minister prof. dr. Milan Pogačnik se je na povabilo tujih ministrov udeležil otvoritev mednarodnih sejmov, konferenc in ministrskih srečanj drugih držav.

V okviru dvostranskega sodelovanja na področjih kmetijstva, razvoja podeželja in gozdarstva sta bila podpisana naslednja dvostranska nepogodbena akta / memorandum:

- 27. avgust 2009, Ljubljana – podpis Memoranduma med Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije in Ministrstvom za kmetijstvo Ljudske Republike Kitajske o sodelovanju v kmetijstvu ob priliki obiska podpredsednika Vlade Ljudske republike Kitajske v Sloveniji;
- 15. december 2009, Kairo - podpis Memoranduma o soglasju med Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republik Slovenije in Ministrstvom za kmetijstvo in melioracijo Arabske republike Egipt o sodelovanju na področju trgovine s kmetijskimi proizvodi, v času obiska predsednika vlade RS v Egiptu.

Sodelovanje s kmetijskimi organizacijami v zamejstvu

MKGP je v letu 2009 sodelovalo s slovenskimi kmetijskimi organizacijami v zamejstvu v Italiji na Tržaškem, Goriškem in v Benečiji, s Kmečko zvezo Trst, v Avstriji na Koroškem s Kmečko izobraževalno skupnostjo Tinje ter na Madžarskem v Porabju z Razvojno agencijo Slovenska krajina. Sodelovanje je potekalo na področju prenosa znanja in dobrih praks, strokovnega usposabljanja, svetovanja, izvajanja praktičnih primerov novih znanj, strokovnih srečanj ter priprav skupnih izhodišč in predlogov za čezmejne projekte. Sodelovanje s slovenskimi kmetijskimi organizacijami v zamejstvu je bilo koordinirano skupaj z Uradom za Slovence v zamejstvu in po svetu. V proračunu za leto 2009 je bila zagotovljena posebna proračunska postavka za sodelovanje s slovenskimi kmetijskimi organizacijami v zamejstvu.

Mednarodno razvojno sodelovanje

Uresničevanje uradne razvojne pomoči v letu 2009 je bilo v veliki meri odvisno od razpoložljivih finančnih sredstev. Čeprav je ministrstvo načrtovalo nadaljevanje in predvsem zaključek dvoletnih programov razvojnega sodelovanja z Bosno in Hercegovino ter Republiko Makedonijo in se v ta namen dogovorilo o obsegu aktivnosti s predstavniki ministrstev za kmetijstvo Republike Srbske in Kantona Tuzla (Federacija BiH), je zaradi neporavnanih pogodbenih obveznosti iz leta 2008 in dveh rebalansov proračuna 2009 prišlo do občutnega zmanjšanja proračunskih sredstev. Termínsko je bilo zato mogoče izvajati

program razvojne pomoči šele v zadnjem četrtletju 2009. Hkrati je bila sprejeta še odločitev, da se več kot 50% razpoložljivih sredstev razvojne pomoči prerazporedi za plačilo mednarodnih članarin, predvsem FAO članarine.

Od načrtovanih aktivnosti razvojnega sodelovanja z državami Zahodnega Balkana se je tako v letu 2009 uresničil v BiH le program usposabljanja in praktikum kmetijskih strokovnjakov in kmetov–kooperantov na področju mlečne proizvodnje in za kmetijske strokovnjake s področja sadjarstva v kantonu Tuzla, Federacija BiH. Ta projekt je nadaljevanje uspešnega sodelovanja med Kmetijskim zavodom Tuzla in KGZ Maribor ter sadjarskim centrom Srebrenik v Federaciji BiH in sadjarskim centrom Maribor.

V Republiki Makedoniji je MKGP v sodelovanju s priznanimi slovenskimi strokovnjaki s področja celostnega razvoja vasi in podeželja organiziralo odmevno dvodnevno interaktivno delavnico za pripravo programa razvoja vasi Manastirski Dolenci v bližini Kičeva. Na tej delavnici so bile predstavljene izkušnje Slovenije iz podobnih projektov iz Dolenjske in Bele Krajine. Posebnost delavnice je bila v tem, da so na njej prvič skupno sodelovali predstavniki makedonskega ministrstva za kmetijstvo, občine Drugovo in vaščani vasi Manastirski Dolenci. Na podlagi zaključkov delavnice je bil izdelan osnutek razvojnega programa in akcijski načrt, ki naj bi predstavljala osnovo za prijavo za tehnično pomoč Slovenije v Makedoniji v letih 2010 in 2011.

Že med letom 2009 je bilo jasno, da bo Vlada RS sprejela odločitev, da se mednarodno razvojno sodelovanje v celoti, vključno s proračunskimi sredstvi, prenese na Ministrstvo za zunanje zadeve (MZZ) in da bodo resorna ministrstva sodelovala pri pripravi in izvajanju tega sodelovanja, vendar pa se bodo vsi programi izvajali skladno z dinamiko in načrti nacionalnega koordinatorja MZZ in dogovora z nacionalnimi koordinatorji držav prejemnic razvojne pomoči.

Humanitarna pomoč in pomoč v hrani

MKGP je v letu 2009 financiralo izvajanje humanitarnih projektov na področjih, ki pomenijo dolgoročno uresničevanje razvojnih Ciljev tisočletja in trajno rešujejo humanitarne probleme na področju kmetijstva, trajnostnega razvoja podeželja, lajšanja revščine, varnosti preskrbe s hrano in ohranjanja staroselske kulture. Projekti, ki jih je financiralo MKGP, se izvajajo v skladu s sprejetimi načeli Uradne razvojne pomoči držav članic EU in pomenijo izpolnjevanje obvez Slovenije, ki izhajajo iz dogovorov držav članic EU o Uradni razvojni pomoči državam v razvoju in dogovorom držav članic OZN o uresničevanju Ciljev novega tisočletja.

V sklopu humanitarne pomoči, ki je del uradne razvojne pomoči (ODA), je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano zagotovilo sredstva v višini 71.805 EUR, s katerimi je sofinanciralo dva projekta WFP in sicer v Burundiju in na Madagaskarju. Projekt v Burundiju je bil namenjen zaščiti in ustvarjanju pogojev za preživetje z izboljšanjem prehranskega statusa socialno najšibkejših, medtem ko je projekt na Madagaskarju pomagal prizadetim v naravnih nesrečah in pomanjkanju varne preskrbe s hrano. Slovenija je tako izpolnila svoje obveze, ki izhajajo iz mednarodne Konvencije o pomoči v hrani, katere članica je.

Prehodni vir 2006 – pomoč EU Sloveniji pri izvajanju skupne kmetijske politike

Program Prehodni vir je Komisija namenila dodatnemu usposabljanju državne uprave novih članic za izvajanje Acquis. V letu 2009 sta se v Sloveniji izvajala zadnja dva twinning projekta v kmetijstvu: SI06/IB/AG/01/TL- Krepitev izvajanja navzkrižne skladnosti in SI06/IB/AG/02/TL - Vplivi obstoječe in nove zakonodaje s področja kvalitete hrane na delovanje institucij in uporabo v praksi. Nosilec obeh projektov je bil Razvojni center Univerze iz Wageningena (Nizozemska) v sodelovanju z Avstrijo, Dansko in Francijo.

Ministrstvo je v sodelovanju z Biotehniško fakulteto - Oddelkom za zootehniko koordiniralo slovenski del obeh projektov, v katerem so sodelovali še Kmetijsko svetovalna služba in Seleksijsko kontrolna služba KGZS, Zadružna zveza Slovenije, GIZ mlekarstva in GIZ Mesne industrije, Sindikat kmetov Slovenije, Društvi rejcev črno bele in lisaste pasme ter skupina

kmetov z jasnimi razvojnimi programi in željo po uporabi strateškega managementa. Projekta sta se končala v decembru 2009 z javno predstavitvijo glavnih rezultatov.

Oba projekta sta dobila za izvajanje visoke ocene, predvsem pa sta s številnimi delavnicami in strokovnimi srečanji po Sloveniji prispevala k prepoznavnosti in izvajanju SKP v Sloveniji, hkrati pa zainteresiranim ustanovam in posameznikom zagotovila vrsto priročnikov in publikacij, ki so našli svoje mesto tudi na spletnih straneh nizozemskega in slovenskega ministrstva, univerz in strokovnih ustanov.

Projekti čezmejnega sodelovanja

Projekti čezmejnega sodelovanja Cilj 3 so v letu 2009 potekali v okviru potrjenih Operativnih programov sodelovanja Slovenija - Avstrija, Slovenija - Italija, Slovenija - Madžarska in OP IPA Slovenija - Hrvaška 2007-2013. Kmetijski sektor ne spada med prioriteta področja. Predlogi za čezmejno sodelovanje se nanašajo predvsem na aktivnosti povezane z okoljem, trajnostnim razvojem ter mreženjem in trženjem posebnih kmetijskih proizvodov.

Predstavniki ministrstva sodelujejo v organih upravljanja in nadzora kot člani ali namestniki članov z glasovalno pravico in nimajo neposrednega vpliva na izvajanje operativnih programov. Občasno sodelujejo tudi kot ocenjevalci predlogov za strateške in standardne projekte, če je v njihovi vsebini zajeta tudi problematika razvoja podeželja, kmetijstva ali mreženja in trženja posebnih kmetijskih proizvodov.

Na medresorski ravni predstavniki ministrstva sodelujejo v usklajevanju stališč Slovenije v programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja 2007-2013 in sicer za območje Alp, Srednje Evrope, JV Evrope in Mediterana s poudarkom na spodbujanju inovativnosti, dostopnosti, varovanju okolja in trajnostnem razvoju, povečanju konkurenčnosti in privlačnosti regij, itd.

Tesno medinstitucionalno sodelovanje (TMIS)

Kmetijstvo predstavlja zelo pomemben gospodarski sektor v državah Zahodnega Balkana, od katerega še vedno živi več kot 20% prebivalstva in je hkrati zelo pomemben sektor tudi v predpristopnem času in v pogajanjih za članstvo v EU. Po vstopu v EU Slovenija predstavlja za te države glede na zgodovinske, kulturne in geografske dejavnike primeren model vključevanja države v EU. Poznavanje lokalnih razmer ter jezika daje slovenskemu sodelovanju z državami Zahodnega Balkana poseben pomen, zato se Slovenija pojavlja kot zaželen partner v projektih tesnega medinstitucionalnega sodelovanja.

V decembru 2008 je bila Slovenija na mednarodnem natečaju izbrana za izvajanje TMIS projekta na Kosovu z naslovom »Priprava na izvajanje in upravljanje kmetijske politike in politike razvoja podeželja« (št. KS/08/IB/AG/01) v okviru programa IPA 2008. Nosilec projekta je Avstrija, Slovenija in Madžarska pa imata vlogo partnerjev. Glavni namen projekta je prenos znanja in izkušenj z izvajanjem pravnega reda EU. Konzorcijska pogodba med Avstrijo (Agrarmarkt Avstrija) in Slovenijo (MKGP) je bila podpisana dne 24. julija 2009. Projekt se je uradno začel izvajati 19. avgusta 2009 in bo trajal s podaljšanjem vred 21 mesecev.

V letu 2009 so na MKGP potekale aktivnosti priprave na začetek izvajanja projekta, v okviru katerih je bila 26. oktobra 2009 imenovana projektna skupina za strokovno in tehnično izvedbo projekta, v kateri poleg uslužbencev MKGP sodelujejo tudi uslužbenci ARSKTRP. Projektno skupino sestavljajo: skupina za pripravo in vodenje projekta, skupina strokovnjakov ter skupina za tehnično izvedbo projekta. Skladno z zastavljenim rokom je razširjena Skupina za koordinacijo in upravljanje projekta pripravila Navodila za izvajanje Twinning projekta na Kosovu, kjer so opredeljene naloge projektne skupine.

Projekt je sestavljen iz petih vsebinskih komponent, od katerih Slovenija sodeluje v štirih (analiza vrzeli in kreiranje roadmapa, povečanje zavedanja o politiki razvoja podeželja, smernice in metodologije ARDP in bodočega IPARD programa, vzpostavitev glavnih struktur

programa IPARD, priprava pilotnih projektov). Pri zadnjih dveh komponentah ima Slovenija vodilno vlogo.

V letu 2009 je bilo izvedenih deset misij strokovnjakov MKGP na Kosovo, predvsem na področju analize vrzeli ter vzpostavljanja pilotnih projektov. Z mesecem decembrom je bila zaključena izdelava analize vrzeli zakonodajnega in institucionalnega okvira znotraj Komponente 1. Strokovnjaki MKGP tekom izvajanja projekta na ekspertnih misijah na Kosovu prenašajo znanja in izkušnje, ki so jih pridobili v času priprav Slovenije na vstop v EU in kasneje. Kosovsko ministrstvo za kmetijstvo skušajo usmerjati v čim učinkovitejšo reorganizacijo ter jih seznaniti z bistvenimi zahtevami EU na področju kmetijstva in razvoja podeželja. Slovenski strokovnjaki so na Kosovu še posebej zaželeni, saj imajo bogate izkušnje pri institucionalni izgradnji, pri pripravah na izvajanje predpristopnih pomoči EU in harmonizaciji nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU. Kot dodatna prednost slovenskih strokovnjakov je tudi razumevanje trenutnega stanja na Kosovu, tako razvoja politik kot administracije. Posebna prednost Slovenije pri sodelovanju v projektu je v tem, da imamo sorazmerno majhno administracijo za izpolnjevanje zahtev EU in je zato za Kosovsko ministrstvo še toliko bolj zanimiva in neposredno primerljiva. Sodelovanje Slovenije v projektu je dobra priložnost za dvig ugleda slovenske javne uprave in priložnost slovenskih javnih uslužbencev za pridobivanje mednarodnih izkušenj. Tudi prenos povezav s slovenskim gospodarstvom je vidna želja s strani Kosova v formalnih in neformalnih razgovorih.